وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه ليبين لهم

ترکی خطبه لر

برنجی یل

ناشر و محرری نیاز محمد سلیمانوف

اومسکی

اورنبورغده «وقت» مطبعه سی

ТИП. ГАЗ. „ВАКТЪ“ ВЪ ОРЕНБУРГѢ.
1910

وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه ليبين لهم.

تركى خطبه لر

برنچى يل

محرر و ناشرى نياز محمد سليمانوف

اومسكى

رامز صحيفه

t.me/sehifeleribiz

u.u8686@gmail.com

«وقت» مطبعه‌سى اورنبورغده..

ТИПОГРАФІЯ ГАЗ. „ВАКТЪ" ОРЕНБУРГЪ.
1910

صحیفه رمز
t.me/sehifeleribiz
u.u8686@gmail.com

بسم الله الرحمن الرحیم

رب اشرح لی صدری و یسرلی امری و احلل عقدة من لسانی یفقهوا قولی.

مقدمه

۱۹۰۶ سنه‌سی ۳ نچی مارتده پتربورغدن ، « الفت » محرری فضیلتلو قاضی عبدالرشید افندی ابراهیموف جناب لرندن بر تلغرام کلدی : « رضاالغکزنی تلغراف ایله بلدرکز » دیه ویرمش ایدی. تلغرامنی بر دفعه کوزدن کچردم؛ فقط بن بوندن بر شی آکلایه‌مادم : بو کونکه قدر آرامز ده هیچ بر خصوصده مذاکره و مخابره واقع اولمادیغندن بویله بر باشسز آیاقسز رضاالقنی آکلامق ممکن دکل ایدیکی شبهه‌دن عاریدر. عجبا نه کبی خصوصده بنم رضاـ لغمنی استیور دیه تکرار اوقومق استه‌دیکم اثناده پوچتالیون قپودن کردی، بر چوق مکتوبلر جریده‌لر چقاروب ویردی.

بنده عادتم اوزره اولا مکتوبلری اوقوماغه باشلادم . بونلردن برسی عبدالرشید افندیدن اولوب : « یکی تشکیل ایلدیگمز دورتنچی محله گه سزنی امام صایلادق. راضی اولسه گز هیچ بر نرسه گه قارامای بر یولی کوچوب کلوگز » دیه یازمش ایدی. فقط بن بر یولی کوچوب وارمق بیگلرچه ضرر کتوره بیلدیکی حالده اوزم گنه واروب قایتمق نهایت بر ـ ایکی یوز روبله توره‌چغی ملاحظه‌سیله ، ۲۳ نچی مارتده پترپاولدن حرکت ایدوب ، ۲۹ نچی مارتده پتربورغده اولدم. اوراده ۲۱ گون قالوب کوروب و کوروشوب بولدقدنصوگره ۱۸ نچی آپریلده پتربورغدن حرکت ایدوب ۳ نچی مایده پترپاؤلغه کلدم.

پتربورغنك کیك اوراملرندن ، زور میدانلرندن ، عالی سرایلرندن وسوقاق‌عالمینك گورلتیلی وپارلاق معیشتندن کوره ـ طوغدیغم، اوسدیکم و عمرمنك آلتوندن قدرلی وقتلرینی و الك قیمتلی دقیقه‌لرینی کچردیکم سبریای غربی نك گوزل توپراقلری ، کیك قرلری ، گوزل قطیفه‌لر روشنده یایلوب یاتمقه اولان خوش ایسلی یاشل صحرالری، لطیف باقچه‌لر کبی ماتور اورمانلری ، بیوك طاغلری واهالیسنك ساده و تکلفسز معیشتلری بنم اوچون کوگلگه

دها یقین و دها رغبتلی و بلکه‌ده نسبت قبول ایتمیه‌چك درجه‌ده جاذبه‌لی و محبتلی اولدیغندن بولطافتلی صحرالرده قالمقنی اختیار ایتدم....

١٩٠٦ سنه‌سی ٦ نچی نویابرده اومسکیدن بر تلغرام کلدی: «سزنی امام صایلادق. رحیم ایتوب کیلووکزنی اوتنه‌مز. ایشمحمدف، منافف، الیاسف، کولییف، اوته‌گا-نفلر» دیه ویرلمش ایدی.

گرچه بوندن مقدم بو خصوصده هیچ مذاکره سبقت ایتمه‌مش ایسه‌ده امضا ایدنلر بیلدکلرم اولدقلرندن دعوت لرینه حرمة اومسکی‌گه کلدم. قارتلر ــ مکتب زالنه طو-پلاندیلر: «بزگه نی أیتوب کیته‌سز» دیدیلر.

بن: «بن پتر پاولف بیك راحت یاشایورم، کتاب تجارتم یولنده، کمسه‌گه احتیاجم یوق، بونده کلورسه‌م فقط بیلدکلرم ایله خلق‌الله‌غه و امت محمدیه‌گه خدمت ایتمك و بونکله علمنی اوگره‌تمه‌مك مسئولیتندن قورتلمق امیدیله کلورم. سز ایشکزگه باقکز: اگر وجودکه چقارسه کلورم، چقمازسه یرمده قالورم» دیدم. صوکره کونلر هفته‌لر آیلر کچدی، بزمکیلرنك اشی طاش دیوارلرگه باروب تره‌لدی: وجودکه چقمه‌سی محال درجه سنه کلدی...

بن بو اشنی بتونله‌ی سوندی گه حساب ایدوب پتر پاؤلنك تام مرکزنده خانه بناء ایتمکده ایکن ، قاسم شهرندن حاجی نعمت‌الله دویماقایف جنابلرندن بر مکتوب کلدی: «افندم! بن بر جامع بناء ایتمکده‌یم. طبیعی بر امام لازم اوله‌چق. احبابلر سزنی کوسترديلر ، لکن بو برمزنی کورمه‌دیکمز کبی ، ظن ایدرسه‌م قاسم شهرنده کورمه‌مشلر سز؛ اگر امام اولمق فکرکز اساساً یوق دگل ایسه شهرمزگه کلوب میمان اولوب کتسه‌کز ، یول مصارفی بزدن اولور» دیه یازمش ایدی.

۱۹۰۷ سنه‌سی ٦ نجی ایونده چهارشنبه کون مؤذن اویله اذانن اوقورکن پتر پاؤللدن حرکت ایدوب ۱۵ نجی ایونده صباح نمازی وقتنده قاسمده اولدم. قاسمده ١٦ کون قالوب علماً وعوامینی، ملی، عمومی وخصوصی مجلسلرینی، قریه لرینی وقرلرینی، داچه‌لرینی واورمانلرینی هپسنی کوردم. اوقانهرینك ساحللری، بولونلری، اورمانلری وقرلری بزم سبریای غربیده ایرتش نهرینك حوضه سنه بیك بکزییور ایدی. قاسم خلقی ایسه اصالتلو و نزاکتلو علماً دوست ومهمان نواز بر قوم نجیبدر. بن قاسم خلقینی بیك سوییورم. وبیك چوقدنبیرلی بیلیورم. خصوصاً حاجی بابانی بیك سودم:

حاجی بابا طبیعتلی، همده حر طبیعتلی ، عقللی ، وقارلی علماً دوست ومحب معارف بر محترم قارتدر. بناء ایتدیگی مسجد اوتوز بیك روبله‌گه توشمش اولوب کینش گوزل منتظم و منظره‌لیدر. حاجی بابانك مساعده و دعاسی ایله ۱نچی ایولده قاسم شهرندن حرکت ایدوب ۱۳ نچی ایولده جمعه اذانی اوقولورکن پتر پاؤلغه کلدك. ۲٤ نچی ایولده یکی خانه‌مزگه کوچوب تورماغه باشلادق.

۱۷ نچی آوغوستده اومسکیدن بر تلغرام کلدی: «ایکنچی مسجد اماملغی ایله تبریك ایدییورز» دیه ویرمش‌لر. بنده حاجی باباغه مکتوب یازدم، ما وقعنی بیلدروب اعتذار ایتدم. بونلردن مقدم دها بر قاچ شهر لرگه چاقرمشلر ایسه‌ده آنلرنك همه‌سینه جواب رد ویرمش ایدم. تقدیر آلهی شویله ایمش.

۱۹۰۷ سنه‌سی ۹ نچی آوغوستده آقه‌ولا ولایت محکمه‌سی طرفندن اومسکیده ۲ نچی مسجد حضورنده امام خطیب و مدرسلك‌گه رسما تعیین اولندم قالدم.

پتر پاؤلن عائله‌م ایله برابر چوق سنه‌لر اوطوردیغمز اوستنه، فقط شو سنه‌ده ایچنه کردیگمز یکی خانه‌مز همده اون سنه‌لر قدر دوام ایتمش و فنون متنوعه‌گه دائر کلیتلو

مقداردە هر درلو کتابلرنی جامع بولغان بیوك بر کتبخانەمز بولندیغندن تیزلك اوزرندە پتر پاولدن قطع علاقە ایدەرك چارچابق اومسکی گە کوچوب کیلە قالمق هیچ ممکن دگل ایدی. بناءً علیه اومسکیدە أمامت منصبنه رسما تعیین قیلندیغم بعدنك ینه بر یل مقداری پتر پاؤلدە قالدق. اوشبو بر یل مدتندە، محلەنی رسما قبول ایتمك، مأمورلرگه کور- نمك، تراویح و عیدلر اوقومق و امتحانلردە بولنمق کبی تورلی مناسبتلر ایله اومسکی گه دفعەلرچه کیدوب کلدم.

تا الك برنچی مرتبه اولەرق کلدیگمدە اوقودیغم الك اوّلگی جمعەدن صوك محلە اهالیسنه مفصل بر نطق سویلەب ترکیچه خطبه اوقونك فایدەلرینی و ترکیچه خطبەلرغه خلق، صو و هواغه احتیاج درجەسندە، محتاج اولدقلرینی بیان ایتدم.

بوندن صوك اوقودیغم جمعەلر بعدندە رسول الله نك کندیسی اوقودیغی خطبەلرنی، اوّلا عربچەسینی اوقوب چیقوب صوکرە آچق ترکی تلی ایله ترجمەسینی سویلەب آکلاتدم. بیلوب طکلامق برله بیلمی طکلامق آراسندە اولان فرق «یر برله کوك آراسندە اولان فرق» قدر اولدیغنی دفعەلرچه بالفعل دوشندردم؛ و شول خطبهٔ مبارکه

لر حضرت پیغمبر نك دریای حکمتندن شرفصدور بیورو-
لمش جواهر نفیسه‌لر اولدقلرندن هر کلمه‌سی - بر در دانه
سی بلکه هر سوزی دنیا بهاسی اولسه‌ده معنالری آکلا-
شــلمادقده حتی آنلرنکده هیچ بر فایده‌لری اولمادیغنی
کوستردم. لکن اوزوم همیشه محقق علامه شهاب‌الدین
المرجانی حضرتلرینك عربی العباره خطبهٔ بلیغه‌لرینی اوقو-
مقده اولدم.

صوکره پترپاؤلده اولان خانه‌مزنی صاتوب، کتبخانه
مزنی وغیری اوزمز ایله برابر نقل اولنه‌چق اشیامزنی
تیمر یولغه کوندرمك اوچون تمام حاضر قیلوب، ۱۹۰۸
سنه‌سی ۳۰ نچی ایونده پترپاولدن کتمك اوزره قرار
ویردك. بومناسبت برله، کیدوومزدن برکون مقدم بلدیه
باغچه‌سنده، محمد علیم بن رحمت‌الله تومینف ایله محمد شریف
بن حسین سوتوشف تحت ریاستنده، کنجلر هیئتی بزگه
وداع ضیافتی ویردیلر. شویله‌که ۲۹ نچی ایونده اویله‌دن
صوکره ساعت ایکیده، هیئت طرفندن وکیل اوله‌رق کوندر-
لمش احمد جان افندی آقچورین اوچ دانه اعلا آطلر
جیکلمش کوزل بر عربه ایله خانه‌مزکه کله‌رك بنی بلدیه
باغچه‌سنه آلوب واردی. باغچه‌غه واردیغمزده هیئت چوقدن

اوراده حاضر بولنوب بزنی کوتمکده ایدیلر : باقچه‌نك اورتا بر یرنده ، گوزن منظره‌لی بر میدانده ، فوق العاده اوزون ماصه‌لر قورولمش ، اطرافنه هیئت اعضالری و مهمانلر دیزلمش ایدی .

خوش بیشدن صوکره محمد سید افندی سوتوشف مهما‌نلرغه ضیافتنك سببنی بیان ایتدی ، بزم پتر پاؤلدن کیدوومز گه تأسف ایتدیگنی علاوه ایدرك : « پتر پاؤلده الگ برنچی اصول جدیده ایله اوقوتماغه باشلاغان بو کشی گه بیرلگان اوشبو ضیافتده الگ برنچی اصول جدید ضیافتدر » دیه‌رك سوزین تمام قیلدی . صوکره یمکلر ییندی ، چایلر ایچلدی ، تاتلی تاتلی مصاحبتلر ایدلدی . مجلس عموما گوزل کچدی و مصاحبتلرده صمیمی اولدی .

مجلس تمام اولدقدنصوکره مجلس هیئتنه و ریاستنه تشکر ایدوب بافچه‌دن چقدق . بنی کتورن ذاتلر کلدیکمز آتلر ایله خانه‌مزه قدر تشییع ایدوب وداعله‌شوب کتدیلر .

۳۰ نچی ایونده کوریله‌چك کمسه‌لرنی کوروب بولدقدنصوکره شاگردلرمزدن عبدالعزیز افندی ابن حسن آفچورین تقدیم ایتدیگی گوزل پارلره اوطوروب واقزالغه باردق . بزنی اوزاتماق اوچون واقزالغه خاتون قز طائفه

سندن ، شاگردلرمزدن و احبابلرمزدن بیك كوب كمسه‌لر كلمش ایدی . بو صوڭغیلر میانده اوچونچی مسجد امامی مدرس محمد جان افندی بیگیشف ، مدرس حسن افندی پونوماروف و معلم ذاكر افندی علییف بولنیورلردی .

پویزد كلدی ، هر نصل اورونلر بولندی ، عاقبت اوچونچی چاڭده اورولدی ، حاضرون ایله وداع ایدوب یورو بده كیدلدی .

ایشته عمرمنڭ چیرك عصر قدر بر قسمنی ، همان اڭ یاخشی بر قسمنی كچردیگم ، هواسینی صولادیغم ، صوینی ایچدیگم ، نعمتنی یدیگم ، یاشلك و شاگردلك زمانلرمنی كچردیگم پتر پاؤل بلده‌سینی و شول چیرك عصر قدر بر مدته اوگرندیگم تانشدیغم آشنالاندیغم و الفتله‌ندیگم اهالیسینی و خصوصا تحصیل آرقاداشلرمنی ، نسبیدنده زیاده الفتله‌ندیگم سببی قرداشلرمنی ، قدیمی یار و یولداش لرمنی ، فضیلتلو دوستلرمنی ، جانم كبی سودیگم شاگردلرم نی ، صحبتلریندن آلشدیغم استاذ و علمألرمنی ، همه‌سینی بو روشده قالدروب كتدم .

پتر پاؤلدن آیرلدیغم دقیقه‌ده پتر پاولنڭ آدمیلری ، اورامارلری ، اویلری ، كوزم اوگره‌نمش ، كوڭلم الفتله‌نمش

و صورتلری تا ابد آیرلمایه‌چق کبی دماغمه ترسیم اولنمش مسجد و مدرسه‌لری، یاشل دریا کبی جایلوب یاتقان کیك صحرالری، قطیفه‌لر کبی گوزل قرلری، الحاصل هر بر نرسه‌سی بکا محبوب کورونمکده ایدی. بو دقیقه‌لر بنم اوچون بیك آغر ایدی: کیم بیلور، احتمالکه بن بونلری آخر کورووم اولور، فقط کندومی ضبط ایدییور و انفعالات روحیه‌نك اثرینی کوسترمیوب سکونت اوزره بولنیور ایدم. صوکره پویزد پتر پاولدن اوزاقلاشدقچه اوزاقلاشدی. عاقبت اومسکیده یاقنلاشدی.

پتر پاولده وقتمزده اومسکیدن محله‌نك معتبر آدملری طرفندن: «چققانکزنی بیلدروب تلغرام بیرکز. اعیان محله همه‌سی برلکده سزنی مطنطن صورتده استقبال ایدرگه کوتوب طورالر» مضمونده بر مکتوب آلمش و بناً علیه کلمك اوزره اولدیغمی مشعر بر تلغرامده ویرمش ایدم. فقط واقزالغه کلدکده استقبالچیلردن هیچ بر اثر یوق ایدی. هرنصل ایکی ایزدوشچیك آلوب کندومز ایله برابر کتورمیه دیگمز اشیأنی یوکله‌توب ۱۹۰۸ نچی یلده، ۱ نچی ایولده، برنچی ساعتده، سحر وقتنده، سودیبنی پالات ترجمانی ذاکر افندی ایشمحمدوف خانه‌سینه کلوب کردوك. بزم

تلغرامنی ایکنچی کون کتوردیلر. استقبالغه چقمادقلرینك سببی ظاهر اولدی. بر ایکی کون اوراده قالوب صوکره کندومزه مخصوص اجاره اولنمش خانه‌گه یرله‌شوب اومسکی ده تورماغه باشلادق.

کوچوب کاندیکمز بعدنده، خلقنك ترکیچه خطبه‌لر اوقونی عمومًا معقول کوردکلری آکلاشلوب یتدیکندن، تا برنچی خطبه‌دن باشلایه‌رق، هر جمعه‌ده یاکیدن یاکی ترکی خطبه‌لر اوقودم، اوقومقده‌یم و اوقویه‌چغم، ان شاء الله تعالی.

ایشته اوشبو برنچی ایولدن اعتبارا بر یل مدتنده اوقودیغم شو ترکی خطبه‌لرنی کتاب شکلنده نشر قیلماغه قرار ویردم و اسمینی مسماسنه مطابق «ترکی خطبه‌لر» قویدم. و بالله التوفیق.

نیاز محمد.

اومسکی (آغمولا ولایتی) ایول ۱ ۱۹۰۹ سنه.

اخطار.

جمعه و عید خطبه‌لرنده طڭلاوچیلرمزڭ اكثری اوقومامش جاهل و قالون قفا كمسه‌لر اولدیغی ایچون خطبه لرمزده آیات قرآنیه و احادیث نبویه‌لرڭ وباشقه جمل عربیه لرڭ ترجمهٔ لغویه‌لرندن زیاده مضمونلرینڭ آچق آڭلاشلماسنه و ممكن قدر مخاطبلرڭ آڭلایه بیله‌چگی قدر ساده بر طرزده بیان اولنماسنه اعتناً ایدلدی. آیات و احادیثدن باشقه‌لرنده هم ممكن اولدیغی قدر ساده دیل ایله تعبیره چالشلدی همده خطبه‌لر سویلندیكی ترتیب و عباره‌لریله كما كان هیچ بر تبدیل و تغییرسز حرفیا یازلدی.

نیاز محمد.

خطبهٔ جمعه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ. اَلْكَرِيمِ السَّتَّارِ. اَلَّذِى خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ. وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ. وَاَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ. وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ الْمُصْطَفَى الْمُخْتَارُ. (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ الْاَخْيَارِ.) يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ. يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً يُصْلِحْ لَكُمْ اَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً.

اما بعد ای مسلمان قرداشلر! الله سبحانه و تعالی حضرتلری قرآن عظیمده بیوروه در: «كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَوْ آمَنَ اَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْراً لَهُمْ

مِنهم اَلمؤمِنون وَاَكثرهم اَلفاسِقُون . »

يعنى سزلر آدملرگه اظهار قيلنغان امتلرنڭ خيرليره گى سز :
ياخشى اشلرگه قوشاسز ، يامان اشلردن طياسز ، همده !الله‌غه
ايمان كتوره‌سز . اگر اهل كتاب ايمان كتورگان بولسه‌لر
ايدى البته آنلرغه خيرليره‌ك بولغان بولور ايدى. آنلرنڭ
بعضلرى ايمان كتورگان ، كوبسى كافرلردر .

بو آيتده الله‌تعالى ، حضرت پيغمبرگه ايمان كتورگان
بنده‌لرگه: «سز دنياده بولغان امتلرنڭ خيرليره گيسز !» ديب
خطاب قيلدى. يئه امت محمدنڭ باشقه !متلردن خيرليره‌ك
بولو ينڭ سببن بيان قيلوب : سز ياخشى‌لق‌غه بيوره‌سز ،
يامانلقدن طياسز ، الله‌غه ايمان كتوره‌سز ، اگر يهودو نصارا ده
سزنڭ كبى ايمان كتورگان بولسه‌لر ايدى آنلرغه ياخشيراق
و آرتوغراق بولغان بولور ايدى ، لكن آنلرنڭ بر آزى
ايمان كتورگان بولسه‌لرده كوبسى كافرلردر ، ديدى. و بو
سوزلر برله امت محمدنڭ خيرالامم يعنى امتلرنڭ خيرليره گى
بولولرى ايمان بالله ، امر بالمعروف ونهى عن المنكر آرقه‌سنده
ايكانلگن ، همده اهل كتاب بولغان يهود و نصارانڭ ايمان
كتورمگان سببلى امر بالمعروف و نهى عن المنكر قيلودن
و خيرلى امت بولودن محروم بولغانلغن بيلدردى .

الحمد لله رب العالمين، بزلر جناب الله طرفندن يبارلمش قرآن عظيمغه ايمان كتورگان، دنيا و آخرتده سعادتلو و ايدگو دولتلو بولو ومزغه سبب بولاتورغان مبارك اسلام دينينه اشانغان، ايمان و اسلام دولتى برله مشرف بولغان امت محمديه دنمز .

دينلرنك افضلى ـ آرتوغى اسلام دينيدر، پيغمبرلرنك افضلى ـ آرتوغى بزم پيغمبرمز حضرت محمددر ، امتلرنك خيرليره گى امت محمددر. بس ايمدى بزلرگه لازم بولادر امتلرنك خيرليره گى بولغاچ خير الامم گه لايق بولغان حركتلر بولنمق ، مبارك دينمزنك امرلرين طوتمق ، هر دائم اوز آرامزده بر برمزنى ياخشيلق غه بيوروب و يامانلقدن طيوب امر معروف و نهى عن المنكر قيلشوب تورمق ، هر بر اشلرمزده تعليمات اسلاميه كوسترگان حق و طوغرى يولدن يورمك، امتلرنك آرتوغى بولغان امت محمددن بولغانلغمزنى خاطرده توتوب هر اورونده خيرلى امتكه لايق بولغان روشلر پاكلك ، توغريلق، غيرت ، همت، مرحمت و عاليجنابلق كبى گوزل صفتلر اوزرنده بولنورغه طروشمق ، دين و ملتمزنك ترقيسنه و قوه‌مزنك سعادتنه، صلاح وفلاحنه چالشمق، دينلرنك خيرلوسى بولغان دينمزنى و امتلرنك خيرلوسى بولغان ملتمزنى صاقلامق .

أما بو دين وملتنى صاقلاولر، دين و ملت اوچون فائده‌لى اشلر اشله‌ولر هر قايوسى علم و معارف كه، دنياوى ايركنلك و بايلق غه توقف قيلادر.

بو زمانده بايلق نك اوزيده معارفگه محتاجدر. شونك اوچون بزگه هر شيدن اول علم و معارفگه يابشمق لازمدركه مكتب ياشنده بولغانلرمزنى مكتبلرده اوقوتب علم و هنرگه اوگره‌توب ملت اسلاميه‌مز اوچون فايده‌لى كشيلر، خادم الملت يكتلر يتشدروب قالدرغه طروشايق! . . . .

مكتب ياشيدن اوزغانلرمز ياشمز قارتمز همه‌مز كتاب ورساله لر اوقوب، بيلمگانلرمز بيلگانلرمزدن اوگره‌نوب بيلورگه طروشايق! وهر قايولرمز حالمزدن كيلگان قدرى وكوچمز يتكان مقدارى علم ومعارفكه مال وتل برله ياردمدن كيرى تورمايق، هنر و معارفنى قولغه آلايق.

تاريخ كوسترەدركه هر يرده وهر زمانده معرفتلى و مدنيتلى قوملرنك حاللرى توزوك ومملكتلرى معمور بولور، اوزلرندن صوگنيلرغه فائده لى اثرلرى قالور، گوزل اسملرى قيامتكه قدر تالمرده مذكور و آرطلرنده قالغان كمسه لرنك خير دعالرى برله ارواحلرى شاد و مسرور بولور. بزده اسبابنه كروشايك، معرفت و مدنيت حاصل قيلورغه طروشايق،

سببسز هیچ نرسه وجودکه چقماس، چالشماینچه مقصودغه ایرشلماس. عالم ـ عالم اسبابدر، جهان ـ جهان مدنیت ومعرفتدر، زمان ـ چالشماق زمانیدر.

الله‌تعالی دنیامزنی معمور، دینمزنی محفوظ، دنیا و آخرتده جمله‌مزنی مسعود و محظوظ ایلسون، آمین!

اَقُولُ قَوْلِی هٰذَا وَاسْتَغْفِرُ اللّٰهَ لِی وَلَکُمْ

خطبهٔ ثانیه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَ نَسْتَعِیْنُهٗ وَ نَسْتَغْفِرُهٗ وَ نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَیِّئَاتِ اَعْمَالِنَا مَنْ یَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ یُضْلِلْ فَلَا هَادِیَ لَهٗ وَاَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْکَ لَهٗ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ

اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّ اللّٰهَ وَ مَلَائِکَتَهٗ یُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِیِّ یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ آمَنُوْا صَلُّوْا عَلَیْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِیْمًا. اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَعَلٰی آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ قَعَدَ وَقَامَ. اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَعَلٰی آلِ مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ مَنْ صَلّٰی وَصَامَ. اَللّٰهُمَّ

صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ. اَللّٰهُمَّ ارْضَ عَنْ اَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ وَعَنْ سَائِرِ الْاَصْحَابِ وَالتَّابِعِينَ. اَللّٰهُمَّ انْصُرْ مَنْ نَصَرَ الْاِسْلَامَ وَاَيِّدْ مَنْ اَيَّدَ الدِّينَ (ثلاث مرات) وَاخْذُلْ مَنْ خَدَعَ الْاِسْلَامَ وَكَبِّتْ مَنْ عَادَى الدِّينَ. عِبَادَ اللّٰهِ! اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَاءِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ وَلَذِكْرُ اللّٰهِ اَكْبَرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

تنبيه ـ هر جمعه ده فقط اوشبو خطبهٔ ثانيه‌نى اوقوديغمدن ناشى اصلا بوندن صوڭغى خطبه‌لرغه خطبهٔ ثانيه يازلماس (تكرار ايتلنمه‌س).

٣

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد ، اى مسلمان قرداشلر!

آدمى زادنك طبيعتى لذت و شهوتلرگه زياده ميل قيلغوچى و شول لذت و شهوت ديب آتالا تورغان نفس آرزولرينه مسخر بولغوچى، بوى صونغوچى و تابنو درجه سنده آنلرنى سويگوچيدر.

نفسنك الك زياده سويه تورغان نرسه‌لرى آشاو و ايچو ذاتلرى، خاتون وبالالر، ايو وبنالر، آلتون، كموش وغيرى ماللردر.

نفس نك بو آرزوسى و ميلى دنيا تركلگى اوچون ضروريدر، چونكه اگر آدملرده بو آرزو و ميل بولماسه ايدى ير يوزى اوزينك طوروچيلرندن بوش قالور و هيه‌سى هلاك بولوب بتار و يوغالور ايدى.

بس الله تعالى اوزينك حكمت بالغه‌سى بوله ير يوزنده اولاد آدم و نظام عالمنى دوام ايتديرو اوچون بنى آدمده مذكور آرزو و ميلنى ياراتدى. لكن بنده اوز اختيارينه

یدارلسه نفسی تله‌گان زسه‌لرده چیکدن آشه‌ای و اذ تلرده اولچه‌ودن چقمای طورا آلمایدر. مونا شوکا کوره طویماس طبیعتلرگه قارشو طورو و وحشی نفسلرنی صندرو اوچون الله تعالی طرفندن شریعتلر قویولمشدر.

آدمی زاد کوبسنچه مالغه عاشقلقده بیك افراط ایتکان سببلی شریعت کوب یرلرده مالنی تکرار بتکرار یامانلاغان؛ جمله‌دن برسی قرآن عظیمده «مالللرگز وبالالرگز سزگه فتنه در، دوشماندر» مضمونده آیة شریفه‌لر وارد بولغان؛ بو کبی آیتلر برله الله تعالی افراطدگ ضررین، اورتاچه بولورغه و توغری یول برله یورورگه کرکلگن بیان ایتکان. و الا مطلق ذم قیلماغان، چونکه مال الله تعالی نگ بنده‌لرینه بیرگان اولوغ نعمتیدر، الله تعالی آنگ برله بنده لرینه منت قیلادر و قرآنده مالنی خیر اسمی برله آتایدر. «نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ» یعنی ایگو مال ایگو ایر اوچون نه گوزلدر، قول شریفی هم مشهوردر. وینه پیغمبر علیه السلامدن روایت قیلنمشدرکه «لَا حَسَدَ اِلَّا فِی اثْنَیْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ عِلْمًا فَهُوَ یَعْمَلُ بِهِ وَیُعَلِّمُهُ النَّاسَ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالًا فَسَلَّطَ عَلَی نَفَقَتِهِ فِی الْخَیْرِ» یعنی

قزوغوغه چنلاب یاری تورغان ایکی کشی باردرکه برسی الله بیرگان علمی برله عدل فیلغان و بیلگانن کشیلرگه اوگره‌تکان کشی‌در. و ایکنچیسی الله تعالی بیرگان مالن خیرگه ، یاخشیلق‌غه طوتقان کشی‌در ، دیمشدر.

واقعا علمی برله اوزیده عمل قیلغان و غیریلرنی‌ده اوگره‌تکان کشی قزوغوغه نی درجه‌ده لایق بولسه ، مالن خیرلی و ملتکه فایده‌لی اورونلرغه صرف قیلا تورغان دکشیده شول درجه‌ده قزوغوغه لایقدر. اورنن بیلوب یاخشیلق‌غه صرف ایدلگان مال تورغانی خیر محضدر.

ملی مکتب و مدرسه‌لر بناء قیلوب اولاد ملتکه دین و ایمان اوگره‌تدرمك ، ملت بالالرینك باشلرین علم و معرفت نوری برله نورلندرمق ، کوکللرین دین و ملت محبتی برله حسلندرمك ؛ مسجد و عبادت خانه‌لر صالوب عموما مسلمانلرغه و خصوصا اسلامده ساچ و سقاللری آغارمش ، کوکللری بویوقمش ، یاشلکده اشله‌گان کمچیلکلرینه اوکونب قالغان عمرلرین عبادت برله کچرمکه چن اخلاصلی کوکللری برله قرار بیرمش قارتلرغه دنیا شغللرندن فارغ و هر تورلی تشویشلردن خالی بولوب خلوص قلب برله اللهغه مناجات قیلا تورغان اورونلر حاضرله‌مك ؛ دارالایتام

و دار العاجزين لر بناء قيلوب ـ مرحمتلو آتاسندن سوكلو و شفقتلو آناسندن جدا بولغان، آشارغه آشی يوق، كيار گه كيومی يوق، كرورگه اورنی يوق، آچ يالانغاچ وسفيل بولوب اورامده قالغان يتيم بـالالرغه وهم قارتلقدن قاراكغو كونگه قالغان، آشارغه مالی يوق، كسب ايدرگه حالی يوق، آصری تورغان بالاسی يوق، كون كچرورچاره‌سی يوق، حالی خراب و بغری كباب بولغان عاجز و مسكين فارت وقارچقلرغه يل يغموردن صيونا تورغان اسسی وصالقون دن صاقلانا تورغان اورونلر حاضرله‌مك، جمعيت خيريه لر آچوب بو كبی شفقت و مرحمت اورونلری ياصامق، يتيم و فقير بالالرنی اوقوتدرمق عموماً محتاج انسانلرغه و خصوصا فقير و عاجز مسلمانلرغه ياردم قيلمق بولار همه‌سی مال برله‌گنه ممكن بولا تورغان اشلردر.

بس ايمدی بوكبی مسلمانلرنك دينی ودنياوی حاجتلرين اداء قيلغان، دين و دنيالرين معمور قيلورغه سبب بولغان مال، شريعت نظرنده مطلقا ذاتی اوچون مذموم بولاچق دوگلدر. بلكه باشده سويله‌ديگمز كبی اعتدال اوزره يعنی اورتاچه بولورغه تيوش بولوب، افراط درجه‌ده مالغه بيرلو و شريعت كوسترگان يولدن چغو يارامادیغی اوچون، افراط

كيتو چيلرگه و يولدن چغو چيلرغه اصلاح نفس اوچون بر دواء روحانی بولمق اوزره ذم قيلنمشدر.

ذاتاً شريعت حكملرينك هر قايوسيده كوكل آورولرينه و روح دردلرينه شفا و دوا درکه شريعت اسلاميه‌نك هر بر بيورغان امرنده و هر بر طيغان اشنده مطلقا بر حكمت باردر، هيچ بر حكمی حكمتسز توگلدر و بونی شرق و غرب علما و حكماسی‌نك انصافلی زورلری اقرار ايتمكده درلر؛ فقط بزنك مسلمانلرمز نادانلق ـ علمسزلك سببلی دينلرندن غافل و دينلرينك حكمتلرندن جاهلدرلر؛ دينلرينك حكمتلرين بيلمگانلـكلری اوچونده ـ اوزلرينی ترقيپرور خيال قيلوب يوروچيلردن بعضلری ـ اسلام علوم ومعارفكه خلاف ديب گمان قيلوب اسلامدن اعراض قيلوب ـ يوز دوندیروب يوريلر. بعض بر متعصب و بصيرتسز آدملر علوم و معارف اسلامغه خلاف ديب خيال قيلوب بارلق كوچلری برله مسلمانلرنی علوم و معارف دن صافلارغه، جهالت و ايسكيلـكنی ياقلارغه طروشالر. حالبوكه دنياده باقی قالا تورغان وهر زمانده سعادت يول باشچيسی بولورغه يارى تورغان علوم و معارف آرتقان صاين اوسه تورغان مدنی و مترقی بر دين بولسه اول دين ـ اسلام دينيدر.

بلکه اسلام مدنیت و ترقینك عینیدر ، علوم و معارفنك اوزیدر، اسلام باشدن آیاق نور آلهی و حقیقتدر. حقیقت هیچ وقت علم نورندن و معارف یاقطیسندن قورقماس و معارف یاقطیسندن باطل دینلر قورقادر. اما اسلام هیچ قورقمایدر . بلکه اسلامنی چنلاب بیلور اوچونده حقیقی علوم و معارف لازمدر. دین و دنیامز توزوك و معمور بولور اوچون ینه علوم و معارف لازمدر.

الله تعالی بزلرگه مرحمت ایدوب کوکللرمزگه علم و معارف محبتن صالوب، چن مسلمانلرغه لایق روشده علوم و معارف تحصیل ایتمك ، دنیاده و آخرتده مسعود بولمق میسر ایلیه . آمین .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی و لکم .

٣

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

بعد اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره در: «اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللّٰهِ و رسوله ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا و جاهدوا بِاَمْوَالِهِمْ و انفسهم فى سبيل اللّٰه اُولٰئِكَ هُمُ الصّٰادِقُونَ» يعنى حقيقتده مؤمنلر - شوندای كمسه‌لر در كه الله‌غه و الله‌نك پيغمبرينه اشانورلر و صوكره هيچ شك و شبهه قيلماسلر، مالارى و جانلرى برله الله يولنده طروشورلر، مونا شولار چن مؤمنلر در.

بو آيتدن آكلانادر كه چن مؤمن بولمق اوچون يالكز ايمان كيتروكنه جيتميدر. بلكه ايمان كيتوركان‌نك بعدنده ايمانينده هيچ شك و شبهه قيلماينچه ثابت اولمق، همده الله يولنده مالن وجانن آيامانچه طروشمق لازم بولادر.

الله يولنده مال برله طروشمق‌نك مثال‌لرى: مسجد و مدرسه لر صالمق، مسلمانلر نك آلغه بارولرينه سبب بولورلق هنر و صنائع مكتبلرى آچمق، دار العاجزين و

دارالایتام‌لر آچوب یتیم فقیر و مسکینلرنی تربیه قیلمق وهر
تورلی مکتب و مدرسه‌لرده اوقوچیلرغه یاردم ایتمك کبیلردر.

اما الله یولنده جان برله طروشمق‌نك مثاللری: مسلمانلر غه دین و ملتلری اوچون کرکلی و فائده‌لی بولغان نرسه لرنی اوگره‌تمك، علم و معارفکه ترغیب ایدوب دنیاوی و اخراوی حاجتلرینی کوسترمك و بیلدرمك، اسلام غه و مسلمانلرغه تیوچیلرنك سوزلرین تل برله وقلم برله رد قیلمق، دین و ملتکه فائده کتورمك نیتی برله علم و هنر اوقومق، تل بیلماگان عاجز کیمسه‌لرنك مقصودلربن ترجمه قیلوب وحاجت اهللرینك حاجتلری آرتندن یوروب معاونت ایتمك کبیلردر.

ملت اسلامیه‌نك منافعنه چالشمق و مسلمانلرنك تعالی و ترقی‌سینه مال و جان برله خدمت قیلمق، اسلام و مسلمانلر اوستنه چوکمش ضررلرنی کیتارمگه طروشمق، اسلامغه و مسلمان‌لرغه طعن قیلوچیلرغه ردیه‌لر یازمق، بولار همه‌سی جهاد فی سبیل الله‌در- الله یولنده مال وجان برله طروشودر.

ای برادرلر هر قایولرگز برکره اویلاگزلر! اوشبو، الله تعالی قرآنده مدح ایتکان مؤمنلرنك صفتلری سزلرده

بارمو ؟ اگر اول صفتلر سزده بار بولسه ، سزگه سونچدر .
بو الوغ نعمتکه ایرشکانلکگز اوچون الله‌غه شکرانه قیلوگز !
الله سزنگ کبی مؤمنلرنی کوب قیلسون ! اگر اول صفتلر
سزده یوق بولسه ، بلکه فوری اسمگزگنه مسلمان بولسه ،
سزلرگه اوکونچدر ! بو الوغ نعمتدن محروم بولووگزغه ، فوری
اسم برله‌گنه مسلمان بولوب یوروگزگه قایغروگز ! چن
مؤمنلرنگ صفتلرین حاصل قیلورغه و شول صفتلر برله
صفتلنورغه طروشگز ! اجتهاد ایتسه‌گز تابارسز ! اجتهاد ایا
لری یولده قالمایدر ، الله تعالی اجتهاد ایتکان بنده‌لرین
محروم قیلمایدر . نته‌کم قرآنده ایته‌در : « وَالَّذِينَ جَاهَدُوا
فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا » یعنی بزنگ یولمزده طروشقانلرنی بز
هدایت یوللرمزغه صالامز ، دی‌در . همده عربلرده :
« مَنْ جَدَّ وَجَدَ وَمَنْ قَرَعَ بَابًا وَلَجَّ وَلَجَ » یعنی بر کمسه
بر اش توغروسنده اجتهاد قیلسه اول اشنی تابار و بر کمسه بر
ایشکنی قاقسه قویماسه‌کرر ، دیگان مشهور بر سوزده باردر .
الله هر قایولرمزغه توفیق وهدایت بیروب طریق حق
و صراط مستقیم اوزرنده ثابت ایلیه . آمین .
اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم

٤

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزیز الغفار. الکریم الستار، الذی الخ.

اما بعد ای مسلمان قرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده بیوره‌در:

«وَالْعَصْرِ أَنَّ الْإِنْسَانَ لَفِی خُسْرٍ إِلَّا الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»

یعنی زمان برله آنط ایده‌من که حقیقتده جمیع انسانلر هلاکنکده و زیانده‌در. مگر زیانده و هلاکلکده بولماس شوندای کمسه‌لرکه آنلر ایمان کتوردیلر، اینگو عمللر قیلدیلر، حق برله وصیت قیلشدیلر و صبر برله وصیت قیلشدیلر، دی‌در.

بو سورهٔ شریفه‌نك فضیاتی حقنده امام شافعی حضرت لری ایتکان: «اگر بوسوره‌دن باشقه هیچ بر سوره اینمسه ایدی البته بو سوره آدملرگه کفایه قیلور ایدی» دیگان. ایکنچی بر روایتده - «اگر آدملر بوسوره‌نك معناسنی کامل بیلسه‌لر ایدی بو سوره آنلرغه کفایت ایته‌ر ایدی» دیب

ایتکان. ینه درست روایت برله ثابت بولغان: هر قچانکه صحابه‌لردن ایکی کشی بر برگه کیلسه‌لر هیچ وقتده بو سوره‌نی، آرادن برسی، آخرینه قدر اوقوماینچه و برسی ایکنچیسنه سلام بیرماینچه بر برسندن آیرولشماسلر ایکان؛ وبولای قیامقلریه بوسوره‌ده مذکور تواصی بالحق وتواصی بالصبر نی خاطرغه توشرمك و ایبده‌شینك حق برله وصیتی بولسه أیتدرمك اوچون بولغان.

الله نك سنتی کتابنده شولای بولغان که اؤزینك مخلوقاتندن بر نرسه برله یاکه اشلرندن بر اش برله آنط قیلادر و بولای قیلمقلغیده بو نرسه‌ده و بو اشده بولغان حکمتنی بنده‌لرینه آکلاتمق اوچون و بونك حقنده بولغان یالغان سوزلرنی و یاکلش فکرلرنی رد قیلمق اوچون بولا در. شول جمله‌دن الله تعالی بو سوره‌نی «والعصر» یعنی زمان برله آنط قیلامن دیب باشلاغان. چونکه آدملر زماننی سوگه‌رگه و اوروشورغه عادتلنگانلر: هر زمان‌نك خلقی اوزینك زمانه‌سندن شکایت قیلا کیلگانلر و اوزلرینك زمانلرین: «بو زمان ـ ناچارلق زمانی، بو زمان ـ نادانلق زمانی، بو زمان ـ بوزوقلق زمانی، بو زمان ـ همتسزلك زمانی، بو زمان ـ بیك یامان زمان،» دیب یامانلاغانلر.

مونا شونك اوچون الله تعالى ، آنلر ناچارغه حسابلاغان زمان برله آنط ايتكان و آنلرنك بيك كچكنه‌گه صاناغان و خور توتقان نرسه‌لرين اولوغلاغان ، همده شول قدر اولو-غلاغان‌كه اوزينك كتاب عزيزنده آنط قيلووينه لايق كور-گان و شونك برله زماننى ياماانلاوچيلرنك سوزلرى يالغان و فكرلرى باكلش ايكانلكنى اثبات قيلغان .

بيك كوب كمسه‌لر باردركه آنلر اويليلر : آدم بالاسنه معادتلى و بختلى بولو اوچون مال بولسه بولا ، تله‌سه ايمان كتورسون ، تله‌سه ايمان كتورمسون ، تله‌سه ايندگو عمللر قيلسون ، تله‌سه ايندگو عمللر قيلماسون ، تله‌سه حق برله صبر برله وصيت قيلشسون ، تله‌سه حق برله صبر برله وصيت قيلشماسون ، تيك نفس راحت بولسون و دنيادن لذت آلسون ، ديلر .

بو فكرده بولغان انسان صورتنده‌گى حيوانلر بوزوق اشلردن چيركه‌نميلر و ياوز عمللردن قاچنميلر و بو اشلرى آخرنده اوزلرين منكو هلاكلك‌كه توشره‌چگن و ابدى خراب اينه‌چگن ، دنياده نى قدر كوب تورسه‌لرده آخرنده بركينه‌چكلرين ، يوم قيامتده حضور رب العالمين ده ، جميع اوّلين و آخرين ، انبياء و مرسلين جيولغان يرده هر

بر قیلغان اشلرندن بر وقت حساب بیره‌چکلرین اونوتالر. چونکه آنلرنی نفس آرزولری جیته‌کله‌ب آلغان، کوڭللری شهوات برله تولغان، اسلامیت و انسانیت‌نڭ خصلت و فضیلتلرندن کوزلری قاپلانغان. مونا شونڭ اوچونده الله تعالی شوندای آدملرنی اویغاتو و غفلت اویقوسندن کوز لرین آچو اوچون زمان برله آنط ایتوب، تأکیدله‌ب، آیته‌در: «ایمان کیتورگان، اعمال صالحه اشله‌گان، تواصی بالحق و تواصی بالصبر فیلغان کشیلردن باشقه هر بر کشی زیانده و هلاکلکده» دی در. بختلی و سعادتلی بولو اوچون مال بولسه بولا، باشقه هیچ بر نرسه کیره‌کمی دیب اویلاغان کمسه‌لر نڭ فکرلرین رد قیلادر. بختلی وسعادتلی بولو مال برله توگل، بلکه ایمان، اعمال صالحه، تواصی بالحق و تواصی بالصبر برله بولغانلغن بیلدره‌در.

أیمان .. چن کوڭل برله اشانمق و اشانغانلغن بوی صونوب راستلامقدر.

اعمال صالحه ـ آدملرنڭ دنیاوی و اخراوی مصاحتی اوچون بولغان گوزل اشلردر که درست عبادتلر، ایذگو یوللرغه مال صرف ایتولر، حکمده عدللك قیلولر، مظلومنی ظالمدن قوتقارولر، امانت، عفت، انصاف، محبت و اخلاص

كبيلر همه‌سى اعمال صالحه‌در.

حق برله، صبر برله تواصى ـ اوزى هر اشده حقلق اوزرينه بولورغه و صبر اورونلرنده صبر قيلورغه طروشقان‌نك اوستنه، باشقه‌لرغه‌ده حقلق اوزرنده بولورغه و هر اشده حقلقنى كوزله‌رگه طروشورغه و صبر اورنلرنده صبر قيلورغه طروشورغه توصيه قيلمقدر. ايتكانن اوزى توتماسه قورى كشيگه گنه آيتو برله تواصى تابلميدر.

صبر گوزل خلقلرنك آناسى بلكه‌ده هر خلقنك تونقاسى دركه هر باخشيلق صبردن طوغادر و هر ناچارلق صبرسزلق آرقلى كيله‌در.

بر كمسه علم اوقورغه كروشه، علمنى كوبره‌ك اوقورغه صبرى جيتمه‌ى، بر آز اوقوغاچده تاشلى و شولاى ايتوب صبرسزلق سيبندن نادان بولوب قالا. ياخود بر كمسه بر كسبگه باشلى، بر آزدن صوكك شونى‌تاشلى، ايكنچينى باشلى صوكره آنيده تاشلى.... صبرسزلق سبندن كسبدن فائده آلاآلمى. صارانلق قيلغان كمسه‌نك صارانلغى فقيرلك خيالى برله صوغشوغه صبرى جيتمگانلكدن كيله‌در، نفس آرزو لرى آرتندن يوروب مالن اسراف ايتوچينك مال تلف قيلووى ـ نفس آرزولرينه قارشو طوررلق صبرى يو-

قلغندن بولادر. اما علم، مقصودغه ایرشو، جومردلق وتقوا لق کبیلر همه‌سی صبر برله حاصل بولادر.

الله تعالی هر قایولرمزنی اهل صلاح و فلاح مسلمانلر دن قیلوب ایدگو عملر قیلمقنی و کوڭللرمزگه حقلقنی صاـ لوب و صبر برله فوراللانوب فضائل اسـلامیه و معارف انسانیه تحصیل أیلمکنی نصیب و میسر ایلیه آمین.

ملتنڭ حیاتی و حیاتنڭ روحی، جهاننڭ یراغی و معیشتنڭ چراغی، خزینه‌لرنڭ آچقچی وملتلرنڭ بتون عالم قارشوسنده اعتبارغه آشا تورغان باصقچی، دین و دنیانڭ نوری و کوڭلنڭ سروری بولغان علم شریف برله ملتمزنڭ اولـگان کوڭللـرین ترگزوب حق و توغری یولدن یورگزوب دنیاده و آخرتده مسعود ایلیه آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی و لـکم.

٥

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ .

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمنك هر سوره‌سنده بلكه هر يدى سكز آيتنك برسنده ايمان وتوحيدگه دعوت قيلادر، كفر وشركدن صاقلانورغه قوشادر، اللهنى برله‌گان وايمان كيتوروب اينگو عمللر قيلغان مؤمنلرگه جنت ونعمتلر برله وعده قيلادر. اما كفر وشركده قالغان بنده‌لرگه جهنم وعذاب برله وعيد قيلادر، چونكه ايمان وتوحيد اينگو عمللرنك باشى والك اولوغيدر. همده لله تعالى باشقه اينگو عمللرنى ايماندن باشقه قبول قيلميدر و ايمانى بولماغان كمسه نك اينگو لكلرى هيچ اعتبارغه آلنميدر. بناء عليه ايمان بولماسه هيچ بر اينگو لك بولا آلميدر. اما كفر و شرك - بارچه گناهلرنك آناسى وجميع ياوزلقلرنك منبعيدر؛ الله كفر وشركنى هيچ يارلقامايدر. شرك وكفردن باشقه گناهلرنى تله‌گان بنده‌سندن يارلقايدر. نته‌كم قرآن عظيمده: «اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ

مٰا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشٰاءُ » يعنى حقيقتده الله تعالى كفر وشرك بالله نى يارلقامايدر و بوندن باشقه گناهلرنى تله گان بنده‌سى اوچون يارلقايدر، ديمشدر . وحديث شريفده : «اَلتّٰائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لٰا ذَنْبَ لَهُ» يعنى گناهدن توبه قيلوچى گناهسز كشى كبيدر، بيورلمشدر.

گناهدن توبه قيلو ـ شول گناهنى موندن صوڭ هيچ بر اشله‌مه‌سكه چن كوڭلى برله عزم قيلو واوّلده اشله‌گانننه چن كوڭلندن اوكنودر. يوقسه تل برله گنه « توبه توبه » ديمك توبه توگلدر؛ يورا كدن بولماغانده « استغفر الله استغفر الله» ديب تل اوچى برله گنه ايتو استغفار توگلدر؛ الله تعالى ظاهرگه قارامايدر بلكه باطنغه وكوڭلگه قاريدر، أشلر اخلاصغه ونيتكه قاراب يوريدر، نته‌كم حديث شريفده: «اِنَّمَا الْاَعْمٰالُ بِالنِّيّٰاتِ» يعنى اشلر نيتلرگه كوره بولادر، دينلمشدر. ايكنچى بر حديث شريفده : «اِنَّ اللّٰهَ لٰا يَنْظُرُ اِلٰى صُوَرِكُمْ وَ اَمْوٰالِكُمْ وَلٰكِنْ اِنَّمٰا يَنْظُرُ اِلٰى قُلُوبِكُمْ وَ اَعْمٰالِكُمْ» يعنى حقيقتده الله سزنڭ صورتلرڭزگه و مالڭلر ڭزغه قارامايدر ولكن كوڭللرڭزگه وعملڭلرڭزگه قارار بيورلمشدر.

ايمان كيتورو، الله‌نى برله‌و - چن كوڭلدن بولمق

لازمدر. فقط آناسی مسلمان بولغان اوچون گنه مسلمان بولوب یور وکفایه قیلمیدر. صورت برله گنه مسلمان بولوب بولمیدر. کیوم و صورت بنده لرنی آلداسه ده، الله کیوم و صورتکه آقچه و مالغه قارامیدر، بلکه کوکللرگه وعمللرگه قاریدر.

اما اللهغه ایمان روشین و اللهنی توحید روشین اللهنی اوزی قرآنده اوگره تمشدرکه: «قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ. اَللّٰهُ الصَّمَدُ. لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُوًا اَحَدٌ» یعنی ایتکل ای محمد علیه السلام: دلیل برله ثابت بولغان شبهه سز حق خبر شولدرکه الله بردر، الله هیچ بر نرسه گه محتاج توگلدر، بلکه بتون عالم و جمیع بنی آدم آکا محتاجدر. الله بالا توغدر- مقدن وبالاسی بولمقدن پاك و منزهدر. دخی اوزی آنادن توغمقدن آتا آناسی بولمقدن پاك و منزهدر. الله نك هیچ شریکی و تیکده شی یوقدر، دیمشدر.

بو سورهٔ شریفه «الله ایکی» دیگانلرنك، «الله نك بالاسی بار» دیگانلرنك وهم «اللهآنادن توغدی» دیگانلرنك سوزلرین رد قیلهدر. آنلرنك سوزلری باطل و یالغان ایکانلکن مؤمنلرگه بیان و اثبات قیلهدر.

اسلام ــ برلك و توحید اساسنه قورولمشدرکه بر الله

دن باشقه الله يوقدر . بر الله دن باشقه غه عبادت درست
توگلدر . بر الله دن باشقه‌دن ياردم صورامق جائز توگلدر
و زمان سعادتده بولغان كفار قريش و باشقه كافرلر بوتلرنى
واسطه قيلوب آلاردن ياردم و شفاعت ايسته‌گان كبى ، الله
برله بنده آراسنده واسطه‌لق قياه تورغان و استعانت ايتله
تورغان ايكنچى درجه آلهلر اتخاذ قيلمق آنلرغه تابنمق
و آنلردن ياردم ايسته‌مك هيچ درست توگلدر . الله نك
اوزينه‌گنه عبادت قيلمق و اوزندن گنه ياردم ايسته مك
لازمدر . قرآن عظيم بزگه اياك نعبد و اياك نستعين برله
شونى اوگره ته‌در (معناسى - يالگز سگاغنه عبادت قيلامز
و يالگز سندن گنه ياردم صوريمز ، سندن باشقه هيچ بر
ذاتقه عبادت قيلميمز وسندن باشقه‌دن اصلا ياردم صورامبمز
ديمكدر) . مونا قرآن عظيمنك و توحيد اساسنه فورلغان
اسلامنك تعليمى بودر . اسلامنك تعليمنه باشقه تعليم واسلام
دينندن باشقه دين هيچ مقبول توگلدر . نته‌كم قرآن عظيمده:
« وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى
الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ » يعنى بر كمسه اسلام دينندن باشقه
بر دين نى دين قيلوب طوته‌چق اولسه آنك اول دينى قبول
قيلنماس و اول كمسه آخرتده هلاكلكده و زياننده بولغوچى

كمسه‌لردندر. الله قاشنده مقبول دين يالڭز اسلام دينيدر.

اسلام دينى بعينه اوّلگى پيغمبرلر نڭ دينيدر. بو توغروده قرآنده‌ده ايتلگان، حديث شريفده هم: «جميع پيغمبرلرنڭ آنالرى باشقه، دينلرى بر در» دينلگان.

بارچه پيغمبرلرنڭ دينلرى بر بولووينده ايمان و اعتقاد توغريلرنده؛ اما عمليات و معاملاتكه تعلقلى حكملر هر قايوسينڭ اوزينڭ زمانينه و قومينڭ استعدادينه و احتياجنه كوره بولا كيلگان. بو شريعتلرنڭ الڭ صوڭغيسى و الڭ گوزلى و كاملى بزم پيغمبرمز نڭ شريعتيدر. پيغمبر لرنڭ الڭ صوڭى و افضلى بزم پيغمبرمزدر. و امتلرنڭ صوڭى و خيرليسى بزم پيغمبرمزنڭ امتيدر. نته‌كم حديث شريفده: «أنكم تتمون سبعين أمة أنتم خيرها وأكرمها على الله» يعنى سزلر بيك كوب امتلر صوڭنده كيلگان امت سز. سزشول اوّلده اوتكان كوب امتلر نڭ همه‌سندن خيرليره‌گى والله قاشنده حرمتليره‌گيسز، دينلمشدر. شونڭ اوچونده بزم پيغمبرمزدن صوڭ، پيغمبر كيلمك يوق، پيغمبرمزنڭ شريعتنه اوزگارمك يوق، تيك شريعتنى احياء قيلوب تورو، امر معروف و نهى منكر قيلوب حق سوزنى تارتنمى سويله‌ب تورو لازمدر.

پیغمبر مز ایتکان «قُلِ الْحَقَّ وَ اِنْ کَانَ مُرًّا لَا تَخَفْ فِی اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ» یعنی آچیده بولسه حقنی سویله خدا یولنده شلته‌له‌وچی‌نڭ شلته‌سندن قوروقما ، دیگان . و ینه حق سوزنی سویله‌رگه تیوشلی اورونده اونده‌شمی قالغان اشینی ذم حقنده: «اَلسَّاکِتُ عَنِ الْحَقِّ شَیْطَانٌ اَخْرَس» یعنی حق سوزنی أیتمی - اونده‌شمی قالغان کمسه، ساقاو شیطاندر، دینلگان .

الله ذهنلرمزگه قوت وفکرلرمزگه متانت بیروب توغری ویلاِغه توغری سویله‌رگه نصیب ایتسون. حقدن سکوت قیلوب ساقاوشیطان بولودن صاقلاسون آمین .

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم .

٦

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد اى مسلمان قرداشلر ! امام مالك بن انس رضى الله عنه حضرتلرى ايتكان: «لَا يَصْلَحُ آخِرُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ اِلَّا بِمَا صَلَحَ بِهِ اَوَّلُهَا» يعنى بو امتنك اوّلى نى نرسه ونيندى اشلر برله توزه‌لگان ـ آخريده شول نرسه وشول اشلر برله توزه‌لور ديگان.

بزنك ايسكى مسلمانلرمزنك حاللرى توزوك ، علم ومعرفتده‌گى درجه‌لرى بلند ، قوت ودولتلرى، بايلق وصوـ لتلرى شول زمانده‌غى باشقه خلقلرنقندن آرتق بولغان . بتون جهان مدنيتنى تتره‌تكانلر ، مشرق و مغربگه يتكانلر ، دنيانك هر طرفنه كروانلر يوروتكانلر ، هنر و صناعتنى علم ومعرفتنى شول زمانغه قدر كورلمه‌گان بر درجه‌گه يتكرگانلر و بيك كوب ملتلرنى اوزلرينه محبت ايتدرگانلر .

ايمدى برقارايق: ايسكى مسلمانلر شول درجه‌لرگه نى برله ايرشكانلر ؟ وحاضرگى مسلمانلر ـ نى سببلى كوندن

کونگه کیری کیتکانلر وبو کونده کوز آلدومزده بولغان حال رذالت گه نیچوك کیلوب یتکانلر و نی اوچون بوقدر فقر ومسکنتگه، ضعیفلك وزبونلقغه توشکانلر؟

بو سوآللرنڭ جوابنی بزگه تاریخ کوسترەدرکه ایسکی مسلمانلر قرآن‌غه بیك نق یابشقانلر وقرآن کوسترگان یول برله یورگانلر، قرآن یولی واسلام تعلیمی بو ینچه یوروب هر تورلی علملرگه دورت قول برله توتنغانلر وکامل اجتهاد اوزرنده تورلی فنلرنی وهنرلرنی اوگره نگانلر وشونڭ اوچونده آنلر مقصودلرینه یتکانلر وبو کونگه قدر اسملرین حرمت برله یاد ایتدررلك گوزل اثرلر قالدررغه موفق بولغانلر. اما حاضرگی مسلمانلر قرآن نڭ تعلیماتن تاشلاغانلر. باشلری آوغان یاقده ونفسلری تله گان طرفده هوا وهوس آرتندن یورى باشلاغانلر، علوم ومعارفدن یوزلرین چویر-گانلر، جهالت بطالت واخلاق بوزوقلغی برله چریگانلر، دین وشریعت اشلرین عادتلر وبدعتلر برله آلشدرغانلر، بر نرسه، ایسکیدن قالدق بولسه بدعت بولسه‌ده، عبادت صانیلر، اما ایسکیده بولماغان نرسه نی شریعتکه وسنتکه نی قدر موافق بولسه‌ده بدعت وضلالت حسابلیلر، ایسکیدن کیلگان بر مجوسیتنی یا که ملالرغه فائده کیتوره تورغان

بر بدعت عادتنی بتررگه تله گان کشیلرنك باشلر ینه قیامتلر قوبتاره‌لر، جاهل ومتعصب ملالر وشول بدعتلرگه الفتلنگان عواملر گویا که دین بیلگان کشی توسلی بولوب شول بدعتلرنی بتررگه طروشو چیلرنی دین بوز وچیلر دیب بهتان وافترالر قیلالر، حالبوکه آنلر اوزلری ایسکی خالص وصاف مسلمانلرنك حاللرندن غافللر وبدعتلر قاتشماغان دین خالصنی جاهللر وصاف اسلامنك تعلیماتندن بی خبرلر. مونا، شونك اوچونده بونلر ایسکی زمانلرده بولغان گوزل حاللرندن دونگانلر وبو کونگی حاللرگه اینگانلر.

ایمدی بو کونگی مسلمانلرغه اولگیلر کبی گوزل حاللرگه ایرشور اوچون ــ اوّلگیلر کبی قرآن عظیمنك بیوروغن توتارغه، قرآن قزقترغان دینی ودنیاوی علملرنی اوقورغه و قرآنده اشارت ایتلگان هنر و صنعتلرنی حکمت و معرفتلرنی تحصیل قیلور اوچون طروشورغه کرك، اگر شولای قیلساق الله تعالی بزنك فنا حاللرمزنی گوزل قیلور توزه‌لورمز. ان شاء الله، مسعود وبختیار اولورمز. چونکه الله تعالی بر قومده بولغان حالنی اوزگارتمیدر، اگر شول قوم اوزلرنده بولغان فعللرین اوزگارته‌سه‌لر. نته‌کم الله‌تعالی قرآنده: «اِنَّ اللّٰهَ لَا یُغَیِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰی یُغَیِّرُوا مَا بِاَنْفُسِهِمْ»

بیورمشدر.

الله‌تعالی حضرت پیغمبرگه جمیع کمالات صوریه ومعنویه نی بیرگان ـ بو کمالات ایچنده البته علمده بار ـ بونده شبهه ایدرگه هیچ اورون یوقدر. همده پیغمبرمز اوزی انبیاء و مرسلین‌نك افضلی وجمیع مخلوقات‌نك اکملی بولغان کبی آنك علمیده شول درجه‌ده‌درکه آنده بولغان علم و حکمتنی بیان وتعریف قیلودن تللر قاصر و قلملر عاجزدر. شولای بولاطور وبك پیغمبرمزگه ینه‌ده «وَقُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً» آیتی برله علم آرتدرونی صورارغه قوشقان؛ اگر علمدن آرتق کمالات بولسه ایدی الله تعالی پیغمبرمزگه شونی آرتدررغه قوشار ایدی. علمدن آرتق کمالات بولماغان اوچون، علم جمیع کمالات‌نك افضلی بولغان اوچون علمنی آرتدرونی صورارغه بیورغان.

ینه جناب الله‌نك بنده‌لرینه بیرگان نعمتلری شول قدر کوبدرکه هیچ صاناب بتررلك توگلدر. نته‌کم قرآن عظیمده آیته‌در: «وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوهَا» یعنی اگر الله‌نك نعمتلرین صاناسا کز هیچ صاناب بتره آلماس‌سزدی‌در.

و شول صانسز نعمتلری ایچنده تألیف قلوب یعنی مؤمنلرنك کوکللرینی بو یرگه اویوشترمق نعمتی باردر.

مونا الله تعالی شول تالیف قلوب نعمتی برله بنده‌لر ینه آیروم منت قیلادرکه آیته‌در: «لَوْ اَنْفَقْتَ مَا فِی الْاَرْضِ جَمِیعاً مَا اَلَّفْتَ بَیْنَ قُلُوبِهِمْ وَلٰکِنَّ اللّٰهَ اَلَّفَ بَیْنَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ عَزِیزٌ حَکِیمٌ» یعنی اگر یر یوزنده بولغان مال و آقچه‌نك همه سنی بیرسه‌کده مؤمنلرنك کوکللرین بو درجه ده اویوشترا آلماس ایدك. لکن الله اوزینك فضل و کرمی برله اویوشتردی قویدی؛ الله هر تله‌گانن بولدرغوچی در، هر اشی حکمتلیدر، دی در. بس آلای بولسه ـ یعنی الله نك هر اشی حکمتلی بولسه ـ باشقه نعمتلر برله منت قیلماینچه صانسز نعمتلری ایچندن بو تألیف قلوب یعنی کوکللرنی اویوشترو نعمتی برله منت قیلووننده هم برحکمت باردر و بونك حکمتی شول بولمق کرکدرکه بو تألیف قلوب نعمتی باشقه نعمتلرگه اساس وتوتقا کبیدر: هر بر اش اتفاق وکوکل برلکی سایه سنده گنه وجودکه چقا آلادر. خصوصاً عمومی اشلر برلکسز واویوشوسز هیچ حاصل بولا آلمیدر. دنیانك توز وکللکی، دولت ومملکتلرنك آلغه بارووی، برشهرنك بر محله‌نك وبر اوینك سعادتی همه‌سیده اویوشو وبرلك آرقه‌سنده‌غنه ممکن بولادر.

ایمدی بارچه نعمتلرنك اولوغی وهر اشنك روحی بولغان

اتفاق اوزرنده بولنوب جميع كمالات‌نڭ افضلى بولغان علمگه طروشايق، بو كونده گى يالقاولق نادانلق و اتفاقسزلق كبى ناچار اشلرمزدن قوتولورغه علم و معرفت يافطيسنه چغارغه اجتهاد ايته‌يك و بيگرا كده كيرا گى شولدركه دينمز ودنيامز اوچون علم و معرفت ايچه تورغان صو، آشى تورغان آش، صولى تورغان هوا درجه‌سنده لازم وضرور ايكانن آڭلا- يق. دنياده الڭ مشكل نرسه بر نرسه‌نڭ كرك ولازم ايكا- نن بيلودر. اگر لازم ايكانلگى بيلنسه مطلقا چاره‌سى تابله ـ دواسى بيلنه ـ آقتق سببلرگه توتنوب بولسه ده وجودكه چغارورغه غيرت قيلنه‌در.

علم حقنده نى قدر كوب سويلنسه‌ده آزدر: علمسز دينده يوق، دنياده يوق، وحشيلك و قارا ڭغولقدن باشقه بر نرسه‌ده يوقدر. دنيانڭ طوروى، قوياشنڭ يوروى، عالمنڭ نظامى و عالمده بولغان اشلرنڭ قوامى همه‌سى علم برله‌در. دولتلر و مملكتلر علم برله تورادر. قرده و صوده آدم اوغللرين يوروته تورغان نرسه‌لر همه‌سى علم برله يورى‌در. آدم اوغلانلرى علم برله محترم ومكرم بولادر. ايمان اسلام دين شريعت عبادات و معاملات همه‌سى علم برله بيلنه‌در. علمسز هيچ نرسه اشكه آشميدر، هيچ نرسه علمسز رواج تابميدر.

الله‌تعالی حضرتلری بز عاجز و مسکین بنده‌لر ینه اوز ینك فضل و عنایتی بر له‌یاردم قیلغای ایدی. دنیانك عزتی و آخرتنك شرافتی ، انسانلنك سعادتی ، اللهنك، بنده‌لر ینه انعام ایتکان کرامتی، دین و شریعت‌نك یول باشچیسی، دولت و ملتلرنك سانچیسی، یخشیلقلرنك آچقچی و هر سعادتنك باصقچی، ترقی و مدنیت‌نك قویاشی و هر بر ایندگولکلرنك باشی بولغان علم شریف بر له مشرف ایلگای ایدی. آخر دمده ایمان و آخرنده امان اوزرنده بولنوب قلدن نچکه و قلچدن اوتکون صراطدن کچوب کوثر شرابن ایچوب جنت و دیدار شریف ایله مشرف عیشة راضیه وسعادت سرمدیه ایله مسعود اولمقنی ربم جمله‌مزگه نصیب و میسر ایلیه ، آمین .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم .

٧

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله طرفندن پیغمبرمزگه قرآن ایندرلدی و قرآنده آدمیلر نك دنیا و آخرنده سعادتلی و ایدگو بختلی بولولری اوچون لازم بولغان نرسه‌لر بیلدرلدی. قرآنده ذکر ایتلگان نرسه لرنی اویلارغه فکر له‌رگه ، عقل میزانی و فکر ترازوسی برله اولچه‌رگه قوشدی ، بیلمگانلرگه بیلگانلردن صورارغه و بناءً علیه بیلگانلرگه بیلمگانلرنی اویره‌تورگه بیوردی ، علمگه نهایت درجه‌ده ترغیب ایتدی، علم اوگره‌نونی جمله گه فرض قیلدی، لازم قیلدی ،

علم اوگره‌نو یالگز یاش وقتقه مخصوص توگلدر . بلکه علم اوگره‌نو نك زمانی - صبی عاقل بولغاندن باشلاب تا قبرگه کر گانگه چه‌در . نته کم: «اَلتَّعَلُّمُ مِنَ الْمَهْدِ اِلَی اللَّحْدِ» یعنی علم اوگره‌نو بیشکدن باشلاب تا لحدگه چه‌در ، دینامشدر. همده علم یالگز دین علمی گنه توگلدر ، بلکه دین اوچون

دنیا اوچون هر نه تورلی فائده لی بر علم بولسه آنی اوگره نمك لازمدر که علوم دینیه و دنیاویه نك هر قایوسی علمدر و هر قایوسینی اوگره نو فضیلتدر .

اولوغ عالملردن امام غزالی حضرتلری احیاء علوم الدین اسملی کتابنده علمنك فضیلتی حقنده بیك کوب حدیثلر یازمشدر که شول حدیثلردن بعضلری بونلردر:

«مَنْ یُرِدِ اللّٰهُ بِهٖ خَیْراً یُفَقِّهْهُ فِی الدِّینِ وَیُلْهِمْهُ رُشْدَهُ»

یعنی الله تعالی بر بنده سینه یخشیلق تله سه اول بنده نی دین علمنده عالم قیلور و کوکلینه طوغریلق صالور.

«اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِیَاءِ» یعنی عالملر پیغمبرلرنك وارثلری در. معلومدرکه، پیغمبرلك مرتبه سندن اوستون مرتبه یوقدر وپیغمبرلك مرتبه سنه وارث بولودن آرتق اولوغلق یوقدر.

«یَسْتَغْفِرُ لِلْعَالِمِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ» یعنی کوکلرده ویرده بولغان نرسه لر همه سی عالم اوچون الله دن یالولقا - مقلغن صورارلر. بر فکر ایدوب قاراگز: شول کشینك مرتبه سندن آرتق مرتبه بولورمی؟ اگر اول کشی اوزی کندو أشنده بولنغان و اوز باشی برله گنه مشغول بولوب تورغان چاغنده فرشته لر اول کشی اوچون استغفار برله مشغول بولسه لر - فرشته لر آنی قایغرتمقده و اول اوز اشنده.

علمنك فضيلتن بيان اوچون يالكز بو حديث كفايه قيلادر. حالبوكه علمنك فضيلتى حقنده وارد بولغان بوندن باشقه حديثلرده حسابدن طش كوبدر. «انَّ الْحِكْمَةَ تَزِيدُ الشَّرِيفَ شَرَفاً وَتَرفَعُ الْمَمْلُوكَ حَتّٰى يُدْرِكَ مَدَارِكَ الْمُلُوكِ» يعنى علم و حكمت اولوغ كشينك اولوغلغن آرتدره‌در، قللرنى پادشاهلر اورننه قدر كوتاره‌در. بونيسى علمنك دنياوى فايده‌سين بياندر. اما اخراوى فايده‌سى ينه اولوغراقدر، آخرت دنيادن خيرليره‌ك و باقيراقدر. «اَفْضَلُ النَّاسِ الْمُؤْمِنُ الْعَالِمُ الَّذِى انْ احْتِيجَ اِلَيْهِ نَفَعَ وَاِنِ اسْتَغْنِى عَنْهُ اَغْنَى نَفْسَهُ» يعنى آدميلرنك آرتوغراغى شوندای عالم مؤمندركه اگر آكا محتاج بولنسه فايده‌سين تيگرر، اگر كرك قيلنماسه كشى ايله اشى بولماس. «اَلْاِيمَانُ عُرْيَانٌ وَلِبَاسُهُ التَّقْوٰى وَزِينَتُهُ الْحَيَاءُ وَثَمَرَتُهُ الْعِلْمُ» يعنى ايمان يالانغاچ كمسه كبيدركه آنك كيومى تقوالق وزينتى اوياتليلق ويمشى علمدر. «لَمَوْتُ قَبِيلَةٍ اَيْسَرُ مِنْ مَوْتِ عَالِمٍ» يعنى بر قبيله‌نك اولووى ينكلره‌كدر بر عالمنك اولوومدن. «فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِى

عَلٰى اَدْنٰى رَجُلٍ مِنْ اُمَّتِى » يعنى علم بر له شغللنوچى عالمنڭ عبادت برله شغللنوچى عابددن آرتقلغى امتمدن بواغان توبان درجه‌لى بر ايردن بنم آرتقلغم كبيدر. (پيغمبر مز توبان درجه‌لى بر امتندن نى قدر آرتق بولسه عالمده عابددن شول قدر آرتقدر).

كوردڭزمو ؟ علمنى پيغمبرلك درجه‌سينه يانا شدردى. اما عملنڭ درجه‌سنى علم درجه‌سندن كوب توبان توشردى، حالبوكه عابد ده عبادت علمن بيله وَ اِلَّا عبادتى عبادت صانالماس ايدى. « فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ عَلٰى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ » يعنى عالمنڭ عابددن آرتقلغى اون دورتنچى كيچه ده‌گى آيدڭ باشقه يلدزلردن آرتقلغى كبيدر. « مَا عُبِدَ اللّٰهُ بِشَيْءٍ اَفْضَلَ مِنْ فِقْهٍ فِي الدِّينِ وَلَفَقِيهٌ وَاحِدٌ اَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ اَلْفِ عَابِدٍ وَ لِكُلِّ شَيْءٍ عِمَادٌ وَ عِمَادُ هٰذَا الدِّينِ الْفِقْهُ » يعنى الله تعالى گه دين علمندن آرتق نرسه برله عبادت قيلنمادى (يعنى دين علمى عبادتلرنڭ افضليدر). شيطان اوچون دين علمن بيلگان بر عالم قاتيرافدر بيڭ عابددن. هر نرسه‌نڭ تره‌گى باردر؛ بو دين نڭ تره‌گى دين علميدر.

ینه الوغ حرمتلو ایسکی عالملردن و شهرتلری بتون اسلام دنیاسین توتورغان زور شیخلردن بولغان عبدالله بن المبارك حضرتلرندن صوراغانلر: «آدمیلر کمار» دیب. «آدمیلر علمسالر» دیب جواب بیرگان. ینه صوراغانلر: «پادشاهلر کملر» دیب. «پادشاهلر ـ زاهدلر» دیب جواب بیرگان. ینه صوراغانلر: «توبان کشیلر کملر» دیب «دنیانی دین برله آشاوچیلر، دین صاتوب تاماق آصراوچیلر» دیب جواب بیرگان.

قاراگز! علمادن باشقه‌نی آدمگه حساب ایتمه‌دی. چونکه آدمیلرنگ باشقه حیوانلردن آیرولا تورغان خاصیتلری علمدر؛ انسان علم شرافتنده انسان بولادر؛ یوقسه انسانلگ انسانلغی و شرافتی کوچی برله توگلدر. چونکه دوه انساندن کوچلیدر، زورلغی برله ده توگلدر، چونکه فیل آندن زوردر، بهادرلغی برله‌ده توگلدر، چونکه یرتقوچی حیوانلر آندن بهادردر. بلکه انسانگ انسانلغی علم و معرفت برله‌در ـ معرفت اوچون یاراتلمشدر. نته‌کم قرآنده: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْاِنْسَ اِلَّا لِیَعْبُدُونِ» بیورولمش. و مفسرلر طرفندن «اَیْ لِیَعْرِفُونِ وَ لِیُوَحِّدُونِ» دیه تفسیر اولنمشدر.

فتح الموصلی حضرتلری : «آور و کمسه گه آش صو و دوا بیرلمسه اوله توگلمی ؟» دیگان . أیتکانلر «بلی اوله»، فتح الموصلی ایتکان : « اوچ کونگه قدر کوڭل گه علم و حکمت کرتلمی منع قیلنوب تورلسه کوڭلان شولای اوله‌در» دیگان .

بو سوز شول قدر توغری بر سوزدرکه اگر بو سوزنی بیلسه‌لر و ایشتسه‌لر ایدی آغوب بارغان صولر و أیسمکده بولغان یللر و هواده اوچوب بارغان قوشلر بو سوزگه حرمت یوزوندن توقتاب طڭلارلر ، باقچه لرده اوسمکده بولغان گللر راضی اولوب تبسم ایدرلر و بتون عالمگه نور ساچوب توروچی قویاش هم نورین بالقتوب شادلنور ایدی . چونکه تننڭ حیاتی طعام و شراب براله بولغان کبی ، کوڭلنڭ حیاتی علم و حکمت برله‌در، علم و حکمت بولماسه کوڭل آورودر، اولووی مقرردر . لکن صاحبی آنی سیزمیدر، چونکه دنیا شغلی و محبتی آنڭ سیزووین بترگان و طویغوسین اوتورگان؛ اول دنیاده چاغنده همیشه اویقوده یوریدر، غفلت دریاسنده یوزه‌در، اولگاچ غفلتندن آینور، اویقوسندن اویغانور اشنڭ نچوك بولغانن سیزه‌ر . فقط اول چاغنده وقت اوزار . فرصت

قولدن کیته ر .

ای برادرلر ! غافل بولماکز فرصت قولده وقتده آنی غنیمت بیلوکز ! دنیا و آخرت اوچون فائده لی علم و حکمتلرنی اوگره نورگه ، ایدگو عملر قیلورغه طروشوکز !

الله تعالی بارچه لرمزغه توفیق و هدایت بیروب دنیامز و دینمز اوچون فائده لی علملر تحصیل قیلمقنی ، دنیا و آخرتده مسعود و بختیار بولمقنی نصیب و میسر ایلیه آمین .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی و لکم .

۸

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزیز الغفار . الکریم الستار . الذی الخ .

اما بعد ، ای مسلمان قرداشلر ! الله سبحانه و تعالی حضرتلری قرآن عظیمده بیورمشدر : « مَنْ کَانَ یُرِیدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِیهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِیدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ یَصْلَیهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا وَ مَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَی لَهَا سَعْیَهَا

وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُم مَّشْكُورًا » يعنى اگر بر كشى بارلق همتى برله دنيانى غنه‌تله‌سه بز اول كشيگه، دنياده چاغنده تله‌ديكه‌مز قدرنچه بيرر مز ، تله‌گان كشيه‌مز گه. صوڭره اول كشينڭ اورنن جهنم قيلورمز ، اول كشى خور بولوب الله‌نڭ رحمتندن يراق بولوب جهنمگه كرر. و اگر بر كشى آخرتنى تله‌سه و آخرت اوچون تيوشلى روشده طروشسه ، (الله نڭ بيوروغن توتسه وطيغانلرندن طيولسه) حالبوكه اوزى الله‌غه و آخرت كوننه اشانغوچى بولسه ، آخرتده اول كشينڭ عمللرى مقبول بولور و آنڭ طاعت و عبادتلرينه ثواب بيرلور ، دى‌در.

اوشبو آيت شريفه‌نڭ مضمونى شول بولدى‌كه الله تعالى دنيانى تله‌گان كمسه‌لرنڭ بعضيلرينه تله‌گان نرسه‌لرى نڭ بعضلرين بيرر ، دنيانى تله‌گان كشيلرنڭ همه‌سينه بيرماس ، بلكه الله تعالى اوزى تله‌گان كشيسينه بيرور ، همده بيرگان كشيسنه‌ده هر تله‌گانن بيرماس ، بلكه الله تعالى اوزى تله‌گان قدرنچه‌گنه بيرور ، صوڭره شول دنيانى تله‌گان و بارلق قايغوسى دنياغنه بولغان كشينڭ اورنى جهنمه بولور ؛ اما آخرت تله‌گان و آخرت اوچون طروشقان ، (الله‌نڭ قوشقانن اشله‌گان و طيغان اشلرندن طيولغان) الله

غه و آخرت کونده اشانغان و راستلغنه کوکل اوتورتقان کشیلرنك قیلغان عمللری سعی و اجتهادلری الله تعالی قاشنده مقبول بولور، طاعت و عبادتلرینه گوزل اجرلر و ثوابلر بیرلور. قسقه‌چه غنه آیتکانده الله تعالی دنیانی تله‌گان‌کشیگه دنیانی بیرور، آخرتنی تله‌گان‌کشیگه آخرتنی بیرور، لکن دنیانی تله‌گان کشینك آخرتی خراب بولور، دیگان سوز بولادر.

فقط «دنیانی تله‌گان کشینك آخرتی خراب بولور» دیگان سوز بارلق قایغوسین دنیاغه قسقارتقان و آخرتنی برده کرك قیلماغان کشی حقنده سویلنگان سوزدر.

اما بر کمسه دنیا و آخرتنك هر ایکیسین تله‌سه و ایکی دنیانی برلکده قایغرتسه اول کمسه هم دنیاده فائده کورر و هم آخرت ایشگولکندن محروم بولماس.

اما یالکز دنیانی‌غنه تله‌گان‌کشی اوچون آخرتده نصیب یوقدر. نته‌کم قرآنده ایکنچی بر آیتده اوشبو روشچه ایته‌در:

«فَمِنَ النَّاسِ مَنْ یَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِی الدُّنْیَا. وَ مَالَهُ فِی الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ. وَمِنهُم مَنْ یَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِی الدُّنْیَا حَسَنَةً وَ فِی الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. اُولَئِكَ لَهُمْ

نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ» يعنى آدميلر دن بار در شوندای كمسه‌لر كه آنلر ايته لر: ای ربمز بيرگل بزگه دنياده. شول كمسه‌لرگه آخرتده هيچ نصيب يوقدر. دخى آدميلر دن بار در شوندای كمسه لر كه آنلر ايته لر: ای ربمز! بيرگل بزگه دنياده ايذگولكنى وآخرتده ايذگو- لكنى وبزنى ساقلاغل جهنم عذابندن. شول كشيلرگه كسب ايتكان عمللرندن الوش ونصيب بولغوچيدر. الله‌نك حسابى تيزدر.

بس دنيانى تله‌مك و دنيا اوچون طروشمق آخرتنى برده كيره‌كسنمه‌گان چاغنده غنه آخرتنك خراب بولووينه سبب بولادر.

اما بر كمسه ايكيسين برگه تله‌سه وهر ايكيسى اوچون قايغرسه بو درستدر، بلكه درست‌كنه توگل، شولای هر ايكى دنيانك اشن برلكده آلوب بارو و هر دنيا اوچون قايغرو تيوش ولازمدر؛ همده ياخشى كشى بولور اوچونده شولای قيلو كركدر. نته‌كم، پيغمبرمز آيته در: «خَيْرُكُمْ مَنْ لَمْ يَتْرُكْ آخِرَتَهُ لِدُنْيَاهُ وَلَا دُنْيَاهُ لِآخِرَتِهِ وَلَمْ يَكُنْ كَلًّا عَلَى النَّاسِ» يعنى سزنك ياخشيراغكز

آخرتی اوچون دنیاسین همده دنیاسی اوچون آخرتن قویما غانکز وآدملر اوستنه آغر یوك بولماغانکزدر، دی در.

بس آلای بولغاچ، آخرت کشی‌سی بولام دیگان بولوب دنیانی تاشلاماس‌غه کرك، همده دنیاغه بتونلای چوموب کیتوب آخرت‌اینگ گولکلرندن محروم بولماس‌غه کرك. بلکه دنیا آخرتنك ایگونلگی وآخرت دنیانك قشی بولغانلقدن قش اوچون جایدن حاضرلنگان کبی آخرت اوچونده دنیاده چاغنده حاضرلنورگه، آخرت ایگونن ایگوب، آخرت آزو-غن تدراك قیلورغه ـ دنیاغه آلدانوب آخرتنی اونوتماسقه کرك. پیغمبرمز آیته‌در: «اَلدُّنیا حلوَةٌ حضِرَةٌ فمَن اَخَذَها بحَقّه بُورِكَ لَهُ فیها وَ رُبَّ متَخَوِّضٍ فیمَا اشْتَهَتْ نَفْسُه لَیْسَ لَهُ یَوْمَ الْقیمَة اِلَّا النّار» یعنی دنیا بیك تاتلی وگوزل بر نرسه‌در که هر کیم اول دنیانی حقیله آلسه (یعنی حلال طریق برله کسب ایدوب و مالنك شریعت قوشقان حقن ادا قیلوب عقلغه و شریعتکه موافق روشده فائده لنسه) دنیا اول کمسه‌گه مبارك بولور. اما نفسی تله‌گان نرسه‌لرگه چوموب کیتوچی کوب کمسه‌لر بار درکه آنلرغه قیامت کونندن تموغ اوطندن باشقه نرسه یوقدر، دی‌در.

یوقاریده سویلنگان سوزلردن معلوم بولدی‌که اگر

بر کمسه دنیانی غنه تله سه، مالنی نفس آرزولرین برینه کتورور اوچون قورال قیلسه، دنیا الدتلرینه چوه وب آخرتن اونوتسه، آخرتنی هیچ بر کیره کسنمه سه اول کمسه ذلك حالی خرابدر، آخرتك اول کمسه گه جهنمدن باشقه نصیب یوقدر، اما اگر بر کمسه دنیاسی اوچون آخرتن اونوتماسه، مالنك شرعاً لازم بولغان حقن ادا قیلسه، مالی برله دین یوللرینه یاردم قیلسه اول کشی هم دنیاده و هم آخرتده نصیبلی و اولوشلی کمسه در. دنیا اول کمسه اوچون مبارکدر.

ملتنك احتیاجنه صرف قیلو اوچون همده دین قردا- شلرینك تعالی وترقیلرینه خدمت اینو اوچون مال کسب ایتمك و بو نیت اوزرینه مالنی خدا یولنه صرف ایتمك عبادتدر.

بس ای مسلمانلر! مال وبایلق کسب ایدرگه طرو- شکز، مال وبایلقکز برله دین یولنه وامت محمدیه نك آبروینه خدمت قیلوکز. شول نیت برله مال وکسب اینولرکز، همده مالکز برله دین و ملت یوللرینه یاردم قیلولرکز، همه سی عبادتدن صانالور وهمده اوز باشکزغه غنه فائده سی تیه تورغان نفل عبادتلر برله شغللنووکزدن آرتق بولور،

لکن بش وقت فرض نمازلرکزنی هیچ یرده و هیچ وقتده قالدرماکز، دینکزنی دنیاغه صاتماکز، اوزکزنی اوزکز تموغ اوتنه آتماکز، آخرت خرابلغنه قالماکز، آخرتلرکزنی اونوتماکز، سز آخرتنی اونوتسا کزده آخرت سزنی اونوتماس، کیله‌چك کیلمی قالماس، بر کیلور. هر کیله‌چك یاقندر. الله تعالی دنیا و آخرتمزنی معمور و ایکی دنیاده مسرور ایلسون، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی و لکم.

٩

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله سبحانه و تعالی حضرتلری قرآن عظیمده بیوره‌در: «فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» یعنی ای محمد علیه السلام سنك ربك برله آنط اینه من که سنك پیغمبرلککه

اشانامن دیب یوروچیلر مؤمن بولماسلر تا اوزلرینك آرالرنده بولغان اختلاف و تالاش حقنده سنی حکم و قاضی قیلغانلرینه چاقلی وسنك حکمڭگه کوڭللرندن هیچ آغرسنما- ینچه تمام تابشرلغانلرینه چاقلی .

بو آیت شریفه‌ده الله تعالی اوزینك ذات پاکی برله آنط ایتوب ایته‌در که ای محمد پیغمبر طشندن‌غنه مـؤمن و مسلمان بولوب یوروچی کشیلر شـول چاغنده غنه چن مؤمن بولورلر قچانکه آنلر سنك حکمڭگه راضی بولورلر وسنك حکمڭگه کوڭللرندن آغرسنمازلر وینه الله تعالی آیته‌در:

«وما آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا»

یعنی پیغمبر سزگه نی نرسه کتوردی شونی توتوڭز و نی نرسه دن سزنی طیدی طیولڭز، دی‌در. قسقه‌سی‌غنه : پیغمبرنك اینکانن قیلورغه طیغاننندن طیولورغه قوشادر. وینه بر آیتده ایته در : قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله ویغفر لکم ذنوبکم والله غفور رحیم» یعنی ای محمد علیه السلام آیتکل بنده‌لرگه اگر سز الله‌نی سویه تورغان بولسا ڭز- بڭا ایارڭز، اگر بڭا ایارسه‌ڭز، الله سزنی سویه‌ر وگناهلرڭزنی یارلقار. الله یارلقاغوچیدر، مرحمتلیدر، دی‌در. بو یوقاریده مذکور بولغان آیتلر برله ثابت

بولدی که پیغمبرگه وپیغمبرنك ایتکان سوزینه وقیلغان حکمنه بوی صونمق ، قیلورغه قوشـقانن قیلمق و طیغانندن طیولمق لازم و واجبدر. پیغمبرگه ایه رمك الله نك رضالغنه و گناهلرنك یارلقانوویته سببدر .

بس هر مؤمن کمسه گه لازمدر ـ دین و دنیا اشلرنده و مسلمان قرداشلر برله معامله سـنده پیغمبرنك سوزین و معامله سین اوزینه کوچرگچ قیلوب توتمق وهر خصوصده پیغمبرنك کوسترگان یولنچه یورمك و اینکاننچه اشـله مك .

پیغمبرنك ایتکان سوزلری و قیلغان اشـلری همه سی بزنك اوچون گوزل کوچرگچدر .

نته کم قرآن عظیمده آینه در : وَلَـكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ » یعنی اللهنك پیغمبرنده سزنك اوچون گوزل کوچرگچ بار در، دی در. پیغمبرنك خلقی بولسه الك حرمتلو و الوغ خلقدر. نته کم قرآن عظیمده : « وَ اِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ » یعنی حقیقتده سن هیچ شبهه یوقدر که اولوغ خلق اوزرنده سـن ، دی در. پیغمبرمز حقیقة اولوغ خلقلی بر ذات شریف بولغانلغی حدیث و سـیر کتابلرینك عدل شهادتلری برله ثابتدر. مگر کوکلنده ایمان نوری بولماغان، ظاهرنده مسلمان بولغان بولوب یورسه ده باطننه اسلام اثری

كرمگان احمقلرغنه پيغمبرنك گوزل خلقلرين و حكمتلى بيورولرين بو زمان اوچون يارامى ديگان بولورلر ويارـ قانات قوياش نورين كوره آلماغان كبى آنلرنك معنوى نورلرين كوره آلماسلر؛ و الا پيغمبرمز آخر زمان پيغمبرى و پيغمبرلرنك الك آخرى بولغاچ آندن صوك هيچ پيغمبر كيلمى تورغان بولغاچ آنك شريعتى باقى و ايتكان سوزلرى و كوسترگان يوللرى هر زمانده ياشى تورغان بولورغه كرك . هم واقعاً شولايدر . اسلام دينى تلهسه نينڭ علوم و معارف زمانده و تلهسه نينڭ ترقى و مدنيت عصرنده بولسه ده تورورغه ياشى تورغان عالى بر دينڭدر . تورورغه ياراوغنه توگل بلكه علم ومعارف آرتقان صاين هنر ومدنيت ترقى ايتكان صاين قدرى آرتا باراچقدر و حقيقتى كوندن كونگه آچق ظاهر بولاچقدر.

قرآن ياكى فنلرنك و كشفيات جديده نك آچقچيدر ديسه كده جائزدر . چونكه مدنيت عالمنده و معارف دنياسنده بوكون كشف قيلنا باشلاغان فنلرنك و حكمتلرنك كوبسى بوندن بيك اوچيوز نچه سنهلر مقدم حضرت قرآن طرفندن طرز بديع واسلوب غريب اوزرنده ذكر قيلنمش وغايت گوزل بر اصول ونهايت آبدار بر طريق ايله

بيان اولنمشدر . پيغمبرمزڭ سوزلرى بولسه هر برسى اولوغ بر فايده وكوب سوزلرى برر قاعده در كه بو ترقى و مدنيت عصرنده قورلغان خيرلى وعمومى اشلرگه اساس و نيگزدر . علم حديثدن آزغنه خبرى بار كشيلردن بونلر ياشرون توگلدر . مدنيتلى و معرفتلى خلقلر پيغمبرمزڭ بوندن بيڭ اوچيوز نيچه يللر مقدم أيتوب قويغان و اشارة قيلغان عمومى وفائده لى يوللرين بو حاضرگى زمانمزده غنه علم و معرفت آرقاسنده تابا و بيله باشلادىلر . پيغمبرمز طرفندن كوسترلمش فائده لى يوللر وشريعتمز طرفندن چقارلمش گوزل قاعده لر برله آنلر فائده لنمقده لردر .

اما بز مسلمانلر اوز مالمزدن اوزمز محروم وشريعت مطهره مز كوسترگان فائده لى يوللردن غافل ، دين و دنيا اشلرنده جاهل مز ؛ پيغمبرمز عموم مسلمانلرغه علم فرض دى- بز شول فرض بولغان علمدن محروممز ، يالڭز علمدن گنه توگل ، حتى اسلام قلمندن ، اسلامچه اوقى و يازا بيلمكدن هم محروممز ! و الڭ تأسفليسى شولدركه اوزمزڭ جهالت و محرومىتمزنى بيلمى دز . پيغمبرمز : « اَلْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ اَخَذَهَا حَيْثُ وَجَدَهَا » يعنى حكمت مؤمن كشينڭ يوغالتقان ماليدر ، قايدن تابسه شوندن آلور ، دى . ايكنچى

بر حدیثده: « خُذ الْحِكْمَةَ وَلَا يَضُرُّكَ مِنْ أَيِّ وِعَاءٍ خَرَجَتْ »
یعنی حکمتنی آل نیندی صاوتدن چقسه ده سکا ضرر بیرماس،
دی وینه بر حدیثده: « اُطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصِّينِ » یعنی
علمنی قطایدن بولسه ده ازله کز، دی. حالبوکه بزلر، چیت
قوملردن و یات مملکتلردن علم آلو بولای تورسون، اوزمزنك
کتب اسلامیه مزده بولغان علوم و فنون نی و مملکتمزده بولغان
معارف و صنائع نی هم آلا بیلمی مز. شریعتمز فرض
قیلغان، قرآنمز و پیغمبرمز ماقتاغان و اوز مالمز بولغان
علم و معارفنك لزومنی زمانه مزنك تجربه سیله کرستروب
تورسه ده، بز هنوز حیوان کبی علمسز و هیچ نرسه دن
خبرسز یورمکده مز. آدمنك باشقه حیوانلردن آیرماسی
علم و معرفت برله در. بزده علم و معرفتنك اوزی توگل
حتی قایغوسیله یوقدر. و لزومندن هم خبرمز یوقدر. آشاو،
ایچو و نکاحلانو بولسه باشقه حیوانلرده هم باردر. بس
ایه ای بزنك باشقه حیوانلردن نیندای آیرمامز قالادر.

باشقه لر، شول بزنك مالمز بولغان وشریعتمز قوشقان
علم وحکمتکه دورت قول برله توتونغانلر، عالمنی اوزلرینه
اوزلری فرض قیلغانلر، گویا که قرآن نك امرین آنلر
توتقانده، بز قرآن نك امرندن غافل بولغان توسلی بولوب

تورامز. علم و معرفتکه أیله‌نوب هم قارامی یوریمز. حالبوکه بو زمانه‌نك تجربه سی شونی اثبات قیلدی‌که بو زمانده دیانتنك بقاسی اوچون جمعیت وملیت‌نك بقاسی ؛ جمعیت وملیت‌نك بقاسی اوچون قوت،قوت اوچون دولت وثروت، دولت وثروت اوچون هنر و صنعت، هنر و صنعت اوچوندہ علم ومعرفت لازمدر. بس دیانتمزنی صاقلی آلور اوچوندہ بزگه الك اوّل علم ومعرفت لازمدر. علمسز و معرفتسز دنیا توز وکلکی ودین صاقلاوی هیچ قایوسی ممکن توگلدر. بو زمان علم ومعرفت زمانیدر، حاضرگی دنیا ترقی ومدنیت دنیاسیدر. اسلام دینی علم وحکمت اوزرینه قورلغان عالی بر دیندر. یاخشی مسلمان بولور اوچوندہ مطلقا علم‌لازمدر.

جناب الله بصیرت کوزلو مزنی آچوب دینی و دنیاوی فائده‌لی خدمتلر قیلورغه و قرآن کوسترگان توغری یول برله یورورگه وچن مسلمانلرغه لایق روشده تورورغه نصیب ومیسر ایلیه. و بو کونگی غفلت وجهالتمزدن قوتقا‌روب باشقه ملتلر آراسنده خور و حقیر صانالودن خلاص ایلیه، وجمله مزگه توفیق ربانی یار بولوب دنیاده علم و معرفت و آخرتده جنت برله مشرف ایلیه، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

١٥

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى انخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله سبحانه و تعالى حضرتلرى قرآن عظيمده بيوره‌در: «لَقَدْ جاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ ما عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ» يعنى سزگه اوزكزدن، آسيا خلقندن وعرب جنسندن بولغان، پيغمبر كلدى، سزنك آغرلق و قييناقغه توشوو كز ومشقتكه اوچراوكز آنك كوكللينى بيك آغرتدره‌در. اول پيغمبر سزنك ايمان كيتوروكزگه و حاللركزنى توزه‌ـ تووكزگه بيك حريصدر. (يعنى ايمان كيتوروكزنى وحالكزنى توزه‌توكزنى بيك تليدر) ومؤمنلرگه بيك شفقتلى ومرحمتليدر، دى در.

پيغمبرمزنك مؤمنلرگه شفقتى آتانك بالاغه شفقتندنده آرتقدركه امتنه كمال شفقتندن هر بر فائده‌لى نرسه‌لرنى اوگره‌تمش و هر بر ضررلى نرسه‌لردن طيمش، هر بر گوزل يوللرنى كوسترمش و ناچارلرندن صاقلانورغه

قوشمش ، دنیا وآخرتده مسعود بولمغه سبب بولا تورغان اشلرنك همه‌سینی بیلدرمشدر . وشول جمله‌دن کسب ومعامله حقنده بیك کوب نرسه‌لر سویله‌مشدرکه بعضلرین بو یرده نقل قیلامز : « طَلَبُ الْحَلَالِ واجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ » یعنی حلال رزق ازله‌مك وحلالدن مال کسب ایتمك هر بر مسلمان غه واجبدر .

بس یازغان بولسه کیلور دیب اوتورمق و سببنه کرشمی یالقاولق قیلمق درست توگلدر . هر نیقدر رزق مقسوم بولسه‌ده طلب حلال هم واجبدر . نته‌کم امیرالمؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه حضرتلری آیتکان : « الله کریمدر ، دیب کسب قیلماینچه قوللرکزنی کوته‌روب اوتورماکز ، کوکنك سزگه آلتون وکموش یاودرمی تورغانن بیله‌سز » دیگان . « مَنْ تَعَذَّرَتْ عَلَيْهِ التِّجَارَةُ فَعَلَيْهِ بِالْعُمَّانِ » یعنی بر آدمنك سوداسنده کساد بولسه ، سوداسی هیچ بر تورلی آلغه باروی ممکن بولماسه اول کشی سودا قیلور اوچون عمان غه بارسون .

عمان بصره کورفزنده ، بحرین کورشی‌سنده بر شهرنك اسمیدر . رسول الله‌نك زمان سعادتنده اول شهر بایلق و تجارت برله مشهور بولغان و شونك اوچونده پیغمبرمز اوز

یرنده نیقدر طروشسه‌ده کسبی آلغه بارماغان و کسبندن هیچ بر تورلی فائده کوره آلماغان کشیلرگه شونده باروب سودا قیلورغه، اوز یرنده اشی چغرندن چققان کشیلرگه سفر و سیاحت ایده‌رك اشلرین توزه‌تورگه و چیت یرلرگه باروب سودا ایشگن آچارغه قوشقان، حالبوکه اول زمانلرده عمان و بحرین خلقی اسلامغه کرمگان بولغانلر. شولای بولسه‌ده پیغمبرمز اول یرلرنك خلقی مسلمان توگل دیب شونده سوداغه بارودن توقتاتماغان. «مَنْ بَاتَ كَالًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُوراً لَهُ» یعنی بر کمسه حلال رزق ازلب آروغان حالنده کیچکه کرسه اول کمسه گناهلری یارلقانمش بولغان حالده کیچه‌لر.

پیغمبرمز بو حدیث شریفده حلال مال آرتندن یورمك گناهلرغه کفارت اولدیغن کوسترمش و بونك برله امتن کسب و حرکتکه ترغیب و تشویق ایلمشدر.

«مَنِ اشْتَرَى سَرِقَةً وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهَا سَرِقَةٌ فَقَدْ شَرِكَ فِي عَارِهَا وَإِثْمِهَا» یعنی بر آدم بیله توروب اورلانغان مالنی صاتوب آلسه اول صاتوب آلوچی شول اوغریلقدك عیبنه و گناهنه اورتاق بولدی. «مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللهُ عَنْهُ وَمَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا

اَتْلَفَهُ اللّٰهُ» يعنى بر كمسه كشيلرنك ماللرين توله‌مك ارادەسى برله آلسه الله تعالى اول كمسه‌گه توله‌مكنى ميسر قيلور و بر كمسه توله‌مەو ارادەسى برله آلسه الله اول مالنى اول كمسه‌گه هلاك قيلدرر. « مَنْ بَاعَ دَاراً ثُمَّ لَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِى مِثْلِهَا لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهَا » يعنى بر كمسه يورطن صاتسه صوڭره شول يورط آقچه‌سينه ينه‌دن يورط آلماسه اول آقچه‌نك بركتن كورماس. « مَنْ بَاعَ عَقَارًا مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ سَلَّطَ اللّٰهُ عَلَى ثَمَنِهَا تَالِفًا يُتْلِفُهُ » يعنى بر كمسه توبلى يورط يرين هيچ بر ضرورتسز صاتسه الله تعالى شول يورطنك آقچه‌سن تلف قيلاچق بر سبب يارانور، «اوين صاتقان اوكماس» ديلر.

پيغمبرمز امتن مال تابوغه قزقترغان كبى مالنى تلف ايتمى صاقلارغه هم طروشتره در. « مَنْ رُزِقَ فِى شَىْءٍ فَلْيَلْزَمْهُ » يعنى بر كمسه نك رزقى بر كسبدن كيلوب تورسه شول كسبنى تاشلاماسون.

بو حديث برله پيغمبرمز امتن ثبات‌قه اوگره‌تەدر، چونكه هر اش ثبات برله وجودكه چغادر و ثبات برله رواج تابادر. « مَنْ رَحِمَ وَلَوْ ذَبِيحَةَ عُصْفُورٍ رَحِمَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ »

یعنی بر کمسه حیوانلرغه مرحمت قیلسه گرچه بوغازلنمش بر چبچقنی بولسه‌ده آیاسه الله اول کمسه‌گه قیامت کونده رحمت قیلور.

پیغمبرمز بو حدیث برله بو کونده مدنیتلی قوملرده موجود بولغان حیوانات‌نی حمایه قیلو جمعیت‌لرینه اساس قورمشدر، و بالجمله حیوانلقه مرحمت قیلو تیوشلی‌گن بیلدرمشدرکه عموماً حیوانلقه مرحمت انسانیتکه لایق گوزل بر اشدر. «من رد عادیة ماءً اوعادیة نارٍ فله اجر شهید» یعنی بر کمسه صونگ یاکه اوطنگ طغیانن قایتارسه اول کمسه‌گه خدا یولنده شهید بولغان کمسه‌نگ ثوابی بیریلور.

بو حدیث برله صودن صاقلاو هم اوطدن صاقلاو جمعیتلری یاصاونگ اساسی قورلمشدر و بوندای جمعیتلر یاصاو گوزل و تیوشلی بر اش بولغانلق کوسترلمشدر.

حضرت پیغمبرنگ «بناءلرنی اوطنگ یاکه صونگ ضرر ندن و هلاك قیلووندن صاقلاغان کمسه‌لرگه شهید ثوابی بیریلور» دیگان سوزینگ حکمتی و معناسی ــ «بو ایکی دشمان طبیعی‌نگ ضرر وهلاك قیلووندن الله‌نگ بنده‌لرین صاقلاو حقنده نهایت درجه‌ده فدا کارلق قیلوگز! چونکه بو یولده جانگزغه بر خطر کیلسه‌ده سز ضرر قیلمیسز. آنگ

اوچون سزگه فی سبیل الله جانن فدا قیلغان شهیدنك اجری بیرولهدر» دیمك بولسه کرك .

حاصل کلام اوزمزنك جنسمز بولغان آدم بالالرین وخدای بندهلرین اوطیا که صودن صاقلاو اوچون اجتهادمز شول درجهده بولورغه کرك که بو توغروده کوسترگان فدا کارلغمز ــ الله یولنده جانن فدا قیلغان شهیدلرنك ثوابنه ایرشورگه چنلاب لایق ومناسب بولورلق بولسون .

الله تعالی هر قایولرمزغه پیغمبرمز اوگره تکان الوغ وحرمتلو خلقلر برله مشرف بولورغه، اسلامیت وانسانیت که لایق اشلر کورگه وپیغمبرمز کوسترگان یولدن یورورگه نصیب ومیسر ایلیه، آمین .

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم .

١١

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد ، اى مسلمان قرداشلر ! الله سبحانه و تعالى حضرتلرى قرآن عظيمده بيوره‌در : « يٰا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ » يعنى اى مؤمنلر سزلردن اولكى امتلرگه واوّلكى پيغمبرلرگه فرض قيلنغان كبى سزلرگه ده روزه توتمق فرض قيلندى ، شايدكه سزلر روزه توتو سببلى گناهلردن صاقلانورسز ، دى در . وينه حديث امامليندك اولوغى والك اشانچلى سى بولغان محمد بن اسماعيل البخارى حضرتلرى اصحاب كرامندك الوغ لرندن بولغان طلحه بن عبيد الله رضى الله عنه دن روايت قيلا دركه ، طلحه رضى الله عنه ايته در : « اَنَّ اَعْرَابِيًّا جَاءَ اِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَائِرَ الرَّأْسِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَخْبِرْنِى مَاذَا فَرَضَ اللّٰهُ عَلَىَّ مِنَ الصَّلٰاةِ. فَقَالَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ اِلَّا اَنْ تَطَوَّعَ شَيْئًا . فَقَالَ اَخْبِرْنِى

مَا ذَا فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيَّ مِنَ الصِّيَامِ . فَقَالَ شَهْرَ رَمَضَانَ اِلَّا اَنْ تَطَوَّعَ شَيْأً . فَقَالَ اَخْبِرْنِي بِمَا فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيَّ مِنَ الزَّكَاةِ . فَقَالَ فَاَخْبَرَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرَائِعَ الْاِسْلَامِ . قَالَ وَالَّذِي اَكْرَمَكَ لَا اَتَطَوَّعُ شَيْأً وَلَا اَنْقُصُ مِمَّا فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيَّ شَيْأً . فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْلَحَ اِنْ صَدَقَ اَوْ دَخَلَ الْجَنَّةَ اِنْ صَدَقَ . » يعنى حضرت پيغمبرنڭ ياننه بر اعرابى كلدى، ساچى باشى توزغان ايدى ، بس ايتدى اى الله‌نڭ پيغمبرى بڭا خبر بيرگل : الله بڭا نمازدن نى نرسه فرض قيلدى . بس حضرت پيغمبر ايتدى : الله تعالى فرض قيلدى سنڭ اوزريكه بش نماز ، مگر نفل اوقوساڭ بر نرسه‌نى . بس اعرابى ايتدى بڭا خبر بيرگل الله بڭا روزه‌دن نى نرسه فرض قيلدى . بس حضرت پيغمبر ايتدى : الله سنڭ اوزريكه رمضان آيى نڭ روزه سين فرض قيلدى ، مگر نفل روزه توتساڭ بر نرسه‌نى . بس اعرابى ايتدى بڭا خبر بيرگل الله بڭا زكاتدن نى نرسه فرض قيلدى . بس حضرت پيغمبر زكات حقنده بولغان اسلام حكملرين اعرابى‌گه خبر بيردى . اعرابى ايتدى : سنى حرمتلى قيلغان الله برله آنط

قیلامن که هیچ بر نفل لنمه سـمن دخی الله بکا فرض ایتکان نرسه‌دن هیچ بر سین کیمتمه‌س من . حضرت پیغمبر ایتدی: اگر راست ایتسه یعنی ایتکاننچه اشلی تورغان بولسه اول دنیا و آخرتده ایکگوالك گه ایر شدی ، یا ایسه اگر راست ایتسه جنتکه کردی . (بو قدر یسنده طلحه بن عبیدالله رضی الله عنه شك قیلا : پیغمبر اول اعرابی راست ایتسه ایکی دنیاده ایکگوالك گه ایر شدی دیدی مو ؟ یاخود اگرراست ایتسه جنتکه کردی دیدی مو ؟ قایسی بولسه‌ده بو ایکی سوزدن برسین ایتدی، دی).

یوقاریده مذکور آیت وحدیثدن آکلاشلغانچه رمضان آینده روزه طوتو فرضدر و اسلامنك الوغ بر رکنیدر .

روزه توتو امت محمدیه گه فرض بولغان کبی اوّلگی اوتکان امتلرگه ده فرض بولغان؛ روزه یالکز بو امتکه گنه تکلیف قیلنماغان، بلکه هر بر امت آنك برله مکلف بولغان؛ بناء علیه روزه طوتو بیك ایسکی زمانلردن بیرلی کیلگان قدیمی بر عبادتدر.

الله تعالی نك بنده‌لرینه روزه‌نی تکلیف ایتووی بنده لرنك اوز فائده‌لری اوچوندر . یوفسه الله تعالی بنده نك عملنه محتاج توگلدر، غنی عن العالمین در.

روزه نڭ اولوغ فائده‌لرندن بری تهذیب نفسدرکه روزه توتوچی اوزین یارانقان، رزق بیرگان، تربیه‌ایتکان، آصراغان الله نڭ امرینه بوی صونوب نفسن تله‌گان نرسه لرندن طیادر و شول روشچه آنڭ عقلی نفسن جیڭه‌در.

نفس اوزینڭ جیڭلگانن کورگاچ عقلنی اوزینه ایه‌رتودن امید اوزه‌در. روزه توتوچیلر اوزلرینڭ حلال آش وصولرین آشاو وایچودن و اوزلرینڭ حلال خاتونلرینه یاقن بولودن هم صاقلانغاچ آنلرنڭ حرام نرسه‌لر آشاوارندن و عقلنی بیباره تورغان و آدمنڭ حرمتن کیتاره تورغان حرام نرسه‌لر ایچولرندن و نسلنی ضایع قیلا تورغان، دینی ودنیاوی بیك کوب ضررلری بولغان زناغه توشولرندن نفس بتونله یوك امیدین کیسه‌در.

روزه توتوچیلر نفسلرین شول درجه‌ده طیالرکه آنلر کون باتار آلدندن آللارینه آش و صولرین قویغانلر، اوزلری شونڭ یاننه اوتورغانلر، قارنلری آچقان و نهایت درجه‌ده صوصاغانلر، طعام و شراب‌لرینه کوزلری قزوغب قاراب تورالر، لکن اوزلری- «برنامچی صوایچ یا که بر لقمه آش آشا» دیب نیقدر نرسه بیرساڭده و نیقدر یالنساڭده هیچ برسی قویاش باتمای تورروب آشاماسلر و ایچمه‌سلر،

خصوصاً اهل تقوالری بوندی اشلرنی بر وقتده اشله ماسلر.
مونا موندای کشیلر نفسلرین چنلاب جیکمگان و خواجه لری
بولغان اللهنك امرینه چنلاب بویون صونغان ایرلردر.

اما نفسلرینه ایه روب، روزه توتمای، رمضان شریفنك
حرمتن صاقلامای، آشاب ایچوب، نفسلرینه توتقون بولوب
یوروچیلر ـ توبان عقللی، فورصاق بنده لری و فرج قللریدرکه
نفسن جیکوب روزه توتقان خاتونلر آندای ایرلردن آرتقدر؛
روزه توتقان خاتون نك عقلی روزه توتماغان ایرنك عقلندن
فوتلیدر و همتی آنك همتندن اوستوندر؛ چونکه اول ایر
بولاتور وبده فانی دنیاده غی حیوانلقدن آیرولا آلماغان و همتن
دنیاده غی آشاو و ایچوگه قسقارتقان چاغنده، روزه توتقان
خاتون عقلی برله نفسن جیکدی و همتن مولاسینه اطاعت
قیلوغه و آخرت ثوابنه ایرشوگه یونالدردی، دنیا لذتنه گنه
آلدانمادی.

روزه نك آخرتده گی ثوابی والله قاشنده غی فضیلتی بیك
اولوغدر. اما بخاری حضرتلری ابو هریره رضی الله عنه دن
روایت قیلادرکه ابو هریره ایتهدر: «اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ
عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اَلصِّیَامُ جُنَّةٌ فَلَا یَرْفُثْ وَلَا یَجْهَلْ وَ اِنِ
امْرُؤٌ قَاتَلَهُ اَوْ شَاتَمَهُ فَلْیَقُلْ اِنِّی صَائِمٌ مَرَّتَیْنِ وَالَّذِی نَفْسِی

بیده لَخلوف فم الصّائم اَطیب عندالله من ریح المسك یترك طعامه و شرابه و شهوته من اَجلی الصّیام لی و اَنا اَجزی به والحسنة بعشر اَمثالها » یعنی حضرت پیغمبر ایتدی: روزه توتو گناهلردن صاقلی تورغان قالقاندر ، بس روزه توتقان کشی خاتونلر برله بولا تورغان معاملهلر حقنده سوز سویلهمهسون کشی برله قچقرشماسون و آچولانوب باغرماسون و چاغرماسون ؛ اگر بر کشی آنك برله صوغوشا یا که سوگوشه باشلاسه بن روزهمن دیب ایکی قات ایتسون . جانم آنك ید قدرتنده بولغان الله برله آنط قیلوب ایتهمن که روزهتوتقوچینك آغزینك کوب آشامای تور وسببلی اوزگارگان آغز ایسی خدا قاشنده سزگه یفارنك ایسی مقبول بولغاندنده آرتق مقبولدر . (اللهدن حکایة) روزه توتقوچی آشن صوین و شهوتن بنم اوچون قویدی ، روزه توتو بنم اوچوندر ، آنك برابرینه بولغان جزانی بن اوزم بیرورم . بر ایزگو لك گه اون ثوابدر ، دیدی .

الله تعالی روزه بنم اوچوندر وثوابن بن اوزم بیرورم دیمه گی روزهنی اولوغلاو یوزندندر ؛ والا هر عملنك ثوابن الله بیرهدر . بونك مثالی شونك کبیدرکه پادشاه هر کیملرگه هدیه بیرگان چاغنده ، براوگه بن اوزم بیرهم دیسه البته

پادشاهنك بالذات اوزی بیرگان هدیه‌سی وزیری وباشقه خدمتکارلری آرقلی بیرلگان هدیه‌لری برله هیچ وقت بر بولماس، بلکه اولوغ ذاتنك بالذات اوزی بیرگان هدیه‌سی هیچ شبهه‌سز باشقه‌لر آرقلی بیرلگان هدیه‌لرندن زور ودرجه‌سی آرتق بولور. روزه‌نك ثوابیده شونك کبی: الله تعالی روزه‌نك ثوابنی اوزم بیرەم دیگاچ هیچ شبهه‌سز باشقه عمللر ثوابندن آرتق وباشقه ثوابلردن بتونلای ایکنچی تورلی بولور. وینه امام بخاری سهل رضی الله عنه دن روایت قیلادرکه سهل آینه در: «قَالَ اَنَّ فِی الْجَنَّةِ بَابًا یُقَالُ لَهُ الرَّیَّانُ یَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ لَا یَدْخُلُ مِنْهُ اَحَدٌ غَیْرُهُمْ یُقَالُ اَیْنَ الصَّائِمُونَ فَیَقُومُونَ لَا یَدْخُلُ مِنْهُ اَحَدٌ غَیْرُهُمْ فَاِذَا دَخَلُوا اُغْلِقَ فَلَمْ یَدْخُلْ مِنْهُ اَحَدٌ» یعنی حضرت پیغمبر ایتدی: جنتده بر ایشك باردرکه اول ایشکنك، اسمی «الریان» در. قیامت کونده اول ایشکدن روزه توتوچیلر کرورلر. آنلردن باشقه هیچ براو شول ایشکدن کرمه‌س. روزه توتوچیلر قایده دیگاچ روزه توتوچیلر اول ایشك که باروب تورورلر. آنلر کروب بولغاچده اول ایشك یابلور. موندن صوك اول ایشکدن هیچ براو کرمه‌س، دیدی.

الله تعالی بارچه‌مزنی رمضان روزه‌سینی اخلاصلی

کوڭل و تازه نیت برله توتو چیلردن قیلسون و قیامت کونده روزه توتو چیلر کره تورغان «الریان» اسملی ایشکدن کروچیلر زمره سنده قیلسون. روزه توتو چیلرغه مخصوص اولوغ ثوابلر ودرجه‌لر برله مشرف قیلسون، آمین.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

١٢

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان فرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده بیوره در: «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ هُدًی لِلنَّاسِ وَبَیِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَی وَالْفُرْقَانِ. فَمَنْ شَهِدَ مِنْکُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ وَمَنْ کَانَ مَرِیضًا أَوْعَلَی سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَیَّامٍ أُخَرَ. یُرِیدُ اللهُ بِکُمُ الْیُسْرَ وَلَا یُرِیدُ بِکُمُ الْعُسْرَ وَلِتُکْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُکَبِّرُوا اللهَ عَلَی مَا هَدَیٰکُمْ لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ» یعنی رمضان آیی شوندا ین آیدوکه اول آیه قرآن

ایندرلمگه باشلاندی، اول قرآن آدملرگه هدایت، حق برله باطل آراسین آیرا تورغان آیات بولدیغی حالده. بس هر کیم که سزدن برکز رمضان آینه حاضر بولسه اول کمسه روزه توتسون، اگر براو خسته بولسه یا که سفرده بولسه خسته یا که سفرده چاغنده قالغان کونلرنك صانىچه باشقه کونلرده روزه توتمق لازمدر. الله سزگه یڭللك تلیدر، آغرلق تلهمیدر. روزه نك صانن توتورمقلغكز اوچون سزگه باشقه کونلرده توتونی فرض قیلدی، والله‌نی اولوغلاڭ مقلغكز اوچون الله‌نك امرین یرینه کتورگه قضا قیلاورغه بیوردی. شایدکه شکر قیلورسز دیب خسته بولغان کونلرکز ده و سفرده چاقلرکزده روزه‌نی آچارغه رخصت قیلدی.

ینه امام بخاری حضرتلری اوزینڭ صحیحنده ابوهریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلوب ایتهدر: «عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ یَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَیْسَ لِلّٰهِ حَاجَةٌ فِی اَنْ یَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ» یعنی ابوهریره رضی الله عنه دن روایت قیلندی. ابوهریره ایتدی: رسول الله ایتدی: بر کمسه یالغان سوز برله اش قیلونی قویماسه اول کمسه نڭ آشامای ایچمه‌ی توروی الله‌غه هیچ کرك توگلدر. یعنی

یالغان سویله‌ونی و یالغان سوز برله اش قیلونی قویماغان کشینك روزه‌سی الله قاشنده هیچ مقبول بولمایدر؛ چونکه الله تعالی اخلاص برله قیلغان عملنی گنه قبول قیلادر. اخلاصسز اشلنگان، یالغان و ریأ بولنغان عملنی هیچ قبول قیلمایدر. نته‌کم پیغمبرمز بر حدیثنده بیوره‌در: «اَخْلِصُوا اَعْمالَکُمْ لِلّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ لا یَقْبَلُ اِلّا ما خَلَصَ لَهُ» یعنی ای مؤمنلر عمللرکزنی الله اوچون خالص قیلوکز، چونکه الله خالص اوزی اوچون گنه بولغان عملنی قبول قیلادر، باشقه سین قبول قیلمیدر. بنه ایکنچی بر حدیثده ایته در: «اِنَّ اللّٰهَ لا یَنْظُرُ اِلی صُوَرِکُمْ وَاَمْوالِکُمْ وَلٰکِنْ یَنْظُرُ اِلی قُلُوبِکُمْ وَاَعْمالِکُمْ» یعنی الله سزنك صورتلرکزگه ومالرکزغه قارامامس، بلکه سزنك کوکللرکزگه و عمللرکزگه قارار.

بو حدیث شریف شونی بیلدره‌در که عندالله مقبولیت صورت و کیوم برله، مال و بایلق برله توگلدر، بلکه کوکل و عمل برله‌در که کمنك کوکلی سلامت وصاف بولسه ـ عملی تازه و خدا اوچون خالص بولسه ـ عندالله اول مقبولدر.

الله قاشنده حرمتلیك تقوالق برله در. نته‌کیم قرآن عظیمده الله تعالی اوزی ایته در: اِنَّ اَکْرَمَکُمْ عِنْدَاللّٰهِ اَتْقاکُمْ» یعنی سزنك الله قاشنده حرمتلیره کشکز تقوا راغکزدر،

دی‌در. کمنك تقوالغی کوبرك بولسه الله قاشنن اول حرمتلیره‌
کدر. الله قاشنده حرمتلی بولو مال برله کیوم برله توگلدر،
بلکه تقوالق برله‌در، تقوالق کوکلده بولادر. کوکل پادشاه
در. باشقه اعضالر آنك رعیه‌سیدر. کوکلده تقوالق بولسه
باشقه اعضالر حرام اشکه اقدام قیلا آلماسلر؛ کوکل آنلرنی
حرامغه یبارماس. کوکلده تقوالق بولماسه بلکه صورت
تقوالغی‌غنه بولسه باشقه اعضالرده هم تقوالق بولماس هم
حرام اشلردن طیولا آلماس. نته‌کم حدیث شریفده أیته‌در:
«اَلَا اِنَّ فِی الْجَسَدِ مُضْغَةً اِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ کُلُّهُ
وَاِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ کُلُّهُ اَلَا وَهِیَ الْقَلْبُ» یعنی آگاه
بولوکزکه حقیقتده تنده برکیسه‌ك ایت باردر. هرقچان‌که
اول برکیسه‌ك ایت توزوك بولسه بارچه تن توزوك
بولور؛ اگر اول برکیسه‌ك ایت بوزوق بولسه بارچه
تن بوزوق بولور. آگاه بولوکزکه اول برکیسه‌ك ایت یوره‌کدر.

الله تعالی بارچه‌مزغه کوکل تقوالغی بیرسون، آمین.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

١٣

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار . الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر ! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره در : «اُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ اِلٰى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَاَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللّٰهُ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ اَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْاٰنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّيَامَ اِلَى اللَّيْلِ» يعنى سزگه حلال قيلندى روزه نك تونلرنده خاتونلركزغه ياقن بولماقنى. خاتونلركز سزنك اوچون حرامدن صاقلى تورغان پرده در. وسزده خاتونلركز اوچون حرامدن صاقلى تورغان پرده سز. الله غه معلومدركه سز تونلر خاتونلركزغه ياقن بولوب اوزلركزنك ثوابلركزنى كيمتوب اوزكزگه اوزكز ظلم قيلادر ايديكز. ايمدى سز شول حرام اشنى اشلهودن توبه قيلغاچ، الله ده سزنك توبه لركزنى قبول قيلدى و الله طرفندن رخصت بيرلمهسدن مقدم قيلغانلركزنك

گناهلرین عفو قیلدی. ایمدی بوندن صوڭره روزه‌نڭ تونلرنده خاتونلرڭزغه قاتناشڭز (چونکه بوندن صوڭ روزه‌نڭ تونلرنده خاتونلرڭزغه قاتناشمق سزگه حلال قیلندی) ولوح محفوظده یازلمش ــ الله قسمت قیلمش بالانڭ بولووین طلب قیلوڭز ــ نکاحدن مقصود بولغان بالانڭ بولووین الله دن صوراڭز (یالڭز قضاً شهوت اوچون گنه قاتناشماڭز) ودخی تاڭ آق جب کبی صزولوب تون‌نڭ قارالغندن آیرولوب افقده کورونله باشلاغانغه قدر آشاڭز وایچوڭز، صوڭره (تاڭ آق جب کبی صزوله باشلاغاچده آشاو وایچودن توقتاب) روزه‌نی تونگه قدر تمام قیلڭز (یعنی قویاش باتقانچه توتوڭز) دی در.

بو آیت شریفه‌نڭ اینوویته سبب شول بولغان که روزه الڭ اوّل فرض قیلنغان چاغنده افطار قیلغاچ یسیغ نمازینه قدر گنه آشارغه ایچه‌رگه وخاتونلرغه یاقن بولورغه رخصت بولغان. یسیغ نمازین اوقوغاچ یاخود یسیغ نمازینه‌قدر بولسه‌ده بر یوقلاب آلغاچ آشارغه ایچه‌رگه وخاتونغه یاقن بولورغه یارامغان. صوڭره اصحاب‌کرامدن بعضیلری یارامغان وقتلرده: یسیغ نمازین اوقوغان نڭ بعدنده یاخود بر یوقلاب اویانغان‌نڭ بعدنده خاتونلرینه یاقنلاشقانلر. شول جمله‌دن حضرت عمر رضی الله عنه هم یسیغ نمازندن

صوڭ خاتوننه یاقنلاشقان‌ده غسل قیلغاچ یغلاب اوزین شلته له‌رگه توتونغان؛ صوڭره رسول الله‌نڭ حضورینه کیلوب اعتذار ایتکان و آیتکان: «یا رسول الله، الله‌غه استغفار قیلامن وسنده بنم اوچون استغفار قیل. بن یاراماغان خطا اش قیلدم» دیوب واقعه‌نی سویله‌گان.

رسول الله ایتکان: «ای عمر، بو اش سڭا لایق ایمس ایدی» دیگان.

صوڭره اصحاب کرامدن برنیچه کشیلر طوروب، یا رسول الله بزده هم شول حال بولدی، دیگانلر.

وبعض صحابه‌لر خدمتدن آروب قایتوب آش حاضر بولغانغه قدر یوقلاب قالغانلر. صوڭره اویانسه‌لرده یوقلاب اویانغاچ آشارغه یاراماغانلقدن ایکی کون توتاشدن روزه بولوب آچلقدن، اسسیلك وصوسزلقدن اولوم حالنه کیلگانلر. بو حال رسول الله‌غه ایشتلگاچ رسول الله مرحمتی کیلوب بیك آیاغان. صوڭره الله تعالی بنده‌لرینه مرحمت قیلوب کیڭچیلك بیرگان: قویاش باتقاندن باشلاب تاڭ آق جب کبی صزولوب آتا باشلاغانغه قدر آشارغه ایچه‌رگه وخاتونلرغه یاقن بولورغه رخصت قیلغان. بو رخصت‌غه بو کیڭچیلك که وبو مرحمت که سبب بولغان صحابه‌لرگه الله

رحمت ایتسون. الله عمردن راضی اولسون!

بو آیت شریفه دن آکلاشیلغانچه روزه تاکی بیلنه باشلاغاندن قویاش باتقانچه آشاو، ایچودن و خاتونلرغه یاقن بولودن طیولمقدرکه بر کمسه تاکی آتقاندن کون باتقانچه آشاو، ایچودن و خاتونغه یاقن بولودن طیولسه روزه نکی صورتی حاصل بولادر. و فقها قاشنده شول قدر برله روزه نکی فرضیده ساقط بولادر.

اما روزه نکی روحی و روزه دن مقصود حاصل بولور اوچون بو قدر گنه یتمیدر، بلکه جمیع اعضالرنی حرامدن، مکروهدن و هر بر خلاف ادب نرسه لردن صاقلامق لازمدر.

روزه نکی روحی و مقصودی حیوانلقنی ضعیفلندرمك و شهوتنی صندرمق، آشاو ایچو وغیری حیوانلق صفتلرندن صاقلانوب فرشته لك صفتلری برله صفتلنمق و ملکیت حاصل ایتمکدر. شونکی اوچونده روزه بولغان کشیگه قارنن آشاو ایچودن و فرجن جماعدن صاقلاغان کبی باشقه اعضالرین هم باراماس فعللردن صاقلامق لازمدرکه کوزین قاراو حرام و مکروه بولغان نرسه لردن، تلن غیبت نمیمه بهتان و افترادن و خاتون قز برله معامله گه دائر فاحش سوزلردن، قولاغن بوندای حرام نرسه لرنی ایشتودن، قول و آیاغن حرام

اشلرگه یوروودن و حرام نرسه‌ارنی توتودن صافلامق تیوش و لازمدر.

شول روشچه حیوانیتن ضعیفلندروب، کوکلن صافلندروب، جمیع اعضالرین حرام مکروه و یاراماس اشلردن طیوب و روزه‌نك آداب و شرطلرین یرینه کتوروب توتقان کشی چن معناسی برله روزه توتوچیدر و آنك روزه‌سی چن روزه‌در. اول کمسه ـ روزه‌نك روحن و مقصودین حاصل ایتوب، اخلاق ملکیت برله خلقلنمش کمسه‌در.

الله تعالی بارچه‌مزنی چن معناسی برله روزه‌توتوچیلردن قیلوب، قلبمزنی پرنور، دنیا و آخرتده مسعود و مسرور قیلسون، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

١٤

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى آدم اوغلان لرين باشقه حيوانلردن آيروم طبيعتده و بتونله‌ى ايكنچى برتورلى خلقته ياراتدى. آنلرغه عقل فهم و ادراك بيردى، عقللرين طوغرى يولغه يونالتمك و آنارنى دنياوى و اخراوى سعادتكه ايرشدرمك اوچون پيغمبرلر يباردى، اول پيغمبرلرگه كتابلر يباردى و شول جمله‌دن پيغمبرمز محمد صلى الله عليه و سلم گه قرآن ايندردى و قرآنده بزنك دنيا و آخرت ايشگوللرينه ايرشوومزگه سبب بولا طورغان نرسه لرنى بيلدردى، حق ايله باطل آراسين آيردى، حق غه يافنلاتا تورغان و باطلدن يرافلاتا تورغان سببلرنى اوگره‌تدى، آخرتمز اوچون فائده‌لى و ضررلى عملرنى كوسترددى.

اوشبو بزنك دنياوى و اخراوى سعادتكه ايروشومزگه و جهنمدن قوتولوب جنتكه كرومزگه سبب بولغان قرآن عظيم اوشبو حاضر ايچنده بولنديغمز رمضان المبارك آينده ايندرله باشلاغان. نته‌كم الله تعالى قرآنده بقره سوره

سنده أيته‌در: « شَهْرُ رَمَضانَ الَّذی اُنْزِلَ فیه الْقُرْآنُ »
يعنی رمضان آیی شوندایین بر مبارك آیدرکه اول آیده
قرآن عظیم ایندرلمگه باشلاندی، دی‌در. همه قرآن عظیم
نك ایندرله باشلاوی رمضان شریفنك کوندزنده توگل بلکه
کیچه‌لرندن بر کیچه‌ده بولغان. نته‌کم قرآنده دخان سور
سنده: « اِنّا اَنْزَلْناهُ فی لَیْلَةٍ مُبارَکَةٍ » یعنی بز قرآن‌نی
مبارك بر کیچه‌ده ایندرمگه باشلادق، دی‌در. و اوشبو
قرآن ایندرلمگه باشلانغان مبارك کیچه قدر کیچه‌سی‌در.
نته‌کم قرآنده قدر سوره‌سنده: « اِنّا اَنْزَلْناهُ فی لَیْلَةِ الْقَدْرِ »
یعنی بز قرآننی ایندره باشلادق قدر کیچه‌سنده، دی‌در.
بس ایمدی یو آیتلردن معلوم بولدی‌که قرآن عظیم‌نك
ایندرله باشلاوی قدر کیچه‌سنده بولغان. شویله‌که بر آیته
قرآن‌نك رمضان آینده ایندرله باشلانغانلغی سویله‌نگان
لکن رمضان‌نك کوندزنده‌می، یاخود کیچه‌سنده‌می ایندرله
باشلانغانلغی ئه‌یتامه‌گان، بلکه قرآن‌نك رمضان آیی ایچنده
ایندرله باشلانغان قدرلیسی گنه بیلدرلگان. ایکنچی آیتده
ایسه قرآن رمضان‌نك کوندزنده توگل بلکه کیچه‌لرندن
مبارك بر کیچه‌ده ایندرله باشلانغانلغی بیلدرلگان. اوچونچی
آیتده شول قرآن ایندرله باشلانغان کیچه ـ قدر کیچه‌سی

ایکانلگی کوسترلگان.

اما قرآن‌نك ایندرلوب تمام بولووی یکرمی اوچ یلده قدر صوزولغان. چونکه قرآن نی حضرت جبرائیل الله نك امری برله، هر بر واقعه‌ده حکم آلهی نی روشلی بولغانن بیلدرو اوچون پیغمبرگه کیلوب اوقوب تورغان؛ پیغمبر اصحابلرغه و بارچه آدملرگه اللهنك قرآن واسطه سیله قوشقانن اوگره‌توب تورغان و شولای ایدوب یکرمی اوچ یل ایچنده قرآن اینوب بولغان. صوگره اوشبو کوندە کورامکده بولغان ترتیب که اللهنك امری و جبرائیل نك اوگره‌تووی بوینچه قویولغان.

اما قدر کیچه‌سنده قرآن فقط ایندرله گنه باشلانغان. قدر کیچه‌سینك قدر کیچه‌سی بولووینده اول کیچه‌ده قرآن عظیم ایندرله باشلانووی سایه‌سنده بولغان. وقدر کیچه‌سی شول نور آلهی وکلام ربانی بولغان قرآن عظیمنك ایندرله باشلانووی حرمتنه بیك آیدن آرتق و خیرلی بولغان. شونك اوچونده شول کیچه تاك آتقانغه قدر سلامت وخیر کیچه‌سی وبارچه یاوزلقلردن پاکلك کیچه‌سی بولغان وشونك اوچونده اول لیلهٔ مبارکه‌ده حضرت جبرائیل علیه السلام وسائر ملائکهٔ کرام جناب رسالت پناه افندمز صلی الله

علیه و سلم حضرتلرینه ظهور وتجلی ایتکانلر.

اول قدر کیچه سی بیك آیدن نچوك خیرلی بولمامـ
سون که اول کیچه ده نور آلهی یر یوزینه طلوع ایتدی
ونیچه بیك آیلر ظلمتده وضلالتده یورگان امتلرنی حق یولعه
هدایت قیلا تورغان قرآن عظیم ایندرلدی؛ اول قرآن عظیم
ایندرلگان کیچه‌نك اوّلگی امتلرنك ضلالتده اوزدرغان
بیلك آیلرندن خیرلی بولووندہ هیچ شبهه یوقدر.

و اول قدر کیچه سنده حضرت جبرائیل علیه السلام
وسائر ملائکهٔ کرام جناب رسالت پناه افندمز صلی الله
علیه و سلم حضرتلرینه نیچون ظهور و تجلی ایتمه سونلرکه
اول کیچه ده آکا الله‌نك امرلری دنیا و آخرت سعادتنه
سبب بولغان حکملری ایندرله باشلاندی. بتون دنیانی
قاپلاب آلغان قاب قارا کفو کفر تونی‌نك قارا کغولغی زیاده
کوچه‌یگان، وحشت وجهالت ظلمتی نهایت درجه‌ده قویوز-
غان بر زمانده اسلام قویاشی ظاهر بولوب بتون عالمگه
نور حقیقت ساچماغه و بتون جهاننی یاقتر تماغه باشلادی.

اوشبو بیك آی‌دن خیرلی بولغان قدر کیچه سنده
ایندرلگان (توغریسی ایندرلگان کیچه سینی بیك آیدن
خیرلی لیلة القدر قیلغان) مبارك آیتلر - اوشبو آیتلردر:

«اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذى خَلَقَ. خَلَقَ الْاِنْسانَ مِنْ عَلَقٍ. اِقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْاَكْرَمُ الَّذى عَلَّمَ بِالْقَلَمِ. عَلَّمَ الْاِنْسانَ ما لَمْ يَعْلَمْ» يعنى اى محمد عليه السلام اوقو! سنى يارانقان ربكڭ نكڭ اسمى برله؛ اول الله آدم بالاسينى اويوشقان قاندن يارانتدى. اوقو، اى محمد عليه السلام سنكڭ ربكڭ شوندای اولوغ ذاتدركه قلم برله اوگره‌تدى (يعنى تل آرقلى آدملرگه سوز آڭلاتقان كبى قلم آرقلى هم سوز آڭلاتدى). آدم بالاسينه بلمه‌گانن اوگره‌تدى (يعنى هيچ بر نرسه‌نى بيلمس تورغان وهيچ نرسه‌نى آڭلامى تورغان حالندن هر نرسه‌نى آڭلى تورغان و هر نرسه‌نى بيله تورغان حالگه كتوردى).

ای مسلمانلر! الله قاشنده و اسلام دينده علمنڭ حرمتى واعتبارى نى درجه‌ده ايكانن بر قارا ڭز! حتى وحى آلهى اوقو، قلم وتعليم سوزلرى برله باشلاندى. اوقو يازونڭ هم علمنڭ فضيلتنه بوندن آرتق دليل بولماس. مسلمانلر بو آياتلر برله‌ده ره‌تكه كيلمه‌سه‌لر و كوزلرندن غفلت پرده‌لرين يرطماسه‌لر آندن صوڭ هيچ وقته‌ده ره‌تكه كيلماسلر و هيچ وقته غفلتدن كوزلرين آچماسلر.

الله تعالى بارچه‌لرمزنك بصيرت كوزلرمزنى آچوب، علم و معرفت قدرين بيلورگه و شاهراه ترقى و مدنيتكه كرورگه نصيب و ميسر ايليه، آمين.

اقول قولى هذا واستغفرالله لى ولكم.

١٥

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآننده وزه‌نك فرضلغنى بيان حقنده: « كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ » يعنى سزگه روزه فرض قيلندى اوّلكى امتلرگه فرض قيلنغان كبى ديمشدر. بس ايمدى روزه يالكز بزگه گنه فرض قيلنماغان بولسه بلكه اوّلكى امتلرگه‌ده فرض قيلنغان بولسه روزه‌نى برده آغرسنماينچه توتارغه كرك؛ روزه‌نى آغرسنمق هيچ لايق توگلدر. چونكه بو روزه توتو بر يالكز بزگه گنه تكليف ايدلگان اش توگل؛ بلكه باشقه امتلرنكده باشلرنده بواغان اش.

ینه الله تعالی ایته‌در: « أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ» یعنی سزگه صاناولی غنه کونلرده روزه توتو فرض قیلندی، دی در. بزگه بتون یل ئه‌یل‌نه‌سنده روزه توتو فرض قیلنماغان؛ بلکه بتون یل بوینده برگنه آی فرض قیلنغان؛ اول بر آینده ده مسافر بولغان یا که خسته بولغان آدملرگه روزه‌سین آچارغه ایکنچی بر وقتده قضا قیلورغه رخصت قیلنغان؛ بو ایسه الله تعالی نك کمال رحمتندن قیلغان احسانیدر.

ینه بو آزغنه کونده روزه توتونك فرض بولمقلغین بنده‌لرنك اوز فائده‌لری اوچون وبنده‌لرنك دنیا وآخرتده سعادتنگه ایرشمکلری اوچوندر. نته‌کم الله تعالی فرآنده « لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» یعنی روزه سببلی نفس آرزولرکزنی صندروب گناهلردن صاقلانوب تقوالق قیله‌قلغکز اوچون سزگه روزه فرض قیلندی دیمشدر. الله تعالی نك فرآنده خبر بیرگانچه روزه توتمق تقوالق غه، تقوالق الله قاشنده حرمتلی بولوغه سببدر. نته‌کم ایکنچی بر آینده ایته‌در: « إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتْقَاكُمْ» یعنی سزنك الله قاشنده حرمتلیره کگز تقوالرا غگزدر، دی‌در. الله قاشنده حرمتلو بولمق عین سعادت وعین کرامتدر، مقصد اقصا و مطلب اعلادر.

آدم بالاسینك اعضالرندن هر بر اعضاسی دائمی

صورتده اشلاب تورونی کوتاره آلمیدر. اگر بعض وقت استراحت بیرلمه‌سه اشندن عاجز قالادر. یاخود ضعیفلنوب أشن کمچیلك ایله گنه أشلی آلادر. آش قازانی شول اعضالردن بریدر. آکا هم وقت ــ وقت استراحت بیرلمك تیوشدر. استراحت بیرامه گانده وتیوشــلی روشنچه یال ایتدرلمگانده آش قازانی بوزولوب عملندن عاجز قالادر. یاخود بتونله‌ی عاجز قالماسه‌ده عملی ضعیفلنه‌در. آش قازانی نك ضعیفلنووی ایسه بتون تن نك ســلامتلـگنه ضرر بیره‌در، هرتورلی خسته‌لقلرغه سبب بولادر. چونکه آشالغان آش اوّلا آش قازانده اشله‌نوب سود کبی آق وصیوق بر ماده گه ئه‌یله‌نه‌در، صوکره مخصوص یوللر و مخصوص قنالللر واســطه‌سی برله قان تامرلرینه و آندن همه اعضانی قاپلاغان حتی تننك تیریاری آراسینه قدر جایلگان واق، تامرلرغه تارالادر و شــول روشچه صرف قیلنغان قوت اورنینه یاکی قوت حاصل بولادر. آش قازانی توزوك بولسه شول روشچه باره بیره‌در، اگر تیوشلی استراحت بیرلمی بوزولسه غائب ایتـکان ایسکی قوت یرینه یاکی قوت حاضرلی آلمیدر. ایسکی قوت یرینه یاکی قوت کیلوب تورماغاچ تورلی خسته‌لقلر پیدا بولادر.

بزم اسلام علماسی بو سرنی بیك کوبدن بیلگانلر و شونك اوچونده ایسکی اسلام کتابلرنده هر وقتده و هر یرده آچلقنی و آز آشاونی ماقتاب یازغانلر ، توقلقنك و کوب آشاونك ضررلرین بیان قیلغانلر . اما باشقه ملتلرنك طبیبلری آچلقنك و ریاضتنك فائده‌سین و نیچه تورلی خسته‌لقلرغه شفا ایدیگن آنچق بو کونلرده گنه بیله باشلادیلر . .

حالبوکه ریاضت اسلامده هر وقت ده ممدوح بولا کیلگان : بیك کوب کمسه‌لر ریاضت برله عمر کچرگانلر و اوزلری تیمر کبی تازا بولغانلر. بو زمان خلقی کبی ضعیف و چیرلی بولماغانلر . بوده آز بولسه مونا شریعت مطهره‌مز روزه‌نی فرض قیلغان : اونبر آی حیوان کبی آشاب ایچوب یورگان نك صوکنده بر آی ریاضت قیلورغه مجبور قیلغان و شویله‌چه اون بر آی بر توقتاوسز اشله‌تکان نك صوکنده آش قازانده بر آی طنچلق بیروب توزه‌توب یبارو ب سلامتلگمزنی صافلارغه مجبور قیلغان .

اگر روزه فرض قیلنماسه ایدی اختیار برله آش قازاننه استراحت بیرو هر کمگه میسر بولماس ایدی . اما روزه فرض قیلنغاچ الله غه و الله نك سوزینه اشانغان سلامت و مقیم بولغان هر بر مسلمان بونی یرینه کتوره‌در

و شولای ایدوب سلامتلـگنه یاردم قیلادر.

ینه حدیث شریفده ایته‌در: «لَیْسَ الْخَبَرُ کَالْمُعَایَنَةِ اِنَّ اللّٰهَ اَخْبَرَ موسی بِمَا صَنَعَ قَوْمُهُ فَلَمْ یُلْقِ الْاَلْوَاحَ فَلَمَّا عَایَنَ مَا صَنَعُوا اَلْقَی الْاَلْوَاحَ فَانْکَسَرَتْ» یعنی قولاق برله ایشـتو کوز برله کورو برله بر توگلدر. الله تعالی موسی علیه السلامغه قومی نڭ نی اشله‌گانن خبر بیردی. موسی الواحنی آتب به‌رمه‌دی، صوڭره قومی نڭ نی اشله‌گانن کوزی برله کورگان چـاغنده الواحنی آتب به‌ردی ده، الواح صندی.

بو حدیث شریف موسی علیه السلامنڭ واقعه سنی بیان قیلادرکه بویله‌در: موسی علیه السـلام الله تعالی گه مناجات اوچون طورغه کیتکاچ قومی بوزاوغه تابنه باشلاغانلر، الله تعالی موسی علیه السلامگه اوزوندن صوڭ قومی نی اشله‌گانن خبر بیرگان، شول چاغنده قولنده بولغان تورات یازلغان الواحنی موسی أرغتب به‌رمگانده ـ صوڭره قومی نیشله‌ب تورغانلرین اوز کوزی برله کورگان چاغنده الواحنی أرغتب به‌روب واتقان. اوشبو موسی علیه السلام نڭ الله تعالی خبر بیرگان چاغنده الواحنی آتوب به‌رمه‌وی اما اوز کوزی برله کورگان چـاغنده آتوب به‌روی،

محض قولاق برله ایشتونك كوز برله كورو درجه‌سنده اثر لی بولماوندن در، یوقسه الله تعالی ذاتك خبری كوز برله كورگاندن هم آرتقدر. چونكه كوزنك یاڭلمق و آلدانمق احتمالی باردر، اما الله نك خبری یاڭلمش بولمق احتمالی هیچ یوقدر.

دنیاده بولغان آدمیلر باره بر تیگز توگلدر. دنیاده شوندای كمسه‌لر باردركه آچلقنك نی ایكانن بیلمیلر: كون تون آشامق اچمكده، گوزل اویلرده تورمقده و تورلی نعمتلر ایچنده غرق بولمقده درلر.

و ایكنچی بر تورلی بنده‌لر باردركه آچ، یالانغاچ، بر نان پارچه‌سنه جان بیرورلك درجه‌ده محتاج، آچلق اوزه‌گنه اوتكان، محتاجلق یوده‌تكان. بوندای ایكی تورلی آدملر هر ملتده بار: باشقه ملتلرده عالی بنالرده وگوزل سرایلرده، انواع لباسلر كیوب، الوان الوان طعاملر یوب ناز و نعمت ایچنده غرق بولوب اوتورغان بایلرنك تاغلر كبی بنالری یانده ایكنچی براولر آچلقدن جان بیره‌لر؛ بر بر مجلسلرینه ئلله نیقدر پاره‌لر اسراف ایتوچی قاتی كوڭللی بایلر بو آچلقدن اولوچی كمسه‌لرگه هیچ مرحمت اثری كوسترمیلر، آچلقنك اچیسنی كوڭللرینه‌ده كتوره بلمیلر.

اما مسلمان خلقنده باشقه ماتلرده‌گی کبی زور بایلر بولماسه‌ده آچدن اولوچیلرده یوقدر؛ چونکه بر طرفدن اسلام دینی فقیر و مسکینلرگه صدقه بیرو، شفقت ومرحمت قیلو برله بیوره‌در و ایکنچی طرفدن مسلمانلر روزه توتقان چاقلرنده ، خصوصاً جاینك اوزون و اسسی کونلرنده روزه توتقان زمانلرنده آچلقنك آچیسن بالفعل کوره‌لر؛ شونك اوچونده فقیر و مسکینلرگه شفقتلی و مرحمتلی بولالر .

اما باشقه ملتلرنك بایلری ایشتوب گنه بیله‌لر : ایشیتو برله کورو بر توگلدر .

مونا بزنك روزه‌مز تن سلامت لگینه و مرحمتلی بولوغه همده تقوالق غه سببدر ؛ تقوالق عند الله حرمتلی بولوغه سببدر؛ عندالله حرمتلی بولو ایسه عین سعادتدر .

بس روزه دنیا و آخرتده سلامت و سعادتگه سببدر .

الله تعالی بو رمضان شریف حرمتنه گناهلرمزنی یارلقایه، کیله‌چك رمضان شریفلرنی شادلق و حرمت برله قارشو آلوغه، ایذگو عملرقیلوغه و عموماً دنیا و آخرتده مسعود بولوغه نصیب و میسر ایلیه ، آمین .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم .

١٦

خطبةُ عيد فطر

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (٣) سُبْحَانَ مَنْ نَوَّرَ قُلُوبَ الْعَارِفِيْنَ بِنُوْرِ الْمَعْرِفَةِ وَالْاِيْمَانِ. وَشَرَحَ صُدُوْرَ الصَّادِقِيْنَ بِشَرْحِ الْهِدَايَةِ وَالْعِرْفَانِ. وَاَكْرَمَ عِبَادَهُ الْمُؤْمِنِيْنَ بِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ.

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (٣) سُبْحَانَ مَنْ فَتَحَ عَلَى الصَّائِمِيْنَ اَبْوَابَ الرَّحْمَةِ وَالرِّضْوَانِ. وَوَعَدَ لَهُمْ دُخُوْلَ بَابٍ مِنْ اَبْوَابِ الْجِنَانِ. كَمَا اَخْبَرَ بِهِ نَبِيُّنَا نَبِيُّ آخِرِ الزَّمَانِ: اَنَّ لِلْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ. لَا يَدْخُلُهُ اِلَّا الصَّائِمُوْنَ فِيْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (٣)

وَاَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَـرِيكَ لَـهُ
وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! بوکون ــ عید فطر کونیدر. بتون یر یوزنده بولغان مسـلمانلرنك بر آی روزه‌لرین تمام ایدوب شـادلق و سونچ برله بیرام ایته طورغان کونلریدر.

بو کون ــ بیرام کونیدر. رمضان روزه‌سین توتقان کشیلرنك اوّلده فیلغان گناهلرندن پاکلانا طورغان کونلریدر.

نته‌کم حدیث شریفده ایته‌در: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ اِيمَاناً وَ اِحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» یعنی بر کمسه رمضان روزه‌سین الله رضاسی اوچون و ثواب اوچون توتسه اول کمسه‌نـك اوّلده بولغان گناهلری یارلقانور و بر کمسه قدر کیچه‌سنده اویاغ طوروب نماز قیلسه اول کمسه‌نك اوّلده بولغان گناهلری یارلقانور، دی در.

هر قایولرگز الله رضاسی اوچون و ثواب اوچون رمضان روزه‌سین توتدیگز و قدر کیچه‌سین حرمت ایتدیگز. الله‌تعالی روزه‌لرگزنی قبول قیلسه اوتکانده‌گی گناهلرگز یارلقاندی،

پاکلندیکز . ایمدی اوشبو پاکلك اوزرنده بولورغه اوّلگی قباحتلردن صاقلانورغه طروشوکز . رمضان شریف حرمتنده پاکلنگان بعدنده ایسکی قباحتلرکزنی قیلوب و اوّلده‌گی شاقشی اشلرکزنی اشلهب گویا مونچادن یوونوب پاکلنوب چققان بعدنده باطقاققه آوناغان کبی بولماکز .

بوکون ـ عید کونیدر . بتون اهل اسلام اوچون شادلق کونیدر . بوکونده اوزکز شاد بولغان کبی باشقه مسلمان قرداشلرکزنیده شادلندررغه و کوکللرین تابارغه طروشوکز ! اوزکز شادلنوب عید قیلوب یورگان چاغنده کورشیکزده بولغان فقیر و مسکینلر طول ویتیملرنی آچ و یالانغاچ بولوب اوطوروردن صاقلاکز ! کورشیلرکزنك حاللرین بیلوکز و خاطرلرین رعایه قیلوکز !

بوکون ـ عید کونیدر . قرداش اوروغلرنی ودوست ایشلرنی زیارت کونیدر : بوکون اوزلرکزنك قرداش اوروغلرکزنی دوست و ایشلرکزنی زیارت قیلغان کبی آتالرکزنك ایسکی دوستلرینی‌هم زیارت قیلوکز ! علمی وعملی اوچون اخ فی الله ـ خدایی‌قرداش اتخاذ ایتکان قرداشلرکزنی هم اونوتماکز !

بوکون ـ عید کونیدر . الله تعالی حرمتن اولوغ قیلغان

كوندر . الله اولوغ قيلغان اوشبو عيد كونينى سزلرده هيه‌كز اواوغلا كز ! ايدگو عملار اشله‌كز : فقير و مسكينلرگه انعام و احسان قيلوكز ، عادتده قيله تورغان طاعت و عبادتلركزنى خصوصاً بش وقت نمازكزنى هيچ قويما كز ! بش نماز الله‌نك فرض ـ قرآن‌نك امرى ـ عبادتنك اولوغى ـ دين‌نك تره‌گيدر ، اداسى لازم و فرضدر ، فرض بولوويده بنه‌لرنك اوزلرينك فائده‌لرى اوچوندر : نماز نفسنى تهذيب قيله‌در ـ پاكليدر ، قساوتنى يباره‌در ، الله‌نى ايسكه توشره‌در ، بوزوق اشلردن طيادر ، علاج قلبى و تربيهٔ روحانيه‌دركه كوكل خسته‌لقلرينه شفادر ، روح دردلرينه دوادر .

تن خسته‌لقلرينه مبتلا بولغان آدمگه طبيب دوا بيره‌در . و شول دوانى مخصوص بر وقتده و مخصوص بر كيفيتده استعمال قيلورغه بيوره‌در ؛ اگر خسته طبيبنك امرينه موافق حركت ايتسه ـ قوشقانلرين يرينه كيتورسه فايداسى خسته‌نك اوزينه‌در ، طبيب‌غه‌توگلدر . اگر طبيب‌نك ايتكانن قيلماسه طبيب بنم بو دوانى استعمالمه محتاج توگلدر ، بونى استعمالدن طبيب‌غه فايده ، استعمال ايتمه‌گانده آگا ضرر يوق ديب يوله‌رله‌نب شول دوانى استعمال ايتمه‌سه ضررى ينه اوزينه بولادر .

شونك كبى حكيم روحانى بزلرگه روحمزنى تربيه وكوكلمزنى تصفيه اوچون روحانى دوالر قوشقان . شول دوالرنى استعمال ايتمسه‌ك مثلا نماز اوقوساق كوكلمزنى ور روحمزنى تربيه‌لمسه‌ك و دوالمسه‌ك فايدمسى اوزمزگه‌در ؛ اگر معنوى تربيه‌دن و روحانى دوادن يوز دوندرسه‌ك ، شريعتنك حكمتن بيلمه‌گان بعض بر احمقلرنك اينكاننچه الله بزنك نمازمزغه محتاج توگلدر ديب يورسه‌ك ضررى ينه اوزمزگه‌در . درست ، الله بزنك نمازمزغه محتاج توگلدر . لكن بز اوزمز الله‌نك امرين يرينه كيتوروب ـ نماز اوقوب اوزمزنى تربيه‌لمه‌وگه ـ نفسمزنى تهذيب قيلوب سعادت اخراويه گه حاضر لمه‌وگه محتاجمز . الله بزنك نمازمزغه محتاج توگلدر ديب نماز اوقومای يورو بعينه طبيب بنم بودوانى استعمالمه محتاج توگلدر ديب دوانى استعمال ايتمى يورو كبى بر احمقلقدر .

بو كون ـ عيد كونيدر . اولوغ حرمتلى كوندر . بو كونده گناه اشلر اشلمه‌ب و قباحت فعللر قيلوب بو كونلرنك حرمتن يبارمه‌گز ! بو كونده ناچار و شاقشى اشلر أشلمه‌ودن صاقلانوگز و خصوصاً خمر برله زنادن بيك يراق بولوگز ! زنا نهايت اولوغ قباحتدر و الگ زور بوزوقلقدر ، آخرتده بولمه‌چق قاتى عذابلرى اوستنه دنياده فقيرلك گه ، زناچى نك

یوزلدن نور کیتوگه و زناچی‌نك اوز عائله‌سیله شول قباحت برله مبتلا بولوغه سبب بولادر.

خمر ایسه ام‌الخبائث‌در یعنی بوز وقلق‌لرنك آناسیدر. خمر تابلسه جمیع قباحتلر تابلادر. خمر ایچکان کشیدن عقل و ایمان نوری قاچه‌در. ایسروك هیچ بر گناهدن چیرکه‌نمیدر حتی گناهنی گناه دیب بیلمیدر. هر ایسرتکچ خمردر و هر ایسرتکچ حرامدر. صاقلانمق واجبدر.

ای برادرلر نمازگزنی قویماگز! یالغان سویله‌مه‌گز! خمر ایچمه‌گز و زنا قیلماگز! دنیا وآخرتده خور بولماگز!

اللهم ربنا آتنا فی‌الدنیا حسنة و فی‌الاخرة حسنة وقنا عذاب‌النار.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

١٧

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! مشهور و معروف حديث املرندن امام ترمذى حضرتلرى امير المؤمنين عمر بن الخطاب رضى الله عنه حضرتلرندن روايت قيلادركه حضرت عمر آيتەدر: هر وقتده رسول الله غه وحى كيلگان چاغنده رسول الله نڭ قارشوسنده بال قورطينڭ گوولده وى كبى گوولده گان بر طاوش ايشتلوب تورادر ايدى. كونلرنڭ برنده ينه رسول الله صلى الله عليه وسلم گه الله تعالى طرفندن وحى الهى كيلدى. وحى بر ساعت قدر دوام ايتدى. صوڭره وحى كيسلگاچده رسول الله سورة المؤمنين نڭ باشنده بولغان «قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ» آيتندن باشلاب اون آيت اوقودى، اوقوب بولغاچ ايتدى هر كم كه اوشبو اون آيت برله برينه يتكزوب عمل قيلسه اول كشى اوجماغه كرور، ديدى. صوڭره يوزى برله قبله گه قارشو بولوب و ايكى قولينى كوتاروب اوشبو دعانى اوقودى:

« اَللّٰهُمَّ زِدْنا وَلا تَنْقُصْنا وَ اَكْرِمْنا وَلا تُهِنّا وَاَعْطِنا وَلا تَحْرِمْنا وَ آثِرْنا وَلا تُؤْثِرْ عَلَيْنا وَارْضِنا وَارْضَ عَنّا »

یعنی یا الله بزنی آرتدر ـ کیمتمه ، بزنی حرمتلی قیل ـ خور قیلمه ، بزگه بیر ـ محروم قیلمه ، بزلرنی باشقه‌لردن علم و حلم برله آرتق قیل ـ بزنڭ اوستمزگه باشقه‌لرنی ارتق قیلمه، یا الله بزنی راضی قیل و بزدن راضی اول ، دیدی.

پیغمبرمزنڭ اوشبو اون آیتنی یرینه یتکزوب عمل قیلغان کشی اوجماحقه کرور دیگان اون آیتی اوشبو آیتلردر : « قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلٰوتِهِمْ خٰاشِعُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ لِلزَّكٰوةِ فٰاعِلُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حٰافِظُونَ اِلّٰا عَلٰى اَزْوٰاجِهِمْ اَوْ مٰا مَلَكَتْ اَيْمٰانُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنِ ابْتَغٰى وَرٰاءَ ذٰلِكَ فَاُولٰئِكَ هُمُ الْعٰادُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ لِاَمٰانٰاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رٰاعُونَ وَ الَّذِينَ هُمْ عَلٰى صَلَوٰاتِهِمْ يُحٰافِظُونَ اُولٰئِكَ هُمُ الْوٰارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهٰا خٰالِدُونَ » یعنی دنیا و آخرت ایکی گوك لر ینه چنلاب ایرشدی شوندای مؤمنلرکه آنلر نمازلرنده خشوع

قیلغوچیلردر . دخی شونداین مؤمنلرکه آنلر فائده‌سز اشدن و سوزدن یوزلرین دوندرگوچیلردر . دخی شونداین مؤمنلرکه آنلر واجب بولغان زکاتنی ادا قیلوچیلردر . دخی شونداین مؤمنلرکه آنلر عورتلرین صافلاغوچیلردر . مگر اوزلرینك خاتونلرندن یا که کنیزه‌کلرندن گنه صافلاماسلر ؛ چونکه آنلر اوزلرینك خاتونلرندن یا که کنیزه‌کلرندن صافلاماغان اوچون شلته قیلنماسلر . بس اگر براولر اوزلرینك خاتونلرندن یا که کنیزه‌کلرندن باشقه‌لرین ازله‌سه‌لر اول کمسه‌لر حلالدن حرامغه اوتوچیلردر . دخی شونداین مؤمنلرکه آنلر امانتلرین و عهدلرین صافلاغوچیلردر . دخی شوندای مؤمنلرکه آنلر نمازلرینه دائمچیلق قیلورلر . اوشبو صفتلر برله صفتلنمش کمسه‌لر شوندای وارثلردرکه آنلر جنت الفردوس‌گه وارث بولورلر ، آنلر اول جنت الفردوسده منگو قالورلر .

اوشبو اون آیتده مؤمنلرنك دنیا و آخرت سعادتنه ایرشولرینه و جنت الفردوس‌گه کروب آنده منگو قالو لرینه سبب بولغان صفتلر ذکر ایتلگان ، اول صفتلر :

برنچی - نمازده خشوع قیلمقدر ، یعنی اوقوغانده کوز لری برله سجده یرینه‌گنه قاراب ، کامل ادب وتوبانچیلك

برله ، همده کوکلندن دنیا شغللرین چقاروب ، کامل حضور قلب و اخلاص برله اوقومقدر .

ایکنچی - لغودن یوز دوندرمکدر . یعنی هر بر فایده‌سز و معناسز سوزلردن اویون کولکی اوروش تالاش هزل و یالغان کبی یه‌مسز و تاتسز نرسه‌لردن قاچمق و یراق اولمقدر . نته‌کم حدیث شریفده ایته‌در : « مِنْ حُسْنِ اِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْکُهُ مَا لَا یَعْنِیهِ » یعنی فایده‌سز و کرکسز اشنی و سوزنی تاشلاماقلغی و قویمقلغی ایرنك کورکام و مسلمانه نچیلغندن‌در ، دی‌در .

اوچونچی - زکات واجب بولسه زکات بیرمك‌لکدر ، چونکه مال آدمگه بیك سوکلی نرسه‌در . الله نك امرینه بوی صونوب اوزینك محبوبی بولغان مالنك بعضیسین چقاروب بیرمك کمال ایماندندر .

دورتنچی - عورتن حرامدن صاقلامقلقدر . اوز خاتونندن و اوز کنیزه‌گندن باشقه‌سین ازله‌مه‌سلك و هیچ بر وقت یاقن بولماسلقدر . اگر بر کمسه اوزینك خاتونندن و کنیزه‌گندن باشقه‌سین ازله‌سه یاقن بولسه اول کشی حلال یاغندن اوتوب حرام یاغنه چغوچی ظالمدر . ظلمی اوزینه فایته‌درکه اوزینك دنیاده فقیرلك که توشوویه ، یوزندن

ایمان نوری کیتوویندہ و اوز جماعتلرینڭ شول حال برلہ مبتلا بولولرینہ سبب بولادر.

بشنچی ـ تابشرلغان امانتلرنی و قیلنغان عہدلرنی صاقلامقدر.

امانت ایکی تورلیدر : برسی الله طرفندن قویولغان امانتلردرکہ واجب قیلنمش عبادتلر و تربیہ‌کہ تابشرلمش اهل و اولادلر کبیدر. ایکنچیسی بندہ‌لر طرفندن بیرلمش امانتلردرکہ صاقلارغہ قویولمش نرسہ‌لر و سر قیلنوب سویلنمش سوزلر کبیدر. بونلرنڭ همہ‌سین صاقلامق واجبدر. خصوصاً بندہ حقی بولغان امانتلرنی بیگرا کدہ صاقلارغہ تیوشدر. چونکہ بردن بندہ سنڭ صاقلاوڭہ و شول امانت اولنمش نرسہ‌سینہ محتاجدر. ایکنچیدن بندہ حقی توبہ برلہ کچلمیدر. یامان اسم کوتارگان نڭ اوستنہ ینہ تولہ‌رگہ دہ کرك ؛ تولہ‌می قوتولو ممکن توگلدر. اما الله حقی بولغان نرسہ‌لردہ ضرر اوزوڭہ گنہ بولادر. الله سنڭ عملڭہ و امانتن صاقلاوڭہ هیچ محتاج توگلدر، فقط سنڭ اوز فایدہ‌ڭ اوچون تابشرلغان امانت الهیہ‌نی رعایت قیلماغانڭ اوچون و اللهنڭ امرین یرینہ کیتورمہ‌گانڭ اوچون، تلہ‌سہ سنی عذاب قیلور، تلہ‌سہ عفو ایدر، اختیار اوزوندہ‌در. لکن

ایکنچی بر طرفدن قاراغانده الله حقی بنده حقندنده قیو-
نراقدر، چونکه هر نیقدر بنده حقندن توله‌می قوتولوب
بولماسه‌ده توله‌رگه و رضالق آلورغه مهکندر. همده رضا
بولسه رضالغی کوزگه کورونوب طورادر. کوڭلك قرار طابادر.
اما الله حقن ضایع ایتساك توبه برله کیچه‌در، الله اوزی
تله‌سه، توله‌وسز نیسز عفو ایته‌در. لکن الله قاشنده توبه‌ك
نك قبول بولغانن و الله عفو قیلغانن نچوك بیلورسن
وکوڭلکنی نی برله قرارلندررسن، الله حقن ضایع ایتکانك،
اوچون سنك اوستکه قهر الهی توشمیه‌چگن قایدن بیلورسن؟!

آلتنچی- بش نمازغه مداومت قیلمقدر یعنی نماز وقتلرین
رعایه قیلوب رکوع و سجده‌لرین یرینه کیتوروب بش
نمازنك هیچ برین قالدرمای اوقوب طورمقدر. نمازنی خشوع
برله اوقومق نچوك لازم بولسه مداومت قیلمقك شولای لازمدر.
چونکه نماز اللهنك امریدر و بنده‌لرگه فرضیدر. اللهنك
امرین یرینه کیتوروب هر دائم ادا قیلوب طورمق بنده‌نك
بورچیدر. اما خشوع نمازنك لبی و روحیدر. خشوعسز
نماز- جانسز تن، ایاسز اوی، توزسز آش، میسز باش
کبیدر. الله تعالی بارچه‌لرمزنی قرآن تعریف قیلغان مؤمنلر
جمله‌سندن قیلسون، آمین.

اللهم زدنا ولا تنقصنا واكرمناولا تهنا واعطناولاتحرمنا
و آثرنا ولا تؤثر علينا اللهم ارضنا و ارض عنا .
اقول قولى هذا و استغفر الله لى ولكم .

١٨

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار . الكريم الستار . الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر ! الله تعالى قرآن عظيمده
بيوره‌در : « اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمَانَاتِ اِلٰى اَهْلِهَا
وَاِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ اَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ اِنَّ اللّٰهَ نِعِمَّا
يَعِظُكُمْ بِهِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ سَمِيعاً بَصِيراً » يعنى حقيقتده الله
تعالى سزلرگه امر قيلادر امانتلرنى ايالرينه تابشرمقكزنى
ودخى آدميلر آراسنده حكم قيلغان وقتكزده هيچ بر ياقغه
آوشماينچه تيگزلك بر له حكم قيلمقلغكزنى . حقيقتده اللهنك
سزنى وعظله‌گان نرسه‌سى نه قدر گوزل نرسه‌در . حقيقتده
الله سزنك سوزلرگزنى ايشتكوچيدر وعملرگزنى كورگوچيدر .
بو آيت شريفه‌نك حكمى بويله‌چه ، حكمده عدالت

و هر نورلی امانتلرنی صاقلامق و ایالرینه تابشرمق واجبدر، خیانت حرامدر، اللهنك امرینه قارشولقدر و منافقلق علامتیدر. امام سیوطی حضرتلری اوزینك الجامع الصغیر فی احادیث البشیر النذیر اسملی مبارك کتابنده: بو حدیث شریفنی روایت قیلادر: « آیَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ اِذَا حَدَّثَ کَذَبَ وَاِذَا وَعَدَ اَخْلَفَ وَاِذَا اُؤْتُمِنَ خَانَ» یعنی منافقنك علامتی اوچدر: هر قچان سویلهسه یالغان سویلهر وهر قچان وعده قیلسه وعدهسنه خلاف قیلور وهر قچان امانت تابشرلسه خیانت قیلور، دی در.

اما چن مؤمن بولغان کمسه هیچ بر خیانت قیلماس و هیچ بر وقتده توغریلقدن آیرولماس، حتی که اوزینه خیانت قیلغان کشیگه ده خیانت قیلماس، پیغمبرمزنك « اَدِّ الْاَمَانَةَ اِلٰی مَنِ ائْتَمَنَكَ وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ » یعنی سین امانتنی سیکا اشانوب تابشرغان کشیگه قایتاروب بیر و سیکا خیانت قیلغان کشیگه سین خیانت قیلمه، دیگان سوزینه موافق عمل قیلور.

مؤمن و مسلمان بولغان کشیلرگه اللهنك و رسول اللهنك امرین توتوب امانتنی صاقلامق و تیوشلی وقتنده ایالرینه تابشرمق و خیانتدن یراق بولوب طوغری بولمق

لازمدر. طوغریلق هر بر کشی اوچون گوزل و ماقتاولی بر صفتدر و خصوصا سوداگر اوچون بیك زور فضیلتدر. طوغری واشانچلی سوداگرنی پیغمبرمز بیك ماقتامشدرکه «اَلتّاجِرُ الصَّدُوقُ الْاَمِینُ مَعَ النَّبِیّینَ وَ الصِّدّیقینَ وَ الشُّهَداءِ» یعنی بیك طوغری واشانچلی سوداگر قیامت کونندهٔ پیغمبرلر صدیقلر وشهیدلر برله برگه بولوو، دیمشدر. طوغری سوداگرنك مالی برکتلی، اوزی اعتبارلی، سوداسی رواجلی بولور، اشی آلغه بارور. اما خیانتلی کمسه‌نك حالی تمام بونك کیروسنچه اولور. قچان اولسه‌ده بر وقتده خیانتی ظاهر بولور، اوزی اویاتقه قالور. قرآن‌ده «اِنَّ اللّٰهَ لا یَهْدی کَیْدَ الْخائِنینَ» یعنی حقیقتده الله خیانت قیلوچیلرنك حیله‌لرینی طوغری بولغه یبارماس، دی در.

ای مسلمان فرداشلر! خیانتدن بار کوچکز برله صافلانوکز، خیانت برله دنیا و آخرتده خور بولماکز، هیچ وقتده توغریلقدن آیرلماکز، امنیتلی بولوکز و امانتنی اورننه کتوروکز! اوستکزگه لازم قیلنغان عبادتلر و تربیه‌کزگه تابشرلغان اهل اولادلر همه‌سی امانتدر، بونارنك همه‌سینی رعایه قیله‌ق ویرینه یتکزمك لازمدر.

الله تعالى فرض قيلغان عبادتلرنى ادا قيلماسه‌ك اورننه كيتورمه‌سه‌ك الله نك امانتنه خيانت بولادر.

خاتون وبالالرگه تيوشلى تربيه‌نى بيرمه‌سه‌ك وبيلدرگه تيوشلى بولغان نرسه‌لرنى بيلدرمه‌سه‌ك، علم واخلاق اوگره‌تمه‌سه‌ك، تربيه‌گه امانت اولنمش خاتون وبالالرگه خيانت بولادر.

حاصل كلام هر كيمنك اوزينه تابشرلغان وقارامقنه بيرلگان اش آنك اوستنه امانت بولادر وهر كيم اوزينه امانت اولنمش وقارامقنه بيرلمش اشدن صورالاچقدر. نته‌كم حديث شريفده ايته‌در: «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَالْاِمَامُ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِى اَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِى بَيْتِ زَوْجِهَا وَهِىَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِى مَالِ اَبِيهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» يعنى سز همه‌گز كتوچيسگز وهمه‌گز كتووگزدن صورالاچقسگز. بس امام كتوچيدر وكتووندن صورالاچقدر. دخى ايراوزينك خاتون بالاسينه كتوچيدر وكتووندن صورا-

لاچقدر. دخی خاتون ایریندك اوینه کتوچیدر وکتووندن صورالاچقدر. ودخی خدمتچی خواجه‌سینك مالنه کتوچیدر و کتووندن صورالاچقدر. بس سزنك بارچه‌کز کتوچیدر و کتووندن صورالاچقدر.

و اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

١٩

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! حدیث اماملرینك امامی و اك اولوغ شیخی ابو عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری حضرتلری اوزینك بتون اسلام عالمنده درستلکی و اشانچلیلغی برله مشهور و معروف بولغان الجامع الصحیح اسملی مبارك کتابنده ابو هریره رضی الله عنه حضرتلرندن بو روشده روایت قیلادر: «عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ رضی الله عنه قَالَ اِنَّ النَّاسَ یَقُولُونَ اَکْثَرَ اَبُو هُرَیْرَةَ وَلَوْ لَا آیَتَانِ فِی کِتَابِ اللّٰهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِیثاً ثُمَّ یَتْلُو اِنَّ الَّذِینَ یَکْتُمُونَ

مَا اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى الى قوله وَاَنَا التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ اِنَّ اِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ
بِالْاَسْوَاقِ وَاِنَّ اِخْوَانَنَا مِنَ الْاَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ
فِي اَمْوَالِهِمْ وَاِنَّ اَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزَمُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِشِبَعِ بَطْنِهِ وَيَحْضُرُ مَا لَا يَحْضُرُونَ وَيَحْفَظُ
مَا لَا يَحْفَظُونَ» يعنى ابو هريره رضى الله عنه‌دن روايت
قيلندى ، ابو هريره ايتدى : حقيقتده كشيلر ايته‌لر : ابو
هريره كوب حديث روايت قيلدى . اگرده المهنكٔ كتابنده
بولغان ايكى آيت بولماسه ايدى بر حديثده سويله‌مه‌گان
بولور ايدم . صوكره ابو هريره : « اِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا
اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى » قول شريفندن باشلاب
« وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ » قول شريفنه چاقلى اوقى - اوزين
كوب حديث سويلوگه مجبور ايتكان ايكى آيت شول آيتلر
ايكانن كوستره . مونكٔ صوكنده اوزينكٔ رسول الله دن كوب
حديث ايشتووينكٔ سببن بيان قيلوغه كروب - «حقيقتده
مهاجرلردن بولغان قرداشلرمز بازارلرده سودا قيلو برله شغللنه-
لر ايدى؛ هم حقيقتده انصاردن بولغان قرداشلرمز مال باغو

و باقچه‌لرده اشله‌و برله شغللنه‌لر ایدی . حالبوکه ابو هریره قارن توقلغنه قناعت ایدوب رسول الله نك یانندن آیرولماس ایدی و شونك اوچونده انصار و مهاجرین حاضر بولماغان واقعه‌لرده حاضر بولور و آنلر حفظ قیلماغان نرسه‌لرنی حفظ قیلور ایدی » دی در .

حضرت ابوهریره رضی الله عنه نك خلقغه کوب حدیث سویله‌وینه سبب بولغان ایکی آیتنك تمامی بویله در :

« اِنَّ الَّذِینَ یَکْتُمُونَ مَا اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَیِّنَاتِ وَالْهُدَی مِنْ بَعْدِ مَا بَیَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِی الْکِتَابِ اُولٰئِكَ یَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ وَیَلْعَنُهُمُ اللّٰعِنُونَ اِلَّا الَّذِینَ تَابُوا وَاَصْلَحُوا وَبَیَّنُوا فَاُولٰئِكَ اَتُوبُ عَلَیْهِمْ وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِیمُ » الله تعالی ایته : حقیقتده بز ایندرگان آچق آیتلرنی و توغری یولغه کوندره طورغان دلیللرنی ، بز کتاب اللهده بیان قیلغان نك صوکنده یاشرگان وکرك چاغنده سویله‌مه‌گان کشیلرگه الله لعنت قیلور وهم فرشته‌لر و آدملر لعنت قیلورلر . مگر توبه قیلغان ، الله برله اوز آرالرنده غی عمللرین توزه‌تکان ویاشرگان علملرین سویله‌گان کشیلرگنه لعنتدن قوتولورلر ، بن آنلرنك توبه‌لرین قبول قیلورمن وبن توبه‌لرنی قبول قیلغوچی من ، رحیم من ، دی .

بو آیت شریفه‌نڭ حکمی بوینچه : کشیلرنڭ خاطر لرین صاقلاو اوچون یا که برتورلی خلقلرنڭ اخلاصلرین صووتماو اوچون و یا که دنیاوی بر فایده کیتماو اوچون اللهنڭ امرین و شریعتنڭ حکمن یاشرگان و صوراغان چاغنده ایتمه‌گان کمسه‌لر الله نڭ فرشته‌لرنڭ و آدمیلرنڭ لعنتنده بولورلر . مونا شونڭ اوچونده نی قدر آچی بولسه‌ده حقنی سویله‌رگه کرك . سوز آڭلامی طورغان احمقلرنڭ شلته‌لرندن و اهل اغراضنڭ طعنه‌لرندن هیچ قورقماسقه کرك . بونلر لعنتدن یامان بولماس .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم .

٢٠

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

أمابعد، ای قرداشلر! اللهسبحانه وتعالی حضرتلری قرآن عظیمده بیوره‌در: «کَیْفَ تَکْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَ کُنْتُمْ اَمْوَاتاً فَاَحْیَاکُمْ ثُمَّ یُمِیتُکُمْ ثُمَّ یُحْیِیکُمْ ثُمَّ اِلَیْهِ تُرْجَعُونَ. هُوَالَّذِی خَلَقَ لَکُمْ مَا فِی الْاَرْضِ جَمِیعاً ثُمَّ اسْتَوَی اِلَی السَّمَاءِ فَسَوّٰهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیمٌ» یعنی نیچوك انکار قیلاسز اللهنك بارلغن و برلگین؛ حالبوکه سزلر اتالرکزنك بیللرنده جانسز نطفه‌لر ایدیکز، صوکره آنالرکزنك قارننده بولغان چاقلرکزده سزلرگه جان بیردی ــ ترگزدی، جان ایاسی ایدوب آنا رحمنده تورغزدی، دنیاده یورگزدی، صوکره عمرلرکز بتکاچ و اجللرکز یتکاچ، الله سزنی اولتورر، اولگان‌نك صوکنده ترگزر، صوکره قیامت کوننده الله‌نك حضورینه قایتارلورسز، قیلغان عملرکزگه کوره الله سزگه جزا بیرر.

ینه اللهنك بارلغن و برلگن نچوك انکار قیلورسزکه

اول الله شوندایین ذات اقدس‌درکه یرده بولغان نرسه‌لر نك همه‌سین سزنك اوچون یاراتدی، صوڭره یوقارغی عالمنی قصد ایتدی بس آنی هیچ کمچیلکسز و کیتکسز یدی یوقاری عالم ایدوب‌توزدی؛ اول‌الله‌هر نرسه‌نی بیلگوچیدر، دی‌در.

بو آیت شریفه‌ده یرده بولغان نرسه‌لرنك همه‌سی آدملرنك فایده‌سی اوچون یاراتلغانلغی بیان قیلنمشدر.

یرده بولغان نرسه‌لرنك آدملرگه دینی جهتدن فایده‌سی - بو نرسه‌لرگه قاراب الله‌نك قدرتنه و برلگینه دلالت قیلا طورغان عجائب مخلوقات و غرائب مصنوعاتنی فکرله‌ب عبرت آلمق و الله‌نك وجودینه ووحدانیتنه استدلال قیلمقدر.

اما دنیاوی جهتدن فایده‌سی - بو نرسه‌لرنی اوزینك مصالحنه استعمال ایتمك و منافعنه خدمت ایتدرمکدر.

یرده بولغان نرسه‌لردن فایده‌لنه بیلمك و طبیعتنی اوزینه خدمت ایتدره آلمق اوچون - طبیعتده موجود قوت و خاصیتلرنی بیلمك لازمدر. طبیعتده موجود قوت وخاصیتلرنی بیلور اوچون - علوم طبیعیه‌لرنی اوگره‌نمك لازمدر. علوم طبیعیه‌لر بیلنمسه یردن و یرده بولغان نرسه‌لردن لایقنچه استفاده قیلنماس و تیوشلی روشده فایده کورولماس.

بس ایمدی بزگه لازم بولادر: علوم ومعارف کسب

ایتوب، حکمت طبیعیه و تاریخ طبیعیلر اوقوب، یرده بولغان خزینه‌لردن و الله حضرتلری قرآننده «همه‌سن سزنك اوچون یاراتدم» دیگان نرسه‌لردن استفاده قیلونك طریقلرین اوگره‌نوب، مال و دولت حاصل ایتمك؛ چونکه اسلامنك شعارین اظهار ایتمك، حضور قلب برله عبادت قیلورلق مسجدلر، دینی و دنیاوی سعادتمزگه سبب بولغان علم و معارف اوگره‌ته طورغان مدرسه‌لر بناء قیلمق، دار العاجزین و دارالشفقه‌لر کبی تأسیسات خیریه‌لر طورغزمق همه‌سی مال و دولتکه توقف قیلادر. اگر مال بولماسه، دولت بولماسه حضور قلب برله قللق قیلا طورغان مسجدلرهم اولاد ملتکه ایمان و اعتقاد اوگره‌ته طورغان، دین و دنیا اوچون فایده‌لی علملر بیلدره طورغان، ملتنك سعادت چشمه‌سی، ترقی باصقچی و مدنیت آچقچی بولغان مدرسه‌لر نی برله بناء قیلنور. فقیر لکدن ملتنك دینی و دنیاوی اشلرینه ضرر و کمچیلکدن باشقه هیچ نرسه کیلماس، شونك اوچون رسول الله صلی الله علیه وسلم: «اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ» یعنی ای الله سیڭا صغنامن کفردن و فقردن دیب استعاذه قیلمشدر. کفر برله فقرنی ایکیسن قطاردن کتورمشدر، درست، اگر فقیر کشی صبرلی وقناعتلی بر ذات

بولسه اول كشينك اوزينه ضرری يوقدر، بلكه فايدهسيده بولور ؛ لكن ملت اوچون خصوصاً ملتنك مادی قوتكه مال و دولتكه توقف قيلا طورغان اشلری اوچون فقير لكنك كمچيلك و ضرر لدن باشقه هيچ فايدهسی يوقدر . ملتنك فقير لگی نه قدر عمومی بولسه شول قدر ضرر ليدر . تنازع بقاء مسئلهلری و معيشت محاربهلری ميدان آلغان اوشبو زمانمزده دينی و دنياوی ـ مالی و اجتماعی اشلرنك همهسی مادی قوت ـ مال و دولت برله اداره قيلنا ـ ديانت، دينی و ملی حيثيت همهسی مال و دولت برله محافظه قيلنادر . قسمقهسی دين و دنيانك توزوك بولووی ـ ديانت و مليتنك صاقلانووی مال و دولت برلهدر .

اما مال و دولت كسب ايتو علم و معرفتكه توقف قيلادر . چونكه زمانمز علوم و معارف زمانيدركه بو زمانده علمسز و معرفتسز هيچ بر اش قيلمقده مهكن توگلدر . شونك اوچوندهٔ هر نرسهدن مقدم بار قوتمزنی و بار اجتهادمزنی صرف ايدوب علوم و معارف تحصيل ايتمك، فايسی علملر بزنك حيانمز و معيشتمز اوچون لازم بولسه وفايسی علملرنك بزنك دينمز و دنيامز اوچون فايدهسی و خدمتی تيهرلك بولسه شولارنی اوقومق لازمدر .

اما عمر چروتودن باشقه فایدەسی بولماغان ــ دین و دنیامز اوچون هیچ بر خدمتی تیکمه گان ــ تحصیلی تضییع اوقات بولغان علملر دن قاچمق لازمدر .

الله تعالی مؤمنلر نك كوكللر ینه توزوكلك صالوب و بصیرت كوزلرین آچوب دین و ملت اوچون فائدەلی و خیرلی اشلر گه موفق ایلیه ، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولكم .

٢٩

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الكریم الستار. الذی الخ ،

اما بعد ، ای مسلمان قرداشلر ! الله تعالی قرآن عظیمده بیوره در: « اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا » یعنی اگر سز الله و رسولی طیغان اولوغ گناهلردن صاقلانسانكز ، سزلردن كچوك گناهلرگزنی یارلقارمز و سزلرنی حرمتلی اورون‌غه (جنتكه) كرگزرمز ، دی‌در.

بو آیتده الله تعالی اولوغ گناهلردن صاقلانغان مؤمن

لرنڭ كچوك گناهلرين يارلقاونى وعده قيلادر. البته الله‌نڭ وعده سنده خلافلق يوقدر. نته‌كم قرآن عظيمده: « اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ » يعنى الله وعده سنه خلافلق قيلماس دينلمشدر. ايمدى بر كمسه الله و رسولى طيغان اولوغ گناهلردن صاقلانسه و يراق بولسه الله اول كمسه‌نڭ كچوك گناهلرين عفو قيلور، زور گناهلردن صاقلانووى كچوك گناهلرينه كفارت بولور. لكن كچوك گناهلر هر وقتده اشله‌نوب طورولسه دائمچيلق قيلو سببلى كچوك گناهلرده اولوغ گناهقه ئه‌يله‌نه‌در.

توبه و استغفار برله زور گناهده يارلقانادر. نته‌كم ابن عباس رضى الله عنه « لَا كَبِيرَةَ مَعَ الْاِسْتِغْفَارِ وَلَا صَغِيرَةَ مَعَ الْاِصْرَارِ » يعنى چن كوڭلدن توبه و استغفار قيلساڭ اولوغ گناهده يارلقانادر وهر وقتده اشلى بيرسه‌ڭ كچوك گناهده زور بولادر، ديمشدر.

بو زور گناهلر كتابلرده گناه كبائر ديب يورتله‌در. شريعتده آچق دليل برله طيولغان و اشله‌گان كشيگه عذاب برله وعيد قيلنغان هر بر گناه ـ گناه كبيره‌در، بو گناه كبيره‌لرنڭ اڭ زورلرندن بديسى شريعت تلنده: هلاك قيلغوچى بدى گناهلر ديب يورتله‌در. نته‌كم حديث كتاب

بلر ینك الك معتبرلردن بولغان صحیح بخاری و صحیح مسلم ده
اتفاق اوزرلنه بویله روایت قیلنمشدر: «عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ
اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْتَنِبُوا السَّبْعَ
الْمُوبِقَاتِ. قِیلَ یَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ. قَالَ الشِّرْكُ بِاللّٰهِ
وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِی حَرَّمَ اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَكْلُ
مَالِ الْیَتِیمِ وَالرِّبَا وَالتَّوَلِّی یَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ
الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ» یعنی ابو هریره رضی الله عنه دن روایت
قیلندیکه ابو هریره دیمشدر: حقیقتده پیغمبر صلی الله علیه
و سلم ایتدی: صاقلانوکزلر کشینی هلاك قیلغوچی یدی
نرسه دن، دیدی. اول مجلس شریفده حاضر بولغان اصحاب
کرامدن بعضیلری: یا رسول الله اول هلاك قیلغوچی یدی
نرسه ــ نی نرسه لردر، دیدیلر. پیغمبر صلی الله علیه
وسلم ایتدی: اول هلاك قیلغوچی یدی نرسه نك برنچیسی
شرك بالله در. یعنی عبادتده و یاردم تله وده بر نرسه نی
الله غه اورتاق قیلمقدر. مثالی خلوتده نمازنی بیك ناچار
اوقوب یاخود بتونلی اوقومای یوروبده کشیلر آلدنده
صوفیلق صاتوب کشی کورسون اوچون نمازنی گویا که
بیك خشوع برله اوقوغان توسلی قیلمق و آنك اوستنه

دورتار رکعت نفللر اوقومق و قبرلردن یاردم تلهمك و یاردم امید قیلوب قبرلرگه قربان چالمق.

بونلرنك هر قایوسی شرك عملیدر. و شرك عملینگده ناچار مؤمنلرده تابلورغه ممکن بولغان قدریدر. اما بوندنده آرتوغی آچق کفردر.

کشینی هلاك قیلغوچی یدی نرسهنك ایکنچیسی سحر در یعنی سحر اوگرهنو و سحر اوگرهتو و سحر عملن قیلو برله بولشمقدر. کشینی هلاك قیلغوچی یدی نرسهنك اوچنچیسی ناحق یرگه قان توکمك و الله تعالی قانن حرام قیلغان کمسهنی اولترمکدر. کشینی هلاك قیلغوچی یدی نرسهنك دورتنچیسی یتیم مالن آشامقدر. کشینی هلاك قیلغوچی یدی نرسهنك بشنچیسی زنا قیلمقدر. کشینی هلاك قیلغوچی یدی نرسه نك آلتنچی سی صوغش صفنده تزلگان کونده صوغشدن قاچمقدر. کشینی هلاك قیلغوچی یدی نرسهنك یدنچیسی هیچ بر نرسهدن خبرسز و هیچ بر نرسه اشلهمگان مؤمنه ایر خاتونلرین اوصاللق برله زنا برله سوکمکدر. زناسی شاهدلر برله ثابت بولماغان مؤمنه ایر خاتونلرین تلهسه اوز ایری بولسون تلهسه باشقه کشی بولسون زنا برله سوکمك گناه کبیرهدر. تهمت برله اورام سوزی برله

مؤمنه خاتونلرغه تل اوزاتمق حرامدر. شریعتده آنك جزاسی سکسان قامچی اورمقدر.

ای مسلمانلر! خاتونلرکز - بالالرکزنك آنالری وتربیه چیلری واویکزنك نظامیدر. آلارنی ناحق یرکه رنجتمه کز، وسوسه وتهمت ایله آنلرنك حرمتلرین یباره طورغان سوز لر برله، خصوصا زنا برله، سوکمه کز!

پیغمبر مز اینکان: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِاَهْلِهِ وَاَنَا خَيْرُكُمْ لِاَهْلِي» یعنی سزنك خیرلیره کزکز اوزینك اوی جماعتلرینه یخشیراغکزدروبن اوی جماعتلریمه الك یاخشیراغکز من، دیکان.

بنه الك بیوك و الك حرمتلی حدیث امالرندن امام بخاری حضرتلری شویله روایت قیلادر: «عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اَلْكَبَائِرُ الْاِشْرَاكُ بِاللّٰهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ وَفِي رِوَايَةٍ اَنَّ اَعْرَابِيًّا جَاءَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا الْكَبَائِرُ قَالَ: الْاِشْرَاكُ بِاللّٰهِ قَالَ ثُمَّ مَاذَا. قَالَ الْيَمِينُ الْغَمُوسُ. قُلْتُ: وَمَا الْيَمِينُ الْغَمُوسُ. قَالَ الَّذِي يَقْتَطِعُ مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ

بِيَمِينٍ هُوَ فِيهِ كَاذِبٌ» يعنى عبدالله بن عمرو بن العاص‌دن روايت قيلندى عبدالله ايته‌در: حقيقتده حضرت پيغمبر ايتدى: اولوغ گناهلر الله‌غه شرك قاتمق، آتا و آنانى رنجتمك، كشى اوترمك، يالغانغه آنط ايتمك.

امام بخارى ايته: عبدالله‌دن بر روايتده شولاى سويله‌نگان: بر اعرابى پيغمبرگه كيلگانده ايتكان: يارسول الله زور گناهلر نه‌لر، ديگان. پيغمبرمز ايتكان الله‌غه شرك كيتورمك. اعرابى ايتكان: مونك صوڭنده نى نرسه؟ پيغمبر مز ايتكان: يمين غموس. عبدالله ايته: بن ايتدم: يمين غموس نى نرسه؟ پيغمبر ايتدى: يالغان آنط برله مسلمان ايرنڭ مالن جبرله‌ب آلوچينڭ آنطيدر.

اى مسلمانلر! بو سويلنگان گناهلر ـ گناه كبيره‌لرنڭ اڭ زور لرينڭ زور لريدر. بو سويلنگانلردن باشقه ينه بيك كوب گناه كبيره‌لر باردر. شونلرنڭ هده‌سندن صاقلانمق واجبدر.

اوّلده قيلغان گناه كبيره لرڭزگه توبه قيلوب الله‌دن يارلقاوين صوراڭز، عذابندن قوتولورغه طروشڭز، يا ڭيدن گناه كبيره اشله‌ودن، خصوصاً حاضر سويلنگانلر ندن، بيك صاقلانوڭز! گناه كبيره‌دن صاقلانسا ڭز الله تعالى كچوك گناهلر

كزنى عفو ايدر، اولوغلرندن صاقلانوكز - كچوكلرينه كفارت بولور.

اقول قولى هذا واستغفر الله لى ولكم.

٢٢

خطبهٔ عيد اضحى

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (٣) سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ ذَاتُهُ عَنِ الشِّرْكِ وَالزَّوَالِ وَتَنَاطَقَتِ الْاَدِلَّةُ بِاَوْصَافِهِ الْجَلَالِ وَالْجَمَالِ وَاَنْشَاَ بِقُدْرَتِهِ السَّحَابَ الثِّقَالَ. اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ (٣) سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى ذَاتِهِ الْعُقُولُ وَالْاَفْهَامُ وَعَجَزَ عَنْ دَرْكِ صِفَاتِهِ الرَّاسِخُونَ الْاَعْلَامُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ. وَاَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! بو کون- عید قربان کونیدر. بتون یر یوزنده بولغان اهل ایمان نك شعار اسلامنی اظهار قیلوب، الله‌نی اولوغلاب، تعظیم آلهی برله یوقارغان و دینی حسلر برله طولغان قلبلرندن چققان طاوشلر برله «اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَکْبَرُ اَللّٰهُ اَکْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ» دیب گورله‌ب تکبیر أیتوب، گروه گروه بولوب مسجدلرگه جیولغان کونلریدر.

بو کون - اولوغ بیرام کونیدر. بتون مسلمانلر نك شوقلانوب قارشو آلا طورغان کونلریدر.

بو کوك اولوغ حرمتلو کوندر. بتون اسلام محله‌لرنده گروه گروه بولوب مسجدلرگه جیولوچیلرنك صاف کوڭللرندن الله‌نی اولوغلاب گوڑ کیلوب ایتکان تکبیرلرینك هوانی یا ڭغراتقان تاوشلری طاش یوره‌کلرنی قوزغاتورلق درجه ده اثرلی بولغانلغندن، همده بو قربان عیدنده شعار اسلام بیك آچق کورسه‌تلگانلگندن - هر بر کوڭلنده اسلام حسی بولغان کمسه‌لرنك صبر سزلنوب حرمتله‌ب کوتوب آلا طورغان کونلریدر.

بوکون - اولوغ قربان کونیدر. بتون اسلام عالمندن مکهٔ مکرمه گه جیولغان یاخشی مسلمانلر مناده و باشقه

مسلمانلر بتون دنیا ده الله رضاسی اوچون الله نك سنتی بولغان قربان چالمق برله مشغول بولا طورغان کونلر یدر.

قربان چالمق عیدنك برنچی ایکنچی و اوچنچی کونلرینك هر قایوسنده جائز در؛ الك افضلی اوّلگی کونده، آندن صونك ایکنچی، آندن صونك اوچنچی کونده در.

قربان کونلرنده عمللرنك افضلی قربان چالمقدر.

قربان غه بر یاشی طولغان قوی صارق و کجه بر کشی اوچون؛ ایکی یاشی طولغان صغر یاخود بش یاشی طولغان دوه یدی کشی اوچون درست بولادر.

قربان غه ممکن قدر یخشیراق، سـیمزره‌ك حیواننی چالمق افضلدر و ثوابی کوبره کلدر.

قربان نك ایتن آشامق هـم آشانمق درست. لـکن بالا چاغاسی کوب و معیشتی آغر بولماغان کشیلر صدقه قیلمق افضلدر.

قربان نك تیریسن صـانمق درست توگلدر، بلـکه صدقه قیلمق لازمدر. مگر دسترخان کبی یاخود صاوت کبی اویده طوتلا طورغان نرسه یاصالسه جائزدر.

عرفه کونی همده عید نك برنچی، ایکنچی، اوچنچی و دورتنچی کونلری ـ ایام تشریق آتالادر. ایام تشریقده

فرض نمازلرنك صوڭنده تكبير تشريق أيتمك واجبدر.

تكبير تشريق هر بر فرض نماز صوڭنده سلام بيرگاچ:
«اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ» ديب بر مرتبه أيتمكدر.

بو تكبير تشريق بش كونده، يكرمى اوچ نماز صوڭنده، أيتلەدر - عرفه كونى‌نك تاڭ نمازندن صوڭ أيتله باشلانوب، عيدنك دورتنچى كونده ايكندى نمازندن صوڭ أيتو برله تمام بولادر.

اى مسلمانلر! بو كون عيددر. عيدنك معناسى شادلقدر؛ هر برڭز اوزڭز شاد بولغان كبى دين قرداشلرڭزنيده شادلندرمغه طروشوڭز. آچق يوزبرله قارشو آلوب يخشى سوز و ادبلى معامله برله كوڭللرين تابوب يونالدرمغه طروشوڭز! خصوصاً صنق كوڭللى كمسەلرنك خاطرلرين رعايه قيلوڭز! قارتلرنى آتا ڭزداى كوروب حرمت قيلوڭز ياشلرنى بالا ڭزداى كوروب مرحمت ايديڭز! عيد كونلرين عموماً حرمت و ادب برله، قرداشلكگه لايق الفت و انسيت برله، اسلاميت و انسانيتكه موافق نزاكت وملايمت برله اوزدرمغه طروشوڭز!

اوستوڭزگه لازم بولغان عبادتلرنى قالدرماڭز! عيد

بولغان بر له تکلیف ساقط توگلدر. ناچار اشلرگه و شاقشی فعللرگه کروشوب عیدگزنی وعید قیلما گز. خصوصاً کشیدك عقلن و مالن آلا طورغان دنیا و آخرتده خورلقغه صالا طورغان ایسرتکچ نرسه لردن صاقلانوگز. نسلنی بوزا طورغان، عائلهنی خراب قیلا طورغان، دنیاده فقیرلکگه آخرتده خورلقده قالدره طورغان زنادن بیك یراق اولوگز!

الله تعالی بارچه لر مزغه توفیق وهدایت، کسب وکار لرمزغه ترقی و برکت، کوگللرمزگه توزوکلك و مرحمت بیروب دنیا و آخرتده مسعود قیلا طورغان اشلرنی اشلرگه موفق ایتسون، آمین.

اللهم ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

٢٣

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله سبحانه وتعالى حضرتلرى قرآن عظيمده بيوره‌در: « اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذى بِبَكَّةَ مُبارَكاً وَهُدًى لِلْعالَمينَ فيهِ آياتٌ بَيِّناتٌ مَقامُ اِبْراهيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كانَ آمِنًا وَلِلّهِ عَلَى النّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطاعَ اِلَيْهِ سَبيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعالَمينَ. » يعنى حقيقتده آدميلر كه طاعت وعبادت قيلور اوچون حج وطواف قيلوب ثواب وايذگولك آرتدرر اوچون الك اوّل عبادتخانه ايتلوب صالنغان اوى شول مكهٔ مكرمه‌ده بولغان بيت الله در. اول بيت الله حج قيلغان وطواف ايتكان كشيلر اوچون ايذگولكى و فائدهسى كوب و بتون عالملرنى طوغرى يولغه كوندره طورغان علامت وبتون مؤمنلر اوچون قاراب نماز اوقى طورغان قبله ايتلوب صالنمشدر. اول بيت الله ده باردر، بيت اللهنك زياده حرمت وفضيلتن كوسترو ب طورغوچى آچق علامتلر. اول

علامتلردن برسی مقام ابراهیم در.

مقام ابراهیم ــ ابراهیم علیه السلام کعبة الله‌نی بناء قیلغان چاغنده کعبة الله ذك دیوارلری بایتاق اوسوب تاش صالورغه قوللری یتمی باشلاغاچ آیاقلری آستنه صالغان تاشدرکه قدرت الهیه برله اول تاشقه ابراهیم علیه السلامنك ایکی آیاغی توبقلرینه قدر باتمشدر. صوکره حضرت ابراهیم نك آیاقلرینك باتقان ازلری شول تاشده بر نیچه زمانلر قالمشدر. فقط هر زمانده خلق تبرکله‌نو یوزندن ابراهیم علیه السلامنك آیاقلری ازلرینه قوللرین سورته سورته حاضرده شول أزلرنی تمام جوبوب بتر گانلر. اما شول مقام ابراهیم آتالغان تاش نك اوزی حاضرده هم باردر. نیچه بیك یللردن بیرلی همان صاقلانوب کیله‌در. و ابراهیم علیه السلام نك کعبة الله‌نی بناء قیلغانلغن ایسکه توشرگوچی همده بتون خلقنك کوزینه کورونوب طورغوچی بر یادکار بولوب طورادر.

و ینه بیت اللهنك حرمت و فضیلتن کوسترو ب طوروچی علامتلردن برسی ــ بیت الله اوطورغان مکه شهرینك حرمنه کرگان کشینك آمن بولوویدر وبو حرم مکه گه کرگان کشینك آمن بولوویده حضرت ابراهیم علیه السلامنك:

«رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ آمِنًا» یعنی بو شهرنی آمن قیل ای ربم دیگان دعاسی برکاتنده‌در.

اگر بر کمسه حرم طشنده بر ظلم و جنایت قیلسه صوکره حرمگه کروب صغنسه اول کمسه گه حرمدن چققانغه قدر هیچ نیه‌رگه یارامیدر. نته‌کم حضرت عمر رضی الله عنه ایته‌در: اگر حرمنك ایچنده آتام خطابنی اوترگان کشینی تابسامده حرمدن چققانغه قدر هیچ قول تیکدرماس ایدم، دی در.

و ینه بیت اللهنك حرمت وفضیلتندن برسی ـ بیت الله غه ضرر قصد ایتکان آدملرنك تیزلك اوزرنده هلاك بولو‌لریدر: اصحاب فیل نك و غیریلرنك هلاك بولولری کبی.

بیت الله‌نك شول حرمت و فضیلتی‌ده قناعتلنورلکدرکه بیت الله‌نی بناء قیلماغه امر ایتوچی جناب الله در، بناء قیلوچی ابراهیم خلیل الله در، بناء قیلورغه بولوشوچی اسماعیل ذبیح الله در، و قاراب بناء قیلدروچی مهندس جبرائیل امین الله در.

مونا شول بیت الله‌نی ـ شول مبارك عبادتخانه‌نی ـ شول بیت عتیقنی الله اوچون زیارت ایتوب حج قیلمق آدملرگه فرض قیلندی ـ بارو قایتوغه کوچی یتکانلرینه.

بر کمسه کافر بولسه (یعنی حالی یتّه طور وبده حج قیلمسه)
الله تعالی غنی عن العالمیندر (اول کمسه‌نك نه حجنه نه عملنه
و نه اوزینه و نه باشقه خلقه هیچ بر محتاج توگلدر) .
حالی کیله طور وبده حج قیلماغان کمسه حقنده مشهور
حدیث امالرندن امام ترمذی حضرتلری علی بن ابی طالب
رضی الله عنه‌دن اوشبو روشده روایت قیلادر: «عَنْ
عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَلَكَ
زَاداً وَرَاحِلَةً تُبَلِّغُهُ اِلَى بَيْتِ اللّٰهِ وَلَمْ يَحُجَّ فَلَا عَلَيْهِ اَنْ
يَمُوتَ يَهُودِيّاً اَوْ نَصْرَانِيّاً» یعنی امیر المؤمنین علی بن ابی
طالب رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی، حضرت علی
ایتدی: حضرت پیغمبر ایتدی: بر کمسه یولده آشارلق
آزوق و بیت الله‌غه یتکزرلك بایلق ایاسی بولا طوروب
حج قیلماسه اول کمسه‌نك یهودی یاخود نصرانی بولوب
اولوونده آکا هیچ آیرما یوقدر . ینه حدیث امالرندن
دارمی، ابو امامه رضی الله عنه‌دن بویله روایت قیلادر:
«عَنْ اَبِي اُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنَ الْحَجِّ حَاجَةٌ ظَاهِرَةٌ اَوْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ اَوْ
مَرَضٌ حَابِسٌ فَمَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ فَلْيَمُتْ اِنْ شَاءَ يَهُودِيّاً وَاِنْ

شاءَ نَصْرانِيًّا » يعنى ابـو امامه رضى الله عنه‌دن روايت قيلندى ، ابو امامه ايتدى : رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى : اگر بر كشينى كوزگه كورونگان بر حاجت ياخود ظالم بولغان بر بى لك ايلسى و ياخود طوقتاتوچى بر خسته حجدن طيماسه بس اول كمسه شولاى مانع يوق بولا طور وبده حج قيلماغان كوينچه اولسه اول كشى تله‌سه يهودى بولوب اولسون تله‌سه نصرانى بولوب اولسون ، ديدى .

حاصـل كلام كوچى يتـكان كشيگه حج قيلمق فرض قطعيدر ، اركان اسلامنك بريدر ، شعار اسلامنك زوريدر .

حج شريفنك سر و حكمتلرى بيك اولوغدر و آنك خاصيت و فضيلتلرى تل برله سويله‌ب بتررلك توگلدر .

حج قيلغان چاغنده زيارت قيلنه‌چق اورنلرنك همه‌سى بيك مبارك و بيك اولوغ حرمتلو اورنلردركه جمله عالملرنى تربيه قيلغوچى الله نك دوسـتى و پيغمبرى ، جميع انبيا و مرسلين نك اواوغى و سرورى پيغمبرمز محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم نك دنيانى تشريف بيوروب طوغان و اوسكان اورنارى ، بتون عالم كفر و ضلالت ظلم و جهالت قرا كفولغنده طورغان بر زمانده ايمان هدايت عدالت و معرفت نورلرى برله عالمنى تنويرايتكان يافترتقان

وحی آلهی نڭ الڭ اوّل كيلگان اورنلری ، جبرائيل وميكائل نڭ قاتناشقان روحنڭ وفرشته لرنڭ آشقان اورنلری، كعبة الله مسجد حرام زمزم و مقامنڭ بولنغان اورنلری، صحابه لرنڭ رسول الله غه اويوب نماز اوقوغان اورنلری، نوری بتون يرٮ يوزينه جايلگان و اوچيوز ميليون خلقنی نورلندرغان اسلام دينی اوگرەتلگان و اصحاب كرامنڭ قدر وحرمتلرين عرشلرگه قدر كوتارگان مجلسلرنڭ اورنلری، همه سيده شول مكه برله مدينه ده در و همه سيده حج قيلغان چاغنده زيارت ايتله‌چك اورنلردندر .

زيارت ايتوچيلر كامل ادب و حرمت اوزرنده اولوب زيارت ايتەرگه و امام مالك حضرتلرينڭ سوزين هر وقتده و هر اورنده خاطرده طوتارغه و هيچ بر وقت اونوتماسقه و شوڭا قاراب اورننه كوره ميزان يورتورگه كرك .

امام مالك حضرتلری مدينهٔ منوره ده عمر ايتكان و مدينه نڭ ايچنده هر وقتده جياو يورگان ، يا امام نی اوچون حيوانغه منمی سن ! جياو يوريسن ديگان كشيلرگه: رسول الله نڭ مبارك تنی بولنغان شهرنڭ توپراغن حيوان آياغی برله تابتاتوغه الله‌دن اويالامن ديب جواب بيرگان.

جمله اخلاصلی مسلمانلرغه شول مبارك اورنلرنی

كوزلرى براه كوروب زيارت قيلورغه ربم نصيب وميسر ايلبه ، آمين .

اقول قولى هذا و استغفر الله لى ولكم .

٢٤

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر ! الله تعالى قرآن عظيمنك بر نيچه يرنده مالنى خير اسمى برله آتاغان و آنك اوستنده حج زكات و صدقه‌نك مدحى و ثوابلرى حقنده وارد بولغان آيتلر برله هم مالنى ماقتاغان. چونكه مال بولماسه بو نرسه‌لرگه ايرشو ممكن توگلدر . بس شولاى بولغاچ بو حج زكات و صدقه‌لرنى ماقتاو مالنى ماقتاو بولادر . ينه پيغمبرمز بر حديث شريفنده «كَادَ الْفَقْرُ اَنْ يَكُونَ كُفْراً» يعنى فقيرلك كفر بولورغه ياقنلاشدى ، ديمشدر . بو هم مالنى ماقتاودر . مالنك ماقتاولى بولماقلغيده هر تورلى ايذگو عمللرگه وخيرلى اشلرگه سبب و ياردمچى بولغانلغى اوچوندر . يوقسه مالنك ذاتى مقصود توگلدر . چونكه دنيا مالى، دنيا ايذگولكى ودنيا

راحتی همه‌سی فانیدر، دنیا ترکلـگینك آخری اولومدر، بو کون بولماسه یارین یا خود بر نیچه صاناولی کونلردن صوك همه‌مزنك باشمزغه بو حال کیله‌چکدر. اما آخرت ایندگولـگی هیچ بتمیدر و آخرت دولتی هیچ کیتمیدر. آدمیلرنك یاراتلووندن اصل مقصوده اللهنی تانوب عبادت قیلوب نفسن پاکلاب بو سعادت ابدیه گه ــ بو دولت دائمه گه ــ بو نعمت باقیه گه ایرشمکدر، مأل بو مقصودنك فقط بر خدمتچیسیدر. و بو ایندگو مقصودغه خدمت قیلغانلغی اوچون گنه شریعتك ماقتالادر، قرآنده خیر اسمی برله آتالادر.

ایکنچی طرفدن مالنك ناچار اشلرگه و تورلی چرکین مقصودلرغه خدمت قیلوویده باردر. بر کمسه مالی بولماسه مالغه و پولغه طوقتای تورغان یاوزلقلرنی اشلەرگه تله‌سه‌ده اشلی آلمایدر. اما مالللی و پوللی کمسه گه اشلەرگه تله‌سه قباحت ایشکلری آچق و یاوزلق یوللری کیکدر، تله‌گان أشه‌کیلـکلرین اشلی آلادر. مونا شول جهتدن مالنی ذم قیلنادر و قرآنده فتنه و دوشمان اسملری برله آتالادر و بونك کبی چیرکین و قباحت نیت برله مال جیوچیلرنی و خصوصاً هر جهتدن خدمتچی گنه بولغان و خدمت اوچون یاراتلغان آنچه‌نی اوزینه خواجه ایدوب اوزی آکا خدمت ایتوچیلرنی

شریعت بیك یامانلیدر. آنلرنی آقچه بندەسی دیب أیتەدر.
نتەکم حدیث شریفده: «تَعِسَ عبدُ الدّینارِ، تَعِسَ عبدُ الدّرهمِ» یعنی هلاك بولغوچیدر آلتون آقچه بندەسی، هلاك بولغوچیدر کموش آقچه بندەسی، دیمشدر. آلتون و کموشنی سویوچی نی آلتون بندەسی، کموش بندەسی دیب آتامشدر.

حاصل کلام دنیا مالی اوت کبیدر: استعمال قیلو بیلسەك مقصودکه خدمت قیلەدر، استعمال قیلە بیلمەسەك یاندرادر، هلاك قیلەدر.

مونا الله حکیم قرآن حکیمده مالنی فایدەلی روشده و فایدەسز روشده صرف ایتولرنك مثاللرین کوستروب ایتەدر: «مثلُ الّذین ینفقون اموالهم فی سبیلِ الله کمثلِ حبّةٍ أنبتتْ سبعَ سنابلَ فی کلّ سنبلةٍ مائةُ حبّةٍ والله یضاعفُ لمن یشاءُ والله واسعٌ علیم» یعنی مالللرین خدا یولنه انفاق قیلوچیلرنك بیرگان نفقەلرینك مثالی شوندای اورلق مثالی کبیدرکه اول اورلق اوستره‌در بر توبدن یدی باشاقنی و هر باشاقده بولادر یوز دانه اورلق. الله تله‌گان بندەسینه اخلاصنه کوره، مالنی تابقاندەغی مشقتنه کوره، اوشبو روشچه بر الوش نفقه گه یدی یوز اولوش ثواب بیره‌در.

الله واسعدر (نی قدر آرتدرسه ده آکا تارلق کیلمیدر)، علیمدر (نفقه قیلغو چینك نیتتن و نفقه قیلغان قدرین بیله در).

ینه مالللرین خدا یولنه انفاق قیلوچیلرنك قیامتده گی اجر و ثوابلرین بیان قیلوب ایته در: « اَلَّذِینَ یُنفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا یُتْبِعُونَ مَا اَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا اَذًی لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ»

یعنی مالللرین خدا یولنه انفاق قیلغان و صوکره نفقه لرینه منت واذی ایه رتمه گان یعنی یخشیلق قیلغان کشیسنه بن سیکا شوندای ایذ گولك قیلدم دیب قیلغان ایذ گولکلارین صانا ماغان وبن سیکا نی قدر یخشیلق قیلسامه سین یخشیلقنی بیلمیسن وبیله طورغان کشی توگلسن دیمك کبی سوزلر برله عار له مه گان کمسه لرگه قیلغان نفقه لرینك ثوابلری الله قاشنده بولغوچیدر و هم آنلرغه قیامت کوننده هیچ قورقو و قایغو یوقدر، دی در.

بو آیت شریفه ده خدا یولنه مال بترگان کمسه نك ثوابقه ودرجه گه ایرشووی اوچون منت قیلماسقه واذی ایتمه سکه کرك ایکانلگی کورسه تلمشدر.

مونك صوکنده الله تعالی بیرگان صدقه سی برله منت ایتو و رنجتودنده یخشی سوز برله بیرمی قایتارو آرتق

ایکانلکن کوسترو ب ایته‌در : «قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا اَذًى وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ» یعنی فقیرنی یخشی ویومشاق سوز برله فایتارمق و فقیرنك به یله نب صوراوین عفو ایتمك فقیرنی رنجتب ومنت قیلوب بیرگان صدقه‌دن یخشیرافدر ، الله غنیدر (رنجتب ومنت قیلوب صدقه بیروچیلرنی کرك قیلمایدر) ، حلیمدر (بنده‌لرینی رنجتکان وصدقه‌سی برله منت قیلغان کشیلرنی عذاب قیلوغه آشقمایدر).

وینه الله تعالی صدقه‌سی برله منت قیلغان وکشی رنجتکان مؤمن نك ، همده مالن ریا اوچون بیرگان منافق نك صرف ایتکان مالل رینك مثالن کوسترو ب ایته‌در : «يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» یعنی ای مؤمنلر ! سزلر صدقه‌لرکزنی منت واذی برله باطل قیلماکز ! مالن ریا اوچون انفاق قیلوچی وآخرت کوننه اشانماوچی منافقنك اوزینك صدقه‌سین باطل قیلووی کبی ، زیرا که اول صدقه‌سی وباشقه عملل ری برله

ریالانوچی منافقنك مثالی بر فاتی شما تاش مثالی کبیدرکه اول تاش اوستنده توفراق بار، بس اول تاشقه أری تامچیلی قوتلی یغمور یاغدی وتوفراغن یووب شب شما ایتوب فا- لدردی. اول منافقلرده ریا برله أشله‌گان عمللرینك هیچ برسی برله فائده‌لنه آلماسلر. شما تاش اوستندن توفراق یغمور برله یوولوب کیتکان کبی آنلرنك عمللریده ریا وکفرلری برله یوق بولوب کیته‌در. الله تعالی کافرلرنی کفرنی اختیار قیلدقلری حالده خیرگه موفق قیلماس.

دوندن صوك الله تعالی اوزینك رضاسین طلب قیلوب وکوکللرندن آنك ثوابنه اشانوب ماللرین انفاق قیلوچیلرنك مثالن کوسته‌در: «وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتاً مِنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» یعنی الله نانك رضاسین تله‌ب وچن کوکللرندن اللهنانك ثوابنه اشانوب مال بترو چیلرنك مثالی یوقاری یرده بولغان باغچه مثالیدرکه اول باغچه‌غه أری تامچیلی قوتلی یغمور یاغدی ویمشن ایکی اولوش ایدوب اوستردی. اگر یغمور یاغماسه هواسی گوزل ویری یاخشی بولغانلقدن

چق برله‌ده اوسدی. مؤمنلرنك اخلاص برله بيرگان صدقه لريده شول باقچه كبيدر كه أرى يغمور كبى كوب ياغدرسه لرده ثوابلى بولورلر. چق كبى آزلاب غنه ساچرانسه لرده همانده ثوابلى بولورلر. الله سزنك عمللركزنى بيله‌در: آز بيرسه‌كزده كوب بيرسه‌كزده اخلاصكزغه ومالنى تابقانده‌غى مشقت وقيونلغكزغه كوره ثواب بيره‌در.

الله جمله‌مزگه ياخشى عمللر قيلورغه وهر برعمللرمزده اخلاص اوزرنده بولورغه نصيب وميسر ايلسون. ريادن منت واذى‌دن وخصوصا آنچه بنده‌سى ودنيا قلى بولودن جمله‌مزنى اوزينك فضل وكرمى برله صاقلاسون. جمله مؤمنلرگه مالنى ملت يولنه دنيا وآخرت فايده‌سينه توتارغه، دنيا وآخرت‌ده‌مسعود بولورغه نصيب وميسر ايلسون، آمين.

اقول قولى هذا واستغفر الله لى ولكم.

٢٥

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله سبحانه و تعالى حضرتلرى قرآن عظيمده بيوره‌در: «قُلْ يَا اَهْلَ الكِتَابِ تَعَالَوْا اِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَنْ لَا نَعْبُدَ اِلَّا اللهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئاً وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضاً اَرْبَاباً مِنْ دُونِ اللهِ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِاَنَّا مُسْلِمُونَ» يعنى ايتكل اى محمد عليه السلام: اى اهل كتاب كيلوكز سزنك و بزنك آرامزده تيگز بولغان سزنك و بزنك بارمزغه برده‌ى بولغان سوزگه: الله دن باشقه‌غه عبادت قيلمايق، الله غه غنه عبادت قيلايق، عبادتده هيچ بر نرسه‌نى الله غه اورتاق قيلمايق، هيچ بر نرسه‌نى قللق قيلنورغه لايق كورمه‌يك و دخى الله‌دن باشقه بعضمز بعضمزنى خداى ياصامايق. ايمدى اگر سز اوشبو سوزلرنى ايتكان‌نك صوكنده‌ده آنلر الله‌غه غنه عبادت قيلودن (توحيددن) قاچسه‌لر ــ سز آنلرغه أيتوكز: مونا سز شاهد بولوكز حقيقتده بزلر مسلمانلارمز

(سز مسلمان توگلسز، توحیددن قاچاسز) دیگز، دی‌در.

ای برادرلر! ایشتگز الله تعالی بنده‌لرین اوزینه‌گنه عبادت قیلورغه اوندیدر. اوزندن باشقه‌غه عبادت قیلودن و بنده‌لر اوزلری کبی ایکنچی بنده‌لرنی خدای یاصاودن طیادر، همده الله‌دن باشقه هیچ بر نرسه‌گه عبادت قیلو یاراماغانلغی حقنده تورات، زبور، انجیل، قرآن و جمیع پیغمبران همه‌سی متفق بولغانلغن، الله‌دن باشقه‌غه عبادت قیلغان کشی یا که اوزی کبی بنده‌نی خدای یاصاغان کشی تورات، زبور، انجیل و قرآن‌نگ حکمی و جمیع پیغمبرلر نگ اتفاقی برله مسلمان توگل ایکانلگن بیلدره‌در.

الله‌دن باشقه‌غه عبادت قیلو نگ نی نرسه ایکانلگی هر که‌گه معلومدر.

اما اوزی کبی بنده نی خدای یاصاونگ نیچوك بولغانلغنی یهود و نصارا حقنده نازل بولغان: «اِتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا اُمِرُوا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اِلٰهًا وَاحِدًا لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ» آیتی کوسترەدر. شوبله که الله تعالی ایته: یهود و نصاری الله‌دن باشقه اوزلرینگ علما

لرین و عبادت برله مشغول بولغان عابدلرین اوزلرینه خدای یاصادیلر. دخی مریم اوغلی عیسی نی هم اوزلرینه خدای یاصادیلر، حالبوکه آنلرغه بر الله غه غنه عبادت قیلورغه بیورلدی. اول الله‌دن باشقه هیچ اله یوقدر. اول الله اوزی گنه باردر، مشرکلرنك قوشقان ایشلرندن پاکدر، عالیدر، دی.

بو آیت شریفه‌ده یهود و نصاری اوزلرینك علمالرین و عابدلرین خدای یاصادیلر دیگان سوزگه قارشو عدی بن حاتم دیگان صحابه ایتکان: «مَا كُنَّا نَعْبُدهُمْ يَا رَسُولَ اللهِ» یعنی بز آنلرغه عبادت قیلمی در ایدك یا رسول الله دیگان. شول سوزنك جوابنده پیغمبرمز ایتکان: «اَلَيْسَ كَانُوا يُحِلُّونَ لَكُمْ وَيُحَرِّمُونَ فَتَأْخُذُونَ بِقَوْلِهِمْ» یعنی آنلر سزنك اوچون حراملر و حلاللر یاصیلرده سز آنلرنك سوزلرینی طوتا ایدیکز توگلمو؟ دیگان. عدی بن حاتم: «نَعَمْ» یعنی شولای سز ایتکانچه ایدی دیگان. پیغمبرمز ایتکان: «هُوَ ذَاكَ» یعنی یهود و نصاری اوزلرینك علمالرین و عابدلرین خدای یاصاولری‌مونا شولدر، دیگان.

بس ایمدی پیغمبرمزنك ایتووی بوینچه یهود ونصاری خلقینك اوزلرینك علمالرین و عابدلرین خدای یاصاولری،

علمالری و عابدلری نی دیسه‌لر شونی قبول اینوب، علمالری و عابدلری حرام دیگان نرسه‌نی حرام قیلوب آنلر حلال دیگان نرسه‌نی حلال قیلوب یورولریدر و شول نرسه حفنده کتاب الله‌ده نی اینکانن و شول نرسه‌نك کتاب الله‌ده حلال یا که حرام بولووی طوغروسنده بر سوز بولغانن ، بولماغانن تیکشرمه‌ولریدر .

حلال و حرام قیلوچی (حاکم) و شریعت‌نی توزوچی (شارع) ـ الله تعالی در .

الله‌نك قوشووی بوینچه شریعت امرلرینی بنه‌لرگه ایرشدروچی و اوگره‌توچی پیغمبرلردر. آنلر الله نك بیوروغن هیچ بر اوزگه‌رتمیلر و اوزلکلرندن هیچ بر نرسه آرتدرمیلر و کیمتمیلر، هر وقتده وحی سماوی و امر الهی بوینچه غنه حکم قیلالر .

اما یهود و نصاری خلقینك احبار و رهبانلری اوزلرینك شخصی فایده‌لرین کوزله گانلر ، کتاب الله نك اوزلرینك منفعت شخصیه‌لرینه ضرر کیتورو احتمالی بولغان حکملرین گیزله گانلر ، اوزلرینك کیفلرینه توغری کیلمه‌گان بعض حلال نرسه‌لرنی حرام یاصاغانلر وبعض بر حرام نرسه‌لرنیده نفسلری اوچون فائده‌لی بولغانلقدن حلال ایدوب کوستر-

گانلر. حالبوکه اشیانی حرام قیلمق و حلال قیلمق آنلرنك وظیفه‌لری توگل ایدی و باشقه‌لرینه‌ده علمالرینك و عابد لرینك کیفنه تابع بولماسقه آنلر حلال قیلغاننی حلال قیلوب و آنلر حرام قیلغاننی حرام قیلوب غنه یورمه‌سکه، بلکه بونك حقنده کتاب الله ده نی ایتکان بو سوزکزگه کتاب الله دن دلیل بارمو دیب صورارغه کرك ایدی. لکن آنار هیچ دلیل صورامادیلر ـ تفتیش ایتمه‌دیلر ـ احبار و رهبانلری نی دیسه شونی قبول ایتدیلرده طوردیلر و بو معامله‌لری برله احبار و رهبانلرینه کتاب الله‌نی اوز کیفلرینه تابع قیلوب اوزگه‌رترگه جسارت بیردیلر ده، احبار ورهبانلرین اوزلرینه خدای یاصادیلر دیب «اِتَّخَذُوا اَحْبارَهم ورهبانهم» آیتی برله شلته قیلندیلر.

بو آیت شریفه گرچه یهود و نصاری حقنده نازل بولسه ده حکمی بتون خلق اوچون عمومی و بتون خلقنی شاملدرکه اگر مسلمانلرده یهود و نصاری خلقی کبی اوزلرینك ملالری و معلملری نی ایتسه‌لر شونك برله یورسه‌لر و آنلرنك اوزلرینك نفسلرینه بولوشوب قرآن و حدیث حلال دیگان نرسه‌لرنی حرام قیلولرینه یا که قرآن و حدیث برله حراملغی ثابت بولغان نرسه‌لرنی حلال قیلو-

لرینه ایارسه‌لر، بونك حراملغی یا که حلاللغی قرآن‌وحدیث ده یا که معتبر کتابلرده بارمو؟ دیب صوراماسه‌لر، تفتیش قیلماســه‌لر، بلکه ایکنچی بره‌ولر قرآن و حدیثده یا که معتبر کتابلردن کورسه‌تب طورسه‌لرده آکا التفات ابتمای فلانلر شولای قیلغانلر آنلر بیلمه‌گانلرمو؟ آنلرنك سوزلری بزگه جیته باشقه‌سی کیره‌کمی دیب طورسه‌لر، قرآن و حدیثدن یا که دلیللی بر کتابدن کورسه‌تب طورو چیلرنك سوزلرینه قولاق آصمــای حمیت جاهلیه برله اوزلرینك فلانلرینك سوزلری برله یورسه‌لر، شــولای بولغان مسلمانلر، اوزلرینك فلانلرین خدای یاصاغان بولالر.

بنده‌لرنك اوزلری کبی ضعیف بنده‌نی خدای یاصاولری برله خدایدن باشقه‌غه تابنولری ایکیسی بردر: کفردر، شرکدر. بس مسلمانلرغه هر وقتده ملالر، نی أیتسه‌لر یا که معامله‌لر نیندی یول کورسه‌تسه‌لر شول شریعت بولادیب طورماینچه قرآندن وحدیثدن یا که معتبر کتابلردن کورسه‌تب بیرولرین اوتنمك کرك. اگرده اوزلرین یاقــلاب یا که بعض بر متعصبلرنك خاطرلرین صاقلاب أیتکانلکلری بیلنسه سوزلرینه قارشو طورمق وحقلق غه قایتارمق کرك. حقلقدن اولوغ نرسه یوقدر. تله‌سه کم بولسون حقلق غه قارشو

طور وچینك کیفنه تابع بولنماس، خاطرینه قارالماس.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

٢٦

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! پیغمبرلر بیشگی بولغان آسیا قطعه‌سینك جنوب غربی‌سنده جزیرة العرب اسمی برله مشهور بر یارطی اوطراو و شول یارطی اوطراونك غرب طرفنده و اوط کبی قزوب طورغان قوم صحرالرینك اورتاسنده مشهور و معروف مکهٔ مکرمه شهری باردر.

بو شهر هر نه قدر ایسکی زمانلردن بیرلی، کعبه‌نك آنده بولنووی سببندن، مشهور و معروف بر شهر بولسه‌ده، آنك بو کونگی شهرتی و بو درجه‌ده بتون کرهٔ ارض‌غه، بتون دنیاغه معلوم و معروف بولووی و خصوصاً آنك بتون یر یوزنده بولغان اوچیوز میلیون مسلمانلر قاشنده‌غی قدر و حرمتی و کعبه نکده بیت‌الله بولووی ـ بولارنـك همه‌سی پیغمبرمزنك دنیانی تشریفلری شول شهرده بولووی سایه‌سنده در.

پیغمبرمز مکه شهرنده، عراص مکیه اسمی برله معروف بولغان اورونده، میلاد عیسی‌نك بشیوز یتمشنچی یلنده، فیل یلنده طوغمشدر .

پیغمبرمز طوغان زمانلرده بتون عالم کفر و ضلالتده و خصوصاً عرب خلقی نیچه تورلی مجوسیت و وثنیتده ایدی. یده بونك اوستنه عرب قبیله‌لری آراسنده هیچ بتمه‌س توگه نمه‌س صوغشلر و دوشمانلقلر حکم سورمکده ایدی. شونك اوچونده هر قبیله اوز باشنه بر پتقه تابنور و دوشمانلری بولغان ایکنچی قبیله‌لرنك پتلرینه تابنمقدن صاقنور و شول روشچه دوشمانلق آرتقان صاین پتلرده آرتوب طورور ایدی.

پیغمبرمز بو حالده بولغان عربلر ایچنده اوسدیکی حالده الك گوزل خلقلی، الك طوغری سوزلی، الك امانتلی و الك اشانچلی، ناچار اشلردن و کمچیلك کتوره طورغان صفتلردن الك پاك بولغوچی بر ذات بولوب اوسدی ویاشلگندن اوك عرب خلقی آراسنده «الامین» اسمی برله معروف بولدی و همه‌سیده پیغمبرمزنی بیك یاراتالار ایدی. صوگره وحی الهی کلوب عرب خلقن اتفاققه و قرداشلققه وبر الله‌غه‌غنه عبادت قیلورغه اوندی باشلاغاچ پیغمبرمزنك دعوت ایتکان دینی اوگره‌تکان درسه‌لری عرب خلقینك آتا وبابالرینك

دینلر ینه واسکیدن بیر لی اوگره نگان نرسه لر ینه خلاف بولغانلغی اوچون ایمان کتورمه دیلر ، بلکه پیغمبر مزنی و اصحاب کرامنی اذاء و جفا قیلماغه باشلادیلر .

ایمان غه توحید گه و جاهلیت زمانندغی دوشمانلقلر نی ناشلاب فرداش بولوغه اونلگان اوچون پیغمبرمز گه اون اوچ یل هر تورلی اذاء و جفالر قیلدیلر ؛ پیغمبرمز همیشه بونلرنك اذاء و جفالر ینه صبر ایدوب دعوتنده دوام ایتدی و اجتهادینه هیچ قصورلق کتورمه دی .

صوگره ایمان کتورگان کمسه لر هر طرفدن مدینه گه جیولا باشلاغاچ و بونك اوستنه مدینه نك اوز خلقندنده بیك کوب کوب کمسه لر اسلام دینن قبول قیلغاچ ، مکه کافرلری مدینه ده اسلام قوت تابوندن و کیله چکده مدینه شهری اسلام مرکزی بولوندن قورقوب ، بونك چاره سین اویلاشدیلر ، بیك کوب اویلاشقاندن صوك توحید الهی گه ، اتفاق و اتحاد گه دعوت قیلغان پیغمبرنی اولتورمگه قرار بیردیلر .

الله تعالی اوزینك پیغمبرین مکه کافرلریدنك شرندن صاقلادی : پیغمبر علیه السلام الله نك اذنی برله ، اصل وطنی بولغان مکه شهرین تاشلاب مدینه گه هجرت قیلدی ، الله نك پیغمبرلر حقنده جاری بولغان سنتی پیغمبرمز گه ده

واقع بولدی . الله‌نك سنتنه هیچ تبدیل یوقدر . الله‌نك پیغمبرلر حقنده سنتی شولای بولغان : هیچ بر پیغمبر اوزینك وطننده و اوز قومی ایچنده رواج تابماغان و اشی آلغه بارماغان، چاره‌سز ایکنچی بر یرگه کوچمگه مجبور بولغان و شول کوچوب بارغان یرنده اشن میدانغه چقارغان، حرمت وعزتگه نائل بولغان . بعینه شونك کبی پیغمبرمزگه‌ده مکه کافرلری اذاء و جفالر قیلدیلر، حتی اوترمکچی بولدیلر . مدینهٔ منوره‌گه بارغاچ بتون مدینه خلقی قارشو چغوب آلدیلر، جان و تنلری برله حمایه قیلدیلر .

رسول الله مدینهٔ منوره‌گه کرگان چاغنده ، بنگان دوه‌سینك اطرافی، رسول الله‌نی صاقلامق نیتی برله، بیللرینه قلچلر تاققان انصارلر ایله طولو ایدی . باشقه آطلی و جیاولی خلق هم آرطنده و آلدنده طولوب کیله‌لر ایدی . رسول الله دوه‌سینك تزگنن بوش قویغان و دوه قایو یرده چوکسه شول یرده دوه‌دن اینه‌چك بولغان ایدی ؛ شوکا کوره اهل مدینه‌نك هر برسی رسول الله‌نی اوز اوینه ایندره‌چك بولوب دوه‌نی چوکدرمك امیدیله اویلری طوغروسنده خرمالر و آرپالر قویغانلر و هر نیچوکده دوه‌نی چوکدرمه‌گه طروشه‌لر . حتی بعضیلری یا رسول الله بزگه مهمان بولوکز

دیب دوه‌نڭ تزگنده یابشه‌لر ایدی . رسول الله ایسه دوه‌نی اختیارینه قویوگز الله بیورغان اورونغه چوکار ، شونده اینه‌رمز مضمونلده جواب بیرر ایدی .

بتون مدینه‌نڭ بالالری : « جَاءَ رَسُولُ اللهِ ! جَاءَ رَسُولُ اللهِ!» یعنی الله‌نڭ پیغمبری کلدی ! الله‌نڭ پیغمبری کلدی ! دیب اورامله‌ده‌قچقروب یوگروشه‌لر ایدی؛ مدینه‌نڭ جاریه‌لری رسول الله اونکان اورامله‌دغی اویلرنڭ توبه‌لرینه بنوب : یوزی اون دورتنچی کیچه‌ده‌گی آی کبی نورانی بولغان پیغمبر شهرمزگه ثنیات الوداع طرفندن کلوب کردی، بو مبارك نوراتی پیغمبرنڭ کیلووین هیچ کم خدایدن صوراب آلمادی، خدای اوزی بیردی؛ بس بو پیغمبرنی بیرگانلگی اوچون خداغه شکر قیلمق واجب اولدی. مضمونده بولغان « طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ ثَنِيَّاتِ الْوَدَاعِ وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَا لِلّٰهِ دَاعٍ» بیتنی عرب خلقنه مخصوص گوزل کویلر وتاتلی تللر برله اوقورلر ایدی. بتون مدینه خلقی شادلقلرندن نیشلرگه بیامیلر ایدی. بو کون آنلر اوچون اولوغ عید و بیك زور قوانچ ایدی. نیچوك قوانماسونلر ؟! الله‌نڭ پیغمبری آنلرنڭ شهرینه کوچوب کلدی، شهر نور ایله طولدی.

بتون خلقنك كوزلرى دوه‌ده‌ايدى. دوه قايويرگه چوگه‌ر، دولت قوشى كمنك باشنه قونار، رسول الله قايسى بختلى بنده‌نك اوينه مهمان بولور ايكان؟ - ديب كوته‌لر ايدى. دوه بنى نجار طائفه‌سندن و رسول الله‌نك آتاسينك آناسى طرفندن بولغان قرداشلرندن ابو ايوب الانصارى حضرتلرينك مبارك خانه‌لرى ياننه‌چوكدى. دولت قوشى ابو ايوب نك باشنه قوندى.

مدينه‌نك الوغلرندن اسعد بن زراره تبركاً رسول الله‌نك دوه‌سين اوزينك يورطنه آلوب باروب قويدى.

هجرت ـ اوشبو پيغمبرمزنك مكه‌دن مدينه گه كوچوويدر، تاريخ هجرت پيغمبرمزنك مكه‌دن مدينه گه كوچكان يلينك برنچى محرمندن باشلاب صانالا طورغان يل حسابيدر.

ايمدى بو كون ـ اوشبو جمعه كون پيغمبرمزنك مكه‌دن مدينه گه كوچكانينه ١٣٢٦ يل طولوب ١٣٢٧ يل باشلاندى. بو كون محرمنك برنچى كونيدر. بو كون ياڭى سنهٔ اسلاميه‌نك باشيدر. بو ياڭى سنهٔ اسلاميه جمله مسلمانلرغه مبارك بولسون! الله تعالى ياڭى سنهٔ اسلاميه‌ده ياڭى قوتلر ياڭى معرفتلر بيروب جمله‌مزنى مسعود و مسرور قيلسون، آمين.

اقول قولى هذا واستغفر الله لى ولكم.

٢٧

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوروردر: « اِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَى عَشَرَ شَهْراً فِى كِتَابِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضَ » يعنى حقيقتده الله قاشنده آيلرنك صانى ـ الله تعالى كوكلرنى و يرنى يارانقان كونده‌گى يازووندە ـ اون ايكى آيدر. آرتق و كيم توگلدر.

امام فخر الدين ابن الخطيب الرازى حضرتلرى مفاتيح الغيبده، بو آيتنك تفسيرنده ايته‌در: علم اهللرى ايتديلر: « بو آيتنك حكمى بوينچه مسلمانلرغه سودالرنده، بورچلرينك مدتلرنده، زكاتلرينك يالمرنده و سائر حكملرنده آيلر برله صانالا طورغان عربچه يلنى اعتبار ايتمك واجبدر، عجمچه و رومچه يللرنى اعتبار ايتمك درست توگلدر ». دخى امام قرطبى حضرتلرى ايته‌در: « بو آيت دلالت قيلادركه عبادتلرنك و سائر حكملرنك بايلاوى

عربلر بيله طورغان آيلر برله بولمق واجبدر ؛ عجملر رومىلر و قبطللر اعتبار قيلا طورغان آيلر برله توگل » . ينه امام ابو البركات النسفى حضرتلرى مدارك التنزيلده بو آيتنڭ تفسيرنده ايتەدر : « بو آيتدن مراد ـ شريعت حكملرى ياڭى آى برله صانالا طورغان آيلرغه بناء قيلنور ، قوياش برله صانالا طورغان آيلرغه توگل » .

لكن شهور قمريه يعنى ياڭى آى برله صانالا طورغان آيلر بر اورنده طورماغانلقدن بلكه يانڭ هر تورلى وقتنه كوچب يورگانلكدن عشر جيمق ، خراجدن كيله چكلرنى آلمق ، دولتنڭ مصارفن تخمين قيلمق و دولت خدمتنده بولغانلرنڭ وظيفەلرين تعيين قيلمق كبى ـ مخصوص بر وقتده بولورغه تيوشلى ـ دولت و حكومتكه تعلقلى اشلر خصوصنده قوياش يورووى برله صانالا طورغان آى حسابلرين اعتبار ايتمك درستدر ، فقط روزه زكات حج قربان فديه عدة كبى خالص دينى بولغان اشلرده همده اوز آرا يازشقان خصوصى مكتوبلرده و قبرلر اوزرينه علامت اوچون قويولمش لوحەلرنڭ يازولرنده تاريخ هجرت ، آيلر برله صانالغان سنهٔ قمريه ، همده عربچه آيلر استعمال اولنمق لازمدر .

اما ملت اجنبیه‌نك قول آستنده بولغان مسلمانلر عمومی و آزه‌و کوبمو نظام و حکومتکه تعلقلی اشلرده ملت حاکمه‌لری قاشنده مقبول بولغان قاعده‌لر اوزره حرکت ایدرکه مجبور بولغانلقلرندن تاریخ میلادیه ، سنهٔ شمسیه و شهور رومیه‌نی استعماللرنده معذورلردر. یئه بوندن ما عدا ملت اجنبیه قول آستنده بولغان مسلمانلرغه شول اوزلرینك ملت حاکمه‌لری بولغان ملت اجنبیه‌نك اوچ نرسه سین بیلمك واجبدر: تلن ، یازووین ومملکتنی تدبیر اوچون قویولمش نظاملرین. چونکه بر کمسه بر قومنك تلن بیلسه اول قومنك مکرندن امین بولور . قلم ایکی تلنك برسی ، همده انك اهمیتلیسیدرکه قلم برله سویله‌نمش نرسه هیچ زمانده یوغالماس، همیشه کاغد اوزرنده طورور، قلم برله سویله‌نمش نرسه بیك کوب کمسه‌لرگه وغایت یراقده‌غی شهرلرگه ایروشور .

تدبیر مملکت اوچون وضع قیلنمش نظاملرنی بیلگان کمسه اوزینك حقوقن حمایه قیلور، وظیفه‌سین بیلور، خلاف نظام حرکت ایدوب تهلکه‌گه توشمکدن صاقلانور.

اما اوچ نرسه‌دن صاقلانمق واجبدر: ملت اجنبیه‌نك تلن اوزینه تل ایتوب آلودن، دیننه مخصوص علامتلرین

کیودن ، دینی بولغان زینتلری برله زینتلنودن .

اجنبی تلنی اوزینه تل ایدوب آلو اوز تلن بوزو، ضعیفلندرو و فقیرلندرو و دینی نك معارفن یوغالتودر. چونکه هر قومنك دینی شول قومنك اوز تلینه و اوزینك سویله‌شو روشلرینه موافق ایتلوب قویولغان بولادر. تلی اوزگه‌رو برله دینی نك محاسنن بیلدره طورغان اوّلگی ماطور سوزلر و گوزل تعبیرلر بته‌در و آنلرنك یرینه آلنمش سوزلر اول محاسننی آڭلاتوب یتکره آلمیدر. شونك برله اوّلا دین نك معاسنی صوڭره حکملری اونوتله‌در.

اما ایکنچی ملتنك خاص علامتلرین کیو، همده دینی بولغان زینتلری برله زینتلنو اوزقومندن قاچو و آنلرنی اوزندن اورکتودر.

بیلو برله آلو ایکیسی باشقه‌در. نته‌کم رسول الله عدی بن حاتم گه : « اَنَا اَعْرَفُ مِنْكَ بِدِينِكَ » دیب ایکی ـ اوچ مرتبه قایتاروب ایتکان. معناسی بن سنك دینکنی سندن آرتوغراق بیله‌من ، دیمکدر.

رسول الله عدی بن حاتمنك مجوسیلکدن عبارت بولغان دینن بیلگان ، بیلوب سویله‌ب هم بیرگان و عدی بن حاتمنك دینی کفر و مجوسیلکدن عبارت بولغانلغی

اوچون اصلا و قطعا آنی دین قیلوب تونارغه یاراماسه‌ده، بیلو و سویله‌و قدرنده رسول الله ضرر کورمگان. شونك کبی اجنبی ملتنك تلن، تل ایدوب آلو درست بولماسه‌ده، اوگره‌نوده و بیلوده هیچ ضرر یوقدر، بلکه مطلقا درست در، اگر اوگره‌نوده بر مصلحت بولسه مستحبدر. ملت اجنبیه قول آستنده بولغان مسلمانلرغه لازم و واجبدر.

بونی انکار قیلماس مگر بصیرت کوزی عناد وتعصب پرده‌سیله قاپلانمش جاهللر و چن علمدن محروم اولوب قیل و قال برله عمر چرونکان غافللر.

الله تعالی کوکل کوزلرمزنی آچوب حقنی حق کورسه‌تب ایه‌رگه و باطلنی باطل کورسه‌تب صاقلانورغه میسر قیلسون.

هر قایولرمزغه طوغری فکر وطوغری فهم بیروب، طوغری یولدن، طوغری اشدن وطوغری سوزدن آیرماسون، آمین.

أقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

٢٨

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره‌در: «هَلْ يَسْتَوِى الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» يعنى بيلگانلر برله بيلمگانلر برابر بولورمو؟ ديدر. بو سوز شول قدر حق و شول قدر طوغرى بر سوزدر كه اگر بو سوزنى ايشتسه‌لر آغوب بارغان صولر ايسمكن بولغان يللر، هواده اوچوب بارغان قوشلر بوسوزگه حرمت يوزندن طوقتاب طكّلارلر، باقچه‌لرده اوسمكده بولغان گللر بو سوزگه راضى بولوب تبسم ايدرلر ايدى.

بو سوز شول قدر حق و شول قدر طوغرى بولغان كبى حقلغى وطوغرىلغى شول قدر آچق وشول قدر معلومدركه بيلگانلر برله بيلمه‌گانلرنك آراسى ير برله كوك مشرق برله مغرب آراسى قدر يراق بولغانلغن انكار قيلوچى بر كمسه بولماس.

دنياده بعض بر خلقلر باردركه قوش كبى هواده

اوچالار، بالق کبی صو تو بلرنده یوزه‌لر، عظمتلی دکزلر نی ودهشتلی چوللر نی اویلرنده اوطورغان کبی، گوزل حجره‌لرده وزینتلی بولمه‌لر ده اوطور وب وراحت راحت مصاحبت ایدوب کچه‌لر و شول روشده یراق یر لرگه و اوزاق شهرلرگه هیچ بر زحمتسز و مشقتسز باروب یته‌لر و بویله‌چه مشرق ومغرب، جنوب وشمالنك همه‌سین سیر ایته‌لر.

بو تورلی خلقلر اوطنی آط قیلوب جیکانلر: یر اوزرنده قوش کبی اوچالار، صو اوزرنده قرده گیزگان کبی گیزه‌لر، نیچه یوز چاقروملر ده‌غی کشی بر له یانده طوروب سویله‌شکان کبی سویلشه‌لر، بر ساعت ایچنده مشرقدن مغربکه خبر ایرشدره‌لر، دکز تو بلرنده و یر ایچلرنده بولغان خزینه‌لرنی چقاره‌لر و اوطورغان یرلرندن کوك عالمن سیر ایته‌لر.

حاصل کلام بونلر اوطنی صونی بیلنی هوانی الکتریق وقویاش یاقتیسن همه‌سین اوزلرینه خدمتچی قیلوب آلغانلر. الله تعالی‌نك کوکلرنی یرنی و بونلرده بولغان نرسه‌لرنك همه‌سین آدم بالاسی اوچون یاراتدم دیگان سوزینك حکمتن اظهار قیلغانلر.

اما ایکنچی بر خلقلر باردرکه آنلر اوستلرینه کیوم

تگوب کیمك و آش پشروب آشامق کبی الك ساده و الك عادی نرسه‌لر نیده بیلمیلر ، ملت دولت هنر و صنعت دیگانلر نك آنلرده اسملریده یوقدر . حالبوکه اوزلری دنیانك الك بای قطعه‌لرنده ، یر یوزینك الك برکتلی اورونلرنده و قدرت الهیه‌نك الك عجیب حیوانلر و الك غریب آغاچلر و اوله‌نلر و تورلی تورلی اصل تاشلر و جوهرلر و تورلی قیمتلی معدنلر یتشدرگان یرلرنده یاشیلر . بونلرده اولکیلر کبی آدمیزادلر ، بعینه شونلر کبی ایکی قوللی ایکی آیاقلی انسانلردر . لکن بو ایکی تورلی خلقنك آراسنده بولغان آیرما شول قدر زوردرکه بو ایکی تورلی خلقنك برنسلدن بولوو ینه هیچده کشینك اشاناسی کیلمیدر . فقط بونلر هر ایکیسی برنسلدن و هر ایکیسی بر انسانلردر و بونلرنك آراسنده بو قدر زور آیرما بولوغه سبب بولغان نرسه یالکز علمدر . اوته گیلری عالملر و بونلری جاهللردر و شونکه اوچونده الله تعالی قرآنده خبر بیرگانچه برابر توگللردر .

علم و معارفنك ملتنی آلغه باصدرو و ملتنك حالن توزه‌تو عقنده بولغان تأثیری بیك زوردر .

اگر بر ملتده علم و معارف بولماسه اول ملتده چن

عدالت و درست معامله بولماس و اول ملت یردن تیوشلی روشده فایده‌لنه آلماس، هیچ نرسه‌نڭ حقیقتن آڭلای آلماس، طبیعی بولغان ناچار خلقلرین و یامان فعللرین توزه‌ته آلماس، هر کیم اوچون قدرلی بولغان وطننڭ چن قیمتن و قدرین بیلمه‌س، حریت برله اسارتنی آیرماس، باشقه ملتلر برله معامله‌سنده تعصبدن چقا آلماس، چن حمیت و ناموس‌نی نرسه ایکانن بیله آلماس.

بو مذکورلرنڭ همه‌سنده الڭ یامانی شولدرکه اول بختسز، معارفدن نصیبسز ملت باشقه ملتلردن حرمت و رعایت کورمه‌س بلکه هر زمان استهزاء وحقارت ایدرلر، اذاء و جفالر قیلورلر.

حاصل کلام معارفسز ملت اوزینڭ بارلغن صاقلای آلماس، معارفلی ملتلرگه مغلوب بولوب صوغه توشکان توز کبی أروب بته‌ر، یوق بولوب کیته‌ر.

حضرت پیغمبر مکه کافرلرینڭ اذا و جفالرندن، حقارت و استهزاءلرندن قوتولو اوچون مدینهٔ منوره‌گه هجرت قیلدی و شونڭ اوچونده «اَلْفِرَارُ مِمَّا لَا یُطَاقُ مِنْ سُنَنِ سَیِّدِ الْمُرْسَلِینَ» یعنی اذا و جفا، حقارت و استهزاء چدا ماسلق درجه‌گه کیلسه قاچوب قوتولمق، پیغمبرلرنڭ

اولوغی حضرت محمد نك سنتلر ندن بولغان بر سنتدر ، دینلدی.

بزده بو سنت بر له عمل قیلایق بزده هجرت قیلایق لکن شهر مزدن یا که مملکتمزدن توگل، چونکه بو زمانده دین اوچون قصولر اذاء و جفا قیلولر یوقدر هر کیم اوز دیننده تور ورغه اختیارلیدر ، بلکه بز بو زمانده ملتلرنی خور قیله طورغان، حقارت و استهزاء قیلدره طورغان، اذاء و جفأغه قالدره طورغان نادانلق و جهالتدن علم ومعرفتکه هجرت قیلایق، یالقاولق اتفاق سزلق خیانت ذلت و مسکنتدن اجتهاد ، اتفاق ، امانت ، عزت و شرفکه هجرت قیلایق .

الله تعالی احوال پریشانمزنی اصلاح میسر ایلیه، آمین.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم .

۲۹

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره‌در: «اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ» يعنى حقيقتده كوكلرنك و يرنك يارانيلووندە، تون برله كوننك آلشنوب طوروونده، آدميلرگه فايده بيره طورغان نرسه‌لرنى يوكله‌ب دريادە باطماى يورى طورغان كيمه‌لردە، الله تعالى كوكدن ايندرگان و آنك برله يرنى اولگان صوك ترگزگان يغموردە، يرى يوزينه تاراتقان حيوانلردە، جيللرنى تورلى طرفلردن ايسدروونده وكوك برله يرآراسنده الله نك امرينه مسخر بولوب طورغان بولو-

طلاق ده بیلگان کشیلر اوچون الله‌نك بارلغنه وبرلگنه دلالت قیلغوچی علامتلر باردر.

الله تعالی بو آیتده اوزینك بارلغنه وبرلگنه دلالت قیله طورغان علامتلرنی کوسترگان. اوشبو اوزینك بارلغنه وبرلگنه دلالت قیله طورغان علامتلرنی کوسترگان آیتنی اینکار مکلگی مجرد بر اوقوب تاشلاو اوچون توگلدر، چونکه بو آیتنی تفکرسز واعتبارسز اوقوغان کشی حقنده حدیث شریفده: «وَيْلٌ لِمَنْ قَرَأَ هٰذِهِ الْآيَةَ فَمَجَّهَا» یعنی هلاکلکدر بو آیتنی اوقوبده توکروب تاشلاغان کشیگه دینلمشدرکه تفکرسز واعتبارسز اوقوب تاشلاونی اوقوب بولغاچ توکروب تاشلاوغه اوخشاتمشدر، بلکه الله تعالی‌نك بو آیتنی اینکارمکلگی بنده‌لری بو آیتده مذکور بولغان نرسه‌لرنی بیلسونلر، فکرله سونلر وآنلر برله عبرتلنسونلر اوچوندر. نته‌کم ایکنچی بر آیتده: «قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ» یعنی ای محمد سن ایتکل: «ای آدمیلر قاراگز نیلر بار کوکلرده ویرده» دینلمشدر. فقط بو کوکلرده ویرده نیلر بارلغن قاراب کورو وآنلرنك یاراتلووندن عبرتله‌نو اوچون علم ومعرفت لازمدر. مثلا قویاشنك آینك وباشقه یلدزلرنك کوك یوزنده، فضای غیر متناهی ایچنده

يوزب يورولرين ، هيچ بر تره كسز وباغلاوسز بولغانلرى
حالده بر بر سندن يراقلاماى وبر بر سينه ياقنلاماى هر قايوسى
اوز اولچه‌وندە واوز دائره‌سنده قدرت الهيه‌نك أثرى
بولغان وشريعت تلنده امساك الله ديب آتالغان قوهٔ جاذبه
برله دائما بر روشده يوروب طورولرين ، يورولرنده
بولغان احوال عجيبه وحركات غريبه‌لرين ، آنلرنك زور-
لقلرين ، بربر سندن يراقلقلرين ، وهر برسينك يرگه
نسبتلرين ، آينك شكلى دائما اوزگه‌روب طورووينك وقوياش
وآى طوتلووينك سببلرين ، همده كوك عالمنك نه قدر زور
ونه قدر گوزل بولووين ، كوكده‌گى يلدزلرغه قاراغانده
بزنك يرمز ، بزنك بتون دنيا ديب آتالا طورغان يرمز كچكنه گه
بر توزان حكمنده بولوب قالووين ، كوك يوزنده كورنگان
يلدزلرنك هر برسى بر زور عالم بولووين ، كيچه وكو-
ندزنك آلشنوب طورووين ، بونلرنك همه‌سى گوزل ومنتظم
اسلوب ، عجيب ومحكم ترتيب وهيچ اوزگه‌رمى طورغان
قانون آلهى اوزرنده بولنولرين بيلور اوچون علم هيئت
لازمدر .

كيمه‌لر ، دريالر ، صولر ، حيوانلر ، نباتلر ، بيللر و
بولوطلرنى و بونلرده بولغان احوال عجيبه و خواص غريبه

لرنی و بونلرنك نی روشچه پیدا بولولرینی ؛ حیوانات و نباتات نك طوغو، اوسو و تربیه‌لنولری نه قدر گوزل و عجیب قاعده‌لر اوزرنده بولغانلغینی وغیریلرنی بیلو اوچون تاریخ طبیعی، حکمت طبیعیه: کیمیا و غیری فنلر و علملر لازمدرکه بوعلملر بیلنمه‌سه «اِنَّ فِی خَلْقِ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ» آیتن تفکرسز و اعتبارسز اوفو - توکروب تاشلاو مثالنده بولغان کبی، علمسز و تفکرسز یرگه کوك گه و بونلرنك آرالرنده بولغان نرسه لرگه قاراوده حیوانلرنك قاراوونان کوب فرقلی بولماس .

ه‌ونا بزنك علملر آچقچی بولغان قرآنمز ، همده دینلرنك الك صوكی و الك افضلی بولغان مبارك دینمز بزگه یرگه و کوك گه و بونلرنك آرالرنده بولغان نرسه‌لرگه قاراب عبرت آلورغه و الله نك برلگن بیلورگه قوشادر و اوشبولرنی بیلورگه یاردم قیله طورغان علوم ریاضیه و علوم طبیعیه لرنیده اوگره‌نونك کرکلگن بیلدره در .

اوشبو علملرنی الله تعالی‌نك عجائب قدرتن و غرائب صنعتن بیلوب عبرت آلور اوچون اوقومق عبادتدر همده بیلك خیرلی عبادتدر . نته‌کم حدیث شریفده : « طَلَبُ الْعِلْمِ سٰاعَةً خَیْرٌ مِنْ قِیٰامِ لَیْلَةٍ وَطَلَبُ الْعِلْمِ یَوْماً خَیْرٌ مِنْ صِیٰامِ

ثُلثَة اَشْهُرٍ» يعنى بر ساعت علم ايسته‌مك خير ليدر بر
تون عبادت قيلمقدن و بر كون علم ايسته‌مك خير ليدر
اوچ آى روزه طوتمقدن دينلمشدر.

علمنك عبادت بولووى اوچون اوقولغان نرسه‌لر ده
الله نك قدرتن و حكمتن كورمك و الله دن غافل بولماسلق
شرطدر.

حديث شريفده عبادتنى ذكر قيلغان يرده « وَاذْكُرِ
اللّٰهَ عِنْدَ كُلِّ حَجَرٍ وَشَجَرٍ» يعنى هر تاش و آغاچ ياننده
الله‌نى ذكر ايت (هر تاشنى وآغاچنى كورگانده شول تاش
و آغاچ صنع آلهى بولغانلغنى خاطركه كتور) دينلمشدر.
بس ايمدى اوقولغان نرسه‌لر ده الله‌نك قدرتى اونوتلماسه
علم طورغانى عبادتدر همده افضل العباداتدر.

اى مسلمانلر! باشقه ملتلرنك كشيلرى اوزلكلرندن
بزنك دينمز كوسترگان يولغه كرگانلر وبزنك قرآنمز
قوشقان علملرنى اوگره‌نگانلر، علم ومعرفت نورى برله
نورلنوب عزيز و محترم بولوب ياشيلر، ابناء جنسلرينه
وملتلرينه گوزل خدمتلر اينه‌لر وعموماً ملى اشلرده اتفاق
واتحاد اوزرنده اش كوره‌لر، اشلرين همیشه آلغه يباره‌لر،
ترقى ايندره‌لر.

اما بز مسلمانلر گرچه اوز دینمز و اوز قرآنمز علمنی فرض قیلسه‌ده و هر تورلی علملرنی اوگره نورگه بیورسه ده ، بز همیشه جهالت چوقرلرینك باطقاقلرنده راحتلنوب آونامقده‌مز .

گرچه قرآنمز : « اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ » یعنی مسلمانلر بر برینه قرداشلردر ، دیب همه‌مزنی بر دین قرداشی قیلوب قویسه‌ده بز همیشه بر برمزگه چوقر قازومقده واوز طامرمزغه اوزمز بالطه چابمقده‌مز .

گرچه قرآنمز « تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوٰى وَ لَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَ الْعُدْوَانِ » یعنی ایذگولك و تقوالق‌غه یاردمله‌شگز ، گناه ودشمانلق‌غه یاردمله شمه‌گز دیسه‌ده بز همیشه علم و دین یوللرینه آقچه بیرونی حتی بیك آزغنه بیرونیده آغر کوره‌مز اما سفاهت وعداوت یوللرینه کوب آقچه‌نیده ینگل بیره‌مز .

بن بو سوزلرنی پیغمبرمزنك : « قُلِ الْحَقَّ وَلَوْ كَانَ مُرًّا لَا تَخَفْ فِى اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ » یعنی حقنی سویله گرچه آچی بولسه‌ده ، قورقما الله یولنده شاتله و چینك شلته‌سندن دیگان امرینه بناءً ایته‌من ، همده دوستلرغه لایق طوغری و اخلاصلی تل برله ایته من ، اوزینك شخصی فائده سی

اوچون ملتنی آلداوچی مرائی و منافق خائنلرنك مدا ـ
هذه لی و آلداوچ تللری برله توگل .

ای برادرلر ! دینمزنك و قرآنمزنك امرین طوتایق ، علوم و معارفکه اجتهاد ایتهیك ، دین یولنده مال آیامایق ، فساد یوللرینه قارامایق ، اتفاق و اتحادگه کیله یك ، بر برمزگه چوقر قازولرمزنی قویوب عداوت و شیطان یوللرینه ودین دوشمانلری قوللرینه کیتته طورغان آقچهلرمزنی ملی احتیاجاتمزغه وعمومی حاجاتمزغه صرف ایته یك .

الله تعالی جمله مزنی توفیقات صمدانیه سنه مظهر بیورسون ، آمین .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم .

۳۰

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله‌تعالی قرآن عظیمده بیوره در: «یا اَیُّهَا الَّذینَ آمَنوا اِنْ جاءَکُمْ فاسِقٌ بِنَبَاٍ فَتَبَیَّنُوا اَنْ تُصیبُوا قَوماً بِجَهالَةٍ فَتُصبِحُوا عَلی ما فَعَلْتُم نادِمینَ» یعنی ای مؤمنلر! اگر سزگه بر فاسق بر خبر کتورسه بس اول خبرنی قبول ایته‌رگه آشقما کز، حقیقتن بیلورگه طروشکز، تا که اشنك حقیقتن واقعه‌نن چنن بلمینچه بر قومگه ضرر تیگرمه کز، دی در.

الله تعالی بو آیتده ایکی قومنك آراسین بوزا طورغان خبر کتورگان کشینی فاسق اسمی برله آتادی، همده اول فاسقنك ایکی قوم آراسین بوزا طورغان خبرینه بیك تیزگنه اشانوب بتمه‌سکه، بلکه شول خبرنك درستلگن تیکشرر گه و حقیقت حالنك نیچوك ایکانلگن آکلارغه طروشورغه و اشنك حقیقتی آکلاشلغانغه قدر قبول قیلمای طوروزغه بیوره ردی، اگر فاسق کمسه‌نك خبرین تیکشرمینچه بیك

تیزگنه قبول ایتسه‌گز اوکونچکه قالورسز ، دیدی و کشیلرنگ آراسین بوزا طورغان خبرلر کیتر و چیلرنگ اشانچسز لقلرین کوستر دی .

الله تعالی یـنه ایکنچی بر آیـتده ایـته در :

« وَاِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَاِنْ بَغَتْ اِحْدٰيهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّتِى تَبْغِى حَتّٰى تَفِىءَ اِلٰى اَمْرِ اللّٰهِ فَاِنْ فَاءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُوا اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ » یعنی اگر مسلمانلردن ایکی جماعت صوغشسه‌لر و تالاشسه‌لر بس اول ایکی جماعتنی قرآن‌نگ حکمنه چاقروب، تله‌سه آنلرنگ فایده‌لرینه بولسون، تله‌سه ضررلرینه بولسون، نیچوك بولسه‌ده، آنلرنی قرآن‌نگ حکمنه رضا قیلوب آرالرین کیلشدرگز؛ اگر صوغشقان و تالاشقان ایکی جماعتنگ برسی قرآن‌نگ حکمنه کیلودن و صلحقه کونودن باش طارتسه شول صلحقه و حقلققه قایتودن باش طارتقان جماعتکه قارشو صوغشگز! الله‌نگ امرینه کونگانلرینه چه و حقلق‌غه قایتقانلرینه چه .

اگر اول حقلقدن، باش طارتقان جماعت حقلق غه قایتسه شول صوغشقان و تالاشقان ایکی جماعتنگ آراسین

عدللك برله كيلشدركز ، عدللك قيلكز. الله عدللك فيلو-
چيلرنى سويەدر ، دى‌در .

بوسوزلر الله تعالى‌نك اوزينك سوزلريدر . بوسوز
لر برله الله تعالى شونى بيلدره‌كه اگر مسلمانلردن ايكى
جماعت آراسنده دوشمانلق باش‌كوتەرسه اوروش وطالاش
واقع بولسه بى طرف مسلمانلرغه شول دوشمانلاشقان ايكى
جماعتنك آراسين كيلشدرمك و هر ايكى طرفنى
حقلق‌غه و الله‌نك حكمنه و كتابنه چاقروب صلحقه كتورمك
صلحدن و حقلق‌غه قايتودن باش تارتقان طرفقه قارشو
طوروب حقلق‌غه كتوررگه طروشمق ، حقلقغه قايتسه‌لر
عدللك برله آرالرنده صلح ياصامق لازم بولادر .

حقلق هر نرسه‌دن اولوغ بولغانلغى اوچون هر زمانده
حقلقنى بيلورگه و حقلق اوزرنده بولنورغه اجتهاد ايتمك
لازمدر . حقلقنى هيچ بر نرسه‌گه آلشدرمق درست توگلدر .
بلكه حقلق يولنه هر نرسه‌نى قربان قيلمق تيوشدر .
« قُلِ الْحَقَّ وَاِنْ كَانَ مُرًّا لَا تَخَفْ فِى اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ »
يعنى حقلقنى و طوغريلقنى سويله آچى بولسه‌ده قورقما
الله يولنده شلته‌له‌وچينك شلته‌سندن همه : « اَلسَّاكِتُ عَنِ
الْحَقِّ شَيْطَانٌ اَخْرَسُ » يعنى حقنى سويله‌مه‌گان كشى

صاقاو شیطاندر، دیگان حدیث شریفلر بویئچه هر وقتده حقنی سویله‌رگه وکشی خاطرین رعایه قیلوب صاقاو شیطان بولماسقه تیوشدر. چونکه خاطرغه قارامای حقلقنی ایتو، آچی وقاتی سوز برله ظالمنی ظلمدن توقتاتو اوزی قرداشلقدر و مسلمان قرداشکه یاردم قیلودر. نته‌کم حدیث شریفده: «اُنْصُرْ اَخَاكَ ظَالِمًا اَوْ مَظْلُومًا قِيلَ كَيْفَ اَنْصُرُهُ ظَالِمًا. قَالَ تَحْجُزُهُ عَنِ الظُّلْمِ فَاِنَّ ذٰلِكَ نَصْرُهُ» بیورلمشدر. یعنی مسلمان قرداشکه ظالم بولسه‌ده مظلوم بولسه‌ده یاردم قیل. بر صحابی: ظالم بولغانده آکا نیچوك یاردم قیلامن؟ دیگان. پیغمبرمز: آنی ظلمدن طیارسن، مونا آکا یاردم قیلو شولدر، دیگان.

حاصل کلام مسلمانلر: «اَلْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ» یعنی مؤمن مؤمننك کوزگیسیدر، دیگان حدیث شریفگه موافق بر برینه کوزگی بولمق لازمدرکه بر برینك کمچیلك لرین کوسترسونلرده حاللرین اصلاحقه دلالت قیلشسونلر، هر اشده عمومی فایده‌نی مسلمانلرنك و اسلامنك کیله‌چکنی اویلاسونلر، قوللرندن کیلگان قدر ملت اسلامیه‌نك تعالی و ترقیسنه چالشسونلر، علوم ومعارف نورلری برله نورلنمغه طروشسونلر.

الله تعالی جمله مسلمانلرنی اوزلرینك شخصی فایده لری اوچون ملتنی آلدارغه و جهالته صاقلارغه طروشوچی خائنلرنك شرندن محافظه ایلسون، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

۳۹

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مؤمن قرداشلر! انسانده ایکی تورلی ترکلك باردر: برسی دنیا ترکلگیدرکه حیات فانیه‌در. ایکنچیسی آخرت ترکلگیدرکه حیات باقیه‌در. دنیا ترکلگنه ـ حیات فانیه گه آتا و آنا سببدر. آخرت ترکلگنه ـ حیات باقیه گه دین سببدر. آتا و آناسز حیات فانیه ممکن بولماغان کبی، دینسز حیات باقیه‌ده یوقدر، یالگز جهنمه هلاك ابدی گنه بولادر.

بر آتا و بر آنانك بالالری بر برسینه قرداش بولغان کبی بر دین نك اهللری ده بر برسینه قرداش بولادر. چونکه بش کونلك فانی ترکلگلرینه سبب بولغان آتا و آنالری

بر کمسه‌لر بر برسینه قرداش بولغاچ منگوك سعادتلکگه
و باقی ترکلك گه سبب بولغان دینلری بر کمسه‌لر بیگرا کن
بر برسینه قرداش بولورغه تیوشلیدرلر .

بر آتانك بالالری آراسنده اوروش تالاش و نزاع
چقسه چیت کشیلردن کولدرمه‌س و اوز قرداشلرین باشقه
لر قولنه بیدرمه‌س اوچون اوروش و تالاش‌غه قاطشی
بولماغان قرداشلر اوروشقان قرداشلر آراسین کیلشدررگه
طروشالر همده آنلرنك اوستلرینه کیلشدرمك لازمدر .

شونك کبی دینلری بر بولغان کمسه‌لر آراسنه
اوروش تالاش و نزاع توشسه چیتده طورغان بی طرف
دین قرداشلرینه لازم بولادر : شول اوروشقان و تالاشقان
قرداشلرینك آراسین کیلشدرمك و تاتولشدرمق .

مونا شونك اوچوندہ الله تعالی قرآن عظیمده :
« اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ » یعنی
مؤمنلر همه‌سی بر برسینه قرداشلردر : بس قرداشلرکز
آراسین کیلشدرکز دیب بیوره‌در . چونکه مؤمنلر همه‌سی
بر دین نك بالالریدر ، همه‌سینکده حیات ابدیه و سعادت
سرمدیه‌لرینه سبب بولغان آتالری اسلامدر ، همه‌سیده
ایمان دیکان بر اصلغه قاینه‌لر و همه‌سیده بر کلمهٔ توحیدگه

جیولالر، باقی ترکلکلر ینه و منگولك سعادتلر ینه سبب بولغان اصللری بر بولغانلقدن همه‌سی بر بر ینه قرداشلردر. شوڭا کوره آرالرنده بعضلری اوروشسه و تالاشسه‌لر شول اوروشقان و تالاشقان قرداشلر ینك آرالرین کیلشدرمك باشقه‌لر ینك اوستلر ینه واجب بولادر.

الله‌نك امری، قرآن‌نك حکمی وشریعت‌نك بیوروغی بودر. بو مؤمنلرنك دین جهتندن قرداشلکلریدر. اما قان و نسل جهتندن قرداشلکلری ـ همه‌سیده حضرت آدم ایله حضرت حوا نك بالالریدر و همه‌سیده حضرت نوح نك اولادندن قالغان نسلدندر. بناء علیه مؤمنلر بری برسینه هم دین قرداشلر هم قان قرداشلردر. اما باشقه ملتلرگه فقط قان قرداشلردر.

شونك اوچون مؤمن بولغان کمسه‌لر بری برلرینه ایکی قات قرداش بولغانلقلرین بیلوب هر خصوصده الك یقین قرداشلرگه لایق بولغان روشچه معامله قیلمق و باشقه ملتلر برله معامله ده آنلرده بزم کبی انسانلر و بزم کبی آدم بالالری بولغانن خاطرده طوتوب انسانیتگه موافق روشده بولنمق لازمدر.

همه انسانلرنك آرغی بابالری حضرت آدم بولغان

کبی، همه‌سیده بر ایرکاك بر له بر اورغاچیدن وهر کمگه معلوم بولغان بر ماده‌دن یار اتلغانلقلری سببلی نسللر نده ویاراتلولر نده بر برندن آرتقلقلری یوقدر. شوکا کوره آدملر نسل بر له ماقتانماس غه تیوشدر. نته کم الله تعالی قرآنده بو خصوصده بنده لرگه خطاب قیلوب ایته در:

«یا اَیُّهَا النّاسُ اِنّا خَلَقْنا کُمْ مِنْ ذَکَرٍ وَاُنْثی وَ جَعَلْنا کُمْ شُعُوباً وَقَبائِلَ لِتَعارَفُوا اِنَّ اَکْرَمَکُمْ عِنْدَاللّٰهِ اَتْقا کُمْ»

یعنی ای آدملر بز سزنی بر ایرکاك و بر اورغاچیدن یاراتدق وسزنی اولوغ وکچوك قبیله لر قیلدق. اوز آرا تانشو، آتا وباباالرگزنی بیلشو اوچون. سزنك الله قاشنده حرمتلیره کگز تقوا اغگزدر، دی در و آدمیلرنك همه‌سی بر روشده بر ایرکاك وبر اورغاچیدن یاراتلغانلقدن وقبیله لرگه بولنو نسل بر له ماقتانو اوچون توگل بلکه آدمی‌لر بر برین بیلو وآنالرین تانو اوچون بولغانلقدن آتا وآنا بر له ماقتانو یاراماغانلغن کوسترەدر وبونك صوگنده آدمیلرنك بری برندن آرتقلقلری نسل ونسب بر له توگل بلکه تقوالق بر له ایکانلگن بیان قیلادر. تقوالق ــ الله‌دن قورقمقدر. الله‌دن قورقمق حکمت‌نك باشیدر. نته کم حدیث شریفده:

«رَأْسُ الْحِکْمَةِ مَخافَةُ اللّٰهِ» یعنی حکمت‌نك باشی الله‌دن

قورقمقدر، دینلمشدر که الله‌دن قورقماغان کمسه‌ده حکمت بولماس، آکا سعادت یولی و خیر ایشگی باغلیدر، هیچ آچلماس. تقوا بولماغان کمسه‌نك الله قاشنده هیچ حرمتی بولماس.

ابن عمر رضی الله عنهما اینه‌در: « اِنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ طَافَ یَوْمَ الْفَتْحِ عَلٰی رَاحِلَتِهِ یَسْتَلِمُ الْاَرْکَانَ بِمِحْجَنِهِ فَلَمَّا خَرَجَ لَمْ یَجِدْ مُنَاخًا فَنَزَلَ عَلٰی اَیْدِی الرِّجَالِ ثُمَّ قَامَ فَخَطَبَهُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ وَاَثْنٰی عَلَیْهِ وَقَالَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی اَذْهَبَ عَنْکُمْ عِیْبَةَ الْجَاهِلِیَّةِ وَتَکَبُّرَهَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ رَجُلَانِ بَرٌّ تَقِیٌّ کَرِیْمٌ عَلَی اللّٰهِ وَفَاجِرٌ شَقِیٌّ هَیِّنٌ عَلَی اللّٰهِ ثُمَّ تَلَا یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاکُمْ مِنْ ذَکَرٍ وَاُنْثٰی ثُمَّ قَالَ اَقُوْلُ قَوْلِیْ هٰذَا وَاَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ لِیْ وَلَکُمْ » یعنی حقیقتده پیغمبر صلی الله علیه وسلم مکه‌نی آلغان کونده دوه اوستنده بولنغان حالنده طواف قیلدی، طواف وقتنده اوبه طورغان اورونلرغه کاکری باشلی تایاغن تیگروب آلوب شونی اوبه‌رایدی، طواف قیلوب بولوب چیتگه چققاچ دوه‌سن چوکدرگه

اورون تابمادی ، ایرلرنڭ قوللری اوستنده دوه‌دن ایندی ، صوڭره طوروب آدملرگه خطبه اوقودی . خطبه‌سنده حمد وثنا ایتکان بعدنده ایتدی : سزلردن جاهلیت زماننده بولغان ماقتانو و اولوغلانونی یبارگان الله غه حمد بولسون . ای آدمیلر درستلکده کشیلر ایکی تورلی در : برسی ایڭ گو تقوا والله غه حرمتلودر و ایکنچیسی یاوز گناهکار والله غه حرمتسزدر ، دیدی صوڭره « اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَ اُنْثَى » یعنی بر سزلرنی بر ایرکاك و بر اورغاچیدن یاراتدق ، دیگان آیتنی اوقودی وصوڭره : « اَقُوْلُ قَوْلِی هٰذَا وَاَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ لِی وَلَكُمْ » یعنی بو سوزمنی ایتەم والله‌دن یارلقاوین صورای من اوزم اوچون و سزنڭ اوچون دیگان سوز برله خطبه‌سین تمام ایتدی .

بو خطبه‌سنده رسول الله اوچ نرسه‌نی کورسه‌تدی .

برسی یوقاریده ایتلگانچه الله قاشنده حرمتلو بولو تقوالق برله بولادر .

ایکنچیسی ماقتانو و اولوغلانو کافرلرنڭ جاهلیت زماننده بولغان عادتلرندندر .

اوچنچیسی خطبه‌نی « اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم » دیب تمام ایتو خطبه نڭ سنتندندر .

الله تعالی هر قایولرمزغه توفیق و هدایت بیروب طوغری یولده و طوغری فکرده بولنورغه، اوزمزنی اوزمز تانوب حـدمزنی بیلورگه و اوزینه اوزی حیران بولوب یوروچی ماقتانچاق احمقلر جملهسندن بولودن صاقلانورغه نصیب و میسر ایلسون، آمین.

افول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

۳۲

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

امابعد، ای مسلمان قرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده بیورهدر: « یا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا کَثِیراً مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا یَغْتَبْ بَعْضُکُمْ بَعْضاً اَیُحِبُّ اَحَدُکُمْ اَنْ یَأْکُلَ لَحْمَ اَخِیهِ مَیْتاً فَکَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَحِیمٌ » یعنی ای مؤمنلر یراق بولوکز. صاقلانوکز کوب گمانلدن؛ حقیقتده گمانلرنك بعضسی گناهدر. دخی آدمیلرنك یاشـرون بولغان عیبلرین تفتیش

ایتمه‌گز ـ تیکشرمه‌گز ! ودخی بر بر گزنی غیبت قیلما گز ! سزنك بر گز قرداشینك ایتن اولوك حالنده آشارغه یارا ـ تامو؟ بس آنی مکروه کوردگز . شونك کبی مسلمان قردا ـ شگزنك غیبتن هم مکروه کوروگز ! الله‌دن قورقگز ! حقیقتده الله توبه‌لرنی قبول قیلغوچی وتوبه قیلغوچیلر غه مرحمتلی بولغوچیدر .

بـو آیتده الله تعالی ایمان کتورگان بنده لرنی اوچ نرسه‌دن طیادر: برنچی سوء ظندن ، ایکنچی تجسسدن ، اوچنچی غیبتدن .

سوء ظن‌نك مثالی شولدرکه بر مسلمان کمسه بر سوز سویله‌سه و شول سوزنی سویله‌وی بر ناچار نیت بـرله بولغانلغی معلوم بولماسه یاخود بر مسلمان کمسه بر یرگه باروب کرسه و اول یرگه کرووی بر ناچارلق اشـله و نیتی برله ایکانلگی معلوم بولماسه اما مذکور سـوزنی سویله‌گاننی ایشتکان ویاخود کرگاننی کورگان کشی حقیقت حالنی بیلمسه‌ده یاوزاق نیتی برله سویله دی یاخود یاوزاق نیتی برله کردی دیسه مونا بو سوء ظن بولادر .

بو سوء ظن حرامدر .

سفیان الثوری حضرتلری ایته‌در: ظن ایکی تورلیدر:

برسی گناهدر ، ایکنچیسی گناه توگلدر . گناه بولغانی مسلمان فرداشك حقنده کوڭلكدن سؤظن قیلو همده شول کوڭلكدن اویلاغان سؤظنی تلك برله سویله‌ودر . اما گناه بولماغانی مسلمان فرداشك حقنده کوڭلكدن سؤ ظن قیلو ، لكن کوڭلكدن اویلاغان سؤ ظنی تلك برله سویله‌مه‌ودر .

تجسس ــ کشی عیبن تیکشرودر . بوده یامان خلق لرنك برسیدر .

غیبت ــ مسلمان فرداشکنی بولغان عیبی برله آرطنده سویله‌ودر . اما بولماغان عیبن بار ایدوب سویله‌و بونسی بهتاندر . نته کم ابو هریره رضی الله عنه ایته در :

« اِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ قُلْتُ اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ اَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قُلْتُ وَاِنْ كَانَ فِي اَخِي مَا اَقُولُ . قَالَ اِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ . اَخرجه مُسْلِمٌ » یعنی حقیقتده رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتدی : بیله‌سزمو غیبت‌نی نرسه ایکانن ؟ بن ایتدم : الله و الله نك پیغمبری آرتق بیلگوچیدر . پیغمبر ایتدی : غیبت مسلمان قرداشکنی یاراتمی طورغان نرسه‌سی برله سویله‌ودر . بن

ایتدم : قرداشمده شول بن سویله‌گان نرسه بولسه‌ده غیبت بولامو؟ پیغمبر ایتدی : اگر سن سویله‌گان نرسه قردا- شکده بولسه قرداشکنی غیبت قیلدك . اگر اول سن سو- یله‌گان نرسه قرداشکده بولماسه قرداشکنی بهتان قیلدك، دیدی . بو حدیثنی حدیث امام‌لرینك اك اولوغلرندن و اك مشهورلرندن بولغان امام مسلم روایت ایلمشدر .

الله تعالی قرآن عظیمده مسلمان قرداشکنی غیبت قیلونی میت حالنده ایتن آشاوغه اوخشاتدی. بونك تأویلی شولای بولمق کرك : میت نك ایتن آشاغانده میت هیچ سیزمه‌گان کبی آرطندن غیبت قیلنمش قرداشکده سنك آنی سویله‌وکدن تمام بی خبر بولادر، لکن آنك خبری بولما- غان بر له الله تعالی سنی شولای قرداشکنك ایتن آشاتوب غنه قالدرمایدر. اگر دنیاده چاغنده ایتن آشاغان قرداشکدن شول غیبت قیلغانك اوچون اوزندن مخصوص رضالغن آلماساك قیامت کونننده سنك عمللرکده اول کمسه‌نی ایروکلی قیلنور سنك عمللرکنی تله‌گانچه آلور. اگر ایندگو عمللرك تابلماسه شول غیبت قیلنمش قرداشك ناك گناهلرین سنك اوستوکه آرطب یوك تیه‌گان ایشاك کبی یته‌کله‌ب جهنم گه آلوب بارورلر .

حسن بصری حضرتلرینه بر کمسه: سن بنی غیبت قیلهسك ایکان، دیگان. حسن بصری اول کمسه گه: بنم قاشمده سنك حرمتك عمللرومه سنی ایروکلی قیلو درجهسنه یتمه گان ألی، دیب جواب بیرگان.

امام غزالی حضرتلری اوزینك احیاء علوم الدین اسملی مبارك کتابنده آفات لساننی بیان قیلغان یرده ایتهدر:

« وعن جابرٍ و اَبی سعیدٍ قالا قال رسول الله صلّی الله علیه وسلّم ایّاکم والغیبة فانّ الغیبة اشدّ من الزّنا فانّ الرّجل قد یزنی ویتوب فیتوب الله علیه وانّ صاحب الغیبة لا یغفرله حتّی یغفرله صاحبه » یعنی جابر و ابو سعید رضی الله عنهمالردن روایت قیلندی که اول ایکیسی ایتدیلر: پیغمبر صلی الله علیه وسلم ایتدی: یراق بولوکز غیبتدن. آنك اوچون غیبت زنادن هم یامانراقدر. چونکه کشی بعض وقتده نفسنه ایهروب زنا قیلورده تیزگنه قیلغاننه اوکنوب توبه قیلور، الله توبهسین قبول ایتهر. اما غیبت قیلغان کشینی الله تعالی یارلقاماس قاچان غیبت قیلنمش قرداشی آنی یارلقاغانغه قدر.

غیبت گناه کبیرهدر، هر بر مسلمان بولغان کمسه گه

آندن صاقلانمق واجبدر .

نميمه يعنى آدميلر آراسين بوزا طورغان سوز يورتو هم گناه كبيره‌در . غيبتدن صاقلانمق واجب بولغان كبى نميمه‌دن صاقلانمق هم واجبدر . بلكه نميمه‌دن بيگرا كده صاقلانمق لازمدر . چونكه غيبت‌نك ضررى كوبسنچه غيبت قيلوچى برله طكلاوچيلرغه‌غنه بولادر . اما نميمه‌نك ضررى بتون خلقه تيه‌در . چونكه سوز يورتوچيلر خصوصى كمسه لر آراسين بوزو برله‌گنه قالميلر بلكه بتون قوملر وبتون ملتلرنك آراسين‌هم بوزالر ، اجتماعلرنى افتراق‌غه أيلندره‌لر .

مسلمانلرغه شوندای آدم شيطانلريـنك سوزلرينه ايـروب برسى برسنه دوشمان بولوشماسلق ، اتفاق و اتحاددن چقماسلق و جماعتدن آيرلماسلق لازمدر . پيغمبرمز :

« اَلْجَماعَةُ بَرَكَةٌ » يعنى جماعت بركندر و بر حديثده :

« اَلْجَماعَةُ رَحْمَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذابٌ » جماعت رحمتدر و آيرولو عذابدر ، دى‌در . و ينه بر حديثده « اِنَّ اللّٰهَ لا يَجْمَعُ اُمَّتِى عَلٰى ضَلالَةٍ وَيَدُ اللّٰهِ عَلَى الْجَماعَةِ مَنْ شَذَّ شُذَّ فِى النّارِ » يعنى الله بنم امتمنى آزغونلقده جيماس ؛ الله‌نك ياردمى جماعتكه‌در . جماعتدن آيرلغان كشى ، جهنمگه كيته‌ر ، دى‌در .

و دخی بر حدیثده: «اِنَّ اُمَّتی لَا تَجْتَمِعُ عَلٰی ضَلَالَةٍ فَاِذَا رَاَیْتُمُ اخْتِلَافاً فَعَلَیْکُمْ بِالسَّوَادِ الْاَعْظَمِ» یعنی حقیقتده بنم امتم هیچ بر ضلالتگه جیولماس؛ بس هر قچان اختلاف کورسه‌کز کوب جماعتکه قوشلکز آیرلماکز، دی‌در. بو سوزلر حضرت پیغمبرنك سوزلریدر. حضرت پیغمبر بو سوزلر برله امتن اتفاق و اتحادکه اوندیدر. جماعتدن آیرلو یاراماغانلغن کوسترەدر. اگرده اختلاف بولا قالسه کوب جماعت برله بولورغه قوشادر. عمومی اشلرده همه خلق بر فکرده بولورغه هیچ ممکن بولماغان کبی، بر کشینك کیفنه تابع بولوب اش قیلوده ممکن توگلدر. چونکه اگر بر کمسه‌نك سوزی برله‌گنه یورولسه، باشقه‌لرنك فکری اعتبارغه آلنماسه، تورلی دسیسه‌لر برله جماعتنك اوزلری تله‌گانچه اش قیلولرینه ممانعت کوسترلسه و نچوکده بولسه بر کمسه‌نك ایتکانچه‌گنه یورگه جماعتنی مجبور ایدلسه اول وقتده جمعیت و اتفاق برله اش قیلو بولمایدر، بلکه بر اوز سوزلی عنادلی و انانیتلی بر مستبدنك حکمنه و تصرفنه تابع بولو بولادر. حالبوکه قرآنده مسلمانلر اشلرین مَشْوَرَةْ برله اشله‌مکلری تیوشلی بولغانلغی کوسترلمشدر.

خلاصهٔ کلام شولدر که مسلمانلرغه اتفاق و اتحاد برله اش قیلمق، اختلاف واقع بولغان وقتده آز طرفی کو بکه تابع بولمق لازمدر. بنمچه بولمادی دیب اکثریت آراء اشله نمش اشنی بوزمق و مسلمانلرنی فتنه گه صالمق هیچ جائز توگلدر. حدیث شریفده: «اَلْفِتْنَةُ نَائِمَةٌ لَعَنَ اللّٰهُ مَنْ اَیْقَظَهَا» یعنی فتنه یوقلاغوچیدر، اول یوقلاغان فتنه‌نی اویغاتقان کمسه گه الله لعنت قیلور، دینلمشدر.

الله تعالی مسلمانلرنك کوڭللرینه برلك بیرسون و حقنی کوررگه نصیب اینسون.

اوزینك شخصی فائده‌سی اوچون ملتنی فتنه اوطنه باغارغه و دنیا اوچون دین و ملتنی صاتارغه راضی بولغان خائنلرنك دسیسه‌لرندن صاقلاسون، آمین.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

٣٣

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

امابعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره‌در: «يٰا اَيُّهَا النّٰاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السّٰاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ. يَوْمَ تَرَوْنَهٰا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمّٰا اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذٰاتِ حَمْلٍ حَمْلَهٰا وَ تَرَى النّٰاسَ سُكٰارٰى وَمٰاهُمْ بِسُكٰارٰى وَلٰكِنَّ عَذٰابَ اللّٰهِ شَدِيدٌ» يعنى اى آدميلر ربكزنك عذابندن صاقلانوكز و بيورغانىنچه اش قيلوكز. حقيقتده قيامتنك آلدندن بولا طورغان زلزله بيك اولوغ نرسه‌در. اول زلزله‌نى كورگان كونده هر بر بالا ايمزمكده بولغان خاتون ايمزه طورغان بالاسين اونوتار و هر بر يوكلى خاتون يوگن تاشلار و آدملرنى ايسركلر كوررسن حالبوكه آنلر ايسركلر ثوگللردر و لكن الله عذابى قاتيدر، دى‌در.

الله تعالى بو آيتده قيامت قائم بولور آلدندن بولا طورغان زلزله‌نك قورقنچن و مهابتن بيان قيلادر ـ اينه‌در:

قیامت قوباطور غان ساعتنك زلزله سی ـ سلـ کتووی شول درجه ده
قورقنچلی و دهشتلی بولورکه اول زلزله نی کورگان کوندہ
هر بر بالا ایمزمکده بولغان خاتون اول کوننك هیبتندن
و قورقنچندن عقلی کیتوب ایمزه طورغان بالاسین اونوتار
و هر بر بوواز اورغاچی اول کوننك هیبتندن و قورقنچندن
بالاسین وقتسز طابار ودخی اول کوننك هیبتندن وقورقنچندن
آدملرنی ایسر کلر کبی کورورسن. حالبوکه آنلر چنلقده
ایسر کلر توگللر در و لکن الله نـك عذابی بیك قاتیدر که
آنلرنك عقللرین اوچرغان و تمییزلرن قاچرغان و آنلرنی
ایسر کلك سببلی عقلی کیتکان کشینك حالنه توشرگان نرسه
عذاب آلهینك قورقنچیدر. یوقسه آنلر شراب ایچوب
ایسرمه گانلر، چونکه اول کون شراب ایچوب ایسروب
یوری طورغان کون توگلدر، بلکه دنیاده آینمی ایسروب
یوری طورغانلرنکه ایسرکلکلرندن آینی طورغان کونلریدر؛
غافللرنك غفلتلری اوچا طورغان، اوزلرینه اوزلری حیران
بولوب ـ علمنه عملنه حالنه مالنه جمالنه وکمالنه مغرور بولوب
یوروچی احمق و جاهل آدملرنکده غرورلری قاچا طورغان
کوندر. قورقنچدن و قایغودن بالالرنك ساچلری آغاره
طورغان کوندر.

اول کونده کوکلر تورولور، کوکده‌گی یلدزلر یرگه توگولور، یرده‌گی طاغلر تتلگان یون کبی بولوب هواده اوچار، یرنك آستی اوستنه کیلور، دریالر قارمافارشق بولوب توگولور، یرنك ایچنده بولغان خزینه‌لر و اولوکلر چقارلور، یر و کوکلرنی باشقه یر و کوکلرگه آلشدرلور، خلقنی عرصات قیامتگه جیولور، عمل دفترلری آچیلور، الله تعالی اوزی قاضی بولور، قیلغان اشلرکزگه قول و آیاقلرکز شهادت بیرور، قیلغان عمللرکز فرشته‌لر پیغمبرلر اولیالر عالملر شهیدلر حضورنده و بتون خلقنك کوز اوکنده اوقولور، اشله‌گان اشلرکز جمیع اوّلین و آخرین آلدنده میدانغه قویولور! اول وقتده قاچارغه یر بولماس، آرطنه صغنورغه طاغ بولماس، ایچنه بوغارغه چوقر بولماس، چونکه محشر یری دستر خاندای تیگز بولور؛ محشر یرین زور ومهابت فرشته‌لر احاطه قیلور و بتون خلق بونلرنك اورتاسنده قالور. تورلی کشیلر کلوب سندن تورلیچه حق دعوا قیلورلر هر برسی اوزینك سندن آلاچق حقی اوچون سنك عمللرکنی آلمقچی بولورلر: برسی ایتور یارب بو کمسه دنیاده چاغنده بنی غیبت قیلدی، بکا آنك عمللرین بیرگل دیر. برسی بو بنم حقمنی آشادی دیر، برسی بو بنی ناحق

یرگه رنجتدی دیر ، برسی صوقدی دیر ، برسی سوکدی دیر ، برسی بو بنی آلدادی خیانت قیلدی دیر ، هر قایدسی عملکنی آلورغه طروشور ، ذره قدرنچه براونك حقی سکا آوشقان بولسه یافاکا یابشور ، امان بیرماس تابشور ، چونکه آنك اوز حالیده بیك آغر ، چاره‌سی بتکان ، قورقووندن جانی بوغازینه یتکان .

بس ای مسکین بنده شول کونده‌نی قیلورسن ، اوزك سرگردان عقلك حیران و اشلرك ویران بولوب طوروورسن ، قورقووکدن یوره‌کك یارلورغه یته‌ر ، باشقه طرفدن امیدك تمام بته‌ر ، یالکز الله تعالی‌دن اوزینك فضل و کرمی برله یارلقاوین امید ایدوب طورارسن . مونا شول چاغنده الله‌تعالی حضرتلری بیده : « اَلْیَوْمَ تُجْزٰی کُلُّ نَفْسٍ بِمَا کَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْیَوْمَ » دیسه یعنی بو کون هر کیم اشله‌گان اشنه کوره جزا قیلنور ، بوکون هیچ ظلم یوقدر ، دیب ایتسه شونده نیشلرسن . کمال حسرتکدن ودنیاده قیلغان غافللك وجاهللکلرك نك قایغوسندن ترسه ککنی تشله‌رسن . یوره‌کك یارلور ، حالك خراب بولور ، هلاك بولدم یارب خراب بولدم یارب دیرسن ، یاش یرینه قان آغلارسن . لکن بوده فایده بیرماس ، قاتی عذابدن قوتقارماس آنداغی عذابلرنك قاتیلقلری ینه نهایت بولماس و اول عذابلر نك حقیقتن الله‌دن باشقه هیچ کیم بیلمه‌س .

فیامتده مالله خاتون وبالالر، غیبت فیلوشور و سوز تاشور اوچون ملازمت فیلوچی دوستلر هیچ فایده بیرمه‌س‌لر بلکه خاتون بالالرك ودوستلرك همه‌سی سكّادوشمان بولورلر، همه‌سی سنی عیبله‌رلر اوزلرینك كمچیلكلرین سندن كورورلر. بو كونده ایمان و ایذگو عمللر و سلامت كوكللردن باشقه نرسه‌فایده بیرمه‌س. اما یالغان صوفیلقلر وریالی‌عمللر همه‌سی یلكه اوچارلر آنلردن ضرردن باشقه هیچ نرسه‌حاصل بولماس، الله اخلاصسز عملنی قبول قیلماس.

ای مسلمانلر، حاضر اش اوتمه‌گان ایمانكزنی محكمله‌كز، اوزكزنی اوزكز حسابلا كز، اعضالوكزنی گناهدن و كوكلكزنی بوزوق فكرلردن صافلا كز، اوّلده قیلغان گناهلرگزدن توبه قیلوب، كشی حقندن قوتولوب آخرت آزوغن حاضر له‌كز! مالنی معبود و دنیانی مقصود قیلما كز، بلكه مال و آقچه دنیاده طور و اوچون دین و ملتگه یاردم ایدوب و ایركنلك بر له‌عبادت قیلوب آخرت آزوغن حاضر له‌و اوچون بر واسطه بولغانلغن و دنیا آخرت‌نك ایگونلگی ایكانلگن اونوتما كز. الله تعالی جله‌مزگه توفیق و هدایت بیروب دنیا و آخرتده مسعود قیلا طورغان عمللر نصیب و میسر ایلیه، آمین.

افول قولی هذا واستغفر الله لی ولكم.

٣٤

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! مؤمنلردن کوب کمسه لر اویلاغانلر - حاضرده هم اویلیلر - الله تعالی آزغنه خیرگه ثواب بیرمه س و آزغنه گناه اوچون شلته قیلماس دیلر. مونا بو فکر خطادر و بونك خطالغن سـورهٔ زلزله اثبات قیله‌در. شویله‌که بو سورهٔ شریفه: «انسان اوزینك قیلغان عملی برله جزا قیلنه‌چاغن نه قدر آز بولسه ده خیرگه - یاخشی اشکه ثواب بیرله‌چگن، شرگه - یامان اشکه شلته وعتاب بولاچاغن» بیلدره‌در. «اِذا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزالَها و اَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقالَها و قالَ الْاِنْسانُ مالَها یومئذ تحدِّث اخبارها بِاَنَّ ربّك اَوحی لَها یومئذ یصدر النّاس اَشْتاتاً لِیُروا اعمالهم فمن یعمل مِثْقالَ ذَرَّةٍ خیراً یرَه ومن یعمل مِثْقالَ ذرّةٍ شرّاً یرَه» یعنی هر قچان که یر شول قاتی قالتراو برله قالتراسه وشول غایت فورقنچلی تتره‌و

برله تتره سه و دخی اوزینك بیك قاتی سلکنووی سببلی پارچه پارچه بولوب یارلوب ایچنده بولغان اولوکلرنی وخزینه‌لرنی و غیریلرنی اوستنه چقاروب تاشلاسه و بونی کورگان آدم اوغلی شول کونگه قدر شول درجه‌ده قاتی زلزله‌نی هیچ کورمه گانلگندن بو زلزله‌گه حیران بولوب وسببن بیلودن عاجز بولوب بو یرگه نی بولدی ایکان و نی سببدن بو قدر قاتی ، عادتدن طش سلکندی ایکان دیسه مونا شول و قتنده ـ شول زلزله و قتنده یر ـ اوزینك خبرلرین حال تلی برله سویله‌ر : بو حاللر بکا سبب وعادت اوزرینه توگل ، بلکه امر ربانی وقدرت آلهیه اوزرینه واقع بولدی دیر . شول کونده آدملر تورلی تورلی فرقه لرگه بولنوب دنیاده قیلغان عملرینك جزالرین کورور اوچون محشر یرینه کیته رلر . بس بر کمسه بر کچکنه قرمسقه قدری ایزگو عمل قیلسه شونك جزاسین کورور و بر کمسه بر کچکنه قرمسقه قدری یاوز عمل قیلسه شونك جزاسین کورور ، دی در .

بو آیت شریفه نك نزولندن صوك حضرت عمر و حضرت عائشه هر برسی برر دانه یوزم صدقه قیلغانلرده ایتکانلر : بو بر دانه یوزمده نچه قرمسقه آغرلغی بار دیگانلر .

يعنى الله تعالى بر قرمسقه آغرلغى خير قيلغان كشينڭ عملنده ثوابسز قالدرميدر، بزنڭ بو برر دانه يوزملر مزده نيچه قرمسقه‌نڭ آغرلغى بولغانلقدن بوڭا بايتاق‌غنه ثواب بيرلسه كرك ديگانلرنى آڭلاتقانلر. حضرت عمر و حضرت عائشه صحابه‌لرنڭ جومردلرندن بولغانلر، الله يولينه كليتلو مالللر صرف قيلغانلر، اما بو دفعه‌ده برر گنه دانه يوزم صدقه قيلمقلقلرى فقط باشقه‌لرنى اوگره‌تو اوچون، ياخشيلقنڭ كوبى ياخشيلق بولغان كبى آزيده ياخشيلق بولغانلغن وشوڭا كوره ياخشيلقنى آز بولسه‌ده قيلورغه آز ديب كيمسنوب طورماسقه تيوش، ايكانلگن بلدرو اوچون بولغان. نته كم بر حديث شريفده ايته در: « اِتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا » يعنى الله‌دن قورقغل ايڭگولكدن هيچ بر نرسه‌نى كيمسنمه گل، دى در.

و ينه بر حديثده: « اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ » يعنى جهنم اوطندن صاقلانوڭز گر چه يارطى خرما برله بولسه‌ده، اگر آنيده تابماساڭز صوراوچى فقيرنى ياخشى سوز برله قايتاروب شونڭ برله جهنم اوطندن صاقلانوڭز، ديمشدر.

صدقه یالغز آقچه بیرو برله گنه توگلدر. بلکه هر بر یاخشیلق صدقه‌در: امر معروف قیلساك ـ یاخشیلققه بیور ـ ساك اولده صدقه‌در. نهی منکر قیلساك ـ یاوزلقدن طیساك اولده صدقه‌در. بو ـ امر معروف و نهی منکر صدقه‌سی ـ هر بر مسلمان نك اوستونه لازم بولغان صدقه‌در. بر کمسه گرچه اوزی یاخشیلقنی اشلی آلماسه ده شول کمسه گه‌ده امر معروف و نهی منکر تیو شدر. نته کم حدیث شریفده: «مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوه وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاِنْ لَمْ تَجْتَنِبُوه كُلَّه» یعنی ایذگولك گه بیوروکز گرچه اوزکز اول ایذگولکنی اشله‌مه‌سه‌کزده و دخی یاوزلقدن طیوکز گرچه اوزکز شول یاوزلقدن طیلوب یته آلماسا کزده، دی‌در.

ینه تل بیلمه‌گان کمسه‌نك حاجتن ایکنچی بر کمسه گه آکلاتوب بیرمك ـ مقصودین ترجمه ایتمك ـ بو هم صدقه‌در همه افضل صدقه‌در. نته کم حدیث شریفده ایته‌در: «مَا مِنْ صَدَقَةٍ اَفْضَلُ مِنْ قَوْلٍ» یعنی سوزدن آرتق صدقه یوقدر، دی در. و ایکنچی بر حدیث شریفده: «مَا مِنْ صَدَقَةٍ اَحَبَّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ» یعنی الله غه حق سوزدن آرتق سیوکلی صدقه یوقدر، دینلمشدر.

بو سوز صدقه‌سی پیغمبرلر و علمالر صدقه‌سیدر . تل برله خدمت پیغمبرلر و علمالر یولیدر .

الله تعالی کوڭللرمزگه حقلقنی صالوب، حقلقنی سویله‌رگه و حقلقنی طڭلارغه و حقلق‌غه ایارگه نصیب و میسر ایلسون ، آمین .

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم .

٣٥

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر ! الله‌تعالی قرآن عظیمده بیوره‌در: «وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهٖ شَيْئًا» یعنی الله‌غه عبادت قیلوڭز وهیچ برنرسه‌نی الله‌غه شریك قیلماڭزدی‌در .

ای برادرلر، الله تعالی سزنی یوقدن بار قیلدی : آنا لرڭزنڭ قارننده یاراتدی، اعضالرڭز کامل‌له نوب جانلانوب تمام انسان قیافتنه کروب دنیاغه چقارلق درجه‌گه کیلگنگزگه قدر سزنی آنده تربیه قیلدی، صوڭره سزنی دنیاغه

چقاردی، آنالرڭزنڭ كوڭللرينه شفقت ومحبت صالوب سزنى تربيه قيلدردى، آتالرڭزنڭ كوڭللرينه مرحمت ومحبت صالوب سزنڭ اوچون مال جيدردى. شول روشچه آتا وآنالرڭزنڭ محبت ومرحمت قوچاغنده اوسديڭز .

الله تعالى سزلرنى الڭ گوزل صورتده، همه حيواناتدڭ شكلندن آرتق بر شكلده ياراندى. گوزل سوزلر سويلى طورغان تل ، فايده‌لى اشلر اشلى طورغان قول ، كرك اورونلرغه يورى طورغان آياق، گوزل تاوشلر ايشتنه طورغان قولاق ، بتون خلق‌الله‌نى كوره طورغان كوز ، ياخشى برله ياماننى ، فايده برله زياننى آيرا طورغان ومعيشتڭزده يول باشچى بولا طورغان عقل و فهم بيردى ، دنياده بولغان نرسه‌لرنڭ همه‌سين سزنڭ اوچون ياراندى.

اگر بر كمسه سزگه بر اوى صالوب بيرسه، هواسين خوش قيلسه، ياقتى توشه طورغان تره‌زه‌لر اويسه، توشه‌ملرين گوزل بويياولر برله بويياسه، كيچ قراڭغولقنده ياقترتا طورغان قنديللر ئلسه، حاصل كلام جميع اسبابن حاضر قيلسه وآنڭ اوستنه‌ده اول اويده معيشت قيلور اوچون كرك بولغان آشاو وايچو اوچون لازم بولغان نرسه‌لرنڭ همه‌سين حاضرله‌ب بيرسه، هيچ شبهه يوقدركه، سز اول كمسه گه نيچوك

تشکر قیلورغه بیلمه‌س، رحمت اوقوب بتره آلماس ایدیکز.
اول کمسه‌نك سزگه قیلغان اوشبو احسانن بیك زور نعمت
وعادتدن طش اولوغ وگوزل هدیه حساب قیلور، عمرکز
بارنچه اول کمسه‌گه تشکر، مدح، ثنا قیلونی جانکزغه منت
بیلور ایدیکز. حالبوکه اول کمسه‌نك سزگه صالوب بیرگان
اویی، اوط وصو برله هلاك بولا طورغان، یل و یغمور
برله طوزا طورغان وزمانلرنـك اوتوو ی‌برله فنالانه طورغان
اویدر.

ای آدم اوغللری! الله تعالی سـزگه غایت اولوغ
ونهایت محکم بربنا صالغان‌که اول بنا اوط وصوبرله هلاك
بولمیدر، یل ویغمور برله طوزمیدر، مرور زمان برله
بتمیدر، بلکه بارغان صاین محکمله نه‌در.

الله تعالی اول بنانك توشه‌من غایت گوزل بویاوبرله
بویاغان، آلتوندن و آلماسـدن آرتوق یالتری طورغان
نورلی یلدزلر برله زینتله‌گان، غایت نورلی ونهایت ضیالی
آی وقویاش قندیللرین آصقان، کیچه وکوندز چراغلرین
یاققان، همده اول بنانك ایچنده باغلر اوسترگان، هر طرفنه
تاتلی صـولر آغزغان وهوانی خوش قیلا طورغان یللرنی
بورگزگان.

معیشتکز اوچون هر نه لازم بولسه الله تعالی همه‌سین حاضر قیلغان: حیوانات و نباتاتنی یاراتقان، یر ایچنده آلتون، کموش وباشقه معدنلرنك وهر تورلی اصل تاشلرنك خزینه‌لرین موجود قیلغان.

مگر بو یرده بولغان نرسه‌لر وسزنك اوچون یاراتلغان خزینه‌لر برله فایده‌لنه بیلمك اوچون کوزی آچق بولمق، علم نوری برله نورلنمق، هنر و صناعت بیلمك لازمدر.

الله تعالی آدم اوغلانلرین اسسیدن صووقدن آچلقدن و صوسزلقدن صاقلانور ایچون اویگه کیومگه آشقه و صوغه محتاج قیلوب یاراتقان و بونلر اوچون لازم بولغان شیلرنی حاصل قیلور اوچون چالشماغه امر ایتکان. لکن الله‌تعالی یاراتقان خلقنك ایچنده یاخشی‌سی، شاقشی‌سی، کوچلیسی وکوچسزی باردر که تحصیل معاش طریقنده شاقشی یاخشیغه ضرر ایته وکوچلی کوچسزگه ظلم قیله‌در.

مونا شونك اوچونده الله تعالی پیغمبرلر یبارگان. آنلر آدملرگه حلال وحرامنك فایده وضررنك خیر وشرنك یو- للرین کورسه‌تکانلر، یاخشی عمللر قیلوب دنیاده خوش ترکلك ایتوب آخرتده مسعود بولونك طریقلرین اوگره‌تکانلر.

اگر بو پیغمبرلر بولماسه ایدی آدملر حلال و حرامنی بیلمه‌سلر، خیر وشر نی آیرماسلر، فائده و ضرردن چیرکه‌نمه‌سلر، الله‌ذك عذابندن قورقماسلر، رحمتن امید ایتمه‌سلر، آخرت سعادتنه حاضرلنمه سلر و دنیاده ده یاخشی طورماسلر ایدی. بلکه طالاشورلر، طارتشورلر، بری برینه جبر وظلم قیلورلر، بری برین اوترورلر ایدی.

مونا بو پیغمبرلر کلوب آدملرنی ضلالتدن قوتقاردیلر، دنیاوی و اخراوی سعادتکه چاقردیلر. بو پیغمبرلرنك الك صوکی و الك افضلی بزنك پیغمبر مز محمد صلی الله علیه وسلمدر.

پیغمبر مز دنیاغه کیلگان و آکا پیغمبرلك یبارلگان زمانلرده بتون دنیاده کفر وضلالت حکم سورمکده، عربلر قزبالالرین ترك کوینچه کوممکده، پتلرغه تابنمقده، آرالرنده دوشمانلق آتشلری علولنمکده، فارسلر اوزلرینك قزلرین و آنالرین نکاحانمکده، اوتقه طابنماقده و باشقه قوملرده هر بری برر تورلو ضلالتده بولنمقده ایدی.

پیغمبرمز بر اوزی بونلرنك همه‌سینه قارشو طوردی، شعر سویله‌ودن سوز یارشدرودن تون کون صوغشودن باشقه بر نرسه بیلمه‌گان عربلر ایچنده اوسکان هیچ کمدن

هیچ بر نرسه اوگره‌نمه‌گان واوز باشنه یالغزی چیتکه چغوب یورمه‌گان علما وحکمانی کورمه‌کان فرق یاشنه قدر عربلرنك اوزلرینك آرالرنده طورغان، طوغریلغی و اشانچلیلغی اوچون یاش چاغنداندوق «الامین» لقبی برله مشهور بولغان عرب اوغلی عرب بولغان حضرت محمد گوزل بر کونده بتون دنیاده‌غی خلقنك دینلرین باطل قیلوب یاکی بر دینگه اوندی باشلادی، آغزندن حکمت ومعرفت درلرین ساچوب مغارف آلهیه و حقایق سماویه‌دن خبر بیرمگه، اوّلین وآخرین‌نك خبرلرین سویله‌مگه، کتاب سماوی ووحی آلهی برله علوم ومعارف دریالرین آغزماغه باشلادی. بونی کورگان عربلر بتون بتونه شاشدیلر. عمرنده هیچ بر نرسه اوقوماغان بر آدمنك بتون عمرلرین علم وحکمتکه وقف قیلغان وبارلق قوت واجتهادلرین علوم ومعارف که صرف قیلغان علما وحکمانك علملری وعقللری یتمه‌گان نرسه‌لرنك سر وحکمتلرین تورات و انجیلده بولغان حکملرنك وعلملرنك حقیقتلرین بیان قیلوب کورسه‌توب طورو ینه اهل کتاب علماسیده حیران بولدیلر. انصافلیلر اسلامغه کیلدیلر. قویاش، چقماچ شه‌ملرگه حاجت قالماغان کبی نور اسلام ظهور ایتکاچ باشقه دینلر نك تعلیماتنه حاجت قالمادی.

یالکز انصافسزلرغنه یارقانات قویاش نورین کوره آلماغان کبی حقدن کوز یومدیلر، تورلی وسوسه لرگه چومدیلر، لکن یاقتیلق کیلسه قارا کفولق طورا آلماغان کبی حق دین کیلگاچ باطل دینلر کیتدی. اسلام بتون عالمگه ظهور ایتدی. بو نور، بو یاقتیلق بزگه ده یتدی. الحمدلله رب العالمین، الله تعالی بز عاجز و گناهکار بنده لرین هم بو مبارك دین برله مشرف ایتدی و اوزینك دوستی حضرت محمد گه امت قیلدی.

ای مسلمانلر! بزگه بو قدر گوزل یر وکوکلرنی بیرگان، بونك کبی ماطور دنیاده طورغزغان، معیشتمز اوچون ضرور بولغان نرسه لرنك اساسن یارانتقان، دنیاده و آخرنده مسعود قیله طورغان یوللرنی کورسه تور اوچون دینمز ودنیامز اوچون ضرور بولغان علملرنی اوگره تور اوچون حضرت محمدنی بزگه یول باشچی قیلغان الله تعالی گه نی قدر تشکر ایتسه کده ونی قدر حمد وثنا ایتسه کده ونی قدر قللق قیلسا قده آزدر. ایدی هیچ بولماسه بونلرنك شکرانه سندن عاجز ایکانمزنی بیله یك، مونا اوشبو اوستمزده گی آی حضرت محمدنك طوغان آیی در. آنی حرمت قیلایق. شایدکه الله تعالی قیامت کونده چاره لرمز بتکان، فورقو-

ومزدن جانەز بوغازمزغه يتكان چاقلرده حضرت محمدنك حرمتى اوچون بزلرنى قيينلقدن قوتقارر. وحضرت محمدنك شفاعتن بزگه ده ميسر قيلور.

افول قولى هذا و استغفر الله لى ولكم.

٣٦

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

أمابعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره در: « هُوَالَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَ دِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا محمد رسول الله» يعنى اول الله تعالى شوندااين ذات اقدس درکه اوزينك پيغمبرين يبارردى توحيد و اسلام برله، اسلام دينن بارچه دينلر اوزرينه اوستون قيلمق اوچون. الله تعالى شاهد يوزندن يته درکه حضرت محمد الله نك پيغمبريدر.

بو آيت شريفه ده حضرت محمدنك پيغمبرلگى و آنك پيغمبرلگنه الله تعالى نك شاهدلگى همده الله تعالى بر شيكه

شاهد بولسه تمام کافی اولوب باشقه شاهد گه هیچ حاجت
قالمادیغی و پیغمبرمزنڭ پیغمبر قیلنوب یبارلمك لیگی بنده لرگه
الله‌نڭ بر لگن و هر خصوصده الله‌نڭ امر ینه بو ین صونوڭن
عبارت بولغان اسلام دینن اوگره‌تمك و اسلام دینن بارچه
دینلردن اوستون قیلمق اوچون ایکانلگی بیان قیلنمشدر.

ایکنچی بر آیت شریفه‌ده الله تعالی اوزینڭ پیغمبری
محمد صلی الله علیه وسلم گه بیوره‌در: « قُلْ اِنْ كُنْتُمْ
تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ » یعنی ای محمد علیه السلام ایتکل: ای
بنده‌لر اگر سز الله‌نی سویه طورغان بولسا گز ایه‌رگز بگا.
اگر سز بگا ایه‌رسه‌گز ـ الله سزنی سویه‌ر و گناهلرگزنی
مغفرة قیلور. الله غفوردر رحیمدر، دی‌در.

هر زمانده و هر مکانده ایمان کتورگان کمسه‌لر:
« بز الله‌نی سویه‌مز » دیب دعوا قیله‌لر، لکن کو بسنچه
عمللری دعوالرین تکذیب قیله‌در. شونڭ اوچون الله تعالی
پیغمبرمزگه بنده‌لرگه ایتورگه قوشقان: اگر الله‌نی سویه طورغان
بولسا گز بگا ایه‌رگز دیب. چونکه بر کمسه الله‌نی چن
سویسه ـ الله‌نی تانورغه و الله‌نڭ بیورغان نرسه‌لرین بیلورگه
حریص بولادر، تا که الله‌نی تانوب یقین بولور اوچون و آنڭ

امرلرین طوتوب و طیغانلر ندن طیلوب محبت اللهغه لایق بولور اوچون. اللهنڭ امرلری و نهیلری ایسه پیغمبر گه بیبارلمشدر. بس اللهنی سویه‌طوغان کشی ـ اللهنڭ پیغمبر گه بیبارگان امرلرینه ایه‌رمك لازمدر.

اللهنڭ امرلرینه ایه‌رودن یوز دوندرو، اللهنڭ محبتندن محروم بولودر. نته کم الله تعالی: «قُلْ اَطیعُوا اللّٰهَ وَ اَطیعُوا الرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا یُحِبُّ الْکَافِرِینَ» یعنی ای محمد علیه السلام اینکل: بویون صونوڭز اللهغه ودخی بویون صونوڭز اللهنڭ پیغمبرینه، اگر بز اللهنی سویه‌مز دیگان دعوالری برله آلدانوب سنڭ چاقرغانڭدن یوز دوندرسه‌لر بس حقیقتده الله تعالی کافرلرنی سویمیدر، دیمشدر.

بو سوز برله اللهنڭ امرندن و پیغمبرنڭ سنتندن چیتکه کیتکان کمسه‌لرنڭ محبت اللهدن محروم بولولرین، محبت اللهغه ایرشو توگل حتی مسلمانچیلق‌غه‌ده ایرشه آلماولرین بیلدرمشدر.

حشراتلر، قورتلر و اڭ ادنا درجه‌ده بولغان تلسز حیواناتلر کبی ترك‌لك قیلوچی (قورصاغی برله فرجندن باشقه‌نی قایغرتماوچی) کمسه‌لر: «محبت الله ـ اللهنی سویو» دیگان نرسه‌نی هیچ بیلمه‌سلر. محبت اللهنی آنچق ایڭ گو

مؤمنلر ، ربانی عالملر بیلورلر.

محبت طبیعتنك میلیدر . هر جان ایاسی اوزینك استعدادینه کوره خلقتن کاملندره طورغان نرسه لرگه میل قیلادر .

استعدادی اوزین و اوزینك نسلن صاقلاودن اوزمی طورغان حیوانلر اوزلرین صاقلاو اوچون آشارغه و ایچه رگه همده نسللرین صاقلاو اوچون ایرکاك و اورغاچی جنسلری بر برلریله قاطناشوب یاشارغه میل قیلالر. آنلرنك میللری بو ایکی تورلی نرسه دن اوزمیدر .

اما انساننك استعدادی چیکسز و نهایتسز در. شوکا کوره آنك میلیده چیکسز و نهایتسز در . فقط تربیه نك کمچیلگندن کیلگان روح خسته لقلری غنه انسان نك میلن بر بیلگولی چیکده طوقناتوب قالدره در .

تربیه نك کمچیلگی سببلی روحلری خسته بولغان وشوکا کوره ده میللری - حیوانلر میل قیلا طورغان نرسه لردن اوزماغان کمسه لر - حیوانلر ترکلگی برله ترکاك قیله در و آنلدن باشقه نی بیلمیدر و بیلورگه ده طروشمیدر. محبت الله کبی عالی لذتلردن خبریده بولمیدر.

اما تربیه سی یرنده بولوب روح خسته لقلر ندن سلامت بولغان کمسه لر - «جمال طبیعت» نی - طبیعت نك

گوزللكلرين سويه در . آندای سليم الطبع كمسه لرنی صولرنك چلتراب آغولری ، بيللرنك ايسكان طاوشلری و قوشلرنك آغاچلرنك بوتاقلری اوزرنده صايراولری خوشلندره‌در . شونك اوچونده تربيه‌لی و سلامت روحلی كمسه‌لر باغچه‌لر يتشدرمك وگوزل طاوشلی قوشلر كتورتمك اوچون كوب مالللر صرف قيلادر . چيت و يراق يرلرنك خبرلرين بيلمك و عالمنك احوالنه مطلع بولمق اوچون اوزاق سفرلرگه چغوب و دهشتلی دكزلرگه كروب اولوغ خطرلرغه آتلانادر ، وقتن و پولن صرف قيلادر . علم و حكمت برله مشغول بولوب عمر كچرمكنی مال و دولتدن امارت و رياستدن آرتق كوره‌در . چونكه بونلرنك هر بر سنده بر تورلی جمال صوری ومعنوی بولغانلقدن بونلردن روح لذت تابادر . لذت ايسه محبوب طبيعتدر .

انسانك استعدادی بو قدر برله گنه‌قالمايدر . بيلمه‌گان نرسه‌لرنی بيلو و قراكغو تونلرده كوكده‌گی يلدزلرنی كوزله‌و برله‌گنه قناعت قيلمايدر . بلكه بو اشيانك قايده كيته‌چگن هم بيلورگه طروشه‌در .

استعدادنك نهايتی هر نرسه‌ده بولغان ابداع آلهی و نظام ربانی‌نی سويمكدر كه بو مرتبه‌گه ايرشكان كمسه هر

كامل نرسه‌ده الله‌نك كمالن وهر جميل نرسه‌ده الله‌نك جمالن كورور ؛ هر نرسه‌نك الله‌دن كيلگانن و الله غه قايتاچاغن بيلور ؛ الله تعالى‌نك مخلوقات و مصنوعاتنده بولغان عجائب حكمتن و غرائب صنعتن كوروب محبت الله حاصل قيلور.

الله‌نك محبتن حاصل قيلغان كمسه‌لر ايسه هيچ الله غه قارشولق قيلماسلر يعنى طيغانن اشله‌مه‌سلر بيورغانن تاشلاماسلر چونكه الله‌نى سويو بر له الله‌غه قارشولق قيلو ايكيسى بر يرده تابلماس. نته‌كم: «تَعْصِى الْاِلٰهَ وَاَنْتَ تُظْهِرُ حُبَّهٗ* هٰذَا لَعَمْرِى فِى الْقِيَاسِ بَدِيْعٌ. لَوْكَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَاَطَعْتَهٗ* اِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيْعٌ » يعنى سن الله‌غه قارشولق قيلاسن حالبوكه اوزك الله‌نى سويه‌من ديب ايته سن بو بولا طورعان اش توگلدر. اگر سنك الله‌نى سويوك راست بولسه ايدى الله‌غه قارشولق قيلماس ايدك بلكه آنك امرينه بوى صونار ايدك چونكه حقيقتده سويوچى سويگان كمسه‌سينه اطاعت قيلوچى- بوى صونوچى بولادر، دينلمشدر.

اوزون سوزنك قسقه‌سى شولدركه الله تعالى حضرت محمدنى بزگه پيغمبر ايتوب يبارگان، آنك پيغمبرلگنه قرآنده اوزى شهادت بيرگان، اوزينك محبتن پيغمبر گه ايه‌روده

قیلغان و آنك دینن بارچه دینلردن اوستون قیلونی وعده قیلغان.

ای، برادرلر! بارچه دینلردن عالی بولغان اسلام دینده ثابت بولوگز! پیغمبرنك اوگره‌تکان سنتلری وسو یله گان حدیثلری بر له عمل قیلوگز، هر خصوصده پیغمبر گه ایه‌رگز! پیغمبر گه اطاعت الله‌غه اطاعتدر. پیغمبر گه محبت الله‌غه محبتدر. مؤمن بولغان کمسه گه الله‌نی و پیغمبرنی سویمك همده هر شیدن آرتق سویمك فرضدر. الله‌نی و پیغمبرنی سویونـك علامتی ــ آنلرنك امرلرینه قارشو بولماسلق، امر اینکان نرسه‌لرین یرینه کیتورگه و طیغان نرسه‌لردن طیلورغه طروشمقلقدر.

مونا اوشبو جمعه کون ــ ربیع الاوّل آیی نك اون ایکنچی کونیدرکه جمیع عالملر گه رحمت اوچون پیغمبر قیلنوب یبارلمش حضرت محمد صلی الله علیه وسلم نك طوغان کونیدر. مشهور ومعتبر روایتلر گه کوره پیغمبرمز ــ بو ربیع الاوّلنك اون ایکنچی کونده، طاك وقتنده دنیانی تشریف بیورمشاردر. (صلی الله علیه وسلم وشرف وکرم).

بو کون اهل اسلام اوچون ایکی بیرامدرکه برسی سید الایام بولغان جمعه کونیدر. و ایکنچیسی سید المرسلین

بولغان حضرت محمدنڭ طوغان كونيدر . بو كون ــ بو مولد كونى بارچه مسلمانلر اوچون الوغ شادلق كونيدر . بو مبارك كون نچون شادلق كونى بولماسونكه بو كون اوچيوز ميليون اهل اسلامنڭ سعادت يول باشچيسى بولغان حضرت محمد صلى الله عليه وسلمنڭ طوغان كونيدر .

يالڭز مولد كونى توگل ، بلكه بتون مولد آيى ــ شادلق آيىدركه الوغ بر پيغمبرنڭ طوغان آيىدر .

اقول قولى هذا واستغفر الله لى ولكم .

٣٧

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار . الكريم الستار . الذى الخ.

اما بعد ، اى مسلمان قرداشلر ! الله سبحانه و تعالى حضرتلرى قرآن عظيمده بيوره در : « مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا » يعنى محمد عليه السلام سزنڭ ايرلرڭزدن هيچ بر كمسهنڭ آتاسى توگلدر و لكن الله نڭ

پیغمبری و پیغمبرلرنگده الگ صوگغیسی در. و دخی الله هر نرسه‌نی بیلگوچیدر ، دی در .

جاهلیت زماننده عربلرده عادت شولای بولغان: اوغللق غه قبول ایتلگان کمسه‌نی اوز نسبلرینه کرگان حسابلاغانلر، و شول اوغللق غه قبول ایتلگان کمسه‌گه اوغلنگ جمیع حقلرین بیرگانلر، اوغلنگ حکملرین یوروتکانلر، حتی اوغللق غه قبول ایتلمش کمسه‌نگ خاتونن اوز اوغللرینگ خاتونی کبی حرام و آنی اوز اوغللری کبی وارث اعتقاد ایتکانلر.

البته بو اعتقاد ـ جاهلیتنگ بوزوق بر اعتقادی بولغان . الله تعالی بو اعتقادنی اسلام برله جویارغه تل‌گان، تا که آنق بر نسبدن بولماغان کشی شول نسبکه طغلماسون وهیچ بر نیگزسز نسبنگ حکمی براوگه یورتلمه‌سون دیگان . (هیچ شهبه یوقدر که الله تعالی نگ بولای قیلووی ـ اوغل حقنه اوغلدن باشقه کشی ایرشمه‌سون ، اما اوغللق غه قبول ایتلمش کمسه‌گه دوستلق و دین قرداشلق بیرلسون ، آرتغی بیرلمه‌سون ، دیگان بر عدل آلهیدر) .

شویله‌چه الله تعالی بر کشی گه اوغللق غه قبول ایتلگان کمسه‌نی شول کشینگ اوغلی دیمکدن مسلمانلرنی طیغان

و شول اوغللق غه قبول ایتلمش کمسه گه (آز بولسون ،
کوب بولسون) اوغلنك حقلرندن بر نرسه‌نی بیرونی
حرام قیلغان . حتی که الله تعالی : « وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ
غَفُوراً رَحِيماً » بیورغان . یعنی شول اوغللق غه قبول
ایتلمش کمسه‌نی خطالق برله اوغلم دیمك لکشکزده ـ
کوکللکزده اوغل یاصاو قصدی بولماینچه تیلکز برله گنه
ایتووکزده ـ سزگه گناه یوقدر ؛ لکن کوکللکزدن اوغل ایتو
قصدی برله اوغلم دیمك لکشکزده سزگه گناه باردر . الله
یارلقاوچیدر مرحمتلیدر ، دیگان . اوزون سوزنك قسقه‌سی
اوغللق غه قبول ایتلمش کمسه گه طوغان اوغلنك حکمن
یوروتودن الله تعالی بیك قاطی طیغان .

لکن بونك کبی نفسکه‌سکشوب بتکان عادتنی ، عادتلردن
یوقاری بولغان ، نفسنك اوگره‌نگان نرسه‌لرینه ایه‌رمی
طورغان ، عرفکه و ایسکی‌دن بیرو اوگره‌نگانگه قارامی
طورغان وحقدن باشقه‌غه میل قیلمی طورغان پیغمبرگنه یا که
پیغمبر گه بیك نق ایه‌رگان کشیگنه طاشلی آلادر . شونك
اوچونده الله تعالی جاهلیت زمانده اشله‌نمکده بولغان بر
مکروهدن طیسه یا خود جاهلیت زمانده حرام حسابلانغان

بر نرسه‌نی الله تعالی حلال قیاسه ـ پیغمبرمز الڭ اوّل اوزی باشلاب شول طیغان نرسه‌دن طیلورغه یا خود شول حلال قیلنغان نرسه‌نی قیلورغه ـ باشقه‌لرغه گوزل کوچرگچ بولورغه آشغادر ایدی.

شـول عادت شریفه‌لری اوزرینه اوغللق غه قبول ایتلمش کمسه‌لرنڭ اوغل بولماغانلقلرین بناء علیه آنلرنڭ خاتونلرین نکاحلانو درست، ایسکی جاهلیت اعتقادی باطل بولغانلغن اوزی باشلاب بالفعل کورسه‌تمك اوچون پیغمبرمز اوزینڭ آتاسی برله بر طوغمه امیمه‌نڭ قزی زینب‌نی ـ پیغمبرمز اوزی آزاد ایتکان وصوکره اوغللق‌غه قبول ایتکان زید بن حارثه‌گه نکاحلندردی.

زینب پیغمبرمزنڭ یاقنی وچن اصلزاده بولغانلغندن زیدنی اوزینه تیڭ کوروب و اختیار ایتوب بارمادی. بلکه رسول الله زیدگه بیررگه تله‌گاچ رسول الله‌غه قارشولق بولماسون اوچونگنه بارغه رضالق توستردی. لکن بارسه ده همانده زیدنی کمستمکده اوزینڭ اصلزاده بولغانلغن، نسلنده هیچ بر قللق بولنماغانلغن و شونڭ اوچونده آنڭ نسبی زیدنڭ نسبندن آرتق بولغانلغن زینب بتون نسلی برله قللقدن تمام پاك بولدیغی حالده، زید قل بولغانلغن

ذکر ایدوب رنجتمکده بولدی. عاقبة الامر زید زینبنی طلاق قیلورغه مجبور بولدی. زید طلاق قیلوب عدتی تمام بولغاچ زینبنی رسول الله نکاحلندی. ایسکی جاهلیت اعتقادین الله نك امری برله یمردی. اوغلم دیمك برله اوزندن طوماغان کشینك اوغل بولماغانلغن بالفعل کوستردی.

رسول الله‌نك زینبنی زیدگه بیروندن اصل مقصودی هم بو حکم آلهی‌نی میدان‌غه قویمق ایدی و الا زینب نك زیدگه باراسی کیلمه‌گانلگن بیله طوروبده نچوك بولسه‌ده بیرگه طروشماس ایدی.

لکن کافرلر ومنافقلر پیغمبرمز زینبنی نکاحلنگان بعدنده، محمد اوغلینك خاتونن نکاحلندی دیب سویلی باشلادیلر. مونا شوکا جواب یوزندن الله تعالی قرآنده ایتدی: محمد سزنك ایرلرکزده هیچ بره‌ونك (شول جمله‌دن زیدنك) آتاسی توگلدر. تاینکه محمدکه آنك خاتونی حرام بولور ایدی. لکن اول محمد علیه السلام نسب جهتندن آتا بولماسه‌ده آتادن آرتق حرمت قیلنورغه تیوشلیدرکه الله نك پیغمبریدر، همده پیغمبرلر نك الك صوکغیسیدر، دیدی.

ایمدی بو آیت شریفه‌ده اوچ حکم بولدی برسی اوزکدن طوماغان اوغل توگل؛ بونی الله نك امرینه بناء پیغمبرمز

اوزینك فعلی بر له اثبات قیلدی. ایکنچی واوچنچیسی - حضرت محمد الله‌نك پیغمبریدر، همده پیغمبرلرنك اك صوكغیسیدر.

حضرت محمد صلی الله علیه و سلم پیغمبر ایتلوب یبارلدی، پیغمبرلكنه دلیل قیلوب جناب حق طرفندن قرآن ایندرلوب طوردی. قرآن ایندرلكان زمانلر عرب خلقنده شاعرلر وخطیبلرنك اك كوبه‌یگان وعرب لغتینك اك آلغه كیتكان واك نغایغان بر زمانی ایدی.

پیغمبرمز آنلرغه قرآن نی اوقودی، بو قرآن الله طرفندن ایندرلدی، الله‌نك كلامیدر، همده الله بنی سزگه پیغمبر ایتوب یبارردی. الله نی بر وبنی الله‌نك پیغمبری دیب اعتقاد قیلوگز وایسكی باطل دینلرگزنی تاشلا گز - پتلرغه تابنما گز دیدی.

عربلر سوزنك تورلوسین بیلگان، فصاحت وبلاغتنك نهایتنه یتكان، انواع شعرلرنك هوالرنده قوش كبی اوچه طورغان، الوان الوان سوزلرنك دریالرنده بالق كبی یوزه طورغان، اوتكون ذهنلی زیره‌ك طبیعتلی و فراستلی بر قوم بولغانلقدن قرآن نك كلام الله ایكانلكگن بیك تیز آكلادیلر.

قرآن عظیمنك هیچ برزمانده اوخشاشی کورامه‌گان
گوزل ترتیب وروشلرین، سویله‌وچی نه قدر طروشسه‌ده
ونه قدر سوزنك اصللرین صابلاب سویله‌رگه اجتهاد ایتسه‌ده
بوندای قیلوب سویله‌رگه ممکن بولماغانن کورگاچ، همده
بو گوزللك وبوفصاحت وبلاغت اوستنه اوّلین وآخرین
نك حاللرین وعلملرین سویله‌ب بیرگاچ، عربلر ایتدیلر:
«بو قرآن هر نرسه‌گه قادر بولغان الله نك سوزی بولماغانن
بو درجه‌ده بولورغه ممکن توگل» دیدیلر. چونکه آنلر
کوردیلر: قرآن اوتکانده‌گی حاللردن بیك طوغری خبر
بیرگان کبی کیله‌چکدن، غیبدن هم خبر بیره‌در. وبیرگان
خبرلری بیك طوغری چغادر، بولور دیگان نرسه‌لری
ابتکاننچه بولادر. چنانچه فتح مکه وغلبهٔ روم وغیریلر
بعینه قرآن نك آلدن خبر بیرگاننچه واقع بولدی. ودخی
شول زمانده بولغان بیك کوب کمسه‌لرنك هیچ کمگه سو-
یله‌مه‌گان وکوڭللرنده‌گنه ماقلاب یورگان سرلرندن خبر
بیردی، همه‌سیده درست بولدی. حتی کافرلرده: یوق
بن آلای اویلامادم دیب ایته آلمادیلر. لکن خلقنك
کوبیسی بیلمه‌گان لکدن توگل، بلکه کیریلك وتکبرلکدن،
بیلسه‌لرده اقرار قیلاسیلری کیلمه‌دی. موناشونلرغه پیغمبرمز

ایتدی : اگر سزنك بو قرآن‌نك كلام‌الله ایكانلـگنده شبهه‌كز بولسه، بو قرآن آدم سوزی دیب‌اویلای‌طورغان بولسا كز، سزده بونك كبی گوزل عباره‌لی وتیره‌ن معنالی ایتوب برگنه سوره سویله‌ب قاراكز، دیدی .

آنلر سویله‌ودن عاجز بولدیلر . «سن بیك كوب شیلردن خبردارسن شونك اوچون بوقدر گوزل ایتدیروب سویله‌ی آلاسن . اما بز هیچ بر نرسه‌دن خبرمز بولماغلـه نلق سببلی بولای ماتور ایتدیروب سویلی آلمای‌مز » دیدیلر . پیغمبرمز ایتدی : واقعه‌لردن خبركز بولماسـه یالغاندن سویله‌كز : فقط سوزی گنه بوندای ماتور بولسون، دیدی . آنیده بولدره آلمادیلر . حالبوكه یالغاندن كیلشدروب سویله‌و‌ـ اوزی تله‌گان روشده ماتور ایتدیروب چغارو بیك ینگلدر . اما چن سوزنی مضمونن اوزگه‌رتمه‌ینچه ماتور ایتدیروب چقاروی نیچه مرتبه قییندر .

اما قرآن عظیم یولرنك كوكلرنك یللرنك صولرنك طاو لرنك حیوانلرنك آغاچلر واولنلرنك بال قورتلری وقرمسقه لرنك همه‌سین سویله‌گان همه‌سی عادتدن طش ماتور بولوب چققان . علوم حقیقیه وطبائع كونیه‌نی جنت وجهنمنی آداب ومواعظنی قصص وتواریخ نی سویله‌گان، همه‌سی درست

هم فوق العاده گوزل روشده کیتورلگان، . بونلرنی بر اورونده اوزون وبر اورونده قسقه ایتوب سویله گان ، برسی برسندن گوزل وبرسی برسندن کیلوشلی بولغان .

اوشبو الك بیوك علمالر الك ماهر حکمالر والك اولوغ مؤرخلر بولدره آلماسلق نرسه لرنی امی بولغان - اوقوماغان یازماغان - حضرت محمدنك کیتوروی آنك پیغمبرلگنه وقرآننکده الله طرفندن پیغمبرگه معجزه اوچون یبارلگانلگنه بیك آچق دلیلدر . ایمدی پیغمبرمزنك پیغمبرلگی وقرآن نك کلام الله ایکانلگی ثابت بولغاچ حضرت قرآن نك ، محمد خاتم النبیین، دیگان سوزی برله پیغمبرمزنك پیغمبرلرنك الك صوكی بولووی ثابت بولادر . مؤمنلر اوچون بوقدر کفایه در .

ینه بونك اوستنه پیغمبرمزنك دینی غایت مکمل عقل وحکمتکه موافق بولغان وهرزمانده طورغه یاری طورغان بلکه علوم ومعارف آرتقان صاین حقیقتی قویاش کبی یالطری طورغان مدنی بردین بولغانلقدن باشقه پیغمبرگه حاجت یوق ، فقط شول دین مبین اسلامنی اونوتدرمای ، شافشی بدعتلر ومجوسیتدن قالغان بوزوق عادتلر واعتقادلر برله پچراتدرمای ، تازا صافلارغه غنه لازم ایکانلگن اینورگه ممکندر .

بنی اسرائیل زمانندہ خلق اوّلگی پیغمبرنك دینن اونوتسه لر. خلق غه دین اوگره‌تور اوچون ایکنچی پیغمبر یبارالگان. پیغمبر مزدن صوڭ ایکنچی پیغمبر کیلمی، دین‌نی علمالر اوگره‌توب طورالر. شونڭ اوچونده پیغمبرمز «عُلَمَاءُ اُمَّتِی كَاَنْبِيَاءِ بَنِی اِسْرَائِيلَ» یعنی امتم نڭ علماسی بنی اسرائیلنڭ انبیاسی کبیدر، دیمشدر.

ای قرداشلر! الله تعالی گه شکرانه قیلوڭز! سزنی بو کبی اولوغ پیغمبرگه امت قیلغان، مدنی وقیامتکه قدر باقی بولغان اسلام دینی برله مشرف قیلغان، نور آلهی وحکمت ربانی وحقیقت محضه بولغان قرآن‌نی سزگه یول باشچی قیلغان. اوشبو آی‌شول اولوغ پیغمبرنڭ، شول قرآن برله کوندرلگان حضرت محمدنڭ طوغان آییدر. بو آی‌نی حرمت قیلوڭز! حضرت رسولنڭ نعت شریفن و طوغانن سویله‌گان کتابلرنی اوقوڭز! اگر بو مبارك آینی باشقه ملتلرنڭ هفته صلین ئه‌یله‌نب کیله طورغان یکشنبه‌نی حرمتله‌ولری قدرده، حرمتله‌مه‌سه‌ڭز سزگه بیك زور اویات وبیك زور حمیتسزلك بولور.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

۳۸

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده بیوره‌در: «وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل افان مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم ومن ینقلب علی عقبیه فلن یضر الله شیاً وسیجزی الله الشاکرین» یعنی محمد علیه السلام الله‌نك پیغمبریدر، هیچ باشقه توگلدر. تحقیق محمد علیه السلامدن اوّلکی زمانده پیغمبرلر دنیادن کیتکان‌لر (محمدعلیه السلام هم تیزلکده دنیادن کیته‌چك). ایمدی اگر محمد علیه السلام اولسه یاخود اولنرلسه آرطکزغه دونه‌رسزمو؟ یعنی حاضرگی دینکزدن مرتد بولوب اوّلکی کفر دینکزگه قایتورغه کونه‌رسزمو؟ بر کمسه آرطنه دونسه یعنی دیننن مرتد بولوب کفرگه قایتورغه کونسه اول کمسه الله‌غه هیچ بر نرسه ضرر ایتمه‌س بلکه اوزینه ضرر ایته‌ر. دینلرنده ثابت بولغوچیلرغه و شونلك برله نعمت اسلام‌غه شکر قیلغوچیلرغه الله تعالی ثواب بیرر.

بو آیت شریفه کوسترەدرکه اوّلده گی پیغمبرلر اولگانلر ، لکن آنلرنك امتلری پیغمبرلری اولسه ده دینلرندن دونمه گانلر ، بلکه دینلرنده ثابت بولغانلر ، بس آلای بولسه امت محمد گه ده حضرت محمد علیه السلام دنیادن کیتکانلگی اوچون دینلرندن دونمك جائز بولمایدر ، بلکه اوّلگی پیغمبرلرنك امتلری کبی دینلرنده ثابت بولمق لازم بولادر ، چونکه پیغمبرلر امتلرینك ایچنده هر وقت بولنوب طورمق اوچون یبارلمه گانلر ، بلکه آنلر اوزلرینك امتلرینه الله تعالی ایرشدررگه بیورغان نرسه لرنی ایرشدرمك و بیلدررگه تیوشلی بولغان نرسه لرنی بیلدرمك اوچون یبارلمشلردر .

بزم پیغمبرمزگه قرق یاشنده پیغمبرلك یبارلدی ، یکرمی اوچ یل دنیاده پیغمبر بولوب طوردی . اوشبو یکرمی اوچ یل ایچنده واقع بولغان اشلرگه و پیدا بولغان مسئله لرگه کوره قرآن اینوب طوردی . الله‌نك امری برله حضرت جبرائیل پیغمبرمزگه کیلوب حوادث جاریه‌نك اقتضاسنه کوره آیتلرنی صایلاب اوقوب طوردی . پیغمبرمز واقع بولغان مسئله‌لر خصوصنده الله‌نك امری و شریعتنك حکمی نچوك ایکانن بیلدررر اوچون عموماً آدملرگه و خصوصاً شریعتکه اشانغان و شریعت حکمنه بوین صونغان صحابه‌لرگه

حادثه‌گه موافق و واقعه‌گه مطابق آیتلرنی صایلاب اوقوب طوردی. و اوزینك حدیث شریفلرین هم احوالنك تله‌وینه کوره سویله‌ب طوردی.

صوکره آلتمش اوچ یاشنده مدینه‌ده حضرت عائشه‌نك حجره‌سنده و حضرت عائشه‌نك کوکره‌گنه سویه‌لگانی حالده روح پرفتوحن تسلیم ایتدی.

حدیث اماملرینك الك اولوغی ابو عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری حضرتلری حضرت عائشه‌دن روایت قیله‌درکه حضرت عائشه ایته‌در: ابو بکر رضی‌الله‌عنه اوزینك سنح دیگان یرده‌گی طوراطورغان اورنندن آطقه بنوب کیلدی، آطدن اینوب مسجدگه کردی، کشیلر برله سویله‌شمه‌دی، حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه کردی، طوغری رسول‌الله‌نك یاننه باردی، رسول‌الله حبره آتالاطورغان کیوم برله‌قاپلانوب قویلغان ایدی. بس ابوبکر رضی‌الله‌عنه رسول‌الله‌نك مبارك یوزین آچدی و رسول‌الله‌نك مبارك یوزینه قاپلانوب اوپدی ویغلادی، صوکره ایتدی: آتام آنام سکا فدا بولسون! الله تعالی سکا ایکی اولوم یباره‌چك توگلدر! اما سکا تقدیر ایتلگان بر اولومدن اولگان ایکانسن، دیدی.

ینه امام بخاری عبدالله بن عباس رضی‌الله عنهمادن

روایت قیله‌درکه عبدالله بن عباس ایته‌در: ابوبکر پیغمبر یانندن چققان زمانده عمر خلقه سوز سویلیدر ایدی. ابو بکر ایتدی: یا عمر اوطور، دیدی. عمر اوطوراسی کیلمه‌دی. آدملر درحال عمرنی قویوب ابوبکر گه قارشو ئه‌یله‌ندیلر. بس ابوبکر ایتدی: « اَمّا بعد من کانَ منکم یعبد محمدا صلّی الله علیه وسلّم فانّ محمدا قد مات ومن کانَ منکم یعبدالله فانّ الله حی لا یموت. قالَ الله: وما محمد الّا رسولٌ قد خلت من قبله الرّسل الی قوله وسیجزی الله الشّاکرین » یعنی حمد و صلوات صوکنده بن ایته‌من که سزلردن بر کمسه محمد صلی الله علیه وسلم گه تابنغان بولسه حقیقتده محمد علیه السلام هیچ شبهه‌سز اولدی، سزلردن بر کمسه الله‌غه تابنغان بولسه حقیقتده الله تر کدر اولمه‌س. الله تعالی وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل الخ دیب ایتدی یعنی محمد علیه السلام‌نك اوله‌چگن آلدن‌اوق قر آنده خبر بیردی، دیدی.

و دخی ابن عباس ایته‌در: آدملر گویا که ابو بکر اوقوغانغه قدر الله تعالی‌نك بو آیتنی ایندرگانین بیلمه‌گانلر، ابو بکر اوقوغاچده همه‌سی ابوبکرنك آغزندن آلدیلر. کمگه

قولاق صالسام شول بو آیتنی اوقیدر ایدی. سعید بن المسیب بکا خبر بیردی: حقیقتده عمر ایتدی الله برله آنط ایدوب ایتهمن که: بو آیتنی ابو بکرنك اوقوغانن ایشتکانگه قدر بیلمیدر ایدم، أبو بکرنك پیغمبر اولدی دیگانن ایشتکاچه حالدن تایدم، بوونلرم قالترادی، ایکی آیاغم اوزومنی کوتهره آلمادی، یرگه یخلدم، دیدی.

شویلهچه رسول الله وفات ایتدی. اوزی وفات ایتکان چاغنده صوغشقه کیه تورغان کیومی - اوچ پود یارم چاماسی آرپه اوچون بر یهودی قولنده رهنده ایدی.

بنه امام بخاری رضی الله عنه عمرو بن الحرث رضی الله عنهدن روایت قیلادرکه عمرو بن حارث ایتهدر: «مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَاراً وَلَا دِرْهَماً وَلَا عَبْداً وَلَا أَمَةً إِلَّا بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ الَّتِي كَانَ يَرْكَبُهَا وَسِلَاحَهُ وَأَرْضاً جَعَلَهَا لِابْنِ السَّبِيلِ صَدَقَةً» یعنی رسول الله صلی الله علیه وسلم نه آلتون آقچه نه کموش آقچه نه قل ونه کنیزهك، هیچ نرسه قالدرمادی. مگر اوزی ترك وقتنده بنگان آق قاچرین، قوللانغان سلاحن و یولچیلرغه صدقه قیلغان یرین قالدردی، دیدر.

حضرت پیغمبر امتنه مال قالدرماغان بلکه قرآن

برله حدیث قالدرغان . سزگه ایکی نرسه قالدردم بو ایکی نرسه‌گه طوتنسا کز بندن صوك هیچ وقتده آداشماس سز دیگان .

ینه «اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ» یعنی عالملر پیغمبرلرنك وارثلر یدر، دیگان .

بس ایمدی پیغمبرلرنك وارثلری بولغان علمالرغه پیغمبرمزنك میراثی بولغان قرآن وحدیث برله عمل قیلمق همده عادت‌الله وسنت رسول‌الله اوزرینه هر زمانده و هر مکانده اقتضاء حالگه کوره شریعت حکمن بیان قیلوب طورمق وخصوصا هفته‌ده بر کره مسلمانلرغه عمومی وخصوصی فایده‌لرین بیلدرمك دینی ودنیاوی کرکلرین اوگره‌تمك اوچون مشروع بولغان جمعه خطبه‌لرنده مصالح ناس‌غه تعلقلی آیت وحدیثلرنی وقتنه زمانده واهمیتی‌نك درجه‌سنه کوره قایولرین سویله‌و بیگره‌ك ضرور بولسه شونلرنی صایلاب صایلاب سویله‌ب طورمق لازم بولادر .

پیغمبر علیه السلام نك عادت شریفه‌لری شولای بولغان : هیچ کمگه سن نه اوچون شولای قیلدك و نه اوچون بولای قیلاسن دیب ایتمه‌گان بلکه خلق جیلغان اورنلرده : «مَا بَالُ اَقْوَامٍ يَفْعَلُونَ كَذَا» یعنی نه اوچون

بعض كمسه‌لر شولای اشليلر ديب يار اماغان اشلر نی عمومی صورنده آڭلاتقان. شول يار اماغان اشلر نی اشـله وچيلر شونی ايشتكاچده شول اشلرندن قايتقانلر، پيغمبر بزگه تيوشه ديب عيبله‌مگانلر، حالبوكه باشقه‌لرده پيغمبرنڭ سوزلری كه‌لر حقنده بولغانلغن بيلوب طورغانلر. فقط منافقلر غنه محمد بزگه تيوشه ديب اوپكه‌له‌ب وشريعت حكملرين ايتكانن يار اتمای بونی بزنڭ اوچون أيته ديب عيبله‌ب يورگانلر.

شريعت بيورغان نرسه‌لر آدملر اشلی آلا طورغان نرسه‌لردر، وشريعت طيغان نرسه‌لر هم آدملر مبتلا بولا طورغان نرسه‌لردر، آدملر اشلی آلماسلق نرسه‌نی شريعت بيورمايدر، و آدملر مبتلا بولماسلق نرسه‌دن طيمايدر.

بناءً عليه شريعت قوشقان يا كه طيغان نرسه‌لرنی سويله گانڭ، هيچ شبهه يوقدركه، شريعتنڭ قوشقانن اشله مه گان يا كه طيغانندن طيلماغان بعض كشيلر گه طوغری كيله‌در. بس اول كشيلر اوزلرينڭ اشله گان اشلرينڭ خطالغن بيلوب شول اشلرندن توبه قيلوب اوزلرين توزه‌تورگه طروشه‌ق تيوشدر، سويله‌وچينی عيبله‌مك شرعا و عقلا هيچ جائز توگلدر، اوزينه طوغری كيلگانلگی اوچون شريعت حكمن سويله‌ونی عيب ايتمك منافقلقدر. اسلام حكمنه بوين

صونماغانلقدر و چن مسلمان بولوب یتمه گانلکدر. حضرت پیغمبر اوزینك حدیث شریفنده ایتهدر: «لا یومن احدکم حتی یکون هواه تبعا لما جئت به» یعنی سزنك هیچ برگز مؤمن بولماس تا که آنك نفسی شریعت حکمنه بوین صونغان غه قدر ، دیدر .

حاصل کلام شریعت حکملری عمومی صورتده بیان قیلنهدر . هر کیم اوزینك معاملهسین شوکا اولچهمك ـ معاملهسی شریعت حکمنه خلاف بولسه اوزین عیبلامك و معاملهسین شریعتکه تطبیق قیلورغه طروشمق لازم بولادر، اشله گان اشینه و طبیعتنه موافق توشمه گان سوزنی سویله گانی اوچون سویلهوچینی عیبلهرگه یارامایدر .

سوزم براوگهده طوغری کیلمهسون، براونکده خاطری قالماسون دیگان کمسه هیچ وقت حقلقنی سویلی آلماس بلکه فلان یرده فلان واقعه بولغان دیب خارجده گی خبرلرنی سویلهب کنه طورغه مجبور بولور .

حقلق هیچ کمنك خاطری اوچون فدا قیلنماس، حقلق غه هیچ بر فرعون قارشو طورا آلماس .

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم .

٣٩

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره‌در: « وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِى الشّٰكِرِينَ » يعنى هيچ بر جان ايا سنه اولمك درست بولمادى مگر الله‌نك امرى قضاسى قدرى و علمى برله. بر كمسه اوزينك عملى برله دنيا ثوابن تلەسه و دنيا اوچون عمل قيلسه اول كمسه‌گه تلەگان قدرمزچه دنيا ثوابندن بيررمز و بر كمسه اوزينك عملى برله آخرت ثوابن تلەسه و آخرت اوچون عمل قيلسه اول كمسه‌گه تلەگان قدرمزچه آخرت ثوابندن بيررمز.

الله‌نك نعمتنه شكر ايتكان و عمللرين الله اوچون و آخرت اوچون اشلەگان بنەلرگه گوزل عمللرى برابرينه گوزل جزالر بيررمزدى، در.

وینه امام بخاری و امامسلم اوزلرینك صحیحلرنده بالاتفاق
روایت قیلغانلر: «عَنْ اَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ
رَضِیَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ
وَسَلَّمَ یَقُولُ: اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّیَّاتِ وَ اِنَّمَا لِکُلِّ امْرِیءٍ
مَا نَوَى فَمَنْ کَانَتْ هِجْرَتُهُ اِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ اِلَى اللهِ
وَرَسُولِهِ وَمَنْ کَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْیَا یُصِیبُهَا اَوِ امْرَأَةٍ یَنْکِحُهَا
فَهِجْرَتُهُ اِلَى مَا هَاجَرَ اِلَیْهِ» یعنی امیر المؤمنین عمر رضی
الله عنه‌دن روایت قیلندی حضرت عمر ایتدی: رسول
الله صلی الله علیه وسلم نی ایشتدم ایتکانی حالده: حقیقتده
اش بودر، بوندن باشقه ایمسدرکه عملار نیتلرگه قاراب
بولادر و هر بر کمسه گه عملنده نی نرسه نی نیت قیلسه
شول نرسه‌نك جزاسی بیرله‌در، نیت قیلماغان نرسه نك
جزاسی بیرلمیدر. ایمدی بر کمسه‌نك هجرتی الله‌غه و الله‌نك
پیغمبر ینه بولسه بس اول کمسه نك هجرتی الله‌غه والله‌نك پیغمبر ینه
در (یعنی اول کمسه نك هجرتی مقبولدر و آنك هجرتنه ثواب بیرله
در)، و بر کمسه نك هجرتی ـ ایرشه طورغان دنیا اوچون یا ایسه
نکاحلنه طورغان خاتون اوچون بولسه بس اول کمسه نك هجرتی
شول هجرت قیلغان نرسه‌سنه‌در (شول دنیاوی مقصودی حاصل

بولسون بولماسون آنڭ هجرتنه ثواب یوقدر) .

اوشبو آیت و حدیثدن شول آڭلاندی که عالم السر والخفیات بولغان الله تعالی قاشنده عملنڭ اعتباری ــ قدر و قیمتی عمل قیلوچینڭ نیتنه قاراب بولادر: صورت ظاهره ده بر تورلی بولغان عمل نیتنه قاراب، معناده نیچه تورلی گه ئه یله نه در. مثلا امور دینیه دن بولغان جهاد و هجرت فقط دنیا فائده سین حاصل قیلو نیتی برله گنه بولسه ــ آنلردن کیله طورغان ثوابده فقط شول نیت قیلنمش دنیا فائده سی غنه بولادر، مقصود بولغان فائده غه ایرشسه ایرشمسه ده آڭا باشقه ثواب بیرلمیدر. ثواب بیرلمسه ده، دین اشی برله دنیا فائده سین طلب قیلغانلغی اوچون اول کمسه مذموم بولادر، شلته قیلنه در.

اگر بر کمسه دین عملن اشله گان چاغنده آخرت ثوابن نیت قیلغان اوستنه دنیا فائده سین هم نیت قیلسه: مثلا حج سفرینه چققان یولنده سودا قیلونی هم نیت قیلسه اول کمسه ثوابدن محروم بولماسه ده دنیا نیتی قاطشقانلغی اوچون دنیا نیتی مقدارنچه ثوابی کیم بولور، اصل حج نیتی بولغانلغی اوچون حج ثوابی بیرلسه ده سودا نیتی قاطشقانلغی اوچون سودا نیتی مقدارنچه حج ثوابنه نقصان کلور.

اگر سودا نیتی حج نیتنه مساوی بولسه یا که سودا نیتی بولماغانده بتونلی حج که باراچق بولماسه شویله‌که اصل فوزغالووی سودا اوچون بولوبده بر فوزغالغان چاغنده حج عملن هم فیلوب فایته‌چق بولسه اول کمسه حج ثوابنه نائل بولماس گرچه صورةً حاجی بولوب کورونسه‌ده حقیقة حاجی بولا آلماس.

باشقه دینی عملرگه دنیا نیتی قاطشقان چاغده هم اولچه‌وی شولدرکه اگر دنیا فائده‌سی بولماغان وقتده اشله‌مه‌یه‌چك بولسه اول عملگه آخرت ثوابی یوقدر.

اما کشی اوچون یاللانوب عبادت فیلولر و آنچه‌برابرینه ختم اوقولر اصلا و قطعاً هیچ درست توگلدر: اوقوچی‌غه و اوقتوچی‌غه هیچ ثواب یوقدر. چونکه ثواب بولو اوچون عملنك عبادت بولوی لازمدر و عبادب بولو اوچون‌ده عملنك الله اوچون ــ الله رضاسی اوچون بولووی لازمدر. الله اوچون ــ الله رضاسی اوچون بولماغان بلکه آنچه اوچون بولغان عمل عبادت بولمایدر؛ عبادات بولماغان عملگه ثواب بیرلمیدر. آنچه اوچون بولغان‌نك علامتی شولدرکه آنچه بیرلمسه راضی بولماس. آز بیرلسه قناعت قیلماس. اما چنلاب لله اوقوسه و اوقوتوچی صدقه‌سین لله بیرسه قرآن

اوقوغان اوچون دیمه‌سه ـ درستلر .

اما قرآن و باشقه علملر اوگره‌تو اوچون اجره آلمق بو جائزدر .

هر نه قدر اوّلگی زمانلرده بولغان علماً متقدمین : «قرآن و دین علملری اوگره‌تو اوچون حق آلمق درست توگلدر، حرامدر» دیسه‌لرده، صوگغی زمانلرده بولغان علماً متأخرین : قرآن اوگره‌تکان اوچون حق آلمقنی و دین علملرین یاللانوب اوقوتمقنی درستله‌گانلر . چونکه بزنڭ زمانمز باشقه تورلی بر زماندر : بزنڭ زمانمزده ، سلف صالحلر زمانننده بولغان کبی، اوقوتوچیلرنڭ معیشتن تأمین قیله‌طورغان وقفلر وعلم بر له شغللنوچیلرنی تربیه قیله‌طورغان بیت‌المالللر یوقدر . همده اوّلگی زمانلرده‌غی کبی عامگه خدمت ـ الله‌غه عبادت ـ خلق آراسنه علم تارانو اوچون اوقوتوچیلرده یوقدر . اگر یاللاب اوقوتماساق بالالرمزنی اوقوتوچیده تابلمیه‌چقدر . مونا شونڭ اوچونده بو زمانده یاللاب اوقوتونی درستله‌گانلر .

مشهور مصر مفتیسی الشیخ محمد عبده حضرتلری ایته‌در: یاللانوب دین و علم اوگره‌توچیلر باشقه یاللانوب اشله‌وچیلر کبیدرکه اصل اوگره‌تو اوچون آنلرغه ثواب یوقدر .

مگر طروشسه‌لر، اخلاص و اجتهاد اوزرنده اوقوتسه‌لر، اولاد ملتگه خیر خواه‌لق قیلسه‌لر غنه، اخلاص و اجتهادلری همده خیر خواهلقلری اوچون ثواب بولور.

اگرده حق آلدقلری حالده آلغان حقلرینه طورورلقده اوقوتماسه‌لر، بالالرنك عمرلرین ضایع ایتسه‌لر ـ خدمتلرین یرینه کتورمگان باشقه یالچیلر کبی ـ مسئول بولورلر، همه کشیلرنك ماللرین اورنسز آشاوچیلر زمره‌سنه کرورلر، « وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ » آیتی برله نهی قیلنمش اکل اموال الناس بالباطل‌نی اشله‌گان بولورلر.

بالالرین مکتبگه تابشرو ـ اوقتقان اوچون حالی مقدارنچه آقچه بیرو ـ مکتبگه وقتنده یباروب طورو برله آتالرنك اوستوندن بورچ توشه‌در. آندن صوڭغیسی اوفوتوچیلرنك همده بالالرنك تربیه‌لرین ونظارتن ذمه‌لرینه آلغان کشیلرنك اوستونده قالادر. وبالالرنك عمرلری اوچون آنلر مسئول بولادر.

حدیث شریفده ایته‌در: « كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ » یعنی هر برڭز کتوچی‌سز و هر برڭز کتووڭزدن صورالاچق‌سز دی‌در. اوشبو حدیث شریفگه بناء هر کمگه نیندی اش تابشرلغان بولسه اول کمسه شول

اشدن مسئول بولاچقدر . شونك اوچونده وعظ سويله‌وچى هيچ كمدن قورقماى وعظن برينه يتكروب كماينبغى سويله وكرك ؛ اوقوتوچيلر بالالرنك عمرلرين ضايع قيلماى، ملتنك آقچه‌سين اورونسز آشاماى، آدميلرنك مالللرين بيكارغه يممه‌ى، اجتهاد برله خدمت قيلو كرك؛ ملت وكيللرى بولغان كمسه‌لر ملت طرفندن امانت اولنمش خدمتلرين مساهله‌سز ادا قيلو كرك.

اقول قولى هذا واستغفر الله لى ولكم.

٤٥

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره‌در: «حافِظُوا عَلَى الصَّلَواتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ» يعنى بش وقت نمازنى و دخى اورتا نمازنى شرطلرين و ركنلرين كامل قيلوب و ادبلرين برينه يتكروب هيچ بر قالدرماينچه اوقوب طوروكز! و دخى الله اوچون نمازغه قيام اينكز! خشوع

قیلغانکز حالده (کوکللرکزدن دنیا فکرلرین ودنیا شغللرین چقاروب الله تعالی نك هیبتن و عظمتن کوکلکزگه حاضر قیلغانکز حالده) دی در .

اوشبو آیت شریفه‌ده مذکور بولغان «صلاة وسطی» دن یعنی اورطا نمازدن مراد ایکندی نمازیدر . نته‌کم حدیث مرفوعده حضرت پیغمبردن : «شَغَلُونَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى صَلَاةِ الْعَصْرِ» یعنی بزنی اورطا نمازدن ـ ایکندی نمازندن شغللندیلر ، دیب روایت ایتلمشدر که بو حدیثده صلاة وسطی صلاة العصر برله تفسیر قیلنمشدر .

گرچه صلاة وسطی نك قایسی نماز ایکانلکی حقنده اون سکز تورلی قول بولسه‌ده درستره‌گی اوشبو ، اورطا نماز ـ ایکندی نمازیدر ، دیگان قولدر . بش وقت نماز ایچنه اورطه نماز هم کرسه‌ده اورطا نمازنی مخصوص ذکر قیلمقلغی اورطا نمازنك زیاده فضیلتن بیلدرمکلك اوچوندر ، گویا که الله تعالی : «دائمچیلق قیلکز بش وقت نمازغه و دخی فضیلتی آرتق بولغان اورطا نمازغه» دیب ایته‌در .

بش نمازغه دائمچیلق قیلمق ایمانك الك اولوغ علامتیدر . شریعت نماز برله زکاتنی مسلمان بولونك ودین قرداشی بولونك درستلگنه شرط قیلغان . نته‌کم قرآن عظیمه

سورهٔ توبه‌نك اوّل یاغنده ایته‌در: « فَاِنْ تَابُوا وَ اَقَامُوا الصَّلٰاةَ وَ آتَوُا الزَّكٰاةَ فَاِخْوَانُكُمْ فِى الدِّينِ » یعنی سزگه تیوشوچی مشرکلر توبه قیلسه‌لر نماز اوقوسه‌لر و دخی زکاة بیرسه‌لر بس آنلر سزنك دین قرداشلرگزدر، دی در.

اوشبو آیت شریفه‌نك مضموننده بیك کوب حدیثلرده وارد بولغان. شول جمله‌دن: امام احمد و امام بخاری حضرت پیغمبردن روایت قیلغانلر. حضرت ایتکان: « اُمِرْتُ اَنْ اُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَشْهَدُوا اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ وَيُقِيمُوا الصَّلٰاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰاةَ فَاِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ عَصَمُوا مِنِّى دِمَائَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ اِلَّا بِحَقِّ الْاِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ» یعنی بکا الله تعالی بیوردی: مشرکلر و مجوسیلر برله صوغشورغه تا اول مشرکلر: « اشهد ان لا الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله » دیب اینکانلرینه قدر، همده نماز اوقوغانلرینه وزکات بیرگانلرینه قدر. بس هر قچان که اول مشرکلر اوشبولرنی قیلسه‌لر قانلرین و مالللرین بندن صاقلادیلر، مگر اسلام حقی بولغانده صاقلای آلماسلر و آنلرنك حسابلری الله اوزرینه‌در.

وینه امام احمد امام مسلم ابو داود ترمذی، و ابن ماجه

جابر رضی الله عنه‌دن روایت قیلغانلر جابر ایتکان: رسول الله صلی الله علیه وسلم ایتدی: « بَيْنَ الرَّجُلِ و بَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلٰاةِ » یعنی ایر برله کفر آراسنده نمازنی قویودر. یعنی کفرگه باروب ایرشو اوچون نمازنی قویاسی غنه بار. نمازنی قویدی ایسه ایکی آراده پرده قالمیدر.

ودخی امام احمد ابو داود ابن ماجه ترمذی نسائی ابن حبان الحاکم بریده رضی الله عنه‌دن روایت قیلغانلر، بریده ایتکان: رسول الله صلی الله علیه و سلم نی ایشتدم ایتکانی حالده: « اَلْعَهْدُ الَّذِی بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الصَّلٰاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ » یعنی سزنك برله بزنك آرامزده بولغان عهد نماز در. بس بر کمسه نمازنی قویسه تحقیق اول کمسه کافر بولدی. و دخی امام احمد و امام طبرانی عبدالله بن عمرو بن العاص‌دن روایت قیلغانلر، عبدالله ایتکان: بر کون رسول الله نمازنی سویله‌دی صوکره شول سوزنی ایتدی: « مَنْ حَافَظَ عَلَيْهَا كَانَتْ لَهُ نُورًا وَ بُرْهَانًا وَ نَجَاةً يَوْمَ الْقِيٰامَةِ وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا لَمْ تَكُنْ لَهُ نُورًا وَلَا بُرْهَانًا وَلَا نَجَاةً وَكَانَ يَوْمَ الْقِيٰامَةِ مَعَ قَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَ اُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ » یعنی بر کمسه شول طاور بن

رکنلرین وادبلرین رعایه قیلوب نمازغه دائمچیلق قیلسه-
قیامت کونده اول کمسه گه نمازی نور بولور، دلیل بولور،
اوتمن قوتولورغه سبب بولور؛ و بر کمسه شـرطلرین
رکنلرین وادبلرین رعایه قیلوب نمازغه دائمچیلق قیلماسه
اول کمسه گه نمازی نور بولماس، دلیل بولماس، واوتمن
قوتولورغه‌ده سبب بولماس؛ بلکه اول کمسه قیامت کونده
قارون فرعون هامان وابی بن خلف برله بولور.

امام ترمذی برله الحاکم عبدالله بن شقیق االعقیلی‌دن
روایت قیلغانلر. عبدالله بن شقیق ایتکان: صحابه‌لر نمازدن
باشقه نرسه‌نی قویونی کفر گه صانامیلر ایدی، دیگان. بو
سوزی برله صحابه‌لر نماز قویونی کفر گه صاناغانلرین
بیلدرگان.

ای برادرلر! الله تعالی قرآنده: مسلمان بولو اوچون-
دین قرداشی بولو اوچون نماز اوقونی وزکاة بیرونی شرط
قیلغان. پیغمبرمز حدیث شـریفلرنده: نماز قویونی کفر
دیگان؛ صحابه‌لر: نماز قویونی کفر گه صاناغانلر؛ شونك
اوچونده نمازنی هیچ وقتده قویارغه درست توگلدر. نته‌کم
قرآنده ایته‌در: «فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالاً اَوْ رُكْبَانًا فَاِذَا اَمِنْتُمْ
فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَالَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ» یعنی

اگر نمازنی الله تعالی اوگره‌تکان روشده اوقودن قورقساگز۔
الله تعالی اوگره‌تکان روشده اوقوغانده دوشمان باش صالور
یاکه یرتقوچی هجوم قیلور دیب خوف قیلساگز بس
شول چاغنده جیاو یورگانگز حالده یاکه آطقه بنگانگز
حالده اوقوگز بس هر قچانکه امین بولساگز ـ خوف
بتسه ـ نمازگزنی الله اوگره‌تکان روشده اوقوگزدی‌در.

نمازدن مقصود الله تعالی نی ایسکه توشرو و الله نك
جلالن وعظمتن خاطرغه کیتورو، اوزینك ضعیفلگن بیلوب
الله تعالی گه خشوع وخضوع قیلو، نفسن آرزولرندن منع
قیلوب اللهغه یونالدرو وهمتن عالی قیلودر.

شونك اوچون نمازنك صورتن اشله‌و ممکن بولماغان
اورونلرده اشاره برله بولسه‌ده اوقورغه، نمازنك صورتی
تابلماسه‌ده نمازنك روحی بولغان خشوع، خضوع و تذلل
کبی کوگل عمللرین ممکن قدرنچه اشله‌رگه قوشادر.

نماز تربیهٔ روحانیه‌در، کوگلنی صافلاو واخلاقنی
پاکلاو اوچون برنچی دوادر.

اسلامنك حکمتندن غافل بعض احمقلرنك الله بزنك
نمازمزغه محتاج توگلدر دیب نماز اوقیمای یورولری - خسته
کیمسه‌نك طبیب بنم بو دوانی استعمالمه محتاج توگلدر دیب

طبیب بیرگان دوانی استعمال قیلمای بوروی قبیلندن بو مجنونلکدر.

درست الله تعالی بزنك نمازمزغه محتاج توگلدر. لکن بز، الله‌نك امرین طوتوب نماز اوقوب رو حمزنی تربیه‌له‌وگه، قلبمزنی خسته‌لقلرندن دوالاوغه، منگولك آخرت سعادتنه حاضرله‌نوگه محتاجمز.

دنیا یارانلغاندن بیرو بو جهان سراینه کلوب کیتکان آدملرنك هیچ حسابی یوقدر. بزدن صوكك کلوب کیته‌چکلرینك مقدارین هم جمیع اشیانی بیلگوچی الله تعالی دن باشقه هیچ کم بیلمیدر. بو دنیاغه کلوب کیتکان وکلوب کیته‌چك آدملرنك عمرلرینه قاراغانده بزنك عمرمز دنیاده طورومز بارلغمز دریادن قطره قویاشدن ذره قدرده یوقدر.

بو دنیاده بش کون طورساقده بشیوز یل طورساقده باری بردر، هر حالده اولگانلرنك صوكنده توشده کورگان بر خیال کبی گنه بولوب قالاچقدر. اما بتمه‌س‌لك و توگه‌نمه‌س‌لك یورط آخرت یورطیدر: آخرت اوچون طروشمق لازمدر.

اولگان‌نك بعدنده توشده کورگان بر خیال کبی گنه بولوب قالاچق بش کونلك دنیا ترکلگی اوچون بوقدر

طروشقانمز حالده ، هیچ بتمی طورغان منگو، بافی آخرت ترکلیگی اوچون نه قدر طروشورغه کرك ! بونی هر کیم اوزی اویلاب بیلسون !

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

٤١

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر ! الله‌تعالی قرآن عظیمده بیوره در : «یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَیْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ اِنَّمَا یُرِیدُ الشَّیْطَانُ اَنْ یُوقِعَ بَیْنَکُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِی الْخَمْرِ وَالْمَیْسِرِ وَیَصُدَّکُمْ عَنْ ذِکْرِ اللّٰهِ وَعَنِ الصَّلٰاةِ فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُونَ» یعنی ای مؤمنلر حقیقتده اش بودر ، بوندن باشقه ایمدرکه ایسرتکچ ، اوطوش اویونی، تهریلر واوطوش اویونی نك قوراللری

ناچار وئه‌شه‌کی نرسه‌لر در ، شیطان‌نك چاقره طورغان ، آزدرا طورغان نرسه‌لرندندر . شول ناچار وئه‌شه‌کی نرسه لردن یراق بولگز ، شایدکه ، آنلردن یراق بولسا گز ، دنیا وآخرت سعادتنه ایروشورسز . حقیقتده اش بودر ، بوندن باشقه ایمسدرکه شیطان سزنك آراگزغه ایسرتکچ واوطوش اویوننده دوشمانلق وآچو صالمقنی وسزنی الله‌نك ذکرندن ونمازدن طیمقنی تلیدر . ایمدی سز ایسرتکچ واوطوش اویوندن طیولاسزمو ؟ یاخود بوقدر وعظلرنی ایشته طور وبك برده ایشتمه‌گان کبی اوّلگی حالگزده بولنه‌سزمو ؟

الله تعالی بو آیت شریفه برله خمر ایچونك واوطوش اویناونك حرامایغن بیلدردی ، بونلرنی ته‌ریلر برله برگه ذکر قیلدی . بو نرسه‌لر همه‌سی مشرکلرنك عمللرندن ایکانلگن ، مسلمانلرغه بوندای ناچار وئه‌شه‌کی اشلر کیلمشمه‌گان لکن گویاکه ته‌ریگه تابنوچی برله خمر ایچوچی واوطوش اویونن اویناوچی آراسنده آیرما یوق کبی بولغانلغن کوسترردی . خمرنك واوطوش اویونی نك حرامایغن نچه وجهدن بیکتدی . اوّلا بونلرنی ته‌ریلر برله برگه ذکر ایتدی ، ایکنچی بونلرنی ناچار وئه‌شه‌کی اسمی برله آتادی ، اوچنچی بونلرنی شیطان عملندن دیدی ، دورتنچی صافلا-

نورغه قوشدی، بشنچی سعادتگه ایرشو بونلردن صاقلانوده بولغانلغن بیان قیلدی . سعادتگه ایرشو بونلردن صاقلانوده بولسه، هلاکتگه توشو بونلرغه کرشوده بولادر .

حدیث امام‌لرینك الك اولوغی بولغان ابو عبد الله محمد بن اسماعیل البخاری حضرتلری اوزینك (حدیث کتابلرینك الك درستی بولغان) الجامع الصحیح اسملی مبارك کتابنده حضرت عمرنك اوغلندن روایت قیلادرکه حضرت عمرنك اوغلی ایته‌در: « خَطَبَ عمر علی مِنبرِ رسول الله صَلَّی الله علیهِ وسلم فقال انه قد نزل تحریم الخمرِ وهی من خمسة اشیاءَ العنب و التمرِ و الحنطة و الشعیرِ و العسلِ وَالْخَمْرُ ما خامر العقل » یعنی حضرت عمر رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم‌نك منبری اوستنده خطبه اوقودی و خطبه‌سنده ایتدی: حقیقتده، خمرنی حرام قیلو اینگان وقتده ، خمر بش نرسه‌دن یاصالادر ایدی: اوزمدن، خرمادن، بغدایدن، آرپادن، بالدن. وخمر عقلغه قاطشقان نرسه‌در، دیدی .

وینه امام بخاری حضرت عائشه‌دن روایت قیلادرکه حضرت عائشه ایته‌در: « سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیهِ

وَ سَلَّمَ عَنِ الْبَتْعِ وَهُوَ نَبِيذُ الْعَسَلِ وَكَانَ اَهْلُ الْيَمَنِ يَشْرَبُونَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ شَرَابٍ اَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ » يعنى رسول الله صلى الله عليه و سلم صورلدى « بتع » دن ، اول « بتع » ديگان نرسه بالدن آچتلوب ياصالمش شرابدركه آنى يمن خلقى ايچه‌لر ايدى، بس رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى : هر ايچملك كه ايسرتدى بس اول ايچملك حرامدر ، ديدى .

ينه درست حديثلرده « كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ » يعنى هر ايسرتكچ خمردر وهر خمر حرامدر ، دينلمشدر .

وينه امام سيوطى حضرتلرى اوزينك الجامع الصغير فى احاديث البشير النذير اسملى معتبر حديث كتابنده ، مشهور حديث اماملرندن بولغان ابوداود برله الحاكم‌دن روايت قيلوب يازادر : « قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللّٰهُ الْخَمْرَ وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُبْتَاعَهَا وَ عَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَ حَامِلَهَا وَالْمَحْمُولَةَ اِلَيْهِ » يعنى پيغمبر صلى الله عليه وسلم ايتدى: الله تعالى لعنت قيلدى خمرنى ايچوچيسينى ، ايچروچيسينى ، صاتوچيسينى ، صاتوب

آلوچیسینی، صغوچیسینی، صقدروچیسینی، کتورو-
چیسینی وکتورتوچیسینی، دیدی.

یوقاریده مذکور حدیث شریفلردن شول آکلاشلدی
که: هر بر ایسرتکچ خمردر و هر خمر حرامدر. خمر
ایچوچیلر، صاتوچیلر، کتوروچیلر وباشقه‌چه خمر معامله
سنه قاماشوچیلر همه‌سی ملعونلردر.

خمرنك گناهی بیك زوردر، چونکه اول خمرنك
ضرری بیك کوبدرکه خمر معده‌نی بوزار، اشتهانی بتره‌ر،
توسنی اوزگه‌رته‌ر، خلقنی ناچارلندرار، کوکلنی قارالندرار،
عقلنی وادرا کنی کمتور، عموما بدنکه زیان وذهنکه نقصان
کتورر. ذاتا خمرنك ضرری هیچ کمکه یاشرون توگلدر،
حتی که اسلام دینی کیلمه‌سدن مقدم (جاهلیت زمانننده)
خمرنك ضررین بیلوب: اوزلرینه اوزلری خمرنی حرام
قیلوچیلرده بولغان. عباس بن مرداس شول جمله‌دن‌در که
جاهلیت زمانننده شول عباسقه ایتکانلر: «اَلَا تَشْرَبُ الْخَمْرَ
فَاِنَّهَا تَزِیدُ فِی حَرَارَتِكَ» یعنی خمر ایچمی سنمو؟ اول
سنك حرارتکنی آرتدرر، دیگانلر. عباس بو سوزنك
وابنده ایتکان: «مَا اَنَا بِآخِذٍ بِیَدِی فَاُدخِلَه فِی جَوفِی وَلَا
اَرْضَی اَنْ اُصْبِحَ سَیِّدَ الْقَوْمِ وَاُمْسِی سَفِیهَهُم» یعنی بن

اوز قولم برله جاهللكنى طوتوب طوروب اوز ايچمه كرتة-
چك توگلمن و دخى بن قومنك اولوغى بولوب طاشغه كروبن
قومنك احمقى بولوب كيچكه كرگه راضى بولاچق توگلمن،
ديگان .

حاضرگى حالده مدنيت و معارف مركزى صانالغان
آوروپا وآمريقا اطبا وعلماسى شول اعتقادغه كيلگانلركه
خمرنك ضررلرى بيك كوبدر. اما بو ضررلرينه مقابل
بولورلق هيچ بر فائدەسى يوقدر. مونا شونك اوچونده
آنلر خمرنك ضررلرى حقنده بيك كوب كتابلر ورسالەلر
يازغانلر و يازمقده لر، همده خلق آراسنده خمر ايچونك
انتشارينه ـ جايلووينه مانع بولمق اوچون بيك كوب آيقلق
جمعيتلرى اويوشدرغانلر واويوشدرمقدەلر. خمرنك ضرر
لرى حقنده يازلغان كتاب ورسالەلرنى خلقغه بيك آرزان
بها برله حتى بوشقه تاراندرەلر وبونك اوستونه ده كوب
حكومتلر اوزلرينك مملكتلرنده خمر صاتوچيلرغه خيلى
شدت ـ قاتيلقده كوسترەلر. اوزون سوزنك قسقەسى عصرلر
اونكان صاين، معارف ومدنيت آلغه كيتكان صاين، شريعتنك
حكمتلرى آچلا باره وشول جملەدن قرآن عظيمنك: «خمرنك
گناهسى اولوغدر، فايده سندن زيانى بيوكدر.» ديگان،

سوزی بر حقیقت محضه ایکانلکی آنقلانه باره‌در .

عربستان چوللرینك اورطاسنده وفزغان قوم صحرالرینك ایچنده اوطورغان مکه شهرنده وشول زمانده بولغان مدنیتلی قوملردن یراق بولغان عربلر آراسنده طوغوب اوسکان اوقی یازا بیلمه‌گان وهیچ کمدن علم اوگره‌نمه‌گان حضرت محمدنك بوندن بیك اوچیوز یل مقدم خبر بیرگان حقیقتلرین زمانمزنك اولوغ حکیملری، علملری دریا کبی بولغان عالملری هنوز بیلمگه باشلاولری حضرت محمدنك سوزاری وحی سماوی و تعلیم آلهی اوزرینه بولغانلقغه اولوغ شاهددر . حضرت محمدنك پیغمبرلکنه و قرآن عظیمنك کلام الله ایکانلکنه بوندنده آچق ، اولوغ دلیل بولماس .

مدنیتلی ملتلر اوزلرینك عقللری برله خمرنك ضرر-لرین بیلوب آندن صاقلانورغه طروشقانلری حالده بزم مسلمانلر شریعتلرینه و قرآنلرینه قارشو، مخالفت ایتوب باشقه ملتلرنك اوزلریده قوتولا آلمای یورگان آفتلرین قبول ایتمکده‌لر . بو خمرنك ــ بو ایسرتکچ نك شوملغندن نیچه خانه‌لر ویران ــ نیچه عائله‌لر پریشان ــ نیچه کمسه‌لر سرگردان ــ نیچه خانمانلر خراب ــ نیچه بغرلر کباب ــ نیچه دولتلر شیطان یولینه فدا و نیچه کمسه‌لر عفت وناموسلرندن

جدا بولغانن كوره طوروب بو هلاك قيلغوچى اغو برله مبتلا بولمقده لر در .

اى مسلمانلر ! ايسرتكچ برله مبتلا بولغان كمسه لرنك عاقبتلرى نچوك بولغانن و اشلرينك آخرى قايده باروب تره لگانن عبرت نظرى برله قاراكز ! بو هلاك قيلغوچى آغودن ، ايمان نورين قاچرغوچى ، كوكلكه قارالق كتور- گوچى ايسرتكچدن يراق بولوكز ! باشقه ملتلرنك قوتولا آلماى يورگان يوله رلكلرين هنر كوروب احمق بولماكز ! مايموللق قيلمه كز !

الله تعالى جمله مزنى توفيقات آلهيه سنه مظهر ايليه ، آمين .

اقول قولى هذا واستغفر الله لى ولكم .

٤٢

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! الله سبحانه و تعالى حضرتلرى قرآن عظيمده بيوره‌در: «وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا» يعنى دخى زناغه ياقن بولماكز، حقيقتده اول زنا عقل وشريعت چيگندن طشقارى بولغوچى غايت قباحت بر گناهدر، واول زنانك يولى الك يامان بر يولدر، دى در.

بو آيت شريفه زنادن طيغان كبى، زنانك دواعيلرندن يعنى زناغه چاقره طورغان وزناغه سبب بولا طورغان نرسه لردن هم طيادر. چونكه زنا قيلماكز ديب گنه أيتميدر، بلكه زناغه ياقن بولماكز ديب ايته‌در؛ زنانى حرام قيلغان كبى زناغه سبب بولا طورغان اوپمك و طوتمق كبيلرنى هم حرام قيلادر.

حديث امامليرينك الك اولوغى بولغان ابو عبد الله محمد بن اسماعيل البخارى حضرتلرى اوزينك، قرآندن

صوك الك اشانچلى كتاب حساب ايدلمكده بولغان، «الجامع الصحيح» اسملى مبارك كتابنده بويله روايت قيلادر:

«عَنْ اَبِى هريرة رضى الله عنه اَنَّ النَّبِى صَلَّى الله عليه وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَزْنِى الزَّانِى حِينَ يَزْنِى وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ» يعنى ابو هر يره رضى الله عنه‌دن روايت قيلندى: حقيقتده پيغمبر صلى الله عليه وسلم ايتدى: زنا قيلوچى زنا قيلغان چاغنده مؤمن بولغانى حالده زنا قيلماس؛ دخى خمر ايچوچى خمرنى ايچكان چاغنده مؤمن بولغانى حالده ايچمه‌س؛ و دخى اوغرلاوچى اوغرلاغان چاغنده مؤمن بولغانى حالده اوغرلاماس، ديدى.

زنادن نيچه تورلى آفتلر طوغه‌در. جمله‌دن برسى زنا فقيرلك گه سبب بولادر. نته‌كم امام سيوطى حضرتلرى «الجامع الصغير من حديث البشير النذير» اسملى كتابنده بو خصوصده حضرت پيغمبردن بر حديث روايت قيلادركه حضرت پيغمبر ايته در: «اَلزِّنَا يُورِثُ الْفَقْرَ» يعنى زنا فقيرلك گه توشوگه سبب بولادر، دى در. و دخى زنا قيلوچينك اوز خاتونى زنا برله مبتلا بولادر. نته‌كم امام سيوطى مذكور كتابنده حضرت پيغمبردن بويله روايت قيلادركه

حضرت پیغمبر ایتـه‌در : «عفّوا عَنْ نساء النّاس تعفّ نساءُكم وبروا اٰباءَكم تبرّكم ابناءكم ومن اتاه اَخوه متنصلاً فليقبل ذلك منه محقّاً كان او مبطلاً فان لم يفعل لَمْ يَرِدْ عَلَى الْحَوْضِ » يعنى كشيلرنك خاتونلرى برله زنا قيلودن طيولـكز اوز خاتونلركزده زنادن طيولورلر ؛ دخى آتالركزغه ايذ گولك قيلوكز اوغللركز سزگه ايذ گولك قيلورلر ؛ بر كمسه گه دين قرداشى گناهلرندن توبه قيلوب عذر ايتوب كيلسه‌دين قرداشندن شول عذرين قبول قيلسون والا اول كمسه حوض كوثرگه كيلمه‌س ، دى‌در .

بو حديث شريف : اوزك هيچ بر خاتون برله زنا قيلماساك ، سينك خاتونكنيده الله‌تعالى زنادن صاقلار و الا صاقلاماس ، ديگان سوزنى آكلاتادر . نته‌كم الشيخ محمد الخفنى حضرتلرى بو حديثنك تفسيرنده : خاتونن صوچى برله زنا قيلوب ياتقان حالنده تابقان كمسه‌نك حكايه‌سنده بو حال واقـع بولغانن و شـول خاتون اوزيـنك ايرينه : «دقّةٌ بدقّة ؛ وَلَوْ زِدْتَ لَزَادَ السَّقّة» يعنى بوكره برابرينه بوكره بولدى ؛ اگر سين بر كره‌دن آرتق زنا قيلغان بولساك ايدى ، صوچيده بردن آرتق قيلور ايدى ، ديب ايتكانن روايت قيلادر .

وکنه بویوقاریده مذکور بولغان حدیث بر کمسه‌نك،
بالالرندن ایذگولك کوروی اوچون اول کمسه‌نائك اوزی
آتا و آناسنه ایذگولك قیلووی لازم بولغانلغن آکلاته‌در.
چنانچه، امام سیوطی حضرتلری: پیغمبرمزدن بوکا مناسب
بر حدیث روایت قیلادرکه پیغمبرمز ایته‌در. «مَكْتُوبٌ فِي
الْاِنْجِيلِ كَمَا تَدِينُ تُدَانُ وَبِالْكَيْلِ الَّذِي تَكِيلُ تَكْتَالُ»
یعنی انجیلده یازلمشدرکه اوزك نچوك جزا بیرسه‌ك شوندای
جزا تابارسن و اولچاب بیرگان صاوتنك برله اولچه‌ب
آلورسن، دی‌در.

بوسوزلرگه بناءسینی تربیه‌له‌ب وتورلی مشقتلر برله
آصراب اوسترگانلری اوچون اوز آتا و آناکه نی کورسه -
تسه‌ك اوز بالالرکده آتا و آناکه کورسه‌تکانگنی اوزوکه
کورسه‌تورلر؛ باشقه‌لرناك خاتون وبالالرینه نی معامله
قیلساك، سینك خاتون وبالالرکه‌ده باشقه‌لر شول معامله‌نی
قیلورلر.

نی‌ساچساك شونی اورارسن؛ نی‌قیلساك شونی کوره‌ر-
سن؛ کوله‌گه آغاچنه کوره، عائله تربیه‌چیسنه کوره بولادر.
تله‌سه خاتون بولسون، تله‌سه بالا بولسون، تله‌سه شاگرد
بولسون، هر بر تابع اوزینك متبوعنه ایه‌ره‌در، متبوعنك

خلقی بر له خلقلانادر، متبوعنکده سوزینه توگل ، اوزینه ایه‌ره‌در، قولنه توگل فعلنه کوره حرکت قیلادر.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

٤٣

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزیز الغفار. الکریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده بیورمشدر: «وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ» یعنی کوکلرنك ویرلرنك یاراتلووی ودخی تللرگزنك وتوسلرگزنك تورلیچه بولووی الله تعالی‌نك بارلغنه برلگنه دلالت قیلا طورغان علامتلردندر که حقیقتده شول ایتلگان نرسه‌لرده بیلگان کمسه‌لر اوچون الله تعالی نك بارلغنه و برلگنه دلالت قیلا طورغان علامتلر باردر، دی در.

کوکلرده ویرلرده عقللر حیران قالورلق عجیب حکمتلر وغریب صنعتلر بولغان کبی تللرده وتوسلرده هم عجیب

حکمتلر و غریب صنعتلر باردرکه دنیاده میلیاردلر ایله صانالمقده بولغان خلق آراسنده بو کونگه قدر برسی آخردن آیرلماسلق درجه‌ده بر توسلی ایکی کمسه کورلمه‌گان وکورله‌چکده توگلدر. بو قدر دنیا طولوسی آدملرنك هر قایوسی بوتون تورلی توسنده و آیرم شکلده و اوزینه مخصوص برقیافتده بولنمقلغی عجائب قدرت ربانیه وغرائب حکمت آلهیه‌دندر.

بر نسلدن، بر آتا وآنادن اورچوگان خلق هریرده هرتورلی تل برله سویله‌شمکده‌در که برسینك تلی ایکنچیسنه بتونله‌ی باشقه‌در. حتی بر تلده سویله‌وچی انسانلرنك سویله‌و روشلری وتاوشلری بر بریته بتونله‌ی باشقه‌در. بوده لطائف بدائع صنعت آلهیه‌دن وعجائب حکمت سبحانیه‌دندر.

تلنك شأنی عجیبدر. تل اوزی کچوك بر نرسه بولسه‌ده طاعتی و عصیانی بیوکدر. ایمان برله کفر تل ایله ظاهر بولادر. مؤمن برله کافر آراسین تل آیرادر. تل هر نرسه گه یتشه‌در. حق بولسون، باطل بولسون، هر نرسه‌نی سویلیدر. خالق بولسون، مخلوق بولسون هر شیدن خبر بیره‌در.

بو خاصیت تلدن باشقه‌ده یوقدر: قولاق طاوشدن

باشقه‌نی ایشتمیدر؛ کوز صورت وتوسدن باشقه‌نی کورمیدر؛ وباشقه اعضالر هم شویله‌درکه اوزینه مخصوص بر نوعدن باشقه‌نی احساس قیلا آلمیدر.

اما تلمنك میدانی کیك ومجالی بیوکدرکه آکا هیچ بر طوقتاو و اوته آلمای طورغان هیچ بر چیك یوقدر. اول هر نرسه‌گه ایرشه‌در، غائبدن، حاضردن، موجوددن، معدومدن، معلومدن ومخیلدن خبر بیره‌در.

اگر بر کمسه تلمن اختیارینه بیارسه، تزگنن بوش قویسه ـ شیطان اول کمسه‌نی هر میدان‌غه کرگزه‌ر، جهنم چوفرینه آلوب باروب یوز توبان توشرگان‌گه قدر آنی هر وادیده یورگزه‌ر.

آدملرنی جهنم‌گه یوز توبان توشورمه‌س، مگر تللری. تلمنك آفات وضررلرندن قوتولماس مگر تلمن شریعت جوگه‌نی برله جوگه‌نله‌گانلری. دینی و دنیاوی فایده بولماسلق سوزلردن تللرین صاقلاب، طیوب طوتقانلری.

تلمنی یاراماس سوزلردن طیوب طوتو وعموما بوش بوغازلقدن صاقلاو ایدگولکلرنك طوتقاسیدر. نته‌کم مشهور ومعروف حدیث اماملرندن بوالغان امام ترمذی حضرتلری اوزینك جامعنده معاذ بن جبل رضی الله عنه‌دن بویله روایت

قیلادر: «عَنْ مُعاذِبْنِ جَبَلٍ رَضِیَ اللّٰهُ عنه قالَ کُنْتُ مَعَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِی سَفَرٍ فَاَصْبَحْتُ یَوْمًا قَرِیبًا مِنْهُ وَ نَحْنُ نَسِیرُ فَقُلْتُ یَا رَسُولَ اللّٰهِ اَخْبِرْنِی بِعَمَلٍ یُدْخِلُنِی الْجَنَّةَ وَیُبَاعِدُنِی عَنِ النَّارِ. قَالَ لَقَدْ سَاَلْتَ عَنْ عَظِیمٍ وَاِنَّهُ لَیَسِیرٌ عَلٰی مَنْ سَهَّلَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ تَعْبُدُ اللّٰهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَیْئًا وَ تُقِیمُ الصَّلٰوةَ وَ تُؤْتِی الزَّكٰوةَ وَ تَصُومُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ الْبَیْتَ ثُمَّ قَالَ اَلَا اَدُلُّكَ عَلٰی اَبْوَابِ الْخَیْرِ اَلصَّوْمُ جُنَّةٌ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِی الْخَطِیئَةَ كَمَا یُطْفِی الْمَاءُ النَّارَ وَصَلٰوةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّیْلِ ثُمَّ تَلَا: «تَتَجَافٰی جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ» حَتّٰی بَلَغَ «یَعْمَلُونَ» ثُمَّ قَالَ اَلَا اُخْبِرُكَ بِرَاْسِ الْاَمْرِ وَعَمُودِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ قُلْتُ بَلٰی یَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ رَاْسُ الْاَمْرِ الْاِسْلَامُ وَعَمُودُهُ الصَّلٰوةُ وَ ذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ، ثُمَّ قَالَ اَلَا اُخْبِرُكَ بِمِلَاكِ ذٰلِكَ كُلِّهِ قُلْتُ بَلٰی یَا رَسُولَ اللّٰهِ فَاَخَذَ بِلِسَانِهِ ثُمَّ قَالَ كُفَّ عَلَیْكَ هٰذَا. قُلْتُ یَا نَبِیَّ اللّٰهِ وَاِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ فَقَالَ ثَكِلَتْكَ اُمُّكَ وَهَلْ یَكُبُّ النَّاسَ عَلٰی مَنَاخِرِهِمْ اِلَّا حَصَائِدُ اَلْسِنَتِهِمْ.»

یعنی معاذ بن جبل رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی‌که معاذ ایتدی: پیغمبر صلی الله علیه وسلم بر له بر سفرده برگه بولدم، بر کون یولده یورگانمزده پیغمرگه یاقن یوردم، بس ایتدم: ای الله‌نڭ پیغمبری بڭا خبر بیرگل: بنی جنتکه کرگزه طورغان و اوتدن یراق قیلا طورغان بر عملنی دیدم. پیغمبر علیه السلام ایتدی: تحقیق سین اولوغ اشدن صورادڭ واول اش الله آسان قیلغان کمسه گه ینگلدر. الله‌غه عبادت قیلورسن آڭا هیچ نرسه‌نی شریك قیلماغانڭ حالده. جمیع عبادتلرڭ خالصا لوجه الله بولغانی حالده. دخی شرطلرین رکنلرین وادبلرین کامل یرینه کیتوروب نمازنی ادا قیلورسن. دخی زکاة بیررسن دخی رمضان آینده روزه طوتارسن و دخی بیت الله نی حج قیلورســن. بونڭ صوڭنده پیغمبر علیه السلام ایتدی: بن سینی ایذگولك ایشکلرینه دلالت قیلمایم مو؟ شول ایذگولك ایشکلرندن برسی روزه‌درکه اول روزه‌سینی دنیاده شهوت و غفلتلردن و آخرتده اوط عذابندن صاقلای طورغان قالقاندر. دخی ایذگولك ایشکلرندن برسی صدقه درکه اول صدقه الله حقی بولغان کچوك گناهلرنی صو اوطنی سوندرگان کبی سوندرر. دخی کشینڭ تون ایچنده نماز اوقوویده کچوك گناهلرنی، صو اوطنی سوندرگان کبی،

سوندرر. بونڭ صوڭنده پيغمبر عليه السلام «تَتَجَافٰى جُنُو-
بُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ» آيتن «يَعْمَلُونَ» گه يتكانچه اوقودى.
بونڭ صوڭنده پيغمبر عليه السلام ايتدى: سڭا خبر بيرمه-
يم‌مو اشنڭ باشن تره‌گن و الڭ يوقار وسين؟ بن ايتدم: بلى يا
رسول الله خبر بير. پيغمبر عليه السلام ايتدى: اشنڭ
باشى اسلامدر، تره‌گى نمازدر، الڭ يوقار وسى جهاددر.
بونڭ صوڭنده پيغمبر عليه السلام ايتدى: سيڭا خبر بيرمه‌يم‌مو
شونلرنڭ بار چه‌سينڭ طوتقاسين؟ بن ايتدم: بلى يا رسول
الله خبر بير گل. بس حضرت پيغمبر تلن طوتدى. بونڭ
صوڭنده ايتدى: اوشبونى ياوز سوزدن صاقلاغل. بن ايتدم
اى الله‌نڭ پيغمبرى بز سويله‌شكان سوز برله طوتولامزمو؟
بس پيغمبر ايتدى آناڭ سينى يوقلاسون! كشيلرنى جهنم
اوطنه يوزلرى اوستنه توشورمه يدر مگر كه تللرى برله
قيلغان گناهلرى توشره‌در، ديدى.

تلنڭ آفاتلرى بيك كوبدر. شوزلردن برسى مالايعنيدر.
مالايعنى‌نى قويمق كوركام مسلمانچيلقدندر. نته‌كم حديث
شريفده: «مِنْ حُسْنِ اِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ»
يعنى ما لا يعنى‌نى قويمق كشينڭ كوركام مسلمانلقندن
كيله‌در، دينلمشدر.

امام غزالی حضرتلری اوزینك احیاء علـوم الدین اسملی مبارك کتابنده اینه‌در: مالا یعنی‌نك مثالی بر کمسه مجلسده ، ایبده‌شلرینه اوزینك سفرده یورگانلرین وکور- گان طاغلرین ، طاشلرین ، یرلرین ، صولرین ، شـهر و قریه‌لرین سویله‌مك ، کورگان و کورشکان کمسه‌لری برله بولغان واقعه‌لرین سویله‌شکان سوزلرین نقل ایتمکدر ، دی‌در. همده بونلرنك مالا یعنی بولولری مجرد حـکایت یوزندن سویلنگان چاقده بولوب ، مجرد حکایت اوچون بولماینچه اوزینك کوب نرسه‌لر کورگانلـگی وکوبنی بیلـگانلـگی برله ماقتانو وتورلی کمسه‌لر برله کوروشکانن خبر بیروب اولوغلانو اوچون سـویلنگان چاغنده حرام بولغانلغن علاوه قیلادر.

تل آفاتلرینك الك اولوغی عیبلرنك الك ناچاری وگناهلرنك الك قباحتی یالغان سـویله‌مك و یالغان‌غه آنط ایتمکدر. یالغان‌غه آنط ایتویورطلرنی خراب قیلا طورغان، اشلرنی ویران وعمارتلرنی یر برله یکسان قیلا طورغان برگناهدر.

یالغان سویله‌و منافقلق علامتیدر. نته‌کم سـیوطی حضرتلری اوزینك الجامع الصغیر من حدیث البشیر النذیر اسملی حدیث کتابنده : « آیَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: اِذَا

حَدَّثَ كَذَبَ وَاِذَا وَعَدَ اَخْلَفَ وَاِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ» یعنی منافقدك علامتی اوچدر: هر قچان که سویله‌سه یالغان سویلەر، وهر قچان که وعده قیلسه وعده‌سنه خلاف قیلور، و هر قچان که امانت تابشرلسه خیانت قیلور، دیگان حدیث شریف روایت قیلادر.

وینه حسن بصری حضرتلری: «كَانَ يُقَالُ: مِنَ النِّفَاقِ اخْتِلَافُ السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ وَ الْقَوْلِ وَ الْعَمَلِ وَالْمَدْخَلِ وَالْمَخْرَجِ وَاِنَّ الْاَصْلَ الَّذِى بُنِىَ عَلَيْهِ النِّفَاقُ الْكَذِبُ» یعنی اصحاب کرام زمانلرنده ایچ برله طش، سوز برله اش، چفش برله کروش ایکی تورلی بولو منافقلقدندر دیب ایتله طورغان ایدی، دیمشلر.

اما بو زمانده حاللر آلشندی اشلر کیروسنه دوندی ظاهرنده هر کمگه موافقت کورسه‌توب دنیا اوچون تولکیله‌نوچیلرنك ایکی یوزلیلکلری آچق چرایلیلق گوزل خلق آتالدی؛ چن حسن خلق اعتباردن قالدی.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم.

٤٤

خطبهٔ جمعه

الحمدلله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، اى مسلمان قرداشلر! حديث امامليڭ اولوغلرندن برسى بلكه‌ده برنچيسى بولغان امام ابو عبدالله محمد بن اسماعيل البخارى حضرتلرى اوزينڭ الجامع الصحيح اسملى مبارك كتابنده بويله روايت قيلادر:

«عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمَا اَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ اِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ ادْعُهُمْ اِلَى شَهَادَةِ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنِّى رَسُولُ اللّٰهِ فَاِنْ هُمْ اَطَاعُوا لِذٰلِكَ فَاَعْلِمْهُمْ اَنَّ اللّٰهَ قَدِافْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِى كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَاِنْ هُمْ اَطَاعُوا لِذٰلِكَ فَاَعْلِمْهُمْ اَنَّ اللّٰهَ قَدِافْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِى اَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ اَغْنِيَاءِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ» يعنى ابن عباس رضى الله عنهمادن روايت قيلندى: حقيقتنده پيغمبر صلى الله عليه وسلم معاذ رضى الله عنه‌نى يمن‌گه يبارردى، يبارگان

چاقده معاذ گه ایتدی : یمن خلقن اونده گل : الله‌دن باشقه حق معبود یوقدر و بن الله‌نك پیغمبریدر دیب گواهلق بیرورگه . بس اگر آنلر شوڭا بوین صونسه‌لر ــ سین آنلرغه بیلدرگل که حقیقتده الله تعالی آنلرنك اوستلرینه بش کیچه و کوندزده بش نماز فرض قیلدی . بس اگر آنلر شوڭا بوین صونسه‌لر ــ سین آنلرغه بیلدرگل که حقیقتده الله تعالی آنلرنك اوستلرینه مالللرندن زکاة فرض قیلدی که اول زکات بایلرندن آلنور فقیرلرینه قایتارلور .

ینه امام بخاری حضرتلری روایت قیلادر : « عَنْ اَبِی هریرة رضِی الله عنه انَّ اعرابیًّا اتی الی النبِی صلّی الله علیه وسلّم فقال دلّنی علی عملٍ اذا عملْته دخلْت الْجنّة قال تعبد الله ولا تشرك به شیئاً وتقیم الصّلاة الْمکتوبة وتؤتِی الزّکاة الْمفروضة وتصوم رمضان قال والّذی نفسی بیده لا ازید علی هذا فلمّا ولّی قال النّبیّ صلّی الله علیه وسلّم من سره ان ینظر الی رجلٍ من اهلِ الْجنّة فلینظر الی هذا . » یعنی ابو هریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی : حقیقتده بر اعرابی پیغمبر صلی الله علیه وسلم گه کیلدی ، کیلگاچه ایتدی : بنی دلالت قیل

شوندایین بر عمل گه‌که بن اول عملنی اشله‌سه‌م جنتکه کروورمن. پیغمبر ایتدی: الله‌غه عبادت قیلورسن، عبادتکده هیچ نرسه‌نی الله‌غه شریك قیلماغانك حالده ـ عبادتك خالصاً لوجه الله بولغانی حالده، دخی فرض نمازنی برینه یتکروب اداء قیلورسن، دخی فرض قیلنمش زکات نی بیرورسن، دخی رمضانده روزه طوتارسن، دیدی. اعرابی ایتدی: جانم آنك قدرتنده بولغان الله برله آنط ایته‌من که بوندن آرتدرماس‌من، دیدی. اعرابی کیتکاچ پیغمبر صلی الله علیه وسلم ایتدی: برکمسه جنت اهلندن بولغان کشینی کوره‌سی کیلسه اوشبو اعرابی‌گه قاراسون، دیدی.

ینه امام بخاری روایت قیلادر: «أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ أَبُوبَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَقُولُوا لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللّٰهِ فَقَالَ وَاللّٰهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ

فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ فَاِنَّ الزَّكٰوةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللّٰهِ لَوْ مَنَعُونِى عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا اِلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلٰى مَنْعِهَا قَالَ عُمَرُ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ اِلَّا اَنْ قَدْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَ اَبِى بَكْرٍ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ فَعَرَفْتُ اَنَّهُ الْحَقُّ» يعنى حقيقتده ابو هريره رضى الله عنه ايتدى: رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات بولوب ابوبكر خليفه بولغاچ عربلردن بعض كەسەلر كافر بولديلر و بعضلرى رسول الله صلى الله عليه وسلم زمانىنده بيرمكده بولغان زكاتلرين منع ايتديلر شول چاغده ابوبكر رضى الله عنه آنلر ايله صوغشماقچى بولدى. بس عمر رضى الله عنه ايتدى: سن شول كشيلر برله نچوك صوغشورسن حالبوكه رسول الله صلى الله عليه وسلم ايتدى: بن كشيلر برله صوغوشورغه بيورلدم تا آنلر لا اله الا الله ديب ايتكانلرينه قدر. بر كمسه شول لا اله الا الله كلمه سين أيتسه تحقيق اول كمسه بندن اوزينك مالن و جانن صاقلادى، مگر اسلام حقى برله بولغانده صاقلاى آلماس و اول كمسەنك حسابى اللەغەدر، ديدى. ابوبكر أيتدى: الله برله آنط ايتەمن كه نماز برله زكات آراسين آيرغان

کشی برله صوغشاچقمن چونکه زکاة مالنك حقیدر. الله برله آنط ایتەمن که اگر رسول اللەغه بیرمکده بولدقلـری بر کجەنی بکا بیرمەسەلر شونك اوچون آنلر برله صوغشور ایدم، دیدی. عمر ایتدی: ایمدی الله ایله آنط اینەمن که اول، هیچ باشـقه نرسه توگل، مگر الله ابوبکرنك کوکلنه حقلقنی صالوویدر. شمدی بنده بیلدم آنك ایتکانی حقدر، دیدی.

بو حدیثدن شول آکلاشلدی که ابوبکر رضی اللەعنه مرتد بولغان کمسه برله زکاتنی منع قیلغان کمسەنی بر حکمه قیلغان و هر ایکیسی برله صوغشونی لازم کورگان وحضرت عمرده ابوبکرنك سوزی درست دیب آنط ایتکان.

زکات بیرمه گان کمسـەلر حقنده قرآنده: «وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ» وارد اولمشدر. یعنی شو- ندای کمسەلر که آنلر آلتون وکموشنی جیوب صاقلارلر و آنلرنی الله یولنده انفاق ایتمەسلر (زکاتن بیرمەسلر)

اول کمسه‌لرگه قاتی رنجتکوچی عذاب برله بشارت بیر (سیونچیله) شول کونده‌گی عذاب برله که اول کونده اول آلتون و کموشلرنی جهنم اوطنه قزدرلور و اول قزدرلغان آلتون و کموشلر برله الله یولنده انفاق ایتمه‌گان (زکاتن بیرمه‌گان) کمسه‌لرنڭ ماڭلایلرینه قابرغالرینه و آرقالرینه باصلور؛ همده آنلرغه: بو سزنڭ اوزلرڭز اوچون جیوب صاقلاغان مالڭز! بس جیوب صاقلاغانڭزنی طاتڭز! دیب ایتلور، دینلمشدر.

الله تعالی جمله مؤمنلرنی توفیقات الهیه سنه مظهر بیورسون، دنیا و آخرنده مسعود قیلا تورغان عمللرمیسر ایلسون، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزيز الغفار. الكريم الستار. الذى الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله تعالى قرآن عظيمده بيوره‌در: «يٰا اَيُّهَا النّٰاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِى رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَاِنّٰا خَلَقْنٰاكُمْ مِنْ تُرٰابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَ غَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِى الْاَرْحٰامِ مٰا نَشٰاءُ اِلىٰ اَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا اَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفّٰى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ اِلىٰ اَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلٰا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا» يعنى ای آدميلر اگر سز اولكندن صوكره تريلو حقنده شك قيلساكز سز قاراكز اوزكزنكه باشلاب ياراتلووكزغه ـ اول سزنكه شككزنى اوزكزنكه باشلاب ياراتلووكزغه ـ اول سزنكه شككزنى ببارر. چونكه بز سزنكه الكه توب آناكز آدمنى توفراقدن و آنكه نسلى بولغان سزلرنى بر تامچى صودن صوكره بر كيسك اويوشقان قاندن و صوكره هيچ عيبسز و نقصانسز بتلكمش و بتلكمه‌مش بر كيسك ايتدن ياراندق. وسزلرنى

بـویله بر حالدن ایکنچی حالـگه و بر خلقتدن ایکنچی خلقتگه کوچرمکلـگمز ـ سزلرگه کمال قدرت و حکمتمزنی بیان ایتمکلـگمز اوچوندر. تله گانمزنی آتالمش بر مدتـگه قدر آنالرنك قارنلرنده طورغزامز، صوڭره سزلرنی آنالرـ ڭزنك قارنلرندن کچکنه بالا بولغانڭز حالده چقارامز. صوڭره سزلرنی تربیه قیلامز، عقلده و قوتده کمالـگه ایرشمکلـگز اوچون. سزلردن بعضلرڭز کمالنه ایرشـکان چاقده یاکه ایرشمهسدن مقدم یا که ایرشکان نڭ صوڭنده وفات بولورلر وبعضلرڭز قارتلق همده قارتلق سببلی عقل بوزولو ـ آلجو عمرینه قایتارلورلر اوّلده بیلـگانڭ صوڭندن هیـچ بر نرسه بیلمی طورغان بولور اوچون یاڭیدن بالالق حالنـه قایتور اوچون، دی در.

فرآنده سنت الله وعادت الله شویله جاری بولغان که هر خصوصده تفکر تذکر تدبر و اعتبار برله امر ایتهدر. هر طوغریده آیات کونیه برله هدایت قیلادر، پرده وکوکلرده بولغان آثار قدرت ربانیه برله استدلال طریقنه کوندرهدر. بو آینده هم اولـگاندن صوڭ تریلو حقنده شـك قیلغان، چروب توفراق بولغان وجودلرنڭ یاڭیدن تریلوب اوّلـگی حاللرینه قایتولرین هیچ بر تورلی عقللرینه صغدره آلما-

غان كمسه‌لرگه شكلرين يبارر اوچون، اوزلرينك باشلاب
يارانلولرنده بولغان آثار قدرت الهيه‌گه قارارغه قوشقان.
مخلوقاتنك، الك عجيبره‌گى ومصنوعاتنك الك غريبره‌گى بولغان
آدمنى توفراقدن وآنك ذريتن بر تامچى صودن يارانقان
وآنلرنى بر حالدن ايكنچى حالگه وبر صورتدن ايكنچى
صورتكه كوچرگان، عقل وفهم برله مشرف قيلوب علم وهنر
احسان ايتكان الله تعالى قيامت كونده اولوكلرنى ترگزوگه،
قبر ده گيلرنى قوبارو ب طورغزوغه قادر ايكانلگن بيلدرگان.

اولگاندن صوك تريلونى انكار قيلوچيلر اولوكلرنك
چروب توفراق وصو بولغانلغى اوچون قايته‌دن تريلونى
انكار قيلالر. حالبوكه الله تعالى انسانتى باشلاب يارانقانده
هم توفراقدن وصودن يارانقان. ايمدى باشده انسانتى
توفراقدن وصودن يارانتقان، هر كيم كورميدر. شونك اوچونده، بو دنيادن باشقه، هر كيم
اوزينك عملنه لايق جزاسين كوره طورغان بر دار مجازات
بولمق كركدركه يالكز شونك اوزيده بعث بعدالموتنى

تقاضی قیلادر . حالبوکه بو بعث بعدالموت نصوص قاطعه برله ثابتدر .

وینه الله تعالی اولگاندن صوڭ تریلوگه ایکنچی دلیل بیان قیلوب ایتدی : «وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ» یعنی دخی یرنی قوری واوله نسز کورەسن بس هر قچان که اول یر اوزرینه یاغمور اینندرسه ك یر اوله ن برله حرکتکه کلور ، قابارور ، قاراوچیلرنی شادلندره طورغان هر تورلی مانور اوله‌نلرنی اوستررر ، دیدی .

بز کورەمزکه یغمور یاوماغان ، یغمور یاوغان اورنلردن صو کیلمه‌گان یرلر نباتات وحیواناتدن خالی بولادر . چونکه یر اوزرنده بولغان نرسه‌لرنڭ ترکلگی ــ حیاتی صو برله‌در ، یر اوزرنده بولغان حیوانات ونباتات همه‌سی یغمور برله تربیه‌لنوب طورادر ، ایگنلرین وبغچه‌لرین یلغه‌لر وحریقلر برله صوغاره‌طورغان قوملرنڭ یرلرنده بولغان نباتات وحیوانات هم یغمور صوی برله تربیه‌لنه‌در . چونکه یلغه‌لرنڭ صولریه یغمور صوویدرکه یاوغان یغمورلرایچنه کروب طوپلانوب چشمه‌لر وچشمه‌لردن یلغه‌لر حاصل بولادر . نته کم قرآن عظیمده ایته‌در : «أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي

ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ» يعنى الله تعالى كوكدن صونى ايندردى، بس اول صونى يرايچنده بولغان چشمه لرگه كرگزدى. صوكره اول صو برله تورلى توسده بولغان ايگنلرنى چقاره‌در، دى‌در.

يغمور، الله‌نك اولوغ نعمتى وزور رحمتى‌در كه يغمور ياوسه هوا صافلنه در، بتون دنيا رونقلنه در، اولوك يرلوك تريلوب انواع نباتلر اوسوب يرينك جمالى كوله‌در. شول چاقده‌غى جمال طبيعتنك لطافتن وبدائع فطرتنك ملاحتن تعريفدن تللر قاصر وقلملر عاجزدركه طبيعتى سلامت، عقل وادراكى درست كمسه‌لر ايچون مائى كوكنك توسندن اغاچ و ساچكلرنك نفيس خوش ايسندن، لطيف و صاف هوانك كندوسندن آرتق نى نرسه بوله بيلور؟!

يغمور صوى برله اولنلر اوستركان، اولوك يرنى ترگزوب بهجت و نضارت بيركان، الله اولوكلرنى ترگزه‌ر وقبرده گيلرنى تورغزار. بونده آكا اشكال يوقدر.

ايشته قرآن عظيم، يوم آخرت وبعث بعد الموت كبى خالص امور اعتقاديه‌دن بولغان مسئله‌لرده هم امور طبيعيه ودلائل كونيه برله استدلال طريقن اوگره‌ته‌در. طبيعتده بولغان خواص غريبه واسرار عجيبه‌نى بيلوب

آنلرده بولغان آثار قدرت ربانیه‌نی کوروب الله تعالی ذکر
ایلگنده، بارلغنه جمیع اشیا گه و شول جمله‌دن اولوکلرنی
ترگزمگه قادر ایکانلگنه استدلال اینه بیلمك، بونلرغه متعلق
علملرنی اوگره‌نمه‌گه، بونلر حقنده بولغان فنلرنی بیلمه‌گه
توقف قیلادر.

دیمك که نور الهی و حقیقت محضه بولغان دینمز ـ
دین اسلام بزلرگه علم نباتات، علم حیوانات، علم معادن،
علم طبقات الارض کبی تورلی فنون طبیعیه‌لرنی بیلورگه
وبو فنلرنی اوقوب بو نرسه‌لرده بولغان اسرار عجیبه وخواص
غریبه‌لرنی اوگره‌نورگه ترغیب قیلادر.

اما بز مسلمانلر ـ بز جاهل غافل فکرسز متعصب
و یالقاو مسلمانلر ـ بو کبی فنلردن چیتده طورامز حتی
بو کبی فنلر دینمزگه خلاف ظن قیلوب بوندای علملرنی
اوگره‌نمکدن قاچامز. بزنك بو معامله‌مزنی کورگان اجنبیلر
اسلامغه سوء ظن قیلالر و اسلام‌نك، مانع ترقی، منافی
مدنیت، مخالف علوم وفنون بر دین بولووی برله حکم
اینه‌لر. اجنبیلرنك دینمزگه سوء ظن قیلولرینه سبب بولغان
وآنلرنك دینمزگه تل اوزاتولرینه یول آچقان ـ بز اوزمزدر.

اسلامنك بو اجنبیلر نسبت ایتکان قصور وکمچیلکلردن

پاك ومنزه بولغانن اوّلا وبالذات مسلمانلر اوزلری بیلمك
و صوڭره اجنبیلرگه بیلدرمك لازمدر. خصوصا بویله بر
مملكتده، بویله بر عصرده و بویله بر مركزده پاشامقده
بولغان مسلمانلرنك بونی بیلمه سی الزم لوازمدن و اهم
مهماتدن دیرگه یاریدر. الله تعالی جمله مسلمانلرغه توفیق
و هدایت بیروب اسلام و مسلمانلرغه فایده‌لی اشلر کو-
رگه موفق ایلسون. آخر دمده ایمان بیروب آخرته
امان بیروب جنت ودیداری برله مشرف ایلسون، آمین.

اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولكم.

خطبهٔ جمعه

الحمد لله العزیز الغفار الكریم الستار. الذی الخ.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده
بیوره‌در: «لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰی تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَیْءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِیمٌ» یعنی سزلر كمال خیر
بولغان چن ایدگولك گه هیچ ایرشه‌مس سز- ایدگو كمسه‌لردن

بولماس سز - تا قچان که سویه طورغان نرسه‌لرگزدن - اوز قاشگزده مرغوب بولغان نفیس مالللرگزدن الله اوچون انفاق قیلغانگزغه قدر، نی نرسه‌دن انفاق قیلسا گزده الله آنی بیلگوچیدر، دی در.

شریعت لساننده ابرار اسمی برله آتالغان ایدگو مؤمنلردن وکامل الاسلام بولغان مسلمانلردن بولو اوچون الله تعالی نی هر نرسه‌دن آرتق سویمك لازمدر.

ایمدی برکمسه الله یولنه نفسینك الگ سویگان نرسه‌سی بولغان مالنگده الگ سیوکلی سندن انفاق قیلسه اوز قاشنده الگ مرغوب بولغان نفیس مالندن، الگ عزیز والگ قدرلو حسابلانغان منالندن صدقه بیرسه اول کمسه‌نك کوگلنده‌گی محبت الله مال محبتن جیگگان بولادر، اول کمسه الله تعالی نی همه نرسه‌دن آرتق سویگان بولادر.

بر کمسه الله یولنه اوزی سویمه‌گان نرسه‌لرندن انفاق قیلسه - یورمی تورغان آقچه‌لرندن، چروك و یارافسز مالللرندن صدقه بیرسه اول کمسه‌نك کوگلنده‌گی مال محبتی آنك کوگلنده‌گی محبت الله‌غه غالب بولغان بولادر، مالنی الله رضالغندن آرتق کورگان بولادر، همده قرآنده: « و یجعلون لله ما یکرهون » یعنی الله ایچون اوزلری

یاراتماغاننی بیره‌لر دیگان آیتده مذکور بولغان کافرلرنك صفتلری بر له صفتلنغان بولادر.

شوڭا کوره ایدگولك گه ایر شمه‌ك. وایدگو کمسه‌لردن بواه‌ق اوچون اوزینك سویگان مالندن انفاق قیلمق لازمدر.

اما صدقه نك افضل بولووی اوچون اوزی صاغ وسلامت مالغه اختیاری واحتیاجی بار چاغنده صدقه قیلمق لازمدر. نته‌کم امام بخاری و امام مسلم اتفاق اوزرینه بویله روایت قیلغانلر: «عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ اَتَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ اَيُّ الصَّدَقَةِ اَفْضَلُ قَالَ اَنْ تَصَدَّقَ وَ اَنْتَ صَحِيحٌ صَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى وَلَا تُمْهِلُ حَتَّى اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَ لِفُلَانٍ كَذَا اَلَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ» یعنی ابو هریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی، ابو هریره ایتدی: حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم گه بر ایر کیلدی‌ده ایتدی: یا رسول الله قایسی صدقه افضلدر. پیغمبر علیه السلام ایتدی: سنك صدقه قیلماقلغکدر حالبوکه سن سلامت سن، مالغه حریص سن، فقیرلکدن قورقاسن، بایلقنی اویلیسن. جان بوغازکه

کیلگاچ فلان کمسه گه بشوندای نرسه و فلان کمسه گه بوندای نرسه دیب ایتور وقتقه قدر کیچکدرمه ؛ بیلمش بول که اول وقتده مال ورثه‌نگدر ، دیدی .

اصحاب کرام رضی الله عنهم ابتداء اسلامده ، مسلمانلر ضعیف آز وفقیر وقتده ، بتون ماللرین و جانلرین اسلام یولنه فدا ایتدیلر ، حتی اوزلرینه قالماسه‌ده دین قرداشلرینه یاردمدن و اسلامنگ احتیاجاتنه اعانتدن چیگنمدیلر بلکه دین قرداشلرین اوزلرندن آلده توتدیلر ، اسلام یولنه همه نرسه‌لرین قربان ایتدیلر ، صوگره مسلمانلر کوبه‌یدی ؛ اسلام قوت تابدی ؛ اصحاب کرام رضی الله عنهم حضراتنه اوزلرینگ بالاچاغالرین مشکل حالگه توشوروب اوّلگی کبی بتون ماللرین صرف ایتوگه حاجت قالمادی . الایده بولسه اصحاب کرام رضی الله عنهم «وَاَنْفِقُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ» امری برله عمل ایتکوچیلردن بولو «وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ یُنْفِقُونَ» آیتی برله صفتلانو اوچون مالنگ نی قدرین انفاق قیلو لازم بولغانلغن پیغمبر علیه السلامدن صورادیلر . شول خصوصده اوشبو آیت شریفه نازل بولدی : « وَیَسْأَلُونَکَ مَاذَا یُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ کَذٰلِکَ یُبَیِّنُ اللّٰهُ لَکُمُ الْآیَاتِ لَعَلَّکُمْ تَتَفَکَّرُونَ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ » یعنی سندن

صوریلر: نی نرسه‌نی نفقه قیلامز یعنی مالنك نی قدرین آلوب قالوب نی قدرین انفاق ایتمه‌مز دیلر. سن آنلرغه ایتکل: اوزگرگه ضرور وحاجت مقدارندن آرتغن انفاق قیلگز! الله تعالی سزنك مصلحت ومنفعتلرگزگه متعلق بولغان آیتلرنی اوشبو، بیان قیلغان، روشچه بیان قیلادر: سزنك دنیا وآخرت اشلرنده تفکر قیلمقلغگز اوچون.

بو آیتده الله تعالی حضرتلری تفکر قیلورغه، فکرنی اشله‌تورگه، اویلارغه قوشادر. چونکه اویلاو برله، اشیاده بولغان فائده وضررلرغه ذهننی یونه‌لتو برله ـ ضررلی نرسه‌لرنك ضررلری وفائده‌لی نرسه‌لرنك فائده‌لری بیلنه‌در. فائده وضرر بیلنگاچ ضررلی نرسه‌لرنی قویوب و فائده‌لی نرسه‌لرنی قیلوب مصلحتنه کوره اش کوریله‌در.

ینه بو تفکر قیلو یالگز دنیا حقنده یا که یالگز آخرت حقنده‌غنه توگلدر، بلکه هر ایکیسی حقنده تفکر قیلورغه قوشادر: چونکه کامل انسان و خیرلی امت بولو اوچون روح و جسدنك هر ایکیسنك مصلحتلرین جامع بولمق لازمدر. یوقسه آخرتگه ایرشو اوچون دنیانی بتونله‌ی تاشلارغه کرك ـ دنیانك مصلحت ومنفعتلریدن تمام قویارغه کرك دیب دین وملتگه ضرر ایتوچیلر کبی، یاخود

جسمانی لذتلر گه وحیوانی شهوتلر گه بیر لوب، تلسز حیوانلر درجه‌سنه اینگان، اخلاقلری بوزلغان، کوڭللری قارایغان، روحلری قاراڭغولنغان، باشقه‌لرغه هم اوزلرینه بلا بولغان کمسه‌لر کبی بولورغه یارامیدر.

الله تعالی بو کبی آیتلر برله کورسه ته درکه: دین اسلام ـ فکر دائره‌سین توسیع ایتوگه، عقلنی هر ایکی دنیا مصلحتلری حقنده اشله‌توگه ارشاد و هدایت قیلادر.

هر نرسه‌که، الله تعالی آنی بیورسه و آڭا هدایت قیلسه اول نرسه دینمزدن یا که دینمز اوچون لازم نرسه لرمزدن بولادر. شونڭ اوچونده علماء اسلام (رحمهم الله) آدمیلر ذڭ معیشتلرنده محتاج بولنه طورغان فنلرنی وهنرلرنی اوگره نمك فروض دینیه دنلر، هر قچان‌که امت اول فرضلردن برسنی تاشلاسه وآنی حاجت و ضرورت قدری بیلوچی بولماسه بتون امت عاصی ودینده مخالفت اینکان بولور، دیگانلر.

برنچی عصرلر اسلام شول نیگز اوستنده طورغان: مسلمانلر مملکتلری کیڭایو ودولتلری آرتو سببلی بر نرسه کرك بولسه درحال شونی بولدررغه طروشقانلر همده شول اسلام اوچون کرك بولغان و اسلام منفعتنه خدمت ایته

طورغان نرسه‌لرنی بولدرونی دین اشندن صاناغانلر.

صوڭره مصالح دنیاویه نی اهمال زاهدلکدن دیب زعم ایتوچیلر ظهور ایتکانلر وبونڭ نتیجه‌سی اولهرق مسلمانلر کوندن کون کیری کیتکانلر، آخرنده اوشبو کونده بوانڈر قلری حال رذالت وحال سفالت گه باروب یتکانلر. علما اسمن کوته رگانلری علوم و فنون برله ـ مصالح دنیاویه آڭا توقف قیلغان، ملتلرنڭ حیاتی و امتلرنڭ نجاتی بولغان علوم و فنون برله ـ اشتغالنی دین گه خلاف صاناغانلر.

بویله‌چه قرآن عظیمنی تفکر و تدبر برله اوقوماغان وآڭا عبرت نظری برله نظر ایتمه‌گان کمسه‌لر، مسلمانلرنی ایکی گه آیرغان‌لر: بر قسمی دین ـ علوم ومعارفگه خلاف زعم ایدوب بتونله‌ی دیندن اعراض ایتکانلر ـ یوز دوندرگانلر، اعتقادلری درستمو ؟ یاڭلشمو ؟ عمللری توزوکمو ؟ بوزوقمو ؟ هیچ التفات ایتمیلر، تله‌گان نرسه لرین اشلیلر وتله‌گان یوللرندن یورلر، اعتقاد ومعامله لرین اصلا دینگه تطبیق قیلمیلر، چونکه آنلر (دین علوم ومعارفگه خلاف ایتلوب کورسه‌تلگانلگی سببلی) دین برله معارف‌نڭ بر برگه جیولووی ممکن توگل دیب بیلگانلرده دیننی قویوب علوم ومعارفنی اختیار قیلغانلر.

ایکنچی قسمی علوم و معارف ـ دینگه خلاف دیب خیال فیلوب بتون قوتلری برله علوم و معارفگه قارشو طورالر، فکرلرین اشله‌تودن ـ عقللرین استعمال ایتودن بارکوچلری برله قاچالر.

بو ایکنچی قسم، جاهل و متعصب قاره خلقلر آراسنده، دین صافلاوچی اسمی برله یوروتله‌در؛ حالبوکه بونلر دینگه دوشمانلردنده آرتوق ضرر ایرشدره‌لر: مسلمانلرنك آیاقلر آستنده قالولرینه جهالت چوقرلرنده آوناب حقیر و ذلیل بولولرینه خدمت ایته لر و آنلرنی انقراضغه اوستریلر. بونلر اوزلری وبونلرغه ایه‌رگان قارا گروهلری ـ دین دوشمانلری توگللر در؛ یلکه دین نك دوستلری، همده اخلاصلی دوستلریدرلر، لکن بونلر دین‌نك احمق دوستلر‌یدر. احمق دوست ایسه دوشماندن هم ضررلیدر. نته کم «عدو عاقل خیر من صدیق جاهل» یعنی عقللی دوشمان احمق دوستدن خیرلیره‌کدر، دینلمشدر.

امام بخاری حضرتلری الجامع الصحیحنده بویله روایت قیلادر: «عن عبد الله بن عمرو رضی الله عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان من اکبر الکبائر

اَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ يَسُبُّ الرَّجُلُ اَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ اَبَاهُ وَيَسُبُّ اُمَّهُ فَيَسُبُّ اُمَّهُ » يعنى عبدالله بن عمرو رضى الله عنهمادن روايت قيلندى . عبدالله ايتدى : پيغمبر عليه السلام ايتدى : حقيقتده اولوغ گناهلرنك اولوغراغندندر ــ كشينك اوزينك آتا و آناسنه لعنت قيلمقلغى ، ديدى . اى الله نك پيغمبرى كشى اوزينك آتا وآناسنه نيچوك لعنت قيلور ؟ دينلدى . پيغمبرمز ايتدى : بر كشى ايكنچى كشينك آتاسين سوگه‌در ، بس اول بونك آتاسين سوگه‌در . آناسين سوگه‌در ، اول بونك آناسين سوگه‌در ، ديدى .

حضرت پيغمبر بو حديث شريفى برله شونى بيلدره درکه آتا وآناسين سوگوگه سبب بولوردای معامله قيلغان واوزينك قباحتى برله آتا وآناسين سوكدرگان كشى ـ آتا وآناسين اوزى سوكگان كبى آتا وآناسنه اوزى طوغريدن طوغرى لعنت قيلغان كبى گناهلى بولادر .

شونك كبى :

اسلام ــ علمنى فرض قيلغان حالده ، بيلگانلر برله بيلمه‌گانلر برابر بولا آلماسلر ديب معارف وترقى گه ترغيب

قیلوب طورغان، حاصل کلام اسلامده عصر حاضرده پاشامقده بولغان مدنیتلی و معرفتلی قوملر عیبله رلك هیچ کمچیلك بولماغان حالده، اوزمزنك جهالتمز تعصبمز یالقاولغمز برله دینمزنی لکه‌دار قیلساق، دینمزنی سوکدره طورغان معامله‌لرده بولنوب، جمیع نقصانلاتدن پاك وهر جهتدن مکمل بولغان دینمزنی اوزمزنك یاراقسز معامله‌لرمز وقباحت اشلرمز برله سوکدرسه‌ك اوز دینمزنی اوزمز سوککان کبی بولامز، اوزمز سبب بولغانلغمز اوچون سوگوچیلرنك گناهلرینه اورتاق بولامز.

مونا شونك اوچون دینمزنك بیورغلرین طوتایق، قرآنمز کوسترگان یول برله یوره‌یك، دینمزنی سوکدررلك اشلر اشله‌ودن، دینمزگه لکه کتورلك معامله‌لردن بارکوچمز برله قاچایق.

الله تعالی دنیا و آخرتده مسعود بولرغه سبب بولا طورغان ومسلمانلرنك آبروین آرتدره طورغان اشلرگه موفق ایلسون، آمین.

اقول قولی هذا و استغفر الله لی ولکم.

٣٧

خطبهٔ نکاح

اَلحمد لله تعالی ان یحیط به الضّمیر وجلّ ان یبلغه الْبیان والتّفسیر لیس کمثله شی وهو السّمیع الْبصیر اَلحمد لله نحمده ونستعینه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سیئات اعمالنا من یهده الله فلا مضلّ له ومن یضلل فلا هادی له واشهد ان لا اله الّا الله وحده لا شریك له واشهد انّ محمدا عبده ورسوله صلّی الله علیه وعلی آله واصحابه.

اما بعد، ای مسلمان قرداشلر! الله تعالی قرآن عظیمده: «فانکحوا ما طاب لکم من النّساء مثنی وثلاث ورباع» دیب نکاح برله امر ایتهدر. پیغمبرمز حضرت محمد صلی الله علیه وسلم حدیث شریفنده: «من رغب عن سنّتی فلیس منّی وانّ من سنّتی النّکاح ومن احبّنی فلیستنّ بسنّتی» یعنی بر کمسه بنم سنتمدن یوز

دوندرسه اول کمسه بندن توگلدر. و حقیقتده نکاح بنم سنتمدندر و بر کمسه بنی سوءرسه بنم سنتم برله سنتلنسون دیب نکاحقه ترغیب قیلادر. و ایکنچی بر حدیث شریفدن: «مَنْ کَانَ ذَاطَوْلٍ فَلْیَتَزَوَّجْ» یعنی بر کمسه‌نك اویله‌نور گه حالی یتسه اول کمسه اویله‌نسون، دی‌در.

نکاحنك اصل وضعی بالا اوچوندر. بالادن مقصود آدم نسلینك باقی بولماقلغی و بو عالمنك آدم بالالرندن خالی قالماسلغیدر.

الله تعالی‌نك حکمت ازلیه‌سی برله بو عالمده مسببات اسباب اوزرینه قورلمشدرکه اسباب بولماسه مسببات بولمیدر: تخم ساچماساك ایگن چقمیدر، خاتون آلماساك بالا بولمیدر. بناءً علیه اگر اویله‌نو بولماسه ایدی آدم نسلی بته‌ر وبو عالمده آدم بالاسی هیچ قالماس ایدی. بس آدم نسلن بترماس وبو عالمنی آدم بالالرندن خالی قالدرماس اوچون الله تعالی شهوتنی خلق ایتمشدرکه الله نك سنتن یرینه کیتورو اوچون شهوت قستاوچی بر وکیل کبیدر.

اگر بر خواجه اوزینك قلینه اوراق اوگوز صوقا بیرسه وایگن ایگوگه یاراقلی یخشی یر حاضرله‌ب کوشترسه و قلنك ایگن ایگه‌رگه کوچی یتسه و آنك اوستنه، قلنی

ایکن ایکه‌رکه قستاب طوروچی بر وکیلده قویسه ، بس اول قل شول خواجه بیرگان اورلقنی بوشقه یاتقروب ئه‌رەم ایتسه اوگوزنی صوقانی بوشقه طوتسه ایکن ایکه‌رکه یالقاو- لانوب بر سلتاو تابوب وکیلنی قایتارسه البته بو قلغه خواجه رحمت أیتمه‌س ، بلکه بو قل خواجه‌ناڭ آچولانوو ینه وشلته له‌وینه مستحق بولور .

شونڭ کبی الله تعالی ایر بر له خاتون نی یار اتقان . بالا ایکونن ایکه‌ر اوچون لازم بولغان نسل اورلغن ، قدرت صوقاسن و بشریت ایکونلگن حاضر قیلغان و آنڭ اوستنه اورلق ضائع قیلنماسون ئه‌رەم ایتامه سون ایکن قورالاری و ایکن یری بوشقه ئه‌رەم ایتلوب طوتلماسون دیب ایکن ایکه‌رکه قستاب طوروچی شهوت وکیلن مؤکل قیلوب قویغان . بو حاللر وبو اشلر هر قایوسی یاراتوچی الله‌تعالی نڭ بونلرنی نه اوچون یاراتقانلغن بیك أچق سویله‌ب شهادت بیروب طورالر ، عقل ایالرینه اوزلرینڭ نه أوچون حاضرلنگانلکارین فچقروب تعریف ایته‌لر . . . . .

اویله‌نمگان کشی الله تعالی حاضر قیلغان اورلقنی ضائع ایته‌در ، همده بو اعضالرنڭ اوستلرینه ـ کوڭل کوز لری آچق بولغان و حکمت ازلیه‌نڭ نازك اشارتلرین

آڭلى طورغان بصيرت ربانيه ايالرى اوڤورلق - خط آلهى برله يازلغان حكمتلرگه قارشولق قيلادر، الله تعالى بوش‌غه يانقرورغه يارانماغان‌نى بوش‌غه يانقروب ئەرەم ايتەدر.

اما اويله‌نگان كشى الله‌نڭ امرين پيغمبرنڭ سنتن يرينه كيتوره‌در.

اويله‌نوده بش تورلى فائده باردركه الڭ برنچى فائدن- امت محمدنى كوبه‌يتو، دعاچى يا كه شفاعتچى حاضرله‌ودر.

ايكنچى فائده - شيطاندن صاقلانو، نفسنى صندرو وضررلرين يبارو، كوزين وفرجن حرامدن صاقلاودر.

اوچنچى فائده - نفسنى راحتلندرو، سويله‌شوب اوطوروشوب مونسلندرو وشونڭ برله حوصله‌نى يا ڭارتوب عبادتگه و باشقه ديني و دنياوى اشلرگه نشاط اوزرنده كروشودر. چونكه طبيعتنى يا ڭارتوب واستراحت قيلدروب طورماساڭ طبيعت يالغادر همېشه بر تورلى اش برله گنه بولوب طورونى كوته‌رمېدر.

دورتنچى فائده - اوى ايچنده‌گى يوموشلردن قوتولودر. اگر ايرا اوى ايچنده‌گى خدمتلر برله مشغول بولسه ديني و دنياوى باشقه اشلرينه كمچيلك كلور ايدى. شونڭ اوچونده اوى ايچنده‌گى خدمتلرنى ادا قيلوب طوروچى

خاتون ایرنك دیننه ودنیاسنه یاردمچی حرمتلو یولداشدر.

بشنچی فائده ــ بر مسلمان عائله‌سی یاصامق وآنك کرك یاراغن حاضرله‌ب بر مسلمان اوی جماعتن آصرامق و آنلرنك مشقتلرین یوکله‌ب وبعض خلقسزلقلرین کوته‌ـ روب نفسگه مجاهده قیلمقدر. همده بو نیت برله اویله‌نو عبادتدر.

الله‌نك امری پیغمبرنك سنتی امام اعظم مذهبی و باشقه مجتهدلرنك اتفاقی اوزرینه سز کیم الخ.

٤٨

خطبهٔ نکاح

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ تَعَالٰی اَنْ یُحِیطَ بِهِ الضَّمِیرُ. وَجَلَّ اَنْ یَبْلُغَهُ الْبَیَانُ وَالتَّفْسِیرُ. لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَهُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ. نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِینُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَیِّئَاتِ اَعْمَالِنَا. مَنْ یَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ یُضْلِلْ فَلَا هَادِیَ لَهُ. وَاَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ

الّا الله وحده لا شريك له. وأشهد أنّ محمدا عبده ورسوله. أمّا بعد فإنّ الله تبارك وتعالى أمرنا بالنّكاح ونهانا عن السّفاح فقال عزّ من قائل عليما «فانكحوا ما طاب لكم من النّساء مثنى وثلاث ورباع» وقال النّبيّ صلّى الله عليه وسلّم: «تناكحوا تكثروا فانّي أباهي بكم الامم يوم القيامة» النّاكح راغب والمنكوحة مرغوبة والمهر على ما تراضيا. واقول قولي هذا واستغفر الله لي ولكم ولسائر جماعة المسلمين اجمعين. انّه هو الغفور الرّحيم الجواد الكريم العليّ العظيم السّميع الدّعاء.

ایمدی الله تعالی نك امری، پیغمبرنك سنتی برله، امام ابو حنیفه نعمان بن ثابت الکوفی الصوفی علیه الرحمه نك مذهب مهذبی وبار چه مجتهدلرنك اتفاقی برله سز کیم شیخ الدین بابا قزکز شمس الکمالنی یوز ایللی صوم مهر برابر نده، یوز صومی ـ نقد، ایللی صومی نسیه، طالبی اولان عبدالولی، عبدالکبیر اوغلنه خاتونلقه و حلال جفتلك گه ولایة ووکالة راضی بولوب بیردكمو ؟ (ش: بیردم) سز کیم تیمر علی

آغا مذکوره شمس الکمال شیخ الدین قزین مهر مسمئ مذکور برابرنده طالبی اولان عبدالولی عبدالکبیر اوغلنه خاتونلقه و حلال جفتلك گه وکالة قبول قیلوب آلدك مو؟

(ت: آلدم)

اَللّٰهُمَّ اَلِّف بینهما کما اَلَّفت بین آدمَ وحوّاءَ، وَکما اَلَّفت بین یوسف وزلیخا، وکما اَلَّفت بین علیٍّ وَفاطمةَ الزّهراء، وکما اَلَّفت بین محمدٍ المصطفی وَخدیجةَ الکبری.

اَللّٰهُمَّ اغفرلنا جمیعاً وارحمنا جمیعاً ونجّنا من النّارِ جمیعاً. وصلّی الله علی خیرِ خلقه محمد و آله اجمعین.

ربّنا آتنا فی الدّنیا حسنةً وفی الآخرةِ حسنةً وقنا عذابَ النّارِ برحمتك یا اَرحمَ الرّاحمین.

صحیفه رمز
t.me/sehifeleribiz
u.u8686@gmail.com

خاتمه

سوکلو وطنم سبر یای غربی ڈك بیوك شهرلر ینڈك و خصوصا مسلمانلری وعلمالری کوب اولان پتر پاول وسیمی کبیلر ینڈك هیچ برسنده ترکی چه خطبه اوقولمادیغی ، اوقولمق شویله طورسون ، اوقونی هیچ جائز بیله کورمه دیکلری حالده ، اومسکی گه کوچوب کلدیگمدن بیرو ، جمعه لرده ترکی چه خطبه لر اوقوب حق بیلدیگم و حقلغنده شبهه ایتمه دیگم شیلرنی خلق غه آچق ترکی تلی برله آڭلاتماغه ، بیلدرمه گه ، کوڭللرینه قوندرماغه چالشمقده یم ، حق سوزلرنی نه قدر آچی بولسه بیله ، کسکین بر لسان ایله ، سویله مکده یم .

حقلق اوغرنده لوم لائم دن خوف ایتمیورم ، دیندارلقلری دین قرداشلری ڈك ایتن آشاودن ، تقوالقلری کشیلرڈك طرناق آستلرندن کر ازله ودن عبارت بولغان کمسه لر ڈك سویله ولرندن عیبله ولرندن اصلا و قطعا هیچ قوروقمیورم .

خطبه نی ترکی چه اوقو اوچون اهالی محله ڈك عدم ممانعتلری بالجمله طالب بولولری کفایه در ؛ اوته گیلرڈك لقلقه لرینڈك بنم عنده مده برتینلك بیله اهمیتی یوقدر . بن کندو اشلرم ایله مشغولم ، ترکی خطبه لر حقنده هیچ بره وگه بر شی

دیمیورم، تعرضچیلر و تعصبچیلر برلەده اصلا هیچ بر آلش بیروشم یوقدر : ایستەدکلرین سویلەسونلر !

بنم ترکیچه خطبەلرغه نظرمنی، و ترکیچه خطبەلر اوقو حقنده اولان فکرلرمنی بیلمك ایستەگان ذوات کرام اثر عاجزانەمدن « ترکی نطقلر » مجموعەسینك برنچی نطقن کوزدن کچرمەگه تنزل بیورسونلر! ترکیچه خطبەلر اوقو حقنده آنده بیك تفصیل اوزرنده سویلەنمشدر.

انتهی الکلام فی هذاالمقام الی حدالتمام

الحمد لله الذی هدانا لهذا، و ما کنالنهتدی لولا ان هدأنا الله. ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنامن لدنك رحمة انك انت الوهاب. ربنا اننا آمنا بما انزلت واتبعناالرسول فاکتبنا مع الشاهدین.

و صلی الله علی نور الوجود و علی آله و اصحابه الرکع السجود.

نیاز محمد

t.me/sehifeleribiz
u.u8686@gmail.com

حفی بو صوم